

Meddelelse om kriminologiske undersøgelser ved
Statsfængslet i Vridsløselille.

Kriminelle levnedsløb.

Af mag. art. KARL O. CHRISTIANSEN.

Kriminelle levnedsløb er forskelligartede som de ydre forhold, hvorunder de bliver til, og som de mennesker, der lever dem. Heller ikke blandt lovovertrædere vil den uoverskuelige række af muligheder, som livet byder, nogensinde blive realiseret paa nøjagtig samme maade. Men i denne kriminalitetens kaleidoskopiske mangfoldighed vil dog visse fælles træk afsløre sig for den opmærksomme iagttager, og billedet af mere eller mindre idealiserede typer vil danne sig for hans bevidsthed.

Set fra et kriminologisk synspunkt har den maade, hvorpaa en lovovertræders kriminalitet manifesterer sig, en særlig interesse. Sammen med den kriminelle handling udgør de kriminelle levnedsløb kriminologiens genstand. Det er disse to objekter, der skal iagttages, beskrives og klassificeres. Det er om deres forekomst, kriminologiens love skal handle.

Der er maaske særlig grund til at gøre opmærksom paa dette forhold i en tid, hvor studiet af forbryderens personlighed — med rette — er draget frem i forgrunden, idet denne interesse for individet undertiden synes at have medført den opfattelse, at kriminologens væsentligste arbejde er gjort med en psykologisk og psykiatrisk skildring af forbryderen. — Mens det dog forholder sig saaledes, at studiet af personligheden kun kan betragtes som en vær-

difuld indledning til selve den kriminologiske undersøgelse.

At man i den kriminalpolitiske praksis tillægger studiet af den kriminelle handling og specielt af det kriminelle levnedsløb en særlig betydning, kommer klart frem, baade i de bestemmelser om særforanstaltninger overfor visse grupper af lovovertrædere, som vor straffelov af 1930 giver udtryk for, og i den kriminalpolitik, som domstolene praktiserer overfor disse forbrydere.

Det gælder fx. om anvendelsen af arbejds hus, hvor der i selve loven fastsættes bestemte minimumsantal af fængselsstraffe (lidt forskellig for forskellige arter af forbrydelser) som betingelse for, at denne foranstaltning kan træde i stedet for fængselsstraf (Borgerlig straffelov, § 62)¹⁾. Det gælder ogsaa om anvendelsen af sikkerhedsforvaring, idet dog lovovertræderen yderligere skal have afsløret sig som »erhvervs- eller vanemæssig forbryder« (§ 65). Hvortil man kan bemærke, at det som regel vil være den paagældendes kriminelle levnedsløb, der kendetegner hans kriminalitet som erhvervs- eller vanemæssig.

Det gælder endogsaa ved de forholdsregler, der almindeligvis betegnes som psykopatfængsel og psykopatforvaring, men som i loven (§§ 17 og 70) er omtalt som henholdsvis en for saadanne personer, der har befundet sig i en ved »mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjæls- evnerne, herunder sexuel abnormitet, betinget varigere tilstand«, indrettet anstalt eller anstaltsafdeling og en særlig forvaringsanstalt. Medens de gængse navne kunde tyde paa, at man tilsigtede at give kriminelle psykopater en særlig behandling efter domfældelsen, viser saavel lovens formulering som domstolenes praksis, at dette ikke er tilfældet. Dels forholder det sig saaledes, at ogsaa andre end psykopater bliver idømt psykopatforvaring. Dels hænder det ret ofte, at lovovertrædere, der af psykiatrisk uddannede læger og af retslægeraadet er betegnet som psykopater, alligevel af retten idømmes fængselsstraf — undertiden paa

grundlag af en bemærkning i den psykiatriske bedømmelse eller i retslægeraadets erklæring om, at det »næppe endnu kan anses for helt udelukket«, at den paagældende er »paavirkelig af straf under de vanlige former«.

Foruden en almindelig human tendens, der giver sig udslag i en vis tilbageholdenhed i anvendelsen af de ubestemte straffedomme, ligger der sikkert bag saadanne synspunkter en empirisk begrundet bedømmelse af den paagældendes »strafpaavirkelighed«, saaledes som den lader sig erkende af hans kriminelle levnedsløb. Og først naar man af hans straffeliste kan skønne, at han er »upaavirkelig af straf under de vanlige former«, vil man overveje muligheden af at anvende fx. psykopatforvaring. Iøvrigt viser ogsaa den stadige nedgang i antallet af indsættelser i psykopatfængslet²⁾ indirekte, at udviklingen i vor kriminalpolitik gaar i retning af at tillægge den psykiatriske diagnose: psykopati, der blandt andre diagnoser hjemler anvendelse af straffelovens § 17, mindre betydning end bedømmelsen af »strafpaavirkelighed« eller maaske snarere recidivsandsynlighed, hvis størrelse man i de fleste tilfælde maa skønne over udfra et studium af det kriminelle levnedsløb.

Endelig fremhæver straffelovens § 80, at der ved udmaaling af straffen skal tages hensyn til bl. a. »gerningsmandens foregaaende vandel« og »styrken af hans for dagen lagte forbryderske sindelag«. Hans kriminelle levnedsløb har betydning ved bedømmelsen af begge disse faktorer. Dommen indledes da ogsaa med en angivelse af den tiltaltes kriminelle fortid ved en opremsning af tidligere straffe.

Naar den kriminalpolitiske praksis i overensstemmelse med straffelovens bestemmelser og »aand« har bygget sine afgørelser paa den viden om lovovertræderen, der ligger i kendskabet til hans tidligere kriminalitet, kan man gaa ud fra, at denne er udtryk for noget væsentligt hos forbryderen. Og der er grund til at tro, at et endnu mere indgaaende studium af lovovertræderens kriminelle løbane kan faa særlig betydning for den teoretiske krimino-

logi — og derigennem muligvis ogsaa for kriminalpolitiken.

Undersøgelser af forbrydelser og forbrydere maa bygge paa sammenligninger mellem forskellige grupper, idet det som regel viser sig, at statistiske undersøgelser, hvor samtlige lovovertrædere behandles under ét, ikke fører til bemærkelsesværdige resultater; materialet er for uensartet, til at det tillader afsløringen af væsentlige fælles træk. Men inddeler man det i grupper, kan de forskellige underafdelinger udvise karakteristiske forskelle i en eller flere retninger. Jeg kan som eksempel anføre de i og for sig ret grove sondringer mellem forbryderbegyndere og recidivister, én gang straffede og flere gange straffede, lejlighedsforbrydere og vaneforbrydere, ungdomsforbrydere og senkriminelle, sværkriminelle og letkriminelle. Paa en hel del omraader, fx. den kriminologiske arvelighedsforskning, kriminalpsykologi og -psykiatri, har en saadan klassifikation af materialet vist sig værdifuld.

Af en klassifikation af kriminalitet og kriminelle kan man i almindelighed kræve, at den skal være rent kriminologisk, d. v. s. bygge paa ejendommeligheder ved selve kriminaliteten og ikke paa noget, der ligger i lovovertræderens milieu eller personlighed. Fx. kan en inddeling af forbrydere i: normale, psykopater, aandssvage og sindssyge, ikke betragtes som en kriminologisk inddeling, selv om den ud fra andre synspunkter kan være hensigtsmæssig. Den vil aldrig give Resultater, der i sig selv — uden sammenligning med et andet, ikke-kriminelt materiale — kan belyse disse sjælelige ejendommeligheders betydning for kriminalitetens forekomst. Har man derimod inddelt paa grundlag af ejendommeligheder ved den kriminelle handling eller det kriminelle levnedsløb og paa denne maade faaet sit materiale klassificeret, kan man muligvis med udbytte for de enkelte grupper vedkommende undersøge fordelingen af fx. de nævnte psykologiske typer og derved fastlægge deres kriminologiske betydning.

De her anførte betragtninger er i og for sig selvfølgelige

indenfor en hvilken som helst real videnskabs forskningsomraade. Alligevel er synspunktet kun sjældent blevet anerkendt og gennemført indenfor kriminologien. Jeg skal anføre et par eksempler paa nyere klassifikationsforsøg, der i én bestemt henseende minder om hinanden.

Aschaffenburgs inddeling efter den styrke, de exogene kriminogene faktorer maa have, for at et bestemt individ begaar en forbrydelse³⁾, tilfredsstiller ikke dette krav, og den er særlig uheldig, fordi den foregriber problemet om kriminalitetens aarsagsforhold. *Gruhle* inddeler udfra et karakterologisk synspunkt i følgende grupper: 1) forbrydere af tilbøjelighed, 2) forbrydere af svaghed, 3) forbrydere af lidenskab, 4) forbrydere af ære og overbevisning⁴⁾. Mod denne inddeling kan rettes de samme indvendinger som mod *Aschaffenburgs*. *Stumpff's* hovedinddeling i letkriminelle og sværkriminelle kunde efter betegnelserne synes at være en rent kriminologisk klassifikation. Det er den imidlertid ikke: i tvivlstilfælde identificeres letkriminelle med konfliktkriminelle og beskrives som dem, der bliver forbrydere som følge af en ydre eller indre konflikt, og sværkriminelle er dem, der overhovedet ikke oplever nogen konflikt — aarsagen er her det abnorme anlæg⁵⁾. Ved denne som de to foregaaende inddelinger synes det at være den letforstaaelige interesse for kriminalitetens ætiologi, der har inspireret problemstillingen; men det er rigtignok et spørgsmaal, om en saadan problemstilling ogsaa bringer os nærmere det kriminologiske aarsagsproblems løsning.

Uden iøvrigt at komme nærmere ind paa dette indviklede spørgsmaal skal det fremhæves, at det paa forhaand synes usandsynligt, at det skulde kunne løses ved, at man apriorisk opstiller ætiologiske typer, som man derefter med større eller mindre succes søger at genfinde blandt lovovertræderne. Maaske viser det sig, at en aarsagsforklaring af kriminaliteten slet ikke lader sig gennemføre. Og under alle omstændigheder maa man gøre sig klart, at menneskelige handlinger — og ikke mindst de afvigelser fra nor-

men, som kaldes forbrydelser — er saa komplicerede, at det hidtil ikke har været muligt i et eneste enkelttilfælde at gennemføre en forklaring af en saadan kompliceret handling, der med blot nogen ret tør kalde sig en kausalforklaring.

Om man nogensinde vil naa saa vidt, forekommer mig tvivlsomt. Men det er iøvrigt heller ikke givet, at dette problem behøver at blive løst, for at man kan naa frem til en mere effektiv bekæmpelse af kriminaliteten end den, vi i øjeblikket er i stand til at praktisere. Under alle omstændigheder kan man ikke indenfor den kriminologiske forskning gøre noget bedre end at tage de kriminelle handlinger og de kriminelle levnedsløb op til et fordomsfrit studium, hvor man ikke behøver at skele alt for meget til andre videnskabers problemstillinger, forskningsmetoder eller forklaringer.

Kriminologien skal med andre ord være kriminologisk. Fremfor alt: ved beskrivelse og klassifikation skal man gaa ud fra det i handlingen, der karakteriserer den som kriminel. Man skal undersøge, hvordan denne handling krænker straffeloven, og hvordan dette livsløb er præget af de to kriminelle fakta: lovovertrædelser og straffe. Siden kan man betragte kriminologiens genstande under alle mulige andre synsvinkler og i relation til alle de andre kendsgerninger, de lader sig sætte i forbindelse med. Men alle saadanne sidespring faar kun kriminologisk interesse, hvis de bidrager til en dybere forstaaelse af kriminaliteten, til en paavisning af afhængighedsforhold mellem lovovertrædelsen og andre faktorer i forbryderens personlighed eller hans omverden. Det er studiet af enkelte isolerede kriminelle handlinger eller grupper af kriminelle handlinger, saaledes som de manifesterer sig i en lovovertræders levnedsløb, der er kriminologiens første og sidste maal: de danner det selvfølgelige udgangspunkt for en hvilken som helst kriminologisk undersøgelse, og det er formuleringen af lov-mæssigheder ved deres forekomst, der bringer undersøgelsen til en — foreløbig — afslutning.

I overensstemmelse med disse synspunkter skal jeg i denne artikel beskæftige mig med de kriminelle levnedsløb og forsøge at opstille nogle rent kriminologiske typer. Materialet for undersøgelsen er fanger, der i Statsfængslet i Vridsløselille — under ledelse af den tidligere fængselslæge og overlæge ved Psykopatanstalterne i Herstedvester, Dr. med. *Paul J. Reiter* — er blevet kriminologisk undersøgt.

Materialet.

Først et par ord om materialet: Det bestaar af 126 fanger, der i tiden 15. 8. 40—15. 2. 41 er blevet indsat i Statsfængslet. I denne halvaarlige periode er der undersøgt 149 af de i dette tidsrum nyindsatte fanger. Dette antal udgør ikke samtlige nyindsættelser, idet de under undersøgelsen udarbejdede dossiers for en dels vedkommende har været ufuldstændige, i de fleste tilfælde fordi akter eller forakter ikke har været tilstede, i nogle tilfælde fordi fangen er overført til Statsfængslet i Horsens inden undersøgelsens afslutning, men i enkelte tilfælde ogsaa fordi de indsamlede oplysninger har været for mangelfulde for en bearbejdelse som nærværende. Ialt er der af disse grunde udskudt 59 dossiers. Hertil kommer 32 fanger med korte straffe, der paa grund af pladsforholdene er overført fra Vestre Fængsel, og som overhovedet ikke er undersøgt. Om disse indskrænkninger af materialet, tør man sikkert sige, at de er saa nogenlunde tilfældige, at man ikke behøver at regne med, at de undersøgte fanger skulde adskille sig væsentligt fra gennemsnittet af de i den nævnte periode efter de almindelige afleveringsregler indsatte fanger⁶⁾.

Blandt de undersøgte fanger var der 126 recidivister og 23 forbryderbegyndere (henholdsvis 84,6 og 15,4%). Det er de førstnævnte, der udgør materialet for denne afhandling. Hos forbryderbegynderne har et egentligt kriminelt levnedsløb jo endnu ikke manifesteret sig, og vigtige data for nærværende bearbejdelse har — som det vil fremgaa af det følgende — ikke kunnet bestemmes. Denne sontring

mellem forbryderbegyndere og recidivister er i og for sig ikke særlig tilfredsstillende, da man paa forhaand kan vide, at en del af begynderne — en ret uensartet gruppe — vil recidivere, men ulykkeligvis ikke hvilke. Arbejder man som her med et »frisk« materiale, er det imidlertid ikke muligt at fastlægge den langt vigtigere distinktion mellem én gang straffede og flere gange straffede, der først lader sig paavise om 10—20—30 aar eller endnu senere.

Om begrebet recidivist bør det lige bemærkes, at det ikke her er taget i den gængse pønologiske betydning: en tidligere straffet person. Ordet er derimod forstaaet kriminologisk og anvendes om de lovovertrædere, hos hvem en tidligere lovovertrædelse er fastslaaet af retten eller politiet, uden hensyn til hvilke retslige konsekvenser den har draget efter sig. Blandt recidivisterne kan der altsaa forekomme personer, der »kun« har været undergivet børneværnsforsorg eller som har været betinget dømt. Ogsaa bøder for kriminelle forhold (smugleri, vold, ulovlig omgang med hittegods o. l.) er regnet for konstateret kriminalitet. Derimod er børneværns- eller værgeraadsforsorg af ikke-kriminelle grunde naturligvis ikke betragtet som indledning til en kriminel løbebane.

Om selve den kriminologiske undersøgelse kun dette: Den har bestaaet af en skildring af fangens nu paadømte lovovertrædelse, hans tidligere kriminalitet med straffe og andre forholdsregler, udformet paa grundlag af akterne, og en sociologisk undersøgelse paa grundlag af akternes oplysninger og en samtale med fangen — foretaget af denne artikels forfatter. Endvidere af en arvebiologisk, en antropometrisk, en almindelig lægelig og en psykiatrisk undersøgelse af fangen — foretaget af overlægen eller reserve-lægen. I en del tilfælde er der yderligere udsendt spørgeskemaer til paarørende, til skoler og enkelte andre institutioner⁷). Paa grundlag af det saaledes tilvejebragte materiale er der ved en konference blandt medarbejderne udformet en kriminologisk konklusion, hvor fangens kriminalitet

karakteriseres, og dens afhængighed af andre faktorer er søgt paavist, ligesom man har prøvet at vurdere recidivsandsynligheden.⁸⁾

Iøvrigt maa jeg fremhæve, at de i denne artikel fremsatte synspunkter og bearbejdelsen af resultaterne helt staar for min egen regning, selv om naturligvis et samarbejde som det her skildrede maa virke gensidigt befrugtende paa alle medarbejderne.

Kriminologisk bearbejdelse.

Den kriminologiske bearbejdelse har bestaaet i en undersøgelse af antallet af domme og andre afslutninger paa kriminelle sigtelser, der er overgaaet fangerne, antallet af sanktioner og deres art, interneringsantallet, fangernes fordeling efter aldersgrupper, en bestemmelse af internerings-tætheden som et udtryk for, hvor stor en del af tiden en fange har tilbragt afspærret fra omverdenen; endvidere en bearbejdelse af recidivsandsynlighedsbestemmelserne, og endelig et forsøg paa at skelne mellem to typer: akut kriminelle og kronisk kriminelle, der synes at adskille sig fra hinanden paa flere væsentlige punkter. Først i forbindelse med karakteristiken af disse typer er lovovertrædernes art taget op til undersøgelse.

Antal domme etc.

Ved de undersøgte fanger er der altsaa mindst to gange konstateret en lovovertrædelse. Som regel er denne konstatering foretaget af retten, og i flertallet af tilfældene er den retslige konstatering efterfulgt af en dom, men i nogle tilfælde blot af en tilkendegivelse af, at anklagemyndigheden har samtykket i, at sagen sluttedes uden tiltale mod iværksættelsen af visse andre forholdsregler (fx. børneværnsforsorg, vedtagelse af bøde eller lignende). Ved optællingen er der imidlertid ogsaa taget hensyn til lovovertrædelser (forseelser) konstateret af politiet og sanktioneret med bøde. Sager sluttede uden sanktioner af nogen art

(fx. paa grund af bevisets stilling, den ringe værdi af forbrydelsens genstand, tilbagetrækning af anmeldelsen o.l.) er ikke medregnet. Nedenstaaende tabel viser fordelingen af fangeantal efter antallet af saadanne retslige eller politimæssige konstateringer af kriminalitet.

Tabel 1.

Fangernes fordeling efter antallet af domme etc.

Domsantal	2	3	4	5	6	7	8—10	10—
Fangeantal	18	17	10	19	15	17	15	15
Procent	14,3	13,5	7,9	15,1	11,9	13,5	11,9	11,9

Man bemærker, at 30 (23,8%) er dømt etc. mere end 7 gange. Det gennemsnitlige antal af konstateringer af kriminalitet er for den undersøgte gruppe 6,2.

Sanktioner.

Overfor disse fanger er der i aarenes løb anvendt en broget række sanktioner. En del af dem er saa gamle, at de har været straffet med forbedringshus- eller tugthusarbejde, tvangsarbejde eller flere af disse straffeformer. Sanktionernes fordeling i forhold til fangeantal fremgaar af tabel 2.

Tabel 2.

Fangernes fordeling efter sanktioner.

Sanktioner	Børne- værn	Hjem-	Bet. dømte	Under tilsyn	Bøder	Adv.	Hæfte
Fangeantal	28	33	60	32	50	23	16
Procent	22,2	26,2	47,6	25,4	39,7	18,3	12,7

Sanktioner	Fgsl.		Forb. hus	Tugt- hus	Tvangs- arb.	Ungd. fgsl.	
	1—3	4—					
Fangeantal	83	43	29	2	7	1	
Procent	65,9	34,1	23,0	1,6	5,6	0,8	

Ikke mindre end 95 (75,4%) er straffet mindst 2 gange med fængselsstraffe, 43 (34%) mindst 4 gange. 28 (22,2%) har været under værgeraadsforsorg eller børneværnsforsorg paa grund af kriminalitet. 33 (26,2%) har været anbragt paa »hjem« af den ene eller den anden art, som regel paa optagelses- eller ungdomshjem i forbindelse med børneværnsforsorg, i nogle tilfælde (5) paa drankerhjem. 60 (47,6%) er belignet dømte, heraf 32 under tilsyn. 50 (39,7%) har betalt bøder for kriminelle forhold eller overtrædelse af politivedtægten, 2 ikke mindre end 13 gange, 1 12 gange. 29 (23%) har været straffet med forbedringshusarbejde, 7 (5,6%) med tvangsarbejde og 2 med tugthusarbejde. Kun en enkelt har været i ungdomsfængsel. Endvidere er en enkelt idømt 10 slag ris; men han er ogsaa den eneste, der repræsenterer denne sanktionsform.

En undersøgelse af, hvordan domsantal etc. og sanktionernes art fordeler sig i forhold til hinanden, viser intet særligt af interesse, saa jeg skal ikke gengive tabellen her, men nøjes med at nævne, at et højt antal konstateringer af kriminalitet for en fange ikke nødvendigvis betyder, at han har tilbragt et tilsvarende antal gange i fængsel eller anden form for internering, selv om dette gælder i de fleste tilfælde. Iøvrigt henvises til den følgende tabel (3), hvor interneringerne er optalte under et.

Interneringsantallet.

Om begrebet internering skal der for at undgaa en nærliggende misforstaaelse siges et par ord. Ved internering er her forstaaet en sanktionerende, effektiv afsondring fra omverdenen; det vil først og fremmest sige frihedsstraffe, men endvidere ogsaa anbringelse paa opdragelses- eller ungdomshjem samt drankerhjem. Derimod er anbringelse paa lærlingehjem, hvor en effektiv afsondring fra omverdenen ikke er tilstræbt, ikke regnet for nogen internering. Ved optællingen af interneringsantallet er der udelukkende lagt vægt paa, hvor ofte den paagældende har

været afsondret fra omverdenen, uden hensyn til om det er et resultat af en eller flere retslige afgørelser. Fx. er afsoning af 2 fængselsstraffe i træk regnet for 1 internering. Og omvendt kan 1 dom efterfølges af 2 interneringer, fx. hvis en fange efter prøveløsladelse genindsættes

Tabel 3.

Fangeantal fordelt efter doms- og interneringsantal.

		Interneringsantal										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12
Domsantal	2	10	8									
	3	7	7	3								
	4	2	2	4	2							
	5	1	2	6	7	3						
	6	2	2	2	1	6	2					
	7		2	3	3	4	5					
	8					2		3	1			
	9					1	3	1				
	10					1	2	1				
	11								1	1		
	12							1	1		1	
	13								1			
	14						1		1			
	15		1			1					1	
	16—			1								3
Sum		22	24	19	13	18	13	6	5	1	2	3
Procent		17,5	19,0	15,1	10,3	14,3	10,3	4,8	3,9	0,8	1,6	2,4

til afsoning af reststraffen, fordi han ikke har overholdt prøveløsladelsesvilkaarene. Teoretisk er der derfor intet til hinder for, at en fange kan have været interneret flere gange, end han er dømt. Dette er dog ikke indtruffet i noget tilfælde ved det foreliggende materiale, fordi samtlige tilfælde af den art ogsaa er prægede af den førstnævnte mulighed: 2 domme — 1 internering. Med disse forhold in mente maa tabel 3 læses.

Det fremgaar, som man vil se af tabellen, at interneringsantal og domsantal for de fleste fangers vedkommende følges pænt ad, saaledes at det første sjældent ligger mere end 3—4 under det sidste. Afvigelsen er kun større end 4 for 16 fanger (12,7%). Større afvigelser forekommer dog: En af fangerne er kun interneret 2 gange, medens domsantallet⁹⁾ er 15; hos en anden er de tilsvarende tal henholdsvis 3 og 16, hos en tredje 12 og 26. Disse og nogle lignende levnedsløb er prægede af mange bøder erlagt for overtrædelse af politivedtægten (som regel beruselsessager).

Aldersgrupper.

Det næste led i undersøgelsen har været en bestemmelse af fangens alder ved den første konstaterede lovovertrædelse og ved den sidste dom. Navnlig den første er af interesse. Det er almindelig antaget, at jo tidligere kriminaliteten manifesterer sig, desto større sandsynlighed er der for, at det kriminelle levnedsløb vil blive fortsat, præget af flere og alvorligere overtrædelser. Ved det foreliggende materiale er denne antagelse, som det senere skal paavises, ikke fuldtud blevet bekræftet i sin generelle formulering. Foreløbig gives der i tabel 4 en almindelig orientering med hensyn til aldersgrupperne.

Tabellen viser med al ønskelig tydelighed, at flertallet af de undersøgte fanger (76—60,3%) er blevet rekruteret blandt de unge paa under 21 aar. 32 (25,4%) har været under 18 aar ved første lovovertrædelse. Ved alderstrin over 21 aar falder antallet stærkt, men viser dog igen en

Tabel 4.

Fangernes fordeling efter alder v. 1. ovtr.

Aldersgrupper	—14	15—17	18—20	21—24	25—29	30—39	40—49	50—
Fangeantal	8	24	44	19	13	15	2	1
Procent	6,4	19,0	34,9	15,1	10,3	11,9	1,6	0,8

stigning omkring 30 aars alderen. Gruppen 21—29 aar omfatter 32 fanger (25,4%). De resterende 18 (14,3%) var over 29 aar ved første overtrædelse. Tegner man en kurve for at illustrere forløbet, vil den altsaa vise en stærk stigning til og med det 20. aar, derefter et endnu pludseligere fald, der efterhaanden udjævnes og bortset fra stigningen omkring 30 aars alderen fortsættes langsomt faldende.

Alderen ved sidste dom er uden direkte interesse for den rent kriminologiske bearbejdelse. Den kan opløses i to tidsrum: alderen ved første lovovertrædelse + den kriminelle tid, et begreb, som skal omtales i følgende afsnit. Men iøvrigt fremgaar aldersfordelingen af nedenstaaende tabel som jeg henviser til.

Tabel 5.

Fangernes fordeling efter alder v. sidste dom.

Aldersgrupper	—20	21—24	25—29	30—39	40—49	50—
Fangeantal	2	12	48	40	18	6
Procent	1,6	9,5	38,1	31,7	14,3	4,8

Interneringstæthed.

Betragter man en række forskellige kriminelle levnedsløb, viser der sig allerede for en overfladisk betragtning en væsentlig forskel, eftersom den relative del af deres kriminelle løbebane, hvor de paagældende har været interneret, er større eller mindre. For nærmere at bestemme dette

forhold indføres begrebet interneringstæthed, Itt, der defineres saaledes:

$$\text{Itt} = \frac{\text{It} \times 100}{\text{Kt}},$$

hvor It betegner interneringstiden og Kt den kriminelle tid.

Den kriminelle tid, Kt, er tiden fra første konstatering af en lovovertrædelse (domsdato, dato for tiltalefrafald mod forsorg, dato for vedtagelse af bøde) til sidste dom (der hos de her undersøgte fanger har medført indsættelse i Statsfængslet i Vridsløselille) beregnet i aar, mdr. og dage.

Den kriminelle tid for de undersøgte fanger ligger mellem 6—8 mdr. (for 2 fangers vedkommende) og 40 aar. Fordelingen fremgaar af følgende skema.

Tabel 6.

Fangernes fordeling efter den kriminelle tid i aar.

Kriminelle tid	—2	3—5	6—8	9—11	12—14
Fangeantal ...	13	28	23	24	11
Procent	10,3	22,2	18,3	19,0	8,7

Kriminelle tid	15—17	18—20	21—23	24—26	27—
Fangeantal ...	11	5	4	4	3
Procent	8,7	4,0	3,2	3,2	2,4

Gennemsnittet af den kriminelle tid er knap 10 aar.

Interneringsiden, It, betegner den samlede tid, hvori fangen har været interneret, beregnet i aar, mdr. og dage. For frihedsstraffens vedkommende beregnet efter den i dommen ansatte straffetid uden hensyn til eventuel varetægtsfængsel og eventuel afkortning i straffetiden paa grund af varetægtsfængsel. Forbedringshusarbejde er beregnet efter den sædvanlige afsoningsregel: 1 aar = 8 mdr. Ved be-

naadninger er den eftergivne afsoningstid fradraget. Ved beregninger af interneringstiden for anbringelser paa »hjem« er jeg gaaet ud fra de i akterne angivne data. I et mindretal af tilfælde har der ikke foreligget helt nøjagtige angivelser. Har der fx. kun været angivet maaned for anbringelse eller hjemgivelse, er der altid regnet med maanedens midte, den 15. Disse enkelte unøjagtigheder kan ikke forrykke resultaterne af den efterfølgende beregning væsentligt.

Ved beregning af interneringstætheden er der multipliceret med faktoren 100 for at undgaa brudne tal. Interneringstætheden vil derfor altid være angivet som et helt tal liggende mellem 0 og 100. Udtrykt lidt anderledes kan man sige, at interneringstætheden er den procentvise angivelse af, hvor lang tid den paagældende har siddet interneret fra første til sidste dom.

Interneringstætheden er en størrelse, der af flere grunde forekommer mig at være af interesse. For det første teoretisk: Interneringstætheden er — naar man ser bort fra børneværnsforsorg med anbringelse paa »hjem« — bestemt af straffetidernes længde, hvilket vil sige af lovovertrædernes antal og karakter. Dette er ganske vist en størrelse, der fastsættes af domstolene; men den er dog efter al sandsynlighed — navnlig naar man betragter et kriminelt levnedsløb med ikke alt for faa straffe — samtidig et udtryk for noget karakteristisk ved det paagældende levnedsløb. Interneringstætheden er endvidere bestemt af recidivhastigheden. Selv forholdsvis kortvarige straffe paa nogle maaneder kan give en stor interneringstæthed, naar den paagældende recidiverer hurtigt nok. Og recidivhastigheden maa i det store og hele betragtes som et udtryk for, hvor længe et individ af en given beskaffenhed har været i stand til at klare sig i et givet milieu uden at komme i konflikt med straffeloven. Man maa derfor vente, at forskellen paa fanger med stor og lille interneringstæthed ogsaa paa anden maade vil gøre sig gældende.

For det andet er interneringstætheden af interesse i den

kriminalpolitiske praksis: Alene af samfundsøkonomiske grunde er det af betydning, om et individ tilbringer en tiendedel eller mere end halvdelen af sin tid i fængsel. Men det er ogsaa et synspunkt, som med fordel vil kunne anlægges, naar domstolene skal træffe afgørelse om, hvilke forholdsregler, der ved en ny begaaet lovovertrædelse maa anses for de mest hensigtsmæssige.

Tabel 7.
Fangernes fordeling efter interneringstæthed.

Itt	0	1—5	6—10	11—15	16—20	21—25	26—30
Fangeantal	24	18	19	13	10	11	5
Procent	19,0	14,3	15,1	10,3	7,9	8,7	4,0

Itt	30—35	36—40	41—45	46—50	50—55	56—60	61—
Fangeantal	1	6	6	5	1	1	6
Procent	0,8	4,8	4,8	4,0	0,8	0,8	4,8

Man ser af tabellen, at det undersøgte materiale har sit maksimum ved en interneringstæthed paa 0. Det vil sige, at denne gruppes medlemmer for første gang interneres ved den nuværende lovovertrædelse. Derefter synes fangetallet at falde nogenlunde jævnt med voksende interneringstæthed. Der er et udtalt minimum ved en interneringstæthed paa 30. Denne afvigelse synes dog ikke større, end at den kan skyldes tilfældige årsager paa grund af materialets begrænsede størrelse. Man kan paa forhaand vanskeligt se nogen grund til, at der skulde forekomme saadanne pludselige spring i fangernes fordeling efter interneringstæthed.

Recidivsandsynlighed.

Som nævnt har man forsøgt at bestemme recidivsandsynligheden for de undersøgte fanger. Grundlaget for denne

vurdering er *Meywerks* recidivsandsynlighedsskema, hvor man opregner antallet af kriminogene faktorer i individet og dets omverden, den saakaldte »Schlechtpunktverfahren« — en metode, der oprindelig er indført af amerikanske kriminologer. *Meywerks* skema opregner følgende 15 punkter:

1. Arvelig belastning.
2. Betydelig kriminalitet i ascendantsen.
3. Uheldig opdragelse.
4. Uheldige forhold under skolegang.
5. Afbrydelse af paabegyndt faglig uddannelse.
6. Uregelmæssigt arbejde.
7. Kriminalitet før det 18. aar.
8. Mere end 4 forstraffe.
9. Særlig hurtig recidiv.
10. Interlokal kriminalitet.
11. Psykopati.
12. Drikfældighed.
13. Slet opførsel i straffeanstalten.
14. Løsladelse før det 36. aar.
15. Slette sociale forhold efter løsladelsen.

Hvis antallet af kriminogene faktorer efter dette skema ligger under 5, betegnes recidivsandsynligheden som lille; mellem 5 og 7 betegnes den som tvivlsom; over 7 som stor.

Om *Meywerks* begrundelse for anvendelsen af dette skema henvises til hans egen fremstilling¹⁰). Mod den anvendte fremgangsmaade kan man rette forskellige indvendinger. Hverken daarlig begavelse eller aandssvagthed er trods deres uomtvistelige betydning for kriminaliteten nævnet blandt de kriminogene faktorer. *Meywerk* henviser til, at den svagt-begavede eller aandssvage allerede har gjort sig uheldig bemærket i sin skoletid, saaledes at denne faktor allerede er registreret under punkt 4. Det er dog et spørgsmaal, om intelligensdefektens kriminogene betydning kommer tilstrækkelig til udtryk paa denne maade.

Af denne og andre analoge grunde er skemaet kun an-

vendt som grundlag for de foretagne recidivsandsynlighedsbestemmelser, idet man af og til ud fra et skøn over den paagældende fanges personlighed og omgivelser har fraveget *Meywerks* overfor anførte gruppebestemmelser. Jeg skylder overlæge *Reiter* særlig at nævne, at han af og til i tilfælde, hvor der var en snæver forbindelse mellem kriminalitet og psykopati, har tillagt denne faktor en afgørende betydning. Paa trods af den slags afvigelser er det dog mit indtryk, at *Meywerks* skema har dannet et udmærket grundlag for disse bedømmelser ved det overblik, det giver over fangens forhold. Det endelige resultat fremgaar af tabel 8.

Tabel 8.
Fangernes fordeling efter recidivsandsynlighed.

Recidivsandsynlighed	ringe	tvivlsom	stor
Fangeantal	13	50	63
Procent	10,3	39,7	50,0

At antallet af fanger med stor recidivsandsynlighed er blevet saa stort, skyldes til dels, at det her fremlagte materiale kun omfatter recidivister. Men antallet ligger dog under antallet af fanger, der ved løsladelsen henføres til »bedømmelsesklasse 5, d. v. s. de fanger, der har forholdt sig ligegyldige overfor straffen og derfor anses upaavirkede«.

Interneringstætheden, den kriminelle tid og interneringsantallet.

Før jeg gaar over til skildringen af de to levnedsløbs typer: akut kriminelle og kronisk kriminelle, skal interneringstætheden stilles i relation til den kriminelle tid og til interneringsantallet.

Tabel 9 viser fordelingen af de undersøgte fanger efter den kriminelle tid og interneringstætheden. Nogen afhængighed kan ikke paavises.¹¹⁾

Tabel 9.

Fangernes fordeling efter interneringstæthed og den kriminelle tid.

		Interneringstæthed				Sum
		0	1—19	20—39	40—	
Krim.tid i aar	0—5	13	15	8	6	42
	6—11	7	23	7	10	47
	12—17	1	14	3	3	21
	18—23	1	6	2	0	9
	24—	2	1	2	2	7
Sum		24	59	22	21	126

I tabel 10 er vist en noget forenklet opstilling af fangernes fordeling efter interneringsantal og interneringstæthed. De to størrelser synes ikke uafhængige af hinanden. Der er grund til at antage, at sandsynligheden for stor interneringstæthed vokser med et voksende interneringsantal. Sammenhængen er dog paa ingen maade saa snæver, at man, hvis man kender en af størrelserne, kan betragte den anden som overflødig.

Tabel 10.

Fangernes fordeling efter interneringsantal og interneringstæthed, angivet i procent.

		Ilt			Sum	Absolut Antal
		0	1—19	20—		
Int. antal	1	100	0	0	100	22
	2—6	2,3	63,2	34,5	100	87
	7—12	0	23,5	76,5	100	17
Sum		19,1	46,8	34,1	100	126

Akut og kronisk kriminalitet.

Ved nærmere Betragtning af de kriminelle levnedsløb viser der sig afgørende forskelle i den maade, hvorpaa interneringerne fordeler sig. Hos nogle hober straffene sig op tæt ovenpaa hinanden, hos andre er mellemrummene større — et forhold, der til en vis Grad bestemmer interneringstætheden. Det er imidlertid ikke muligt ved hjælp af denne størrelse alene at give en tilfredsstillende klassifikation af levnedsløbene. Levnedsløb med samme interneringstæthed kan dog adskille sig fra hinanden paa væsentlige punkter. Hos nogle vil straffene ligge jævnt fordelt over hele den kriminelle periode, hos andre vil de samle sig i grupper med større tæthed, hvor imellem der kan komme længere kriminalitetsfri perioder. Det er dette sidste kriterium, der har været afgørende for distinktionen mellem akut og kronisk kriminalitet.

Som et hjælpemiddel, der paa udmærket maade kan give overblik over interneringernes fordeling i det kriminelle levnedsløb, har jeg — med den tyske kriminolog, *Pollig-keit*, som nærmeste forbillede¹²⁾ — anvendt et diagram, hvor livsløbet er indtegnet som en tidsrække, hvorpaa straffene kan afsættes (se fig. 1 og 2). De vandrette linier svarer til det i venstre margin anførte aar og er inddelt i 12 afsnit for aarets maaneder. Her afmærkes domsdato og løsladelsesdato, og det mellemliggende stykke udfyldes med en til sanktionens art svarende signatur, her afgrænset af en sort ramme, hvori straffens art findes angivet i ord.

Fig. 1 og 2 giver et par typiske eksempler paa akut og kronisk kriminalitet, der samtidig kan illustrere diagrammernes anvendelse.

2315. Akut kriminalitet. Den kriminelle løbebane indledes med en betinget dom for tyveri i 19-aars alderen, efterfølges paa mindre end 1 aar af en fængselsstraf, atter for tyveri, der afbrydes med en betinget benaadning efter $3\frac{1}{2}$ maanedes forløb, hvorefter der ret tæt paa hinanden følger en forbedringshusstraf for indbrudstyveri, 6 mdr.s tvangsarbejde for vold, og endelig endnu en forbedringshusstraf paa 2 aar for nye tyverier. Hermed er den

2315.

Alder	Aar	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oktbr.	Novbr.	Decbr.
17	1921												
18	22												
19	23												
20	24				T. bet. Dom								
21	1925		T.		Fgsl.		bet. be naadet				V.	S. sl.	
22	26	T.					Forb. hus					Assersbøl-	
23	27	gaard				Pvt. Bløde			V.	Ø L.		Tvangs-	
24	28		arbejde										T.
25	29						Forb. hus						
26	1930												
27	31				Bet.	Adv.		gift					
28	32												
29	33												
30	34						V.			Fgsl.			
31	1935												
32	36												
33	37												
34	38												
35	39												
36	1940									T.	Fgsl. i 6 Mdr.		
37	41												

Fig. 1

22

| angiver domsdato. Ø.L. = Østre Landsret.

T = tyveri. V = vold. Pvt. = ovtr. af politivedtægten. Bet. = betleri.
bet. = betinget. Forb.hus = forbedringshusarbejde.

2286.

Fig. 2

Alder	Aar	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oktbr.	Novbr.	Decbr.
16	1931												
17	32								T.	frit. f. tilt.			
18	33												
19	34								T.				
20	1935												
21	36	T.											
22	37												
23	38												
24	39												
25	1940												
26	41												

T. = tyveri. Fs. = forsøg paa. Bet. = betleri.

første kriminelle periode forbi. Aaret efter faar den nu 26-aarige mand en advarsel for betleri, gifter sig og straffes først igen i 29-aars alderen (et par maaneders fængsel for vold), holder sig atter fri af straffeloven, til han 35 aar gammel idømmes 6 mdr.s fængsel for metalttyverier. Hans kriminelle levnedsløb er saaledes afbrudt af 2 kriminalitetsfri perioder paa tilsammen over 9 aar. At kriminaliteten alligevel ikke har faaet den kroniske karakter, som indledningen til hans kriminelle løbebane kunde tyde paa, kan uden videre ses af diagrammet. Itt = 21.

Som hans kriminelle løbebane har ændret sig, er det naturligt at antage, at der er foregaaet forandringer med ham selv og hans forhold. Der er heller ikke nogen tvivl om, at det er ægteskabet, der har betinget afbrydelsen af hans kriminalitet. Han er i 23-aars alderen af forskellige politimænd karakteriseret som »en af kvarterets værste urostiftere«, »en i alle retninger raa og fræk person«, »slagsbroder og professionel urostifter og voldsmand«, »en i det hele taget i alle retninger fræk og usympatisk person, der aldrig lader nogen lejlighed gaa fra sig til at overfalde sagesløse personer«. Siden er han under konens og hjemmets indflydelse blevet en hel del pacificeret. Han omtaler konen som »verdens bedste«, nævner som sin hovedinteresse: »min kone og mine børn« og udtaler, at den sidste lovovertrædelse »har været en ren misforstaaelse«. Umiddelbart virker han fuldt ud tilforladelig og ganske godmodig.

Han har ernæret sig som arbejdsmand og handelsmand, i de senere aar særlig som opkøber. Under udøvelsen af dette erhverv er han kommet meget paa beværtninger og har færdedes i et kvarter i København, hvor der holder en hel del »løse eksisterer« til. Hans indtægter har været relativt smaa, 15—1600 kr. aarligt, for hvilke han har skullet ernære kone og 2 børn.

I den kriminologiske konklusion er der udtalt, at hans seneste kriminalitet i det væsentlige synes betinget¹³⁾ af hans erhvervsmæssige forhold, maaske i nogen grad medbetinget af en ret stor foretagsomhed, der i det milieu, hvor han har holdt til, særlig let har kunnet føre til lovovertrædelser. Recidivsandsynligheden maa betegnes som ret ringe.

2286. Kronisk kriminalitet. Den kriminelle løbebane indledes her med et tiltalefrafald for tyveri i 17-aars alderen. 19 aar gammel er fangen blevet straffet med 4 mdr.s fængsel for tyveri, og derefter følger straffene slag i slag, til han nu i 25-aars alderen idømmes 15 mdr.s fængsel. Han har faaet et par advarsler for betleri; men alle hans øvrige lovovertrædelser er tyverier, hyppigt automattyverier og tyverier fra udhængsskabe, enkelte ind-

brudstyverier i forretninger, og ind imellem tyverier af mere lejlighedsvis og tilfældig karakter. Han har i de fleste tilfælde været i sag med kammerater, for en eller to's vedkommende flere gange. Recidivhastigheden er stor: 2 til 3 maanedes. Itt = 52 (synes voksende).

Indtil 17—18-aars alderen har han haft pladser paa landet, hvorfra han omtales jævnt godt; dog synes hans lyst til arbejde ikke at have været overvældende stor. Siden den tid har han mest holdt til i København, hvor han mellem straffene har haft budpladser, »handlet lidt« eller gaaet arbejdsløs. Han har hutlet sig gennem tilværelsen, har ikke haft fast bopæl, har ikke villet søge socialhjælp. Han har holdt meget til i folkekøkkener, hvor han har omgaaedes kammerater, som han tidligere har været i sag med.

I en selvbiografi fra hans forrige ophold i Statsfængslet i Vridsløselille er han fremkommet med nogle »hemmelighedsfulde« udtalelser om sin triste skæbne: »Da jeg i de sidste 6 Aar, for det meste har opholdt mig bag Fængslets Murer, har jeg intet at skrive om og hvad der er gaaet forud for jeg begyndte paa den Slags her, er der ingen Mennesker som faar mig til at give Oplysninger om. Og hvorfor jeg begaar Tyverier: for at glemme og intet andet«. Ved sidste indsættelse fortæller han, at han havde en veninde fra skoletiden, der »gjorde det forbi« efter 7 aars bekendtskab, »saa begyndte jeg at drikke og fik fra den Dag af ikke Ro nogen Steder jeg vandre fra den ene Arbejdsplads til den anden og havnede saa i Kbhvn hvor jeg kom sammen med nogle unge Mennesker der fik mig paa gale Veje første Gang og siden har jeg været her ad og til hvad der aldrig har været min Drom Fremtidsplaner de er hvist for mit vedkommende ud i det Blaa«. Om hans umiskendeligt idealiserede opfattelse af sig selv har et reelt grundlag, har man ikke kunnet bedømme; men det skulde ikke undre, om det var temmelig spinkelt.

Han er daarligt begavet, dog næppe sinke, er iøvrigt efter den psykiatriske undersøgelse karakteriseret som følelsesflad, holdningsløs og fjoget, uden social opdrift.

I den kriminologiske konklusion har man henført hans kriminalitet til sammenspiilet mellem hans karakterdefekter og de elendige sociale forhold, hvorunder han har levet. Recidivsandsynlighed: stor.

Der er maaske efter disse eksempler grund til at fremhæve, at sondringen mellem akut og kronisk kriminalitet intet siger om kriminalitetens aarsager. Det er en diagnose,

der kan stilles alene ud fra en undersøgelse af det kriminelle levnedsløb, og man maa ikke paa forhaand slutte, at akut kriminalitet er betinget af exogene og kronisk kriminalitet af endogene faktorer. Om det skulde forholde sig saa enkelt, kan først en videre undersøgelse vise; paa forhaand forekommer det dog usandsynligt.

Ved diagnosticeringen af akut og kronisk kriminalitet er det et problem, hvor man skal drage grænsen. Med andre ord, hvor lang den kriminalitetsfri periode skal være, for at man kan tale om akut kriminalitet. Spørgsmaalet kan ikke besvares med angivelsen af et enkelt tal, idet den kriminalitetsfri periode i nogen grad maa ses i forhold til den tidligere kriminelle periodes længde, tidligere recidivhastighed og interneringstidernes længde¹⁴). I de fleste levnedsløb vil en kriminalitetsfri periode paa 5 aar give et umiskendeligt indtryk af akut kriminalitet; men kommer vi ned paa en recidivhastighed paa under 3 aar, vil man i almindelighed være betænkelig ved at diagnosticere akut kriminalitet. Klassifikationen af det her undersøgte materiale beror paa et skøn, der er baseret paa ovennævnte betragtninger. Om sontringen er brugbar, maa fremgaa af den efterfølgende bearbejdelse af materialet.

Blandt de 126 undersøgte fanger har de 35 vist sig at være akut kriminelle, de resterende 91 kronisk kriminelle. At der er fundet et saa forholdsvis ringe antal akut kriminelle, skyldes utvivlsomt, at alle forbryderbegyndere er udskilt af materialet; blandt disse vil det relative antal af akut kriminelle sandsynligvis være større.

Den kriminelle tid hos akut og kronisk kriminelle.

Sontringen mellem akut og kronisk kriminelle har særlig været præget af usikkerhed, hvor den kriminelle løbebane har været kort. Det er derfor nærliggende at undersøge, om der i diagnosticeringen har vist sig nogen afhængighed af den kriminelle tid, idet man — blandt andet af kriminalpolitiske grunde — vilde være interesseret i, at

diagnosen kan stilles med nogenlunde sikkerhed paa et saa tidligt tidspunkt som muligt. Tabel 11 viser, at en saadan eventuel afhængighed overhovedet ikke er kommet til udtryk i det undersøgte materiale, hvorfor distinktionen paa dette punkt maa betragtes som tilfredsstillende.

Tabel 11.

Akut og kronisk kriminelle efter den kriminelle tid, angivet i procent.

	Kriminelle tid i aar				
	0—2	3—5	6—8	9—11	12—14
akut.....	11,4	20,0	11,4	20,0	8,6
kronisk.....	9,9	23,1	20,9	18,7	8,8
Sum.....	10,3	22,2	18,3	19,0	8,7

	Kriminelle tid i aar				
	15—17	18—20	21—23	24—26	27—
akut.....	17,1	5,7	0	2,9	2,9
kronisk.....	5,5	3,3	4,4	3,3	2,2
Sum.....	8,7	4,0	3,2	3,2	2,4

At der dog er mulighed for at tage fejl, skal ikke nægtes. Havde man for godt og vel en halv snes aar siden undersøgt den her som eksempel paa et akut kriminelt levnedsløb omtalte fange (2315), var man sikkert kommet til det resultat, at hans kriminalitet havde en kronisk karakter. Selv om der ikke forekommer mange levnedsløb af netop denne type, fremhæves der gennem dette eksempel et forhold af betydning: sondringen akut-kronisk kriminalitet er en diagnose, ikke nogen prognose; den siger noget om, hvad der hidtil er sket, ikke noget sikkert om, hvad der vil ske i fremtiden. Og iøvrigt er der ingen grund til at overvurdere vanskelighederne. Saavel den hidtidige kri-

minelle løbebane (kriminell tid, domsantal, interneringsantal, interneringstæthed, recidivhastighed m. m.) som fangens sociale forhold og formodentlig ogsaa hans psykiske habitus vilde paa daværende tidspunkt have set ganske anderledes ud end nu en 10—12 aar efter. Og alligevel forbliver det sandt, at en god diagnose er den bedste forudsætning for en sikker prognose.

Domsantal hos akut og kronisk kriminelle.

Ved undersøgelsen af de akut og kronisk kriminelles fordeling efter domsantal¹⁵⁾ har jeg fundet det hensigtsmæssigt yderligere at klassificere materialet efter tidspunktet for første overtrædelse. Tabel 12 giver i noget sammen-

Tabel 12.

Domsantal og aldersklasser v. 1. ovtr. hos akut kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Domsantal		Sum	Abs. antal
	2—6	7—		
—17	100	0	100	4
18—20	85,7	14,3	100	14
21—	91,1	5,9	100	17
Sum	91,4	8,6	100	35

trængt skikkelse resultatet af optællingerne. For de akut kriminelles vedkommende tør man intet slutte af den fundne fordeling. Man kan dog ikke med sikkerhed gaa ud fra, at en eventuel afhængighed mellem alder ved første overtrædelse og domsantal hos akut kriminelle vilde afsløres ved bearbejdelsen af et saa lille materiale. Derimod er det hos de kronisk kriminelle paa grundlag af Tabellen (13) rimeligt at antage, at de ved første overtrædelse yngre aldersklasser er mest udsat for at opnaa et stort domsantal. En sammenligning af akut og kronisk kriminelle over 20 aar

Tabel 13.

Domsantal og aldersklasser v. 1. ovtr. hos kronisk kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Domsantal		Sum	Abs. antal
	2—7	7—		
—17	39,2	60,8	100	28
18—20	46,7	53,3	100	30
21—	66,7	33,3	100	33
Sum	51,7	48,3	100	91

(ved første overtrædelse) viser ikke nogen afgørende forskel med hensyn til interneringsantal; derimod synes de kronisk kriminelle, hvis kriminalitet viser sig tidligere, at være mere udsat for mange domfældelser end den tilsvarende aldersgruppe blandt de akut kriminelle.

Interneringsantal hos akut og kronisk kriminelle.

Tabel 14 viser i lidt sammentrængt form fordelingen af de 35 akut kriminelle efter alder ved første overtrædelse og antallet af interneringer. Heller ikke her tør man af den fundne fordeling slutte noget. For de 91 kronisk kri-

Tabel 14.

Interneringsantal og aldersklasser v. 1. ovtr. hos akut kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Int. antal		Sum	Abs. antal
	1—6	7—12		
—17	100	0	100	4
18—20	100	0	100	14
21—	100	0	100	17
Sum	100	0	100	35

Tabel 15.

Interneringsantal og aldersklasser v. 1. ovtr. hos kronisk kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Int. antal		Sum	Abs. antal
	1—6	7—12		
—17	67,9	32,1	100	28
18—20	83,3	16,7	100	30
21—	90,9	9,1	100	33
Sum	81,3	18,7	100	91

minelle (tabel 15) stiller sagen sig lidt anderledes. Aldersklasser under 17 aar ved første overtrædelse er dobbelt saa stærkt repræsenteret ved interneringsantal paa mere end 6 som aldersklassen 18—20 aar og godt og vel 3 gange saa stærkt som klassen over 20 aar. Forskellen er dog ikke saa stor, at man kan tillægge den afgørende betydning. Imidlertid kan hypotesen om en saadan afhængighed understøttes af den ganske enkle betragtning, at naar kriminaliteten har en kronisk karakter, vil den, hvis kriminelle løbebane startes i 17-aars alderen, have flere chancer for at blive interneret, end den, der først kommer i konflikt med straffeloven, naar han nærmer sig de 30.

For aldersgrupperne over 20 aar ved første overtrædelse er der ikke nogen paaviselig forskel paa akut og kronisk kriminelle. Derimod er det rimeligt at antage, at kronisk kriminelle, der er under 21 aar ved første overtrædelse, vil være mere udsatte for mange interneringer end den tilsvarende aldersklasse hos de akut kriminelle. Betragtes alle aldersklasser under ét viser forskellen paa akut og kronisk kriminelle sig endnu tydeligere.

Resultatet af disse undersøgelser over domsantal og interneringsantal bliver altsaa, dels at blandt de kronisk kriminelle er de, der starter deres kriminelle levnedsløb tid-

ligt, mere udsat for hyppigt at blive dømt og interneret end de, der er ældre ved første overtrædelse, dels at kronisk kriminelle dømmes og interneres hyppigere end akut kriminelle. Ingen af delene kan virke overraskende. Det første er blot en speciel bekræftelse paa den almindelige hypotese om unge lovovertræderes ugunstigere prognose. Det andet viser, at diagnosen akut-kronisk kriminalitet med hensyn til kendsgerningerne, domsantal og interneringsantal, stort set er tilfredsstillende.

Sanktionernes art hos akut og kronisk kriminelle.

Tabel 16 viser fordelingen af akut og kronisk kriminelle fanger efter de forskellige sanktionsarter. For 4 af disse er der en væsentlig forskel. Kronisk kriminelle er i højere grad udsat for over 3 fængselsstraffe, og de har hyppigere

Tabel 16.

Sanktionernes art hos akut og kronisk kriminelle.

	Børneværn	Hjem	bet. domte	under tilsyn	Bøder	Adv.	Hæfte
akut.....	2	4	23	11	14	8	3
kronisk.....	26	29	37	21	36	15	13
Sum.....	28	33	60	32	50	23	16

	Fgsl.		Forb. hus	Tugt-hus	Tvangs-arb.	Ungd fgsl.
	1-3	4-				
akut.....	33	2	5	0	1	0
kronisk.....	50	41	24	2	6	1
Sum.....	83	43	29	2	7	1

været under børneværnsforsorg og anbragt paa »hjem«. Derimod har de akut kriminelle væsentligt hyppigere været betinget dømt (hvilket viser, at anvendelsen af betinget dom i det store og hele svarer til sit formaal). Med hensyn til bøder er der overhovedet ingen forskel i fordelingen;

men det er dog værd at bemærke, at det gennemsnitlige antal bøder for de akut kriminelle, der har betalt bøder, er 1,4, medens det for de kronisk kriminelle, der har betalt bøder, er 2,8.

Interneringstæthed hos akut og kronisk kriminelle.

For de akut kriminelles vedkommende kan der ikke paavises nogen afhængighed mellem alder ved første overtrædelse og interneringstæthed (se tabel 17). Men ogsaa her stiller sagen sig anderledes for de kronisk kriminelle. Fordelingen af de 91 fanger fremgaar af tabel 18. Man

Tabel 17.

Interneringstæthed og aldersklasser v. 1. ovtr. hos akut kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Itt		Sum	Abs. antal
	0—39	40—		
—17	100	0	100	4
18—20	100	0	100	14
21—	100	0	100	17
Sum	100	0	100	35

Tabel 18.

Interneringstæthed og aldersklasser v. 1. ovtr. hos kronisk kriminelle, angivet i procent.

Aldersklasser	Itt		Sum	Abs. antal
	0—39	40—		
—17	53,6	46,4	100	28
18—20	90	10	100	30
21—	84,9	15,1	100	33
Sum	76,9	23,1	100	91

kan heraf med stor sandsynlighed slutte, at den ved første overtrædelse yngre aldersklasse faar en væsentlig større interneringstæthed end de ældre klasser.

En sammenligning af akut og kronisk kriminelle giver med hensyn til interneringstæthed for de forskellige aldersklassers vedkommende resultater, der er ganske analoge med resultaterne vedrørende domsantal og interneringsantal. Ved aldersklasserne over 20 aar er der ingen paaviselig forskel paa de to former for levnedsløb, medens de yngre aldersklasser synes mere udsatte for at opnaa stor interneringstæthed.

Heller ikke disse resultater virker overraskende, naar man har gjort sig fortrolig med begrebet interneringstæthed. Ogsaa i den henseende er de ved første overtrædelse yngre aldersklasser blandt de kronisk kriminelle mere truede end de ældre, og det samme gælder de kronisk kriminelle, der er under 21 aar ved første overtrædelse sammenlignet med samme aldersklasse blandt de akut kriminelle.

Jeg har tidligere nævnet, at den gængse hypotese om, at jo tidligere kriminaliteten manifesterer sig, desto sandsynligere vil det ogsaa være, at det kriminelle levnedsløb vil blive fortsat og præget af flere og alvorligere overtrædelser, — ikke ved det foreliggende materiale er blevet bekræftet i denne generelle formulering. Det har ikke kunnet paavises, at den gjaldt for de akut kriminelle, hvad der ganske vist kan skyldes materialets størrelse. Men det forekommer mig sandsynligt, at en saadan afhængighed — selv om den senere skulde blive paavist — ikke vil vise sig nær saa udpræget, som den er blandt de kronisk kriminelle. Skulde denne antagelse være rigtig, understreges dermed den praktiske betydning af saa tidligt som muligt at kunne stille diagnosen akut-kronisk kriminalitet. En ting viser undersøgelserne over domsantal, interneringsantal og interneringstæthed klart: at den gruppe kronisk kriminelle, hvis kriminelle løbebane indledes før det 21. aar, har en særlig daarlig prognose.

Recidivsandsynlighed for akut og kronisk kriminelle.

Det er tidligere sagt, at diagnosen akut-kronisk kriminalitet ikke i sig selv er nogen prognose. Dens mulige prognostiske værdi lader sig først fastlægge ad aare. Det kan imidlertid have sin interesse at sammenligne diagnosen med de tidligere nævnte recidivsandsynlighedsvurderinger, der er foretaget paa grundlag af Meywerks recidivsandsynlighedsskema. Resultatet af sammenligningen ses i tabel 19. Det fremgaar umiddelbart af tabellen, at de kronisk

Tabel 19.

Recidivsandsynlighed hos akut og kronisk kriminelle;
fangernes fordeling angivet i procent.

	Recidivsandsynlighed			Sum
	stor	tvivlsom	ringe	
akut	2,8	60,0	37,2	100
kronisk	68,1	31,9	0	100
Sum	50,0	39,7	10,3	100

kriminelles prognose skulde være væsentlig daarligere end de akut kriminelles. Medens de akut kriminelle har maksimum i gruppen: tvivlsom recidivsandsynlighed, har de kroniske et tilsvarende maksimum i gruppen: stor recidivsandsynlighed. Nogen statistisk bearbejdelse er ikke nødvendig for at se, at der er en afgørende forskel.

Lovovertrædelsens art hos akut og kronisk kriminelle.

Fordelingen af de undersøgte fanger efter lovovertrædelsens art fremgaar af tabel 20. Tabellen bygger paa straffelovens inddeling. Under begrebet smaaakriminalitet er sammenfattet overtrædelser som ulovlig omgang med hittegods, betleri, beruselse (strfl.s § 138, II, og som overtrædelse af politivedtægten), ulovlig jagt og fiskeri, hærværk, falsk anmeldelse (der i alle de her omhandlede tilfælde har

Tabel 20.

Lovovertrædelsens art hos akut og kronisk kriminelle.

	Røveri	Tyveri	Uslæb	Bedr.	Falsk	Ilæleri
akut	0	29	12	5	8	1
kronisk	4	80	36	38	25	13
Sum	4	109	48	43	33	14

	Smugl.	Alfons.	Sex.	Vold	Brandstift.	Smaa-krim.
akut	0	3	10	4	2	22
kronisk	2	7	10	18	2	57
Sum	2	10	20	22	4	79

været af temmelig godartet karakter), forskellige overtrædelser af politivedtægten m. m. Udbredelse af venerisk smitte er betragtet som en seksualforbrydelse, da den som de vigtigste af de øvrige seksualforbrydelser er en udpræget driftshandling. Da den strafferetlige klassifikation medfører saavel en sammenfatning af — kriminologisk set — uensartede handlinger, som i visse tilfælde en adskillelse af ensartede handlinger, skal man ikke vente sig altfor meget af en bearbejdelse af materialet udfra disse synspunkter.

Det fremgaar af tabellen, at seksualforbrydelser forekommer hyppigere blandt akut kriminelle end blandt kronisk kriminelle, hvorved man dog maa erindre, at de fleste kroniske seksualforbrydere ikke kommer ret mange gange i statsfængsel, før de interneres. Bedrageri er stærkt repræsenteret blandt de kronisk kriminelle, hvad der sikkert stemmer med de fleste kriminalisters almindelige indtryk. De øvrige forskelle er for smaa, til at man paa grundlag af dette materiale kan tillægge dem nogen betydning¹⁶).

Nogen inddeling af lovovertrædelserne alene efter lovovertrædelsens art har jeg af gode grunde ikke foretaget. Af de 91 kronisk kriminelle er 80 straffet for tyveri; blandt

dem er der kun 6 rene typer, og det er iøvrigt noget tvivlsomt, om de alle 6 fremtidig vil holde sig »rene« (1 af dem er dømt 2 gange, 1 3 gange, 1 4 gange og 3 5 gange). Af de 10, der er straffet for seksualforbrydelser, er der kun 1 helt ren type. De resterende 84 kronisk kriminelle er alle mere eller mindre »blandede«. At en lovovertræder er straffet for 3—4 forskellige forbrydelser er i det undersøgte materiale meget almindeligt, saa man kan kun med alt muligt forbehold tale om den populære opfattelses forbrydertyper: røvere, tyve, underslæbere, bedragere, alfonser, sædelighedsforbrydere, voldsmænd o. s. v. De forekommer ikke saa hyppigt i et statsfængsel som i kriminalromaner.

Resultater.

Selv om resultaterne af de her refererede undersøgelser er beskedne, maa det dog være tilladt at fremhæve, at sondringen mellem akut og kronisk kriminalitet ikke alene i det store og hele har vist sig tilfredsstillende, men ogsaa ved en teoretisk bearbejdelse af dette (og andre lignende) materialer nødvendig. Ejendommeligheder ved de kronisk kriminelles levnedsløb, som ved den statistiske bearbejdelse er kommet klart frem, idet man har sondret mellem de 2 nævnte grupper, vilde ved en bearbejdelse af materialet som helhed paa grund af de akut kriminelles »indflydelse« være blevet tilsløret. Dette gælder fx. nogle af resultaterne med hensyn til alder ved første overtrædelse sat i relation til domsantal, interneringsantal og interneringstæthed, hvorved det bl. a. er blevet paavist, at de kronisk kriminelle, der ved første overtrædelse er under 21 aar, udgør en særlig truet gruppe. I visse henseender har denne diagnose været nødvendig for overhovedet at faa en sammenligning i stand. Det kan selvfølgelig have sin interesse at faa at vide, at af de 126 undersøgte fanger har 28 været under børneværns- eller værgeraadsforsorg, 33 anbragt paa »hjem«, 43 straffet for bedrageri, at recidivsandsynligheden for 63 er betegnet som stor. Men det er af særlig betydning at

vide, at man ved at skelne mellem 2 grupper kan henføre langt den overvejende del af de kriminelle børneværnsbørn og af dem, der har været anbragt paa »hjem« til den ene af grupperne, hvor man ogsaa finder et stort flertal af dem, der er straffet for bedrageri, og praktisk talt alle dem, hvis recidivsandsynlighed er stor.

I og for sig skulde det ikke være udelukket, at man ved at inddele materialet udfra andre inddelingsgrunde kunde komme til lignende resultater. Der sondres i mange nyere kriminologiske undersøgelser mellem 2 grupper af lovovertrædere, der — selv om navnene er forskellige — maaske med en vis ret kan karakteriseres som »let« og »svær« kriminelle. Flere af disse vilde sikkert være anvendelige til det her opstillede formaal. Ogsaa den her anvendte klassifikation er i denne vide betydning en distinktion mellem »let« og »svær« kriminalitet. Teoretisk set forekommer den mig imidlertid mere tilfredsstillende end andre, jeg har stiftet bekendtskab med. For det første fordi den er rent deskriptiv kriminologisk. For det andet, fordi den alene bygger paa en analyse af de kriminelle levnedsløb, saaledes som de kan rekonstrueres efter akterne. For det tredje fordi den betragter disse levnedsløb i deres helhed og særlig lægger vægt paa, hvorledes de har udviklet sig. Men jeg skal villigt indrømme, at begreberne akut og kronisk kriminalitet bør defineres skarpere, end det er sket her. En saadan præcisering af begrebernes indhold forudsætter imidlertid en dybtgaaende analyse og indgaaende sammenligning af de enkelte levnedsløb med hensyn til deres udvikling fra dom til dom, som hidtil ikke er blevet foretaget.

Gennem den kriminalpolitiske praksis søger man at indvirke paa visse uønskede kendsgerninger i den virkelige verden. Skal kriminologien gøre sig haab om at kunne være til nogen som helst nytte for det praktiske arbejde, maa den have sin rod i de samme kendsgerninger. Det gælder for en saa forholdsvis ung videnskab først og sidst

om at indsamle erfaringer. Forhaabentlig vil der gennem en fortsættelse af de kriminologiske undersøgelser ved Statsfængslet i Vridsløselille blive lejlighed til paa grundlag af et fyldigere materiale at tage nogle af de her skitserede problemer op til en fornyet undersøgelse.

Noter og Henvisninger.

- 1) § 62, 4 betegner dog en undtagelse, idet den som kvalifikation til arbejdsdshus kun nævner, at forbrydelsen skal være begaaet »under paavirkning af spirituøse drikke« og forbryderen »maa antages at være forfalden til drukkenskab«.
- 2) cfr. Helveg: Den retslige Psykiatri, pp 24 f, hvor det fremhæves, at »tendensen gaar dog indenfor Retslægeraadet i retning af i almindelighed at tilraade almindelig straf overfor strafeegnede psykopater, og kun henvise til psykopatfængslet i saadanne tilfælde, hvor det drejer sig om stærkt uligevægtige, explosive personer, som ved hysteriske anfald, affekt-eksplosioner, demonstrative selvmordsforsøg og lignende handlinger i høj grad vanskeliggør almindelig fængselsbehandling og nødvendiggør særligt psykiatrisk instrueret tilsyn«.
- 3) Aschaffenburg inddeler i Handwörterbuch der Kriminologie I, p 837 i følgende 4 typer: 1. die Widerstandsfähigen, zu denen auch die Überzeugungsverbrecher gehören, 2. die Affekt- und Triebverbrecher, 3. die entgleisungsbereiten Haltlosen, 4. die Aktiven. (her citeret efter Exner: Kriminalbiologie, p. 254). Inddelingen synes at være en forenkling og sammenfatning af den ældre inddeling i: Das Verbrechen und seine Bekämpfung, hvor der er opstillet 7 grupper, pp 231 ff.
- 4) Handwörterbuch der Kriminologie I, pp 911 f (her citeret efter Exner: Kriminalbiologie, p 255).
- 5) Die Ursprünge des Verbrechens. Stumpfl fremhæver ganske vist, efter at have opstillet de to typer, at afgrænsningen er »objektiv aktenmässig nachprüfbar« (p 95), men indrømmer senere, at den rigtige bedømmelse af svær- og letkriminelle er vanskelig, hvorfor det er af betydning, at man finder en enklere maade, hvorved man kan finde en praktisk brugbar type, og herefter indføres begrebet konfliktkriminalitet, der praktisk talt identificeres med letkriminelle (pp 132—33), cfr. iøvrigt p 155.

- 6) Iflg. Justitsministeriets cirkulære af 1.6.40. om aflevering af domfældte til statsfængsel, afleveres der til Statsfængslet i Vridsløselille:
Fra politikredse øst for Storebælt:
1) samtlige domfældte, der for anden gang eller mere skal afsone straf i statsfængsel, medmindre de tidligere har udstaaet arbejds- eller sikkerhedsforvaring;
2) domfældte over 25 aar, der for første gang skal afsone straf i statsfængsel, medmindre de tidligere har udstaaet arbejds- eller sikkerhedsforvaring.
- 7) Jeg skal særlig nævne Dansk Værne- og Tilsynsselskab, der i mange tilfælde har kunnet give oplysninger af stor værdi.
- 8) Grundlaget for det benyttede dossier er det af Commission internationale pénale et pénitentiaire udarbejdede skema fra 1937. Den lægelige del er dog paa visse punkter noget indskrænket, medens den sociologiske del er tillæmpet efter danske forhold. — Undersøgelser af tilsvarende art er udført i Belgien gennem mange aar, siden 1920 af institutionen, Service anthropologique pénitentiaire, hvis leder er Vervaeck. De er omtalt i en afhandling af vicefængselsinspektør Aage Worm: Den belgiske lov af 9.4.1930 »om socialt forsvar overfor abnorme lovovertrædere og vaneforbrydere«. Nord. Tidsskr. f. Strafferet, 25. aarg., pp 263 ff, specielt pp 265—67. (1937).
- 9) Ved domsantal er her og i det iflg. altid forstaaet antallet af retslige eller politimæssige konstateringer af kriminalitet.
- 10) Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, 29. Jahrg., pp 422 ff (1938) i afhandlingen: Beitrag zur Bestimmung der sozialen prognose an Rückfallsverbrechern.
- 11) Udskiller vi den i det følgende omtalte gruppe af akut kriminelle og foretager en tilsvarende undersøgelse alene af de kronisk kriminelle, vil der vise sig en — ikke særlig udpræget — afhængighed, saaledes at man med en vis rimelighed kan vente at finde større kriminel tid korreleret med større interneringstæthed og mindre kriminel tid med mindre interneringstæthed. — Jeg refererer ikke i artiklen de statistiske beregninger, der danner grundlaget for skønnet over observationsantallenes sandsynlighed og de omtalte hypotesers rimelighed; de har bestaaet i middelfejlsberegninger ud fra de konstaterede relative hyppigheder.
- 12) Der nichtsesshafte Mensch, pp 371 ff.
- 13) Man har i den kriminologiske konklusion foretrukket udtrykket »betinget« for »foraarsaget« for ikke at antyde, at der skulde

være tale om et exakt naturvidenskabeligt kausalforhold.

- 14) Man bør tillige være opmærksom paa, at der undertiden kan hengaa ret lang tid mellem udførelsen af en forbrydelse og gerningsmandens domfældelse og i givet fald tage hensyn dertil.
 - 15) Stadigvæk taget i den tidligere nævnte udvidede betydning.
 - 16) En frugtbar kriminologisk bearbejdelse af et materiale efter lovovertrædelsens art forudsætter en inddeling af forbrydelseerne udfra ganske andre synspunkter end de strafferetlige. Først og fremmest vil det være af betydning at faa den store og brogede gruppe af tyverier nærmere analyseret og klassificeret. Selv en saa overfladisk inddeling som den gamle straffelovs i simpelt og groft tyveri er i kriminologisk henseende at foretrække for den nuværende sammenfatning i § 276 — hvormed der intet skal være sagt om værdien af de strafferetlige konsekvenser, som ændringen har medført. Af de samme grunde vil en dyberegaaende undersøgelse af, hvorledes de forskellige forbrydelsesarter træffer sammen hos forskellige lovovertrædere, antagelig ikke føre til resultater af betydning, — hvad der er saa meget mere beklageligt, som netop løsningen af dette spørgsmaal vilde være af særlig interesse.
-

Mened såsom lagstiftningsproblem.

Några synpunkter.

Av Professor IVAR AGGE.

Som bekant pågå i Sverige sedan lång tid tillbaka omfattande förberedelser till reformer såväl av vår processordning som av vår strafflagstiftning. Ett lagstiftningsproblem som möter på båda dessa områden och vars lösning på vissa punkter kräver ett samordnande av processrättsliga och straffrättsliga strävanden gäller menedsbrottet. Efterföljande anmärkningar avse icke att genomföra ett dylikt samordnande eller att ens summariskt behandla de spörsmål, som de lege ferenda möta vid behandlingen av menedsbrottet, utan endast att fästa uppmärksamheten på några mera intressanta straffrättsliga frågor på förevarande område med utgångspunkt från ett försök att bestämma menedsbrottens natur och ställning i det straffrättsliga systemet.

Menedsbrottet utgör en speciell art av den i moderna strafflagar stundom förekommande brottstypen falsk förklaring inför offentlig myndighet. En grundläggande fråga de lege ferenda är den; huru vidsträckt menedsgruppen lämpligen bör göras, d. v. s. vilka förklaringar som äga en sådan karaktär och betydelse, att de böra omgärdas med tämligen stränga straffbestämmelser och erhålla den i allmänna föreställningssättet diffamerande karaktär, vilken sedan gammalt utmärkt menedsbrotten. Några mera djupgående principiella olikheter mellan mened och övriga former av falsk förklaring torde icke kunna påvisas, därest

vi bortse från det speciellt religiösa moment som sedan gammalt givit edgången dess prägel och för äldre straffrättslig uppfattning kommit menedsbrottet att framstå som ett brott främst mot religionens helgd. För att kunna besvara den uppställda frågan måste alltså klarhet först sökas angående själva naturen hos brottet falsk förklaring.

Det moderna samhällslivet förutsätter på otaliga punkter att medborgarna lojalt lämna sin medverkan åt statliga myndigheter och andra offentliga organ för att dessa skola kunna genomföra sina olikartade uppgifter. Denna medverkan är av varierande beskaffenhet, både ifråga om det intrång den medför i den enskildes privatliv och i avseende å den grad av tvång, varmed den enskildes rättsplikt effektueras från det allmännas sida. Repressiva sanktioner i form av straffhot användas endast i begränsad omfattning. Avgörande för lagstiftaren torde härvid vara dels vikten av den offentliga funktion, vid vars utövande den enskilde har att medverka, dels nödvändigheten av att just en viss person medverkar — måhända kan hans prestation icke ersättas av någon annans — dels slutligen under vilka omständigheter och på vilket sätt vederbörande åsidosätter den honom ålagda skyldigheten. Sistberörda synpunkter, vilka måhända äro de betydelsefullaste just för de egentliga menedsbrotten, innebära bl. a. att lagstiftaren måste observera, att medborgarens ifrågavarande illojalitet kan utöva skadliga verkningar på andra samhällsintressen än just den statsfunktion som han in concreto saboterar. Å andra sidan måste vid bedömandet av den pliktstridiga handlingens typ beaktas, att den enskildes intresse att undandraga sig medverkan till den offentliga funktionens genomförande kan vara av sådan art, att lagstiftaren har starkare skäl att skydda detta intresse än att till varje pris framtvinga rättspliktens fullgörande.

Vid en närmare granskning av de handlingssätt, som utgöra ett brytande av den rättsplikt av ovan angivna slag, vilken samhället i regel ålägger sina medlemmar, framträ-

der en markerad skillnad mellan en ren underlåtenhet att på föreskrivet sätt medverka till statsfunktionens behöriga genomförande och en falsk förklaring i detta uttrycks mera vidsträckt mening. I det förra fallet innebär det rättsstridiga handlandet endast en kränkning av den berörda statsfunktionens ostörda gång in concreto eller — om underlåtenhet eller tredska hos medborgarna att fylla den åvilande skyldigheten skulle bli mera utbredd — ett äventyrande in abstracto av statsfunktionen ifråga. Brott av denna typ äro sålunda att anse som riktade mot statens omedelbara intressen.

Med den senare av ovan berörda brottstyper — den falska förklaringen inför offentlig myndighet — förhåller det sig i viss mån annorlunda. Genom att en osann eller på ett missledande sätt ofullständig förklaring avgives skadas icke blott statsfunktionen in concreto utan sättes också den allmänna tilliten till avgivna förklaringar i rättslivet i fara; det blir icke möjligt att med någon större säkerhet bygga rättsliga och praktiska avgöranden på utsagor och förklaringar ens om dessa avgivits i högtidlig form. Vad särskilt domstolarnas verksamhet beträffar löper man dessutom risken att deras domslut komme att vila på felaktiga premisser och medföra kränkningar av enskild rätt och säkerhet. Med det anförda har naturligtvis icke påståtts, att strafflagarnas kriminalisering av skilda former av falsk förklaring skulle vara den avgörande faktorn för motverkande av den upplösning av den allmänna tilliten som nu antytts. Avsikten har blott varit att peka på de samhällsintressen som ligga bakom lagstiftarens försök att under straffhot inskräpa medborgarnas sanningsplikt gentemot offentlig myndighet vid dennas utövande av vissa närmare angivna statsfunktioner. Dessa skyddsintressen uppbäras av samhällsmedlemmarna i gemen och brottet falsk förklaring — däri inbegripet egentlig mened — kan sägas vara riktade såväl mot statens tidigare skildrade direkta intresse av de offentliga funktionernas gilla gång som mot

sist berörda allmänna intresse, vilket kan betecknas med termen publica fides.

Den nu utvecklade motsättningen mellan rena underlåtenhetsbrott i avseende å medborgarnas medverkan vid vissa offentliga funktioner och falsk förklaring inför myndighet äger icke allenast doktrinärt intresse utan giver på många punkter den nödvändiga utgångspunkten för en riktig analys och legislativ behandling av de skilda typerna av brottet falsk förklaring. Till en början kunna de framlagda synpunkterna användas vid ett försök att komma tillrätta med den ofullständiga förklaringens straffrättsliga klassificering. Om vi bortse från de culpöst ofullständiga förklaringarna, är det visserligen tydligt, att en medborgares avsiktliga förtigande av upplysningar, som han förstår bort lämnas till myndigheten, är en handling ägnad att skada eller förrycka statsfunktionens rätta förlopp. I viss mån synes en kriminalisering av dylika handlingssätt mera nödvändig än när det gäller ren underlåtenhet att avgiva den föreskrivna förklaringen. I sistberörda fall äga nämligen processuella eller förvaltningsrättsliga (indirekta) tvångsmedel av exekutiv karaktär större effekt än i det förstnämnda, i det den avsiktligt ofullständiga utsagan ofta är ägnad avlänka myndighetens uppmärksamhet från det som felas i de lämnade uppgifterna och möjliggöra för den brottslige att oförmärkt undandraga sig fullgörandet av hela sin medborgerliga skyldighet i det relevanta avseendet. Denna karaktär hos den uppsåttligt ofullständiga förklaringen ställer som regel denna i nivå med den positivt osanna förklaringen under villkor att förklaringen är sådan, att densamma är ägnad ingiva myndigheten föreställningen att den är fullständig, och att den brottslige ägt uppsåt att väcka en sådan falsk föreställning. Är läget det nu angivna innefattar brottet uppenbarligen jämväl ett angrepp mot publica fides i ovan angivna mening och blott i avseende å graden av straffbarhet bör lagen göra någon skillnad mellan en dylik ofullständig och en falsk förklaring.

Vi övergå till ett försök att inom den så bestämda gruppen falsk förklaring avskilja de grövre gärningstyper, vilka intaga en särställning och såsom psykologiskt sett ousäktliga äro förtjänta av en strängare repression än andra fall av falska uppgifters lämnande till offentlig myndighet. Även om det måste medgivas att samspelet av olika omständigheter härvidlag åstadkomma en serie brott vilka representera olika grader av asocialitet hos gärningsmannen, torde det likväl vara av värde att anlägga de ovan utvecklade synpunkterna om brottets s. k. skyddsobjekt på hela spörsmålet. Den falska förklaringen blir till sin typ desto farligare, ju nödvändigare den enskildes lojala medverkan är för att respektive statsfunktion över huvud skall kunna genomföras. I vissa fall kan man begränsa sig till att straffa blott då denna funktion och dess resultat verkligen skadats eller satts i fara och den falska förklaringen får en underordnad betydelse blott som en modalitet vid denna rättskränkings företagande. Det sagda kan illustreras med en mångfald exempel från näringsrättens och skattelagstiftningens område, där en falsk uppgift eller deklaration främst betraktas ur synpunkten av ett angrepp på det ekonomiska eller fiskaliska intresse som de materiella rättsreglerna avse. I andra fall åter har den offentliga funktionen och medborgarens medverkan syntts lagstiftaren så viktig, att redan framkallandet av en abstrakt fara för dess behöriga utövande och resultat belägges med straff. Själva medlet för denna faras förverkligande, d. v. s. den falska förklaringen, träder då i förgrunden såsom corpus delicti och dess nyttjande utgör i princip det brottsliga, oavsett om förklaringens oriktighet spelat någon roll för statsfunktionens resultat i det konkreta fallet. De flesta länders strafflagar behandla det egentliga menedsbrottet på ett sätt som låter sig väl förena med de sist anförda synpunkterna. Skälen härför äro dels av historisk art, dels att finna i sakens egen natur. Särskilt när det gäller falsk utsaga av vittne och part i rättegång inför domstol har vittnesbevisets och

partsedens dominerande ställning i äldre processväsen — särskilt i germansk rätt — föranlett den inställningen hos strafflagstiftaren, att processinstitutionernas värde i betydlig mån berodde på en kraftig repression mot mened av part och vittne. Denna tankegång äger givetvis alltfjämt sitt berättigande, men nyare tiders rön föranleda en större återhållsamhet vid uppskattningen av det materiella värdet av muntliga utsagor från vittnens eller parterers sida. Vi peka här endast å ena sidan på vittnespsykologiens undersökningar angående iakttagandets, minnets och reproduktionens felkällor och å andra sidan på det beklagliga faktum att menedsbrotten, trots lagens stränga straff, äga en betydande frekvens, beroende bl. a. på svårigheterna att lagligen övertyga menedaren om hans brott.

Det nu sagda betyder naturligen icke att strafflagstiftaren skulle avstå från en sträng kriminalisering av vissa falska utsagor på grund av deras abstrakta farlighet, men det är tydligt att svårigheter uppstå att rätt bestämma de fall, i vilka förklaringen kan sägas hava den synnerliga vikt att en dylik kriminalisering synes försvarlig. I viss mån är denna fråga av icke-straffrättslig art. Vad angår utsagor i rättegång, blir det sålunda i huvudsak processlagstiftarens uppgift att bedöma i vilka fall part eller tredje man såsom upplysningsperson skäligen och lämpligen bör belastas med en absolut sanningsplikt, ställd under sträng straffsanktion. Vi förbise visserligen icke den växelverkan som råder mellan straffansvarets förefintlighet i fall av falsk utsaga och det praktiska värdet av att bygga processrättens bevisssystem på en dylik sanningsplikt, men det måste dock närmast betraktas som en tillämpning av processuella maximer, t. ex. den fria bevisprövningens idé och förhandlingsprincipen, att gränserna för nämnda sanningsplikt och kriminaliseringen av falsk utsaga drages på det ena eller andra sättet.

Det är emellertid tydligt att inom den relativt vida grupp av falska förklaringar, som ur nu antydda processuella

eller förvaltningsrättsliga synpunkter böra kriminaliseras, endast få typer av brott äro av så allvarlig karaktär, att de i en reformerad lagstiftning kunna anses förtjänta av den stränga behandling, som sedan gammalt kommit meneden till del. För att erhålla en fast gräns kring denna brottsgrupp och i allmänhetens medvetande inskräpa den stora vikten av de förklaringar, som här omgärdas med straffskydd, bör strafflagstiftaren taga fasta på formens solennitet såsom något säreget för de egentliga menedsbrotten. Då rättegångsordningar och lagar om förfarandet inför vissa administrativa myndigheter i skilda länder uppställa mer eller mindre religiöst färgade formulär för högtidlig sanningsförsäkran från parter eller upplysningspersoners sida, sker detta bl. a. för att markera dylika utsagors rättsliga särställning men också för att man psykologiskt sett skall bibringa vederbörande känslan av hans särskilda moraliska ansvar för sina yttranden i den förevarande situationen. En falsk förklaring som tager formen av ett brytande av en högtidlig sanningsförsäkran måste i allmänna medvetandet — av flera skäl — te sig särdeles straffvärd. Att man icke kan lita på människors högtidligt givna löfte medför osäkerhet och misstro i allt rättsligt umgänge mellan medborgarna. Brottet får en dubbel angreppsriktning dels mot respektive statsfunktions ostörda genomförande, dels — och i högre grad än andra falska förklaringar — mot den publica fides som bör anknytas till och faktiskt är knuten till förklaringar av nu angiven karaktär. Man kan sålunda stanna vid den åsikten, att publica-fides-synpunkten på ett speciellt sätt dominerar vid falsk förklaring, angiven i solenna former, och att därför avskiljandet av dessa förklaringar till en särskild grupp i straffrättsligt avseende är väl motiverat och giver en god möjlighet för brottssystematiken på den falska förklarings område.

Den nu hävdade uppfattningen om menedsbrottens juridiska natur synes också äga betydelse vid lösningen av

den i doktrinen stundom debatterade frågan huru det centrala objektiva brottsrekvisitet vid mened bör förstås och vilken ståndpunkt lagstiftningen bör intaga i detta avseende, d v. s. innebörden av att utsagan eller förklaringen skall vara falsk för att densamma skall vara brottslig såsom mened. I svensk rätt uppfattas lagens nämnda uttryck i allmänhet såsom liktydigt med ett krav på att det påstående om ett faktum som göres av part, vittne etc. skall visas vara objektivt sett osannt. Mot detta objektiva rekvisit svarar på den subjektiva sidan en insikt om påståendets osanning. Culpös mened straffas icke enligt svensk rätt, varför ett än så ousäktligt, grovt vårdslöst misstag om det faktum utsagan avser räddar den avhörde från menedsansvar. Många praktiska skäl tala mot denna ståndpunkt. Den moderna vittnespsykologien visar oss huru många brister som vidlåda den mänskliga iakttagelseförmågan, minnet och reproduktionskonsten även beträffande ganska markanta yttre förhållanden och händelser. Att verkligen fastställa vad som skett — särskilt om factum probandum ligger längre tillbaka i tiden — är mången gång ogörligt, och menedaren kan mycket ofta med framgång förskansa sig bakom påståendet, att osanningen i hans påståenden icke fullt bevisats från åklagarsidan eller — om detta dock anses vara fallet — att han i varje fall saknat klar insikt om detta förhållande på grund av svikande minne.

Då det nu gäller att vid en reform av rättsreglerna om falsk förklaring söka fylla denna påtagliga lucka i menedsbrottens rad kan man välja den utvägen att belägga icke blott alla former av dolös mened utan jämväl culpös mened med ett mer eller mindre lindrigt straff. Efter den danska strafflagens mönster torde man härvid böra begränsa sig till fall av grov oaktsamhet vid avgivande av utsaga som eljest är ställd under menedsansvar. De ovan antydda förhållandena vid iakttagandet och återgivandet av fakta motivera dock försiktighet vid straffansva-

rets utsträckande till de culpösa fallen, ja rent av deras ställande utanför menedsbrottens krets.

Hellre än att beträda denna osäkra väg bör dock lagstiftaren söka sig fram till en annan konstruktion med förbigående av den ur bevissynpunkt besvärliga frågan om den objektiva oriktigheten hos den avgivna förklaringen. Det straffvärda i de egentliga menedsbrotten ligger på den inre sidan: i gärningsmannens bristande uppfattning av sitt ansvar såsom medborgare och medarbetare i samhällets arbete för den bestående rättsordningens upprätthållande. Denna hans illojala hållning innebär en abstrakt fara för rättsordningen genom att undergräva tilliten till högtidligen inför myndighet avgivna förklaringar och därmed till medborgarnas redlighet över huvud. Brottsskrivningen bör alltså avfattas så, att den dolösa meneden kommer att bestå i en subjektivt oriktig förklaring. Utformas denna princip på ett riktigt sätt, bortfalla åtskilliga besvärliga tillämpningsfrågor och vinnes en väl avpassad begränsning av det straffbara området för de egentliga menedsbrotten. Med några korta antydningar skall denna tanke närmare utvecklas.

Omtvistad är i doktrinen den rätta bedömningen av den s. k. rent subjektiva meneden, ett begrepp varmed man åsyftar den situation som föreligger då en person i sin förklaring avser att lämna felaktiga uppgifter för att därmed vilseleda myndigheten men i själva verket avgiver en objektivt riktig utsaga. Den omständigheten, att en brottslig vilja förelåg, ehuru någon konkret fara för den offentliga funktionens rätta resultat icke i regel var för handen, förmenas stundom vara tillräckligt skäl för menedsstraff, stundom icke. Argumenten för och emot kriminalisering äro i huvudsak desamma som pläga anföras vid diskussionen om de s. k. otjänliga försökens straffvärdhet. Uppfattas det centrala brottsrekvisitet däremot på ovan angivet sätt, alltså som en utsaga vilken icke överensstämmer med avgivarens egen insikt om vad som är sant, bliva alltid

de straffvärda fallen av subjektiv mened kriminaliserade. Gärningsmannen har framkallat den fara för publica fides som ligger däri att man icke kan lita på den redliga avsikten ens med högtidligt bekräftade utsagor inför myndighet. Generalpreventivt äger det sin stora betydelse att taga fasta på själva opålitligheten såsom det ur allmänhetens synvinkel typiska för menedaren och att icke låta honom undgå straff, blott därför att utredning om den lämnade uppgiftens objektiva osanning icke kan presteras. Man kan häremot icke invända att bevisning dock måste förebringas om att menedaren talat mot sin egen övertygelse; en dylik bevisning är ju med en objektiv uppfattning om menedens väsen nödvändig att föra jämte bevisningen om utsagans objektiva falskhet.

Den hävdade uppfattningen om menedens natur möjliggör också en smidig behandling av alla olika fall, där utsagan erhållit ett annat innehåll eller en annan formulering än ett kategoriskt påstående om ett historiskt faktum. I den mån värdeomdömen, sakkunniges uttalande om erfarenhetssatser etc. avgivas under menedsansvar råder den allra största svårighet att fixera menedsbrottets corpus delicti, om man icke hyllar uppfattningen, att det straffbara består i ett uttalande mot egen övertygelse.

Slutligen må pekas på det fall då ett vittne bestämt påstår ett faktum, varom han i själva verket är osäker. Om utsagan sedermera befinnes vara oriktig, lär vittnet som regel icke kunna fällas till ansvar med mindre det bevisas att han kände till påståendets oriktighet. Anses fallet straffvärt, måste eljest en *dolus eventualis* konstrueras fram, därest lagen icke slagit in på den riskabla vägen med straff för culpös mened. Med den subjektiva uppfattningen av menedens natur löser sig detta problem betydligt enklare; det är farligt för bevismedlens helgd och anseende att yttra sig med bestämdhet ehuru man vet att ens minnesbild eller uppfattning av ett förhållande är osäker. Sker detta uppsåtligt, äro brottets kännetecken uppfyllda.

För att emellertid icke den subjektiva uppfattningen om menedens väsen skall leda så långt, att kontakt förloras med det gängse kravet på all grövre brottslighet att brottet in concreto innebär ett kränkande eller äventyrande av något samhällsintresse, torde man böra uppställa som villkor att den subjektivt oriktiga utsagan avser något faktum av rättslig relevans i målet och att menedaren insett detta. Denna begränsning uppfyller det krav på *aperta nocendi* vilket plägar uppställas beträffande brott mot bevismedlens helgd. Därmed åstadkommes en lämpligare avgränsning av menedens område än genom kravet på att den falska utsagan varit ägnat missleda myndigheten, en bestämning som icke får anses väsentlig för menedsbrottet annat än om statsfunktionens ostörda gång in concreto betraktas som det huvudsakliga skyddsintresset.

Litteratur.

G. Astrup Hoel: Delagtighet i forbrydelser. Et sort blad av den norske kriminalret. Oslo 1941. (200 S.).

I denne Bog har Forfatteren sat sig som Opgave at foretage et Opgør med den af *Getz* grundlagte Meddelagtigheds-lære. Gennem Kritikken af denne skal tillige rettes et afgørende Slag mod den herskende Aarsagslære, som Forf. tidligere har angrebet, særlig i Skriftet Risiko og Ansvar.

Baggrunden for Arbejdet er den norske Straffelovs særlige og — det maa erkendes — i flere Retninger uheldige Ordning af Meddelagtighedsansvaret. I denne Lovs almindelige Del indeholdes ikke, som det ellers er sædvanligt i Straffelovgivningerne, udtrykkelige Regler om, hvorvidt Medvirkende kan straffes, men alene Regler om, hvorledes de straffes, jfr. Lovens § 58, der almindeligt opfattes som en blot Strafudmaalingsregel. Bag denne Ordning ligger den med *Getz'* Lære overensstemmende Forudsætning, at særlig Hjemmel for Meddelagtighedsansvar er overflødig, da der principielt slet ikke er nogen Forskel i Henseende til Strafbarhedsbetingelserne for Gerningsmænd og Meddelagtige. Loven har imidlertid ikke konsekvent turdet eller kunnet gennemføre en Ordning, der slettede enhver Forskel. Man har saaledes som Regel ikke ment at burde gøre den Medvirkende ansvarlig i Tilfælde, hvor han som extraneus staar udenfor et særligt Pligtforhold, eller hvor det drejer sig om Bagatelforseelser. Og udenfor disse Tilfælde har man i vidt Omfang anset det for hensigtsmæssigt af procesretlige Grunde — særlig med Henblik paa Spørgsmaalsstillelsen i Nævningesager — at sondre mellem Gerningsmandsvirksomhed og Medvirkning i Beskrivelsen af de enkelte strafbare Gerningsindhold i Lovens specielle Del. Resultatet er blevet, at Lovgiveren trods Anerkendelsen af den nævnte Forudsætning om Medvirkningsreglers principielle Overflødighed har valgt den besværlige Lovgivningsteknik positivt at give Hjemmel for de Medvirkendes

Strafbarhed ved alle de Lovbud i den specielle Del, hvor Medvirken i Overensstemmelse med det almindelige Princip skal være strafbar. Uheldigvis er dette Program ikke blevet konsekvent gennemført. Loven bærer i sin endelige Form paa dette Omraade Præg af et Hastværksarbejde, der Gang paa Gang stiller Fortolkningen overfor vanskelige Problemer om, hvorvidt Medvirkning skal anses for strafbar eller ej. Herhen hørende Spørgsmaal er tidligere blevet udførligt behandlet i den norske strafferetlige Litteratur, bl. a. i Specialafhandlinger af *Skeie* i Tidsskrift for Retsvidenskab 1905, S. 200 ff. og for nylig af *Johs. Andenæs* samme Sted S. 237 ff. I *Hoel's* her omtalte Bog indeholdes ogsaa en Række Fortolkningsbidrag til Emnet, særlig S. 155 ff., men som Forf. selv fremhæver, har denne Side af Sagen kun haft sekundær Interesse for ham. Hovedformaalet har været at belyse Lovens teoretiske Grundlag.

Forf.'s Kritik af Getz' Meddelagtighedslære er holdt i de voldsomste Vendinger. Konklusionen af hans Analyse af Getz' berømte Ungdomsarbejde fra 1875 om den »saakaldte Delagtighed« i Forbrydelser er, at denne Afhandling »avslører sig som en Augiasstald av urigtige udgangspunkter, skjæve metoder, bakvendte synsmåter, sammenblandede momenter, uklarhet og selvmotsigelser, alt begrundet i en mærkelig blindhet for betydningen av de enkleste kjendsgjerninger.« (S. 129). Denne Konklusion saavel som de Betragtninger, hvorpaa den hviler, er imidlertid præget af en saa stærk Overdrivelse i Form og Indhold, at det maa virke forstemmende selv paa den Læser, der kan anerkende en berettiget kritisk Kerne i Forf.'s Udviklinger.

Som Bestanddele af denne Kerne kan fremhæves Forf.'s Paavisning af en vis Sammenblanding af de lege lata og de lege ferenda Synspunkter hos Getz, af en vis Uklarhed hos denne med Hensyn til det Aarsagsbegreb, der ligger til Grund for hans Udviklinger, samt navnlig Forf.'s Kritik af Getz' fuldstændige Negation af Forskellen mellem Gerningsmænd og Meddelagtige. Mod denne Negation gør Forf. gældende, at Sondringen har tilstrækkelig Begrundelse i »den faktiske, kvalitative forskjel i handlemåte hvori de forskjellige bidrag til en forbrydersk virksomhet består« (S. 98). Denne Forskel er »så ioinesfaldende og selvsagt, at det trygt kan betegnes som den rene latterlighed at benegte den.« (S. 99). At der ikke begrebsmæssigt kan drages nogen fast Grænse mellem Meddelagtige og Gerningsmænd, er ganske vist

rigtigt, men dette anfægter ikke i mindste Maade Sondringens Berettigelse og Værdi med Henblik paa det store Antal typiske Tilfælde, hvor Sondringen ligger klart. Her som overalt, hvor de Kategorier, Retsvidenskaben maa arbejde med, gradvis flyder over i hinanden, maa Grænsen i det enkelte Tilfælde drages ved Domstolens »konkrete Beslutning« (et Synspunkt, Forf. nærmere har begrundet i sin Bog om Den moderne retsmetode).

Det Forsvar, Forf. her fører for Opretholdelsen af en Sondring mellem Gerningsmænd og Meddelagtige, falder i Traad med, hvad der i dansk Teori er hævdet af *Oluf H. Krabbe* i hans Polemik med *Torp* i Ugeskrift for Retsvæsen 1926 B, navnlig S. 223 ff., og Forf.'s Synspunkt betegner for saa vidt, selv om det ikke som hos Krabbe i første Række støttes paa generalpræventive Betragtninger, intet egentlig nyt. Det er for øvrigt et Spørgsmaal, om en Sondring paa det her nævnte »faktiske« eller »kvalitative« Grundlag staar i saa skarp Modsætning til Getz' Teori som af Forf. forudsat. I Forhold til den Opfattelse, der var raadende, da Getz skrev sin Afhandling, maatte det for ham afgørende være at paavise Uholdbarheden i den begrebsmæssige, skarpe Afgrænsning mellem Gerningsmænd og Meddelagtige med de deraf flydende bestemt adskille Strafferammer. At Getz har set rigtigt paa dette Hovedpunkt, bestrider Hoel ikke. Han er fuldt ud enig i, at der ikke kan opstilles en i objektive eller subjektive Faktorer begrundet begrebsmæssig Forskel mellem Strafbarhedsgrundlaget i den ene og den anden Gruppe, og han er enig i, at der bør gælde fælles Strafferammer for Gerningsmænd og Meddelagtige. Men dermed har han i Virkeligheden anerkendt den banebrydende Indsats, som Getz' Afhandling betegner i sin historiske Sammenhæng, og Voldsomheden i hans Kritik maa da forekomme dobbelt forunderlig.

Af de positive Bidrag til Meddelagtighedslæren, som Bogen indeholder, er der Grund til at fremhæve Forf.'s Betragtninger vedrørende Foraarsagelsesspørgsmaalet (S. 58 ff., 112 ff., 175 ff. og 198 ff.). Saavel for gældende norsk Rets Vedkommende som med Henblik paa kommende Lovgivning er det hans Opfattelse, at Strafansvaret maa omfatte ogsaa den ikke-kausale Medvirkning. De til Grund herfor liggende Betragtninger er af megen Interesse ogsaa med Henblik paa dansk Strafferet. Skønt der her i Almin-

delighed læres, at Strafbarhed er betinget af en Aarsags-sammenhæng efter *conditio sine qua non* Princippet, jfr. *Krabbe*, Kommentar, 3. Udg. S. 75, er der dog næppe Tvivl om, at en Medvirkende kan drages til Ansvar (for fuldbyrdet Meddelagtighed) uden streng Fastholdelse af dette Princip, jfr. *Krabbe*, anf. Værk, S. 155. Herved forudsættes dog, at den paagældende Handling (eller Undladelse) faktisk har medvirket, omend ikke som nogen *conditio sine qua non*. I det af Forf. S. 60 anførte Eksempel, hvor en Person A uden en Indbrudstyv B's Vidende og uden forudgaaende Aftale med denne foretager en nytteløs Handling for at skjule B's Udførelse af Tyveriet, vilde man formentlig efter dansk Ret anse A for skyldig alene i forsøgt, ikke som af Forf. hævdet, i fuldbyrdet Meddelagtighed. Ej heller kan jeg være enig i det af Forf. S. 182 anførte Eksempel paa Strafbarhed for fleres Handlen uden indbyrdes Kontakt. Der er her Tale om et Tilfælde, hvor et Giftdrab kræver Indgivelse af en Gift af mindst 10 Vægtenheder. A og B tilsætter — uden Kendskab til den andens Handlemaade — hver 5 Vægtenheder af Giften i C's Vinglas, og C. dør. Her vil Forf. straffe dem begge for fuldbyrdet Drab. Efter min Opfattelse taler de Grunde, der i Almindelighed belinger Sondringen mellem Forsøg og Fuldbyrdelse, klart for at statuere Forsøg baade for A's og B's Vedkommende. Forf. har i hvert Fald ikke for sit modstaaende Resultat anført reale Grunde af Vægt.

Bogen afsluttes med en Optrækning af nogle Retningslinier for en Reform af norsk Rets Meddelagtighedsregler. I Hovedpunkterne akcepteres her Reglerne i den danske Straffelovs § 23 som Forbillede.

Forf. er tilbøjelig til, bl. a. som Supplement til Meddelagtighedsreglerne, at ville indføje en generel Retstridighedsbestemmelse i Straffeloven, f. Eks. som Tilføjelse til Reglerne om Nødværge og Nødret. Reglen foreslaas formuleret saaledes: »Ogsaa utenfor de foran nævnte tilfælde bortfalder strafbarheten hvor handlingen på grund av de nærmere omstændigheter ved dens foretagelse og de bevægrunde som har foranlediget den, ikke er av sådan strafværdig art som i loven forutsat.« (S. 196). Bestemmelsen staar i god Samklang med Forf.'s hele friretliche Tendens, hans Tillid til det konkrete Dommerskøn. I en vis Sammenhæng hermed staar ogsaa Bogens Slutningsbemærkning, hvor det fra Forsikringsretten kendte »Hovedaar-

sagsprincip» fremdrages som værende af væsentlig Betydning for Strafferettens Delagtighedslære. Efter dette Princip gælder det om efter en samlet Vurdering af saavel de subjektive som objektive »Forklaringsgrunde» til en Forbrydelses Opstaaen at udpege dens Hovedmand som dens Hovedaarsag.

Det kan ikke nægtes, at der er noget tiltalende i den af Forf. her antydede store Linie for Straffesagens Afgørelse. Men Faren for Vilkaarlighed tilsiger at være paa Vagt mod, hvad den heri liggende Tendens kan føre til.

Stephan Hurwitz

Bengt Lundberg: Begreppet Psykologisk Massa. En kritisk-systematisk undersökning över folk-samlingarnas psykologi. Forlag: C. W. K. Gleerup. Lund. 235 sider. Anmeldt af H. Helweg.

Forfatteren har — ikke med urette — fundet, at der er sagt en hel del uklare ting om massepsykologi og har derfor sat sig for at gennemgaa problemet kritisk. Han begrænser sin opgave til at omfatte psykologiske forhold i den rumligt begrænsede forsamling af mennesker, særlig saadanne forsamlinger, der er underkastede en bestemt paavirkning, f. eks. af en taler, og derigennem sammenarbejdes paa en saadan maade, at der, uanset den enkeltes forudgaaende orientering, opstaar en fælles indstilling. Dette er massen sensu strictiori, og selv om forfatteren i forløbet af sin grundige undersøgelse faar lejlighed til at omtale mange andre variationer af massedannelse, er dette hans egentlige undersøgelsesobjekt.

Massen maa begrebsmæssigt holdes klart adskilt fra gruppen. I den sidstnævnte er individerne knyttede sammen af et vist, mere eller mindre udformet, organisatorisk baand. De enkelte medlemmer kan have forskelligartede funktioner; de er varigt samhörige, saaledes at de, naar de skilles, som regel regner med fortsat samhörighed og fornyet samling. Ikke saaledes med massen. Her drejer det sig om tilfældigt sammenførte individer, der kun, saalænge de er forsamlede, føler sig forenede ved et fælles formaal, eller dog en ensrettet tendens, men som, naar de er adspredt, ikke mere har noget med hinanden at gøre. Der findes overgangsformer, ligesom ogsaa en masse kan udvikle sig til en gruppe gennem dannelse af organisatoriske elementer.

Omvendt kan en gruppe, selv en velorganiseret gruppe gennem en eller anden begivenhed pludselig forvandles til en organisationsløs masse, f. eks. naar en hærafdeling gribes af panik. Paniken vier forfatteren dog kun en mindre indgaaende omtale og gør opmærksom paa, at den panikgrebne menneskemængde egentlig ikke falder ind under massebegrebet, saaledes som han afgrænser det. Dette er sikkert rigtigt. Mellem den folkeforsamling, der af en taler sammensvejses til en masse med ensrettet intention, og den troppeafdeling, der gribes af panik og mister al disciplin, bestaar sikkert ret betydelige psykologiske forskelligheder; i første tilfælde dannes en sammenknytning, medens der i sidste tilfælde er tale om en opløsningsproces.

Forfatteren gennemgaar de tidligere fremsatte anskuelser vedrørende massernes psykologi, og standser herunder ved problemet: Er en masse lig med summen af individerne, eller findes der noget i massernes reaktionsmaade, som ikke lader sig forklare af individernes kendte egenskaber? Med andre ord, opstaar der ved en mængde individers forening til en psykologisk masse noget nyt, noget der kan berettigge til den ofte fremsatte antagelse af en særlig »massesjæl«? Har den til masse omdannede sammenhobning af mennesker sin egen, selvstændige »sjæl«, hvis egenskaber og muligheder ikke udtømmende kan forstaaes gennem en analyse af enkeltindividernes sindstilstand?

Forestillingen om en saadan massesjæl henter sædvanlig sin næring fra en vis analogi med kemiske forbindelser, idet jo som bekendt to stoffer kan forbinde sig til et tredje med helt nye egenskaber, en farlig analogi, hvis psykologiske misbrug er virkningsfuldt imødegaaet af *Jorgen Jorgensen*. Forfatteren tager da ogsaa afstand fra antagelsen af en mystisk massesjæl og søger gennem sin analyse at godtgøre, at den psykologiske proces, der foregaar hos enkeltindividerne under deres forening til en masse, udtømmende forklarer massens væsen.

Den af *Wilhelm Brönnert* fremsatte teori, at en folkemasses opførsel skulde kunne forklares derved, at samtlige individer er bragt under ensartede betingelser og derfor reagerer ens, afvises som utilstrækkelig. Ganske vist spiller de ensartede betingelser en stor rolle, og forfatteren lægger i sit paradigmatiske eksempel, et politisk møde afholdt i en sal, en stor vægt paa den rumlige afgrænsning, placeringen med opmærksomheden vendt mod taleren samt

dennes systematiske paavirkning af tilhørerne i bestemt retning. Men en meget stor rolle tillægger han ogsaa tilhørernes gensidige paavirkning, der under visse omstændigheder kan blive kumulativ, saaledes at en vis emotionel tilstand ved reciprok paavirkning gennem bifaldsytringer og deslige oparbejdes hos alle tilhørerne. De rumlige forhold begunstiger her den reciproke paavirkning, muligheden for at unddrage sig er vanskeliggjort ved placeringen i den lukkede sal, og forfatteren nævner eksempler, bl. a. fra vækkelsesmøder, der klart belyser, hvorledes enkelte skeptikere dog tilslut lader sig rive med, simpelthen fordi de ikke kan slippe.

En stor betydning tillægger forfatteren ogsaa det fænomen, som *Kaila* i sin fortrinlige bog »Personlighedens psykologi« har behandlet under navn af signalreaktionen. I modsætning til symbolreaktioner, der kommer istand, naar de givne impulser kræver tankemæssig bearbejdelse, er signalreaktioner af mere primitiv natur. Dyrene antages ikke at besidde evne til symbolreaktion, men vel til signalreaktion. Iagttagelser fra folkeforsamlinger viser, at individerne i disse er meget tilbøjelige til at reagere signalmæssigt, saaledes at et enkelt udraab i rette øjeblik, et enkelt skud eller andet lignende, paa een gang kan udløse ensartede handlinger hos samtlige medlemmer. De psykiske funktioner rykker altsaa ved indordning i massen ned paa et primitivere stade.

Forfatteren slutter sig her nær til *Schellers* lære om den psykiske lagdeling. Den proces, den psykiske identification, som ved den mest udprægede massedannelse kommer i stand, foregaar i det mellemlag, der af Scheler betegnes som det vitale. Det øverste lag, det noetiske, saavel som det »dybeste«, det psykofysiske, er midlertidig sat ud af funktion og mennesket bliver derfor, ved at indfanges af massen, paa een gang fordummet og heroisk, fordummet, fordi det noetiske, refleksionen, sættes ud af funktion, hvorved kritik og selvstændig vurdering udelukkes, heroisk, fordi hensynet til individets egen psykofysiske skæbne, sikkerhed og velvære, suspenderes i samme øjeblik individet føler sig vitalt forenet — identificeret — med omgivelserne.

I et sammenfattende kapitel opstiller forfatteren en skematisk oversigt over de ved massedannelsen virkende psykologiske faktorer. Det ser lidt teoretisk ud, men man beroliges, da forfatteren straks paa de følgende sider udtrykkelig paapeger, hvad ogsaa er i overensstemmelse med

hele tankegangen i hans undersøgelse, at end ikke for den snævert begrænsede massetype, som han har valgt til specielt undersøgelsesobjekt, kan et bestemt skema opstilles. Den virkning, at en forsamling af hinanden uvedkommende mennesker forenes til en masse med ganske ensartet reaktionsmaade og fælles intention, uafhængig af den enkeltes individuelle psyke, kan fremkomme paa forskellig maade og formerne er i ikke ringe grad nuancerede.

Der er ved forfatterens undersøgelse en mangel, som han selv er sig bevidst og som springer ret stærkt i øjnene. Den bestaar i, at et virkeligt iagttagelsesmateriale savnes. I et afsluttende kapitel har forfatteren væsentlig fra historiske arbejder samlet nogle skildringer af folkemassers opførsel under paniksituationer o. dsl. En del af disse beretninger er hentede fra den franske revolution. De er ikke alle lige illustrerende og selve den massetype, som forfatteren i hovedsagen beskæftiger sig med, er egentlig ikke illustreret. Man kunde have ønsket, at forfatteren havde raadet over, — eller anvendt — personlige iagttagelser, idet derved hans skarpsindige og grundige analyse havde faaet en mere levende karakter. Men naar denne mangel er nævnt, maa det til gengæld siges, at man med største udbytte følger udredningen, og at denne virker særdeles overbevisende. Man er glad ved at kunde likvidere massesjælen. Det er en fortrinlig, billedlig terminus, og som saadan kan udtrykket med fordel anvendes. Men den er ikke og kan ikke være nogen psykologisk realitet, saalidt som kultursjælen, folkesjælen og andre særlige »sjæle«. Naar en forsamling mennesker i en sal, eller naar et helt folk optræder som og paa betragteren virker som en samlet enhed, er det ikke, fordi der er dannet en ny »sjæl« med selvstændig existens, men de enkelte individer er gennem paralelpaavirkning og reciprok paavirkning bragt i ensartet sindstilstand, reagerer ensartet og paa Grund af deres mængde med en kvantitativt større virkning.

Bengt Lundbergs bog er overmaade fængslende at læse, og det er fortjenstfuldt, at den med nøgtern analyse gør det af med et stykke mystik, som længe nok har spøget i psykologien. I vore dage, hvor man bl. a. gennem radioen har faaet midler i hænde til omfattende massedannelse ogsaa uden den rumlige afgrænsning, er det dog godt at holde sig for øje, at det enkelte individ til syvende og sidst er en selvstændig ener.

Retslægeraadets Aarsberetning for 1939.

I Aaret 1939 har Retslægeraadet, som det fremgaar af den nu foreliggende Aarsberetning, behandlet ialt 2165 Sager. I 369 af disse Sager har Raadet efter gentagen Henvendelse foretaget fornyet Behandling.

Sagerne fordeler sig nærmere saaledes:

Tilregneligheds- og Farlighedssager ..	853
Paternitetssager	376
Sager om Kastration og Sterilisation .	83
Sager angaaende Spirituspaavirkning.	645
Andre Sager	208

Beretningen bringer paa sædvanlig Maade og i sædvanligt Omfang (362 Sider) udførlige Referater af et betydeligt Antal af de behandlede Sager. I kort Uddrag skal i det følgende gengives enkelte af disse, der skønnes at have mere almindelig Interesse.

Sag Nr. 60 (p. 1) angaar en 35-aarig Gadehandlerske, der tiltaltes for Manddrab og Forsøg herpaa, idet hun havde ombragt sin noget ældre og svagelige Ægtefælle ved at hælde koncentreret Svovlsyre i Halsen paa ham, da han laa og sov, og endvidere et Par Maaneder forinden — efter først at have bedøvet Manden med Karbromalttabletter — havde søgt at dræbe ham ved at hælde »Loddevand« i Munden paa ham. Skønt hun af Retslægeraadet betegnes som uudviklet og ubegavet i betydelig Grad, intelligensmæssigt nær ved Grænsen af Aandssvaghed, havde hun dog udvist en saa betydelig Snedighed og Evne til Forstillelse saavel ved Tilretteleggelsen af Forbrydelsen som ved sin Optræden efter dens Udøvelse, at der ved det første Forsøg slet ikke opstod Mistanke mod hende, og at man efter Mandens Død først efterhaanden bl. a. takket være nogle uforsigtige Udtalelser af hende blev klar over, at det drejede sig om en Forbrydelse. Retslægeraadet fastslog, at den paagældende Kvinde ikke var sindssyg, men psykopatisk med udtalte Karaktermangler og med Tilbojelighed til hysteriske Reaktioner; Raadet ansaa hende ikke for egnet til Paavirkning gennem Straf og anbefalede Psykopatforvaring. Ved Nævningerettens Dom blev hun imidlertid idømt Straf af Fængsel paa Livstid, hvilken Dom senere stadfæstedes af Højesteret.

Et vanskeligt Grænseomraade indenfor Tilregneligheds-

sagerne er Sinkerne. I Sag Nr. 506 (p. 33) drejer det sig om en 19-aarig Brandstifter, som af Kredslægen betegnes som en Sinke med barnlig Habitus og præget af sjælelig Usikkerhed og Hæmningsløshed, men som dog efter Lægens Skøn maa anses for paavirkelig gennem Straf. I en Forespørgsel til den paagældende Læge tilkendegiver Retslægeraadet sin principielle Stilling overfor denne Forbrydergruppe, idet man efter at have fastslaaet, at man, uanset at Intelligenskvotienten ligger paa en Grænseværdi, skønner, at det drejer sig om en let aandssvag med begyndende Pubertetsuligevægt, udtaler: »Disse ganske let aandssvage er erfaringsmæssigt lidet egnede til Strafpaavirkning, ja Straf maa endogsaa anses for at være et ret farligt Middel, idet de let fikseres i kriminel Indstilling og socialt afspores. Derimod er nogle faa Aars Aandssvageforsorg et særdeles velegnet Middel til at stabilisere dem og redde dem fra kriminel Løbebane«.

De kroniske Alkoholister er som bekendt en Befolkningsgruppe, der volder Retsvæsenet uendelige Besværligheder. I Sag Nr. 891 (p. 62) omhandles en 56-aarig Mandsperson, som efter utallige Domme for Betleri og Smaatyverier i Forbindelse med Beruselse idømtes Arbejdshus, i hvilket han hensad i Maximumstiden 5 Aar. Da hans Tyverier var begaaet under Paavirkning af Spiritus, og da han var forfalden til Drukkenskab, maatte Retten endvidere efter Straffelovens § 72, 1. Stk. meddele ham Afholdspaalæg for et Tidsrum af 2 Aar fra den endelige Løsladelse at regne. Efter Løsladelsen begyndte han straks at drikke som tidligere og paadrog sig i Lobet af eet Aar fem Domme til Frihedsstraf for Overtrædelse af det nævnte Paalæg. Under den sidste Sag udtaler den observerende Læge, at man ogsaa i Betragtning af hans Alder maa indrette sig paa, at han er og bliver Alkoholist. Retslægeraadet fastslaar, at den paagældende ikke er sindssyg eller aandssvag, men er karakterslap Alkoholist, der maa anses for upaavirkelig af Straf af almindelig Art for Overtrædelse af Afholdspaalæg, ligesom Anbringelse paa Afvænningsanstalt for Drankere næppe vil have mere end rent forbigaaende Virkning. Ved Københavns Byrets af Østre Landsret stadfæstede Dom blev Tiltalte herefter frifundet i Henhold til Straffelovens § 17, idet han antoges ved den strafbare Handlings Foretagelse at have befundet sig i en i svækkede Sjælsevner betinget varigere Tilstand, og idet han

ikke ansaas egnet til Paavirkning gennem Straf. Det skønedes ikke fornødent at træffe andre Sikkerhedsforanstaltninger overfor Tiltalte. Ved Højesterets Dom blev imidlertid disse Synspunkter forkastede, idet Tiltalte efter Højesterets Mening ikke kunde antages at have befundet sig i en Tilstand af den i Straffelovens § 17 omhandlede Beskaffenhed, hvorfor han paany idømtes almindelig Fængselsstraf.

I Sag Nr. 1110 (p. 67) berettes om en 16-aarig Lærling, der sigtedes for en Række Smaatyverier, og som af den observerende Embedslæge fik Betegnelsen: aandssvag i lettere Grad. Skont hans Skolekundskaber iøvrigt var elendige, viste han en betydelig Færdighed i Regning og i sin Læreplads paa en Maskinfabrik klarede han sig ganske godt. Retslægeraadet foranledigede nu den paagældende undersøgt af en Specialist for at faa hans intellektuelle Standpunkt nøjere bestemt under særlig Hensyntagen til Muligheden af Ordblindhed, og det viste sig herved, at den unge Mand var lidende af Ordblindhed i fremtrædende Grad; nogen egentlig Intelligensnedsættelse fandtes ikke, kun den Pseudonedsættelse, som skyldtes svigtende Muligheder for Kundskabstilegnelse og Følgerne deraf. Raadet udtaler herefter, at den paagældende ikke er sindssyg eller aandssvag, og at det er rimeligt at antage, at hans psykopatiske Præg, herunder de af ham begaaede Lovovertrædelser, er en Følge af den Skævhed, som Ordblindheden har bragt ham i til Omgivelserne. Efter Raadets Anbefaling frafaldtes Tiltale, mod at Sigtede undergaves Børneforsorg.

Af de i Aarets Løb behandlede 83 Sager om Kastration og Sterilisation angik 50 Mænd (Kastration: 37, Vasectomi: 13) og 33 Kvinder (Kastration: 0, Salpingectomi: 33). En Gennemgang af de refererede Kastrations-sager bestyrker Læseren i den Opfattelse, at de paagældende Indgreb i Almindelighed er til stor Gavn saavel for Samfundet som for den paagældende seksuelt abnorme selv, og synes at bekræfte, at Tilstedeværelsen af visse psykiske Forudsætninger er af særlig Betydning for et heldigt Forløb af Behandlingen. Patienter af en, bortset fra deres seksuelle Vanskeligheder, ligevægtig psykisk Konstitution, der selv nærer et alvorligt Ønske om at blive befriet for deres abnorme Tilbøjeligheder, opnaar gennemgaaende udmærkede og varige Resultater, mens Mulighederne stiller sig mere usikre med Hensyn til stærkt psykopatisk prægede Personer. Som et mere specielt Tilfælde af førstnævnte Gruppe kan nævnes Sag Nr. 541 (p. 133), der angaar en 52-aarig En-

kemand lidende af fremadskridende Huntingtons Chorea, der hindrede ham i at søge seksuel Omgang med Kvinder. Han var stærkt plaget af seksuel Trang og seksuelt prægede Tanker, der foruden at volde ham betydelige sjælelige Lidelser virkede forværende paa de med hans Sygdom forbundne ufrivillige Bevægelser. Efter Operationen er han fuldstændig befriet for alle seksuelle Problemer og angiver, at denne har lettet ham Tilværelsen i betydelig Grad.

Af Tilfælde med slet Resultat kan nævnes Sag Nr. 4 (p. 122) og Nr. 697 (p. 145), som begge angaar udprægede Psykopater. I førstnævnte Tilfælde drejer det sig om en for Tyveri — men aldrig for Sædelighedsforbrydelser — talrige Gange straffet 47-aarig Mand, hos hvem der, efter at han i Henhold til Dom var blevet anbragt paa Psykopatforvaringsanstalten, udviklede sig en alvorlig Sindssygdom, der ytrede sig ved et meget eksalteret Følelsesliv især karakteriseret ved seksuelt prægede Vrangforestillinger og Hallucinationer, der medførte betydelige sjælelige Lidelser for ham. Det blev nødvendigt at overføre ham til Sikringsanstalten i Nykøbing S., og han fik derhos Tilladelse til Kastration. Ved en Efterundersøgelse over et Aar efter Operationen konstateredes, at han sjæleligt var mere opløst end før og stadig lige oplaget af seksuelle Fantasier og Drømme, og hans Tilstand betegnes som i det hele langt daarligere end før Kastrationen.

Det andet Tilfælde angaar en 24-aarig Psykopat med mytomane og hysteriske Tilbøjeligheder og med biseksuel Indstilling, der havde ført til homoseksuelle Handlinger overfor Drenge. Han var derfor dømt til Anbringelse i Psykopatforvaringsanstalten, hvor der hurtigt opstod et homoseksuelt Forhold mellem ham og en medforvaret. Retslægeraadet anbefalede en Ansøgning fra den paagældende om Tilladelse til Kastration, idet man særlig tilføjede, at Raadets Erfaringer ikke talte for, at den forholdsvis unge Alder burde være en Contraindikation i et Tilfælde som det foreliggende. Efter Operationen saa han trods alle Forholdsregler fra Anstaltens Side straks Lejlighed til Gang paa Gang at genoptage seksuel Forbindelse med den omtalte medforvarede, og da man herefter isolerede ham, hængte han sig 4 Maaneder efter Operationen.

Angaaende Sterilisationssagerne skal blot omtales, at det efter Retslægeraadets Anbefaling tillodes en psykisk normal Mand, som maatte anses belastet med Anlæg til arvelig Muskelsvind, der medfører uoprettelig Invaliditet hos den

angrebne, at underkaste sig Sterilisation af eugeniske Grunde (Sag Nr. 2193, p. 221).

Af Paternitetssagerne skal fremhæves Sag Nr. 1978 (p. 262), hvori Raadet udtaler sig om Omraadet for antropologiske Undersøgelser, der efter Raadets Mening i Almindelighed bør begrænses til de Tilfælde, hvor det er af Betydning at søge oplyst, hvem af flere Personer, om hvilke det er bevist, at de alle opfylder Grundbetingelsen for at være Fader, nemlig at have haft Samleje med Barnets Moder paa Avlingstiden, der mest sandsynlig er Faderen. Derimod vil Undersøgelsen kun sjældent kunne benyttes som Hjælpemiddel til Afgørelse af, om der foreligger en saadan Lighed mellem Barnet og en som Fader udlagt Person, at det dermed maa anses for godtgjort, at Moderen i Avlingstiden har staaet i Forhold til den paagældende. Kun under ganske særlige Omstændigheder, nemlig naar der foreligger visse arvelige Sygdomme eller Abnormiteter hos Barnet og en af de som Fader udlagte Mandspersoner, vil det kunne tænkes, at der derigennem vil kunne skabes en saa stærk Formodning for en bestemt Persons Faderskab, at der derfra med stor Sandsynlighed maa sluttes, at han har staaet i Forhold til Moderen paa Avlingstiden.

Sluttelig skal nævnes en Sag (Nr. 75, p. 328) vedrørende Spirituspaavirkning hos en Fører af Automobil, der angav at have arbejdet med Fortyndingsvædske indeholdende Amylacetat, og med Celluloselak i ca. 4 Timer, hvorved han skulde have faaet Hovedpine, Kvalme og Opkastning. Raadet udtaler, at det ikke kan udelukkes, at Sigtedes Arbejde med de angivne Stoffer har paavirket ham saaledes, at de ved Lægeundersøgelsen paaviste kliniske Symptomer har været lidt mere fremtrædende, end de vilde have været, saafremt han ikke havde været udsat for disse Stoffer. De paaviste kliniske Symptomer var imidlertid saa fremtrædende, at de ikke kunde antages at være fremkaldt alene af Celluloselakken og Fortyndingsvædsken, og det maatte derfor antages at Sigtede ved Lægeundersøgelsen havde været paavirket af Spiritus. I Forbindelse med at der i Sigtedes Blod var konstateret en Alkoholkoncentration paa 2,07 ‰ oplyses, at der for Raadet foreligger nye Undersøgelser over Reduktionen i Blodet ved Widmarks Blodalkoholanalyse hos Arbejdere beskæftiget med Sprøjtetlakering, og at der ved disse Undersøgelser kun fandtes en knapt paaviselig Reduktion i Blodet.

Erik Westerkjær.

Fra fremmede Tidsskrifter.

»Blätter für Gefängniskunde«. 71. Bind.
(April 1940—Marts 1941).¹⁾

Ved Fængselsinspektør *Viggo Waagensen*,
Københavns Fængsler.

I en Artikel: »Krig og Kriminalitet i Belysning af Statistiken« behandler Oberregierungsrat Dr. jr. *E. Roesner*, Berlin, Spørgsmaalet om Krigens Indvirkning paa Kriminaliteten. Forfatteren fremsætter først en historisk Redegørelse for, hvorledes de forskellige Krige lige fra Krimkrigen til Verdenskrigen, har indvirket paa Kriminaliteten, og omtaler derefter udførligt Verdenskrigens Indflydelse i saa Henseende, først og fremmest i Tyskland, men dernæst ogsaa i andre af de krigsførende Lande samt i en Del neutrale Lande. I Tyskland dalede Antallet af Personer, domfældt for »Verbrechen« og »Vergehen« straks i det første Krigsjaar fra ca. 560.000 til ca. 460.000 aarlig. Faldet var endnu stærkere i 1915 og 1916, da Antallet af domfældte hvert Aar androg ca. 289.000. Fra 1917 indtraadte igen en Stigning, det første Aar dog kun med ca. 7500, men derefter stærkere, saaledes at Tallene i 1919 og 1920 var henholdsvis 348.000 og 608.000. Antallet af Domfældelser for Overtrædelser af de i Anledning af Krigen udstedte Love — den direkte Krigskriminalitet — var i Aaret 1914 selvfølgelig kun ringe (ca. 650), men androg allerede i 1915 136.000. Derefter faldt Tallet i 1916 til 52.000, hvorefter der igen indtraadte en Stigning, saa det i 1920 naaede op paa 88.000. Forfatteren henviser til *Exners* med Henblik paa de kriminalsociologiske Forhold under og umiddelbart efter Krigen foretagne Tidsinddeling: Den nationale Begejstrings Tid i de første Maaneder efter Krigsudbrudet med det stærke Fald i den almindelige Kriminalitet, Pligttopfyldelsens Tid,

¹⁾ Anmeldelse af B. f. G. 70. Bind, se dette Tidsskrift 1941 Side 145.

hvor Kriminaliteten holder sig nogenlunde uforandret dog med nogen Stigning af Ungdomskriminaliteten, fra 1917 Udmattelsestiden, som endelig slutter med Sammenbrudstiden i Efteraaret 1918 med Katastrofe for Erhvervslivet og stærk stigende Kriminalitet. Grunden til det stærke Fald i Kriminaliteten i de første Krigsaar maa søges i Indkaldelserne til Hæren, hvorved en stor Del af den mandlige Befolkning i den Alder, hvor Kriminaliteten ofte kommer til Udbrud, unddrages den normale Tilværelse og undergives den stramme militære Disciplin. »En stor Mængde Lejligheder og Aarsager til at begaa strafbare Handlinger falder derved bort — men Krigen virker endnu stærkere som et moralsk Staalbad«, siger Professor *Gleispach*. Krigen har dog ogsaa den Virkning at skabe nye og bedre Lejligheder til at begaa Forbrydelser, føjer han dog fornuftigvis til. Og den tyske Statistiker *Jahn* gør opmærksom paa, at det stærke Fald i Kriminaliteten ikke moralskstatistisk maa vurderes alt for højt, da det hovedsagelig er af formel Natur. En Faktor, der ogsaa maa tages i Betragtning, er den formindskede Intensitet af Forfølgelsen af strafbare Handlinger, der er en Følge af Indkaldelser blandt Politiets og Justitsvæsenets Personale. Og Eftervirkningerne af Krigen viser i de fleste Lande en meget betydelig Stigning i Kriminaliteten.

Medens Mændene i Tiden fra 1913—1918 fremviser en Nedgang i Antallet af Domfældelser paa ca. 48 %, viser Tallet paa dømte Kvinder i samme Tidsrum omvendt en Stigning paa ca. 80 % (fra 88.000 til 159.000). Og medens Kvinderne normalt udgør 16—17 % af alle dømte, udgør de i enkelte Krigsaar henimod 40 %, og for saa vidt den direkte Krigs-Kriminalitet angaar endda over 50 %. Kvinden, der paa mange Omraader indenfor det sociale Omraade var kaldet til at erstatte Manden, havde — som Exner siger — ogsaa øjensynlig i antisociale Forhold i høj Grad nærmet sig hans Stilling.

Ogsaa for Ungdomskriminaliteten betyder Krigsaarene en væsentlig Stigning — fra ca. 50.000 i 1913 og 1914 til ca. 100.000 i 1918, d. v. s. fra ca. 10 % til ca. 25 % af samtlige dømte. Kriminaliteten blandt de unge blev mere end fordoblet i Løbet af Krigen, medens Kriminaliteten for de voksne Vedkommende udviste et Fald paa over 40 %.

Derimod viser Tallet paa tidligere straffede Domfældte en stærk nedadgaaende Tendens i Krigens Løb. Endog

efter Krigens Afslutning, hvor en Stigning var at vente, gik Tallet ikke op paa sin tidligere Højde fra Aarene før Kriggen (ca. 45 ‰), men daledede yderligere og naaede i 1921 helt ned paa 17 ‰.

Forfatteren gør udførligt Rede for Bevægelserne indenfor de enkelte Forbrydelsesarter, som ikke løber parallelt med Bevægelserne indenfor den samlede Kriminalitet. Nedgangen i de første Krigsaar er større for Forbrydelser mod Staten og den offentlige Orden samt mod Person end for Berigelsesforbrydelserne.

Om Kriminaliteten i Tyskland under den nuværende Krig foreligger endnu intet statistisk Materiale, men efter de hidtidige Iagttagelser maa der ogsaa under denne Krig foreløbig regnes med en Nedgang i det samlede Antal Domfældelser. I Betragtning af de talrige meget indgribende strafferetlige Forholdsregler maa det derhos forventes, at navnlig den svære Kriminalitet ikke vil optræde i en saadan Udstrækning eller antage saadanne Former som Tilfældet var under Verdenskrigen. Og til Bekæmpelse af Kriminaliteten indenfor Kvinderne og Ungdommen er der truffet vidtrækkende Forholdsregler i Form af Hjelpeforeninger og lignende.

I et Par Artikler af Landgerichtsrat *Herbert Noetzold*, Krakau, og Oberstaatsanwalt *Eden*, Krakau, gøres i store Træk Rede for Strafferetsplejen og navnlig Straffuldbyrdelsen i Generalguvernementet Polen, hvor de tyske Myndigheder har overtaget Forvaltningen af ca. 20 af de større Fængsler med en Belægningskapacitet af ca. 12.000 Mænd og 2.500 Kvinder. Til Administrationen af disse Anstalter er af de tyske Myndigheder afgivet ialt 46 Funktionærer. Der har saaledes kun kunnet tildeles hver Anstalt 2 á 3 Tyskere, under hvis Ledelse og Opsigt de tidligere polske Fængselsfunktionærer i det nødvendige Omfang har fortsat deres Tjeneste. Fængslerne er paa Grund af de mange Politifanger og Varetægtsfanger i høj Grad overbelagt. Man har begyndt at adskille Tugthusfanger fra de øvrige Fanger. Den polske Strafferet kendte ikke Tugthusstraffen, men udsondrede dog de groveste Forbrydere og Tilbagefaldsforbrydere efter visse Retningslinier og underkastede dem en strengere Straffuldbyrdelse. Til denne Kategori Fanger henregnes nu alle, der skal afsone mere end 3 Aars Fængsel, og disse bliver nu betragtet som Tugthus-

fanger. Iøvrigt er Adskillelse mellem Straffanger og Varetægtsfanger vanskelig gennemførlig, fordi Anstalterne for det meste raader over større Fælleslokaler.

En rationel Straffuldbyrdelse besværliggøres i ikke ringe Grad af den bygningmæssige Tilstand, i hvilken mange af Anstalterne befinder sig, ikke mindst paa Grund af Krigsbeskadigelser og Frostskaade. Paa Grund af Plyndringer var derhos flere af Anstalterne berøvet de nødvendige Senge-rekvisitter og Beklædningsgenstande. Ogsaa Besisningen af Fangerne voldte Vanskeligheder, saaledes at Anstaltlederne ofte ikke fra Dag til Dag vidste, hvorledes Fangerne skulde blive forplejet. Det er Maalet stadig mere og mere at udbygge Straffuldbyrdelsen efter tysk Forbillede.

I den sidste Artikel beretter Forvaltningsinspektør *Borchardt* i Krakau om sit første Indtryk af det til Særretten i Krakau knyttede Fængsel — en Beretning, som for mangen Fængselsfunktionær indeholder oplysende Enkeltheder.

I en Artikel: »Kriminalitet, Arbejdsløshed og Vinterhjælp« gør Oberregierungsrat Dr. *Roesner* Rede for Kriminalitetens Nedgang i Tyskland efter National-Socialismens Overtagelse af Magten. Tallet paa de for »Verbrechen« og »Vergehen« dømte Personer var i 1932 566.000, men var i 1939 dalet til 297.000 eller henimod 50 %. I samme Tidsrum gik Arbejdsløsheden ned fra ca. 5½ Million til ca. 115.000. Artiklen indeholder en grafisk Fremstilling af Nedgangen indenfor de enkelte Forbrydelser. Det fremgaar heraf, at Antallet af Personer, dømt for Tyveri, faldt med ca. 43 %, for Bedrageri og Hæleri med ca. 60 % og for Underslæb med mere end 70 %. Om de stjaalne Genstandes Værdi foreligger der ingen statistiske Oplysninger for hele Riget, men i Berlin blev samtlige ved Tyveri forvoldte Skader i 1932 opgjort til over 8 Millioner Rigsmark, medens de i 1938 kun androg noget over 1 Million. Kun Fosterfordrivelse viser en Stigning efter 1933 fra ca. 4000 til ca. 7000 i 1938. Grunden hertil maa efter Forfatterens Mening tilskrives en mere energisk Indskriden fra de straf-forfølgende Myndigheders Side. Tidsrummet viser dog en Stigning i Fødslernes Antal og omvendt en Nedgang i Aborternes.

Et Par Artikler af Verwaltungsamtman *H. Brandstätter*, Troppau, og Verwaltungsamtman *Wilh. Nebe*, Hagen, handler om Arbejdsvirksomheden i de tyske Fængsler. Denne er steget ret betydeligt i de senere Aar, og i stor

Udstrækning beskæftiges Fangerne nu ved Friluftsarbejde i Lejre, der er knyttet til de forskellige Anstalter. Manglen paa Arbejdskraft har medført, at man ikke altid ved Tildeling af Arbejde til Fangerne kan tage de nødvendige penitentiære Hensyn. Der gaas kraftigt ind for, at den enkelte Fanges Arbejdsydelse skal søges forøget, idet Fangerne ofte præsterer mindre Arbejde som Fanger end som frie Arbejdere. Eksempelvis berettes om en Mand, der som fri Arbejder var beskæftiget i et Stenbrud og her daglig kunne læsse 36 Vogne. Efter at være indsat til Afsoning blev han som Fange beskæftiget i samme Stenbrud og var nu kun i Stand til at læsse 16 Vogne om Dagen. De private Entreprenører henvender sig nu ikke til Fængslerne for at faa billig Arbejdskraft, men for overhovedet at faa Arbejdskraft. I flere Fængsler har man kunnet forhøje den Betaling, Entreprenørerne yder for Fangernes Arbejde, saaledes at Fængslerne er blevet i Stand til at klare sig uden Tilskud fra Staten.

Bindet indeholder desuden blandt andet Artikler om Begrebet »første Gang straffede« (Ministerialrat Dr. *Hans Eichler*, Berlin), om Antallet af tidligere straffede i Tyskland (Oberregierungsrat Dr. *Strube*, Berlin), om Tuberkulose og Straffuldbyrdelse (Regierungsmedizinalrat Dr. *Georg Schwab*, Ludwigsburg) og om Beregning af Straffetid (Oberregierungsrat Dr. *Schiefer*, Waldheim) samt en meget udførlig historisk Skildring af Forbedringsanstalten i Tapiau omkring Aaret 1800 — det første preussiske Arbejdshus i moderne Betydning — af Dr. *Elisabeth Meissner*, Berlin.

De tyske Domstole beskæftiger sig ogsaa med Varetægtsfangers Adgang til Begunstigelser. Et herhen hørende Tilfælde refereres af Regierungsrat *Berg*, Berlin. En Varetægtsfange, hvem det af Fængslets Ledelse var nægtet at faa udleveret forskellige til ham indbragte Toiletmidler, fordi saadanne Ting normalt kun maa anskaffes ved Fængslets Foranstaltning, indankede denne Afgørelse for Landretten, hvis Afgørelse gik Fængslets Ledelse imod. Denne Afgørelse paaklagede Ledelsen derefter til Kammerretten, idet Ledelsen anførte, at Udlevering af de paagældende Toiletmidler stred mod Fængselsordenen og kunde skade Fængslets Sikkerhed. Kammerretten omstødte Landrettens Afgørelse og gav Ledelsen Medhold. Landretten havde ment, at Benyttelsen af de omtalte Toiletmidler ikke kunde skade Fængselsordenen, men Kammerretten slog fast, at det ikke var Benyttelsen, men den Maade, paa hvilken

de paagældende Toiletmidler blev fremskaffet, der kunde frembyde Fare for Fængselsordenen, idet man havde Erfaring for, at der ofte kunde indsmugles Gift og Udbryderværktøj i Flasker og Æsker.

Sidste Hefte af 71. Bind indeholder en Fortegnelse over samtlige Straffuldbyrdelsesanstalter i Tyskland med Angivelse af deres Belægningskapacitet.

Boletín de la dirección general de protección
a la infancia. Año I, Nr. 1—2 (La Plata).

Ud fra den voksende Erkendelse af den store Betydning for et Samfunds Trivsel, som den opvoksende Ungdoms moralske Niveau har, er det almindelig bekendt, at der ikke blot her i Danmark, men ogsaa i andre europæiske Lande gøres et stort Arbejde for at skabe samfundsnyttige Borgere af Born og unge Mennesker, der staar uden Hjem eller har maattet fjernes fra deres Hjem, eller som lider under legemlige Skavanker eller mangelfuldt udviklede Aandsevner, eller som har forset sig mod de gældende Lovforskrifter. I Betragtning kommer saaledes dels Forsorg som saadan, dels Forsorg ledsaget af det Reformarbejde, som de begaaede Lovovertrædelser og disses Aarsager maatte give Anledning til.

Mindre kendt er det maaske derimod, at man ogsaa i Republikken Argentina, og ganske specielt i Provinsen Buenos Aires, i den Grad har taget disse Opgaver op, at man dér paa visse Felter maa siges at være naaet længere, end Tilfældet er her i Danmark. I Buenos Aires, et Omraade paa mere end 305.000 km², blev nemlig i 1937 alt Forsorgsarbejde samlet hos en Generaldirektion for Børneforsorg (Dirección General de Protección a la Infancia), siden 1938 er der oprettet særlige Domstole for Mindreaarige, og i Januar Maaned i Aar har nævnte Generaldirektion paabegyndt Udgivelsen af et Tidsskrift, der skal sprede Kendskab til og vække Interesse for dens Arbejde.

De to første Numre af dette Tidsskrift, hvert paa nogle og tresindstyve Sider, foreligger nu, og i det følgende skal gøres nogle korte Bemærkninger om enkelte af de deri indeholdte Artikler.

I Tidsskriftets første Nummer er Spørgsmaalet om Domstole for Mindreaarige behandlet af Dommer, Dr. *Luis Antonio Morzone*, der paapeger, at Mindreaarige, der begaar

Lovovertrædelser, ikke er Forbrydere, der skal straffes, men snarere Børn, der skal retledes gennem Opdragelse, hvilket atter vil sige gennem en pædagogisk eventuelt tillige medicinsk Behandling, nøje afpasset efter hvert enkelt Tilfælde.

Domstole for Mindreaarige udskiller sig i to store Grupper. Den ene bestaar af saadanne Domstole, der udelukkende tager Sigte paa Forsorgs- og Reformarbejde, og for hvilke Idømmelse af Straf følgerig ikke kommer i Betragtning; Domstole af denne Art findes fortrinsvis i U. S. A. samt Belgien og Spanien.

De til den anden Gruppe hørende Domstole har ganske vist ogsaa Forsorgs- og Reformarbejdet for Øje, men har bevaret Kriminaldomstolens repressive Karakter derved, at de paalægger Straffe i Henhold til Straffelovgivningen; Domstole af denne Art findes bl. a. i Tyskland, England, Italien samt i Argentina, og de adskiller sig tillige fra førstnævnte Gruppe ved at fungere under Medvirken af en Repræsentant for Anklagemyndigheden.

Grundlaget for en Lovgivning til Beskyttelse af Børn og unge Mennesker er behandlet af *Justo V. Rocha*, der i 1936 i Senatet har stillet Forslag om saadan Lovgivning ud fra følgende Hovedbetragtninger: at mindreaarige Lovovertrædere nødvendigvis rejser Problemet om Anvendelse af andre Forholdsregler end de sædvanlige Straffe, at Mindreaarige frembyder Forskelligheder i fysisk og aandelig Henseende fra Voksne, og at Mindreaarige reagerer psykisk paa anden Maade end Voksne, naar de stilles overfor Begivenheder, der paavirker deres Samvittighed.

Sluttelig bør fremhæves, at Generaldirektionen for Børneforsorg er oprettet i Medfør af Lov Nr. 4547, der blev vedtaget af Lovgivningsmagten den 30. April 1937 paa Grundlag af et ligeledes af Deputeret *Justo V. Rocha* indbragt Forslag.

I Tidsskriftet gengives dette Forslag i dets oprindelige Form, der gøres nøje Rede for dets Behandling i Rigsdagens to Kamre, Senatet og Deputeretkammeret, og sluttelig gengives Loven i dens endelige Udformning, hvorefter alt Forsorgsarbejde vedrørende Børn og unge Mennesker af begge Køn under 18 Aar, i offentlige eller private Institutioner, hvad enten disse modtager Tilskud fra det Offentlige eller ej, er underlagt den ved Loven oprettede Generaldirektion, bestaaende af en Direktør og et Raad paa 4 Medlemmer, hvis Opgaver og Beføjelser nærmere er specificeret i Lovens §§ 8—15.

Alfred Reitel.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Th. Døssing og Robert L. Hansen*: Dansk Tidsskrift-Index 1940.
26. Aarg. (Nyt nordisk Forlag) 1941.
- Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform. 32. Jahrg.,
Hft. 7—8.
- Tidsskrift for Rettsvitenskap. Årg. 54, Hft. 3.
- Sveriges officiella statistik: Fångvården åren 1938—40. Av Kungl.
Fångvårdsstyrelsen. Stockholm 1941.
- The journal of criminal law and criminology. Vol. XXXII, Nr. 1.
- Svensk Juristtidning. Årg. 26, Hft. 7.
- Boletín de la dirección general de protección a la infancia. Año
1, Nr. 1—2. La Plata, Provincia de Buenos Aires.
- O. Ilj. Granfelt*: Grundkurs i allmän straffrätt. Föreläsningar.
Helsingfors (Söderström & Co.) 1941.
- Defensor legis. 1941, Nr. 9—10.
- Emil Stang*: Rettergangsmåten i straffsaker. Oslo (Johan Grundt
Tanum) 1941.
- Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. Aarg. 11, Nr. 9—10.
- Statens offentliga utredningar 1941, Nr. 32. Justitiedepartementet:
Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning
ang. åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar.
Stockholm 1941.
- Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Bulletin
de la commission internationale pénale et pénitentiaire. Vol.
IX, livr. 4.
- J. Overgaard*: Det straffbare Bedrageri efter norsk Rett. Oslo
(Olaf Norlis Forlag) 1941.
- Tidsskrift, utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1941, Hft. 5.
- 80de Aarsberetning fra Vridsløselille og Nyborg Fængselselskab.
1940—41. Hørsens (Avis—Bogtrykkeriet) 1941.

Direktor for Fængselsvæsenet
ERIK PONTOPPIDAN KAMPMANN

Efter lang Tids Sygdom er min Kollega i Tidsskriftets danske Redaktion Direktor Erik Kampmann afgaaet ved Døden d. 15. Marts.

Efter Højesteretsdommer Olriks Død indtraadte Kampmann i 1935 i Tidsskriftets Ledelse. Her, som overalt, hvor han virkede, viede han Arbejdet sin store Interesse og Omhu, og hans vidtstrakte Kendskab til og Forbindelse med Fængselsvæsen og dets Ledere og øvrige Tjenestemænd i de andre nordiske Lande gjorde hans Arbejde for Tidsskriftet særlig frugtbringende. Hans Bortgang betyder et stort Savn for Tidsskriftet og for mig personlig, idet Samarbejdet med ham har været mig en Glæde og altid er forløbet i den største Harmoni. Stærkt bebyrdet med Arbejde indenfor sit Embede, som han var baade før og efter de ekstraordinære Forholds Indtræden, fandt han altid Tid og Lyst til Drøftelse af Tidsskriftets Anliggender og Varetagelse af dets Tarv, som laa ham levende paa Sinde.

Erik Kampmann var født i 1880 og blev knapt 62 Aar gammel. I Aarene fra 1910 til 1926 tjente han sig i Fængselsvæsenet op igennem Graderne til Chefstillingen, som han saaledes overtog med et paa praktisk Erfaring grundet nøje Kendskab til denne Administrationsgren og det menneskelige Materiale, den beskæftiger sig med. Hans dybt humane Sind har med stor Tilfredsstillelse arbejdet med de Reformere indenfor Straffuldbyrdelsen, som tog Skikkelse i disse Aar, ikke mindst med Etableringen af Ungdomsfængslet, hvori han havde saa stor en Andel, ligesom Forsorgen for Fangens Familie under Straffetiden og for den løsladte Fange laa ham varmt paa Sinde.

Ikke blot Tidsskriftets Redaktion, men ogsaa de mange Fagfæller i alle fire nordiske Lande, som kendte ham og skattede ham for hans fine og noble Sind lige saa fuldt som for hans faglige Indsigt og Evner, vil dybt beklage hans tidlige Bortgang og holde hans Minde i Ære.

O. Haack.

Om Psykopater med særligt Henblik paa Erfaringer vedrørende Anstaltsbehand- lingen af kriminelle Psykopater¹⁾.

Af Overlæge, Dr. med. PAUL REITER.

Som bekendt indeholder Straffeloven af 1930 Bestemmelser vedrørende Samfundets Reaktion over for abnorme Lovovertrædere, der væsentlig er forskellige fra den ældre Straffelovs Bestemmelser. Hvad den moderne Lovgivning her har beskæftiget sig med, er sammenfattet i Paragrafferne 16, 17, 70 og 85.

Af disse har især §§ 16 og 17 Interesse for det Emne, jeg skal behandle her i Dag. § 16 omhandler sindssyge og aandssvage i sværere Grad, § 17 andre sjælelige Defekttilstande.

Det for en Psykiater mest iøjnefaldende ved disse 2 Lovparagraffer er, at man herhjemme har opgivet at manøvrere med det psykologiske Tilregnelighedsbegreb og i Stedet bygger paa biologiske Elementer.

De mentalt abnorme Personer, om hvilke der i Hovedsagen bliver Tale i § 17, er saadanne, der i psykiatrisk Henseende betegnes som Psykopater. —

Psykopati er et Begreb, som i stigende Grad har faaet Betydning baade inden for Jurisprudensen og Medicinen. For Juraens Vedkommende gælder det, at medens Spørgsmaalet om Strafbarhed, hvor det drejer sig om sindssyge og aandssvage, er ganske klart og let at afgøre, saa er

¹⁾ Efter et Foredrag i den danske Dommerforening d. 18. Oktober 1941.

Sagen langt mere kompliceret, hvor man har med Psykopater at gøre.

Psykopati er nemlig et Begreb med vage Grænser mod det normale og med en Uendelighed af Variationer baade i kvalitativ og kvantitativ Henseende. En Person, hvis Sjæleliv i Hovedsagen falder inden for det normales Rammer, kan frembyde mere eller mindre udtalte Skævheder, hans Psyke kan være isprængt utvivlsomme psykopatiske Træk. I andre Tilfælde vil den sagkyndige ikke være i Tvivl om, at Personligheden som Helhed er patologisk. Men selv i sidstnævnte Fald behøver dette ingenlunde at betyde, at vedkommende nødvendigvis skal inddrages under den ene eller den anden Form for Særbehandling. Mellem Psykopatiens talrige Varianter findes visse Kategorier, der baade vil kunne taale Straf, og som kan være paavirkelige af almindelige penitentære, skematiske Foranstaltninger, og andre, over for hvilke almindelige strafferetslige Repressivmidler vil være meningsløse, forsaavidt de paagældende vil reagere paradoksalt, kontrært, hvor Straf vil virke forværrende paa de kriminelle Tilbøjeligheder, hos hvilke en bogstavret Haandhævelse af et Fængselsreglement vil være uhensigtsmæssig og indlysende inhuman, og hvor Resultatet af en Straf heller ikke vil være tilfredsstillende med Hensblik paa Retssikkerheden.

Psykopatiske og psykopatisk prægede Personer vil derfor i strafferetslig Henseende kunne falde ind under samtlige de Rammer, som Straffeloven omfatter.

De vil med rimelig Beføjelse kunne idømmes almindelig Fængselsstraf, Ungdomsfængsel, Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring, foruden de egentlige Særforanstaltninger, Psykopatfængsel og Psykopatforvaringsanstalt. Der er saaledes Problemer nok for en Dommer at tage Stilling til, og der stilles større Krav end forhen til en nøje Afvejen i det domsmæssige Skøn.

Men Problemerne er ikke mindre komplicerede for Retspsykiateren, der skal vejlede Domstolene med sin Obser-

vationserklæring. Vanskelighederne bunder her ganske særlig i de svigtende Muligheder for en exakt Afgrænsning af selve Psykopatibegrebet og i Tilvejebringelsen af en nøjagtig Karakteristik af Psykopatiens Art. Det er ikke nok at udtale, at en Person er Psykopat; man maa nøje redegøre for, hvorledes han er dette, for hans særlige Type. Og alt dette maa, som Forholdene ligger og i en overskuelig Tid vil komme til at ligge, bygges paa Retslægens indfølende Skøn, hvilket jo i en ganske særlig Grad stiller Krav til hans Erfaring og Træning. Naar dertil kommer, at Psykiateren ikke blot skal udtale sig om en Persons biologiske Egenart, men ogsaa om hans eventuelle Strafpaaavirkelighed, og han tillige efter min og mange andres Mening bør give Domstolen en lægeligt begrundet Vejledning om, under hvilken af Straffelovens Rammer han under Hensyn til sin biologiske Egenart bedst vil kunne behandles, vil det ses, at hans Hverv er vanskeligt, hvis det skal udfores samvittighedsfuldt.

For det første rummer selve Definitionen af, hvad man forstaar ved Psykopati visse Problemer. En af de bedste, jeg har mødt, er fremsat af Professor *Helweg*, der har kaldt en Psykopat en »karakterologisk Vanskabning«. Heri ligger dels en Afgrænsning af Psykopatierne fra de sindssyges og aandssvages Grupper, dels at Psykopati er en medfødt, konstitutionsbestemt Udviklingsabnormitet. Kortere og klarere kan det næppe siges.

En anden, meget gængs, Definition, der tager udpræget praktisk Sigte, finder vi hos *Carl Schneider*¹⁾, der definerer psykopatiske Personligheder som »saadanne abnorme Personligheder, der lider under deres Abnormitet, eller hvis Abnormitet Samfundet lider under«. Over for denne Opstilling maa der dog tages det Forbehold, at denne Gruppe maa afgrænses over for visse sindssyge og aandssvage, om hvilke det samme kan siges.

¹⁾ Die psychopathischen Persönlichkeiten. Wien 1940.

Der er gjort talrige Forsøg paa at give Begrebet en mere exakt biologisk Afgrænsning (*Kraepelin, Birnbaum, Gruhle, Ziehen, Willmanns, Jaspers* o. fl.), men ingen af disse har vist sig velegnede til praktiske Formaal. —

Det maa understreges, at Psykopater, hvilken Definition man nu iøvrigt vil lægge til Grund, ikke uden videre behøver at være kriminelle. Samfundet er fuldt af Psykopater. Der maa regnes med en ikke ubetydelig Procentdel af en Befolkning som saadanne. Hvor stor, er det vanskeligt at afgøre. Jeg tror ikke, det vil være uforsigtigt at mene, at den i den danske Befolkning vil ligge mellem 3 og 5, altsaa et absolut Tal, der ligger mellem 100- og 200 000. Og største Delen af disse Psykopater bliver ikke Lovovertrædere i egentlig Forstand. Paa den anden Side leverer Psykopaterne alligevel et procentisk særlig stort Kontingent af kriminelle som Følge af, at de paa Grund af deres daarlige sociale Tilpasningsmuligheder lettere end Normalpersoner kommer i Konflikt med Samfundslovene.

Naar man nu videre skal søge at gruppere de forskellige Psykopatiformer efter deres Egenart, møder man en lige saa stor Usikkerhed. Man træffer her alle tænkelige Standpunkter repræsenterede, lige fra saadanne, der opgiver enhver Typeinddeling og nøjes med Enkeltanalyser (*Schröder, Liebold, Heinze*), og til saadanne, der — parallelt med den kliniske Udvikling, hvor det gælder de egentlige Psykoser — vil søge frem til en Inddeling efter kliniske Enheder paa biologisk Grundlag (*Gruhle, Homburger, J. H. Schultz, Hoffmann, Kretschmer, Ewald*). Det første af disse Yderstandpunkter forekommer mig utilfredsstillende, eftersom man i Praksis har Brug for en Typeinddeling efter større Linier, og til det andet, som er det mest videnskabeligt tiltalende, og som man bør arbejde hen mod (hvortil Arvebiologien vel en Gang vil kunne yde Bidrag), er Tiden meget langt fra moden.

Mest tiltalende og brugbare i praktisk Øjemed forekommer de »systemløse« Typologier mig at være (saaledes som

Tabel I.

Carl Schneider's Typologi.

Hyperthyme. Ligevægtige. Uligevægtige. Stridslystne. Holdningsløse. Pseudologiske.
Hypothyme. Tungsindige. Mismodige. Forrykte.
Selvsikre. Sensitive. Tvangsneurotikere.
Fanatiske. Kampfantikere. Matte Fanatikere.
Ambitiøse. Excentriske. Renommistiske. Pseudologiske.
Stemmingslabile. Driftsmennesker.
Explosible.
Gemytsløse.
Viljeslappe.
Astheniske.

saadanne er forsøgt af *Kraepelin, Bleuler, Reichardt, Bumke, Gruhle, Töblein, Runge, Wallenberg, Aschaffenburg, Carl Schneider* o. fl.). Saadanne Inddelinger opstilles paa det Grundlag, at de psykopatiske Typer principielt ikke kan

sammenlignes og inddeles efter rationelle psykologisk-biologiske Retningslinier, men kun simpelthen kan karakteriseres og sammenstilles i Grupper gennem deres mest iøjnefaldende Træk. Samtidig er man klar over, at de Grupper, man herved opstiller, har rent heuristisk Formaal, der tager Sigte paa en strengt deskriptiv Karakteristik.

Den mest anvendte Typologi er formentlig *Carl Schneider's*, der har det Fortrin at være praktisk fyldestgørende og anskuelig.

Den Schneiderske Typologi fremgaar af Tabel I.

Naar henses til Ordlyden af Straffelovens § 17 maa hertil føjes en Oversigt over de sexuelte abnorme. Disse kan udskilles som en særlig Gruppe *Psychopathia sexualis* (*Krafft-Ebing*), der dog er uskarpt afgrænset over for de øvrige Psykopater. Hos adskillige patologiske Sædelighedsforbrydere er deres Sexualabnormitet et Udslag af et mere omfattende psykopatisk Anlæg, hvilket i kriminologisk Henseende kan vise sig gennem en blandet Kriminalitet. Hos andre staar Sexualanomalierne som et mere isoleret Fænomen.

Der kan ogsaa af den Grund være Anledning til at udskille Sexualpsykopaterne som en særlig Hovedgruppe, at de i behandlingsmæssig Henseende, som vi om lidt skal se, frembyder særlige Forhold (Tabel II).

Tabel II.

Sexualpsykopater.

Voldtægt.
Uterlighed mod Dreng.
- - - Pigeboern.
Exhibitionisme.
Sadisme (Masochisme).
Overdreven Masturbation.
Fetischisme.
Transvestisme.

Naar De nu lader Blikket glide hen over de to Tabeller, vil De muligt studse over at se Psykopati optræde i saa mange Varianter, og dog giver de kun et ufuldstændigt Udtryk for Psykopatiens Variationsmuligheder. Næppe nogen Steder inden for Psykiatrien maa en saadan Opstilling tages for andet end et raat Skema. Det fremgaar dog med tilstrækkelig Tydelighed, at Psykopatien først og fremmest er karakteriseret gennem en Forskydning af de sjælelige Kvantiteter inden for Personligheden i Forhold til det normale, der bevirker, at Karakteren bliver præget af Skævhed, Ensidighed, Disharmoni eller rent defekte Proportioner.

Medens det for Tabel II's Vedkommende gælder, at den paagældende Abnormitet i Sjælelivet har en direkte Relation til Kriminalitetens Art, er det samme ikke saa indlysende, naar man betragter Grupperne inden for Tabel I. Psykopatien behøver her i og for sig ikke at føre til Kriminalitet. En Del af de karakterologisk bestemte Psykopatier kan under gunstige Betingelser tilpasse sig Samfundets Krav. Og Faren for Kriminalitet er erfaringsmæssigt langt fra lige stor for alle Gruppernes Vedkommende.

Kriminalitet er f. Eks. forholdsvis sjælden blandt flere af de depressive Grupper, blandt andet er dette Tilfældet med Anangkasterne og Fanatikerne. Derimod forekommer den hyppigt hos de Grupper, der befinder sig i Skemaets Yderkanter, hos de hyperthymes Gruppe, blandt de eksplosible, de gemytsløse, de viljesvage og de astheniske Psykopater.

Groft taget er selve Kriminalitetens Art ligeledes forskellig inden for de forskellige Grupper. Hos Hyperthymikerne finder vi særlig Ejendomsforbrydere af alle Kategorier, Tyve, Bedragere, Svindlere osv., hos de sensitive undertiden Voldsforbrydere, hos de ambitiøse særlig Svindlerier, hos de eksplosible og de kolde og gemytsløse Voldsforbrydelser, hos de viljeslappe og astheniske forhutlede Vagabonder, Betlere og Smaatyve.

Endvidere er Farligheden for Retssikkerheden yderst

forskellig, størst for de eksplosibles og Hyperthymikernes Vedkommende, mindst for de viljeslappes og Asthenikernes Grupper.

Omvendt vil man paa Forhaand kunne vente, at Prognosen m. H. t. Recidiv er daarligst for de negativt prægede Psykopater, medens den rummer bedre Muligheder for de positive Deviationer.

Endelig kan det siges, at de egentlige kriminelle Tilbøjeligheder er mest direkte tilknyttede og fastest forankrede i de psykopatiske Egenskaber hos Sexualpsykopaterne, altsaa de, der er opført paa Tabel II. —

Naar vi nu efter denne korte indledende Oversigt vender os til Spørgsmaalet om Behandlingen, skal jeg først sige nogle Ord om denne i Almindelighed, og herved kommer jeg i Spidsen for mine Betragtninger over Retningslinierne til at omtale et Forhold, der egentlig hørte hjemme i den sidste Ende, nemlig de Principper, der lægges til Grund ved en Indstilling til Domstolene om Prøveudskrivning. Paa Forhaand maa man være tilbøjelig til en udtalt Pessimisme, naar man ser hen til det principielle. Spørgsmaalet om gennem en Behandling at helbrede en psykopatisk Defekt. Det ligger i Sagens Natur, at naar denne er arvebestemt, medfødt og varig, forsaavidt den vedrører Spørgsmaalet om selve Personlighedens Struktur, saa er det egentlig en Selvmodsigelse at tale om en Behandling, og det, der da bliver tilbage, bliver at tilvejebringe en passende og betryggende Detention af varig Karakter under humane Former, og saaledes at en saadan Detention foretages efter Regler, der tager Hensyn til Psykopaternes Særart, saaledes at der i disciplinær Henseende opnaas Ro og Orden i Anstalten, uden at man derved kommer til yderligere at accentuere de karakterologiske Skævheder hos de paagældende og saa vidt muligt undgaar sværere patologiske Reaktioner. Hvor saadanne alligevel er uundgaelige, maa Anstalten frembyde Muligheder for en Behandling efter rent lægelige Linier.

Da Hensynet til Samfundets Retssikkerhed maa sættes øverst, saaledes som det ogsaa er sket i Formaaalsparagraffen i den kongelige Anordning for Forvaringsanstalten, er en saadan Fremgangsmaade ogsaa rent lægeligt set derfor et af Behandlingens Hovedformaal.

Naar dette principielle, lidet opmuntrende Synspunkt er fastslaaet, viser det sig imidlertid i Praksis, at Prognosen for de Lovovertrædere, der udskilles som Psykopater i Henhold til Straffelovens § 17, alligevel ikke er helt saa slet i alle Tilfældene, som det vilde ligge nær at formode.

For det første kan der trods al Omhu fra den Retslæges Side, der har foretaget den Mentalobservation, hvis Resultat har været vejledende for en Domstol, fremkomme Fejlvurderinger. Det kan dels skyldes selve vort retspsykiatriske System, der efter min Mening frembyder adskillige Mangler, som jeg ikke her skal gaa nærmere ind paa. Men selv om dette nu var langt mere tilfredsstillende ordnet, end Tilfældet er, saa vil saadanne Fejlvurderinger paa Psykiatriens nuværende Standpunkt dog næppe helt kunne undgaas. Selve Mentalobservationen finder Sted under mere eller mindre kunstige eller abnorme Forhold, under Presset af Delinkventens endnu uafgjorte, usikre Skæbne, ofte under Arrestophold, i bedste Fald paa et Sindssygehospital, og Resultatet opnaas, som tidligere nævnt, paa Grundlag af et mere eller mindre individuelt præget Skøn.

Som Følge heraf hænder det ikke ganske sjældent, at forskellige psykopatilignende Tilstande, der ikke er ægte Psykopatier, dømmes i Henhold til Straffelovens § 17. Det gælder saaledes visse kroniske Former af den epidemiske Hjernebetændelse, der netop manifesterer sig ved lignende sjælelige Deviationer, specielt Karakterforandringer, der ganske ligner de psykopatiske. Det gælder de Karakterforandringer, der kan opstaa efter voldelige Beskadigelser af Kraniet og dets Indhold. Endvidere vil der let paa et saadant saa at sige Raamateriale forekomme lettere Psykoser, f. Eks. lette manio-depressive Tilstande, abortive Schizo-

phrenier og lignende og endelig først og fremmest en Række Neuroser, hvis ydre Symptomer i en overordentlig Grad kan ligne Psykopatiernes, men hos hvilke de til Grund liggende sjælelige Mekanismer er helt andre og har en helt anden Causalitet, og hos hvilke Milieuet i Modsætning til hos Psykopatierne spiller en afgørende Rolle.

Ofte er forøvrigt Psykopatierne ikke rene, men i Samspil med de ofte defekte sociale Forhold, hvorunder de er opvoksede, overspindes de psykopatiske Grundegenskaber med neurotiske Sjælsmekanismer, der forværrer Tilstanden og maaske netop bliver det Moment, der bringer dem ind i Kriminaliteten.

I saadanne Tilfælde er en Behandling principielt mulig med Udsigt til radikalt og holdbart Resultat. Og det er derfor ogsaa inden for Særanstaltens Rammer muligt i nogen Grad at tilrettelægge en Behandling efter virkeligt terapeutiske Linier.

Dertil kommer saa endelig, at visse af de egentlige Psykopatier alligevel trods deres konstitutionelle Betingethed ikke er saa helt haabløse, som man teoretisk maaske kunde være tilbøjelig til at antage.

Psykopatiske Egenskaber behøver ikke at være stationære eller progrediente Livet igennem, men kan inden for forskellige Livsafsnit hos samme Person være underkastet betydelige Intensitetssvingninger.

Det er saaledes et almindeligt Fænomen, at et psykopatisk Anlæg bliver særlig manifest i Perioder, hvor hele Organismen er underkastet stærke fysiologiske Forandringer som i Puberteten, for Kvindernes Vedkommende tillige Klimakteriet. For Pubertetens Vedkommende er dette her af særlig Betydning, forsaavidt som den disharmoniske og ofte løst opbyggede Personlighed hos Psykopaterne ofte bliver sent færdigudviklet, saaledes at der hos ungdommelige Psykopater, forudsat at de sikres mod Milieuskader, som det kan ske under en hensigtsmæssig Anstaltsbehandling, er Mulighed for Spontanbedring gennem en Senmodning.

Men ogsaa for ældre Psykopatgrupper (jeg tænker her særlig paa mandlige, med hvilke jeg særlig har haft at gøre) kan noget lignende gøre sig gældende.

Rent bortset fra, at selve Seniet kan virke afblegende og pacificerende paa en kriminel Psykopat, er det min Erfaring, at der hos et ikke ganske ringe Antal Psykopater i den modne Mandalder, nærmere bestemt i Fyrreerne, foregaar en spontan Afrunding af Personligheden, saaledes at de bliver bedre socialt tilpasningsdygtige, og deres kriminelle Energi aftager. Her kan en Anstaltsbehandling ogsaa være af Betydning, forsaavidt kriminogene Impulser holdes borte, og deres Sans for et Liv under ordnede Forhold kan faa Lejlighed til at vokse sig stærk, samtidig med at de tilvænnenes til regelmæssigt Arbejde.

Forsaavidt kan der ogsaa i saadanne Tilfælde blive Tale om en social Spontanhelbredelse.

Om en saadan virkelig er indtraadt, kan i en Del Tilfælde være vanskeligt at afgøre, og en Indstilling — jeg lader her Psykopatfængslet ude af Betragtning, fordi der her er Tale om en fastlagt, tidsbestemt Straf — til Løsladelse fra Psykopatforvaringsanstalten maa derfor altid ske paa Grundlag af et forsigtigt afvejende Skøn. I visse Tilfælde, særlig hvor det gælder de asthenisk betonedede Psykopatgrupper, vanskeliggøres Skønnet i ekstrem Grad derigennem, at deres psykopatiske Egenskaber overhovedet kun manifesterer sig tydeligt, naar de er paa fri Fod, medens de i Anstalten er fredelige, omgængelige og stilfærdige lige fra den første Dag efter Indsættelsen. De er derfor meget svære at bedømme, men trods den Usikkerhed, man derfor maa føle i saadanne Tilfælde, vil vel de fleste finde, at man, forudsat at deres kriminelle Handlinger ikke har været af farlig Karakter, bør give dem en Chance. Selv om en Række tidligere Straffe maaske har været uden tydelig Virkning paa dem, er der i saadanne Tilfælde den Mulighed, at denne Forholdsregel med en Internering paa ubestemt Tid kan have opbygget mere

stabile Hæmninger hos dem, eller at de falder ind under den Kategori, hvor der i en moden Alder indtræder en Spontanpacifisering. Naar man i Tilfælde som disse savner kliniske Holdepunkter for at konstatere en virkelig Bedring, har vi i Psykopatforvaringsanstalten fulgt den Praksis, dels fordi man under alle Omstændigheder maa tilstræbe at opnaa en passende Sikkerhedsmargin, dels ved at sidestille dem med en tilsvarende anden Interneringsform paa ubestemt Tid (Sikkerhedsforvaring), at indstille dem til Prøveudskrivning, naar deres Interneringstid har strakt sig omkring ved 4 Aar. Selvfølgelig fraviges denne Praksis en Del. Hvis der f. Eks. foreligger særlig gunstige sociale Muligheder for dem, kan man afkorte dette Tidsrum noget og omvendt.

Selvfølgelig er det ellers en betænkelig Praksis, hvor det drejer sig om saa store Variationer, som findes inden for Psykopaternes Gruppe, og hvor Behandlingen, ogsaa med Henblik paa Udskrivning, principielt skal være individualiserende, at foreskrive et fast Tidsrum for Opholdets Varighed, og det er da heller ikke Hensigten i Almindelighed.

Men een Ting er det værd at understrege kraftigt, nemlig, at Opholdet i Forvaringsanstalten som Regel vil blive af relativ lang Varighed, hvilken Omstændighed formentlig har Betydning for Domsmyndighederne, naar det skal afvejes, hvorvidt en Person, der som Følge af sin sidste Lovovertrædelse eventuelt vilde staa til en relativt kortvarig Frihedsstraf, bør interneres under denne Form.

Naar en forvaret skal udskrives fra Anstalten, er det en Regel, at der sørges for forsvarlig Anbringelse. Almindeligvis sendes en forvaret ikke ud, før der er skaffet ham passende Arbejde og Ophold. Desuden fastsættes der i Udskrivningskendelsen forskellige Vilkaar efter hver enkelts Behov.

Det siger sig selv, at det, særlig som Forholdene ligger for Tiden, kan være vanskeligt især at skaffe Arbejde, og

ofte maa derfor de forvarede for kortere eller længere Tidsrum anbringes paa Optagelseshjem og lignende.

I det hele volder selve Udskrivningsspørgsmaalet en Del Problemer. Det hænder saaledes ofte, at man kan være lidt ængstelig ved at sende forvarede direkte midt ud i Livet, selv om de forbliver under Anstaltens Tilsyn. Dette kan jo nemlig ikke, eftersom de forvarede anbringes spredt over hele Landet, være særlig effektivt, med mindre der maatte ofres meget store Summer herpaa. Jeg har derfor foreslaaet — og Ministeriet har det under Overvejelse — for saadanne problematiske Tilfælde at oprette en friere Udgangsafdeling i Tilslutning til Anstalten og uden for dennes Ringmur, hvor de forvarede kunde have en vis Bevægelsesfrihed og være undergivet et mildere Reglement. Herigennem kunde Overgangen komme til at foregaa ganske gradvis.

Endvidere har vi for nylig begyndt at etablere en Art Udskrivning i Lighed med Sindssygehospitalernes Familiepleje, saaledes at en prøveudskrevet forvaret paa denne Maade er underkastet et meget hyppigt og nøje Tilsyn, baade af Anstaltens Forsorgssekretær og dens Læger. Det kræver et meget nøje Samarbejde med den omboende Befolkning, der med Rette vil være meget forsigtigt indstillet; og om dette Eksperiment vil lykkes, kan endnu ikke siges.

Selve Prøvetiden kan være noget forskellig. Som Regel vil den variere mellem 2 og 5 Aar, alt efter Tilfældenes Art.

Jeg skal nu gaa over til at omtale den mere specielle Behandling, Særbehandlingen i Anstalten.

Denne kan i Hovedsagen siges at maatte fastlægges efter tre Hovedlinier.

Det er før nævnt, at i en Del Tilfælde vil den detentionelle Opgave være væsentligst Formaål, og det gælder da her om at gennemføre denne Forvaring over meget lange Tidsrum saaledes, at der i mindst muligt Omfang fremkaldes psykiske Forstyrrelser, hvilket ingenlunde er let hos disse mere eller mindre labile Personer.

Men lykkeligvis bliver der et betydeligt Antal Tilfælde, hvor der kan være Tale om en egentlig Behandling, der tager Sigte paa at bringe disse Individuer i Stand til at udfylde en Plads i Samfundet. Og her kan man udmærket sidestille Behandlingen med en Terapi, hvad den i Virkeligheden er. Hvis en saadan Terapi kunde gennemføres rationelt og radikalt, vilde det ideelle være, om man kunde omdanne disse Individuer til Normalindivider, harmonisere de indre Dissonanser, rette Skævhederne, kompensere Defekterne. Dette Ideal kan selvsagt ikke naas, og det, man i Praksis maa stille imod, er derfor en heuristisk Behandling, gaaende ud paa en Afkriminalisering.

Ud fra dette Formaål tilrettelegger man da dels

1. en Individualterapi med Henblik paa den enkeltes Behov og
2. en Kollektivterapi, der gaar ud paa at organisere selve Milieuet saaledes, at det i sig selv virker heldigst muligt. Nogen skarp Grænse er der dog ikke.

Den individuelle Terapi bestaar, som Forholdene er, og med Henblik paa den begrænsede Assistance, der er til Raadighed, væsentlig i en rent pædagogisk Fremgangsmaade.

I visse Tilfælde, og særlig saadanne, hvor Billedet er stærkt isprængt neurotiske Elementer, kan der dog efter Omstændighederne blive Tale om en grundig Klarlæggelse af Enkelthederne vedrørende neurotiske Mekanismer og en ret dybtgaaende Saneering af den Forvaredes Bevidsthedsliv. Det vil desværre fore for vidt at illustrere dette ved Exempler, men jeg skal dog lige i denne Forbindelse nævne 2 Brandstiftere af meget stor Farlighed, hos hvilke deres Tilbøjelighed maatte anses for udpræget driftsbestemt, foraarsaget af neurotiske Mekanismer som Følge af psyko-sexuelle Forhold, der unddrog sig direkte Jagttagelser, fordi de laa begravede under en Overbygning af Forskydning, Fortrængning, Glemsel osv. Man maa jo nemlig ingenlunde forestille sig en saadan, dybest set sexuel bestemt Pyromani som en Art Masturbationsobjekt paa Linie med de kendte Sexualperversioner. Var det Tilfældet, vilde Pyromani o. lign. være langt mindre farlige Foreteelser, end de virkelig er. Hos saadanne Neurotikere bestaar

det farlige netop i, at det sexuelle halvvejs er sublimeret over i Psykismer, hvis sexuelle Natur ikke erkendes af den paagældende selv, og hvor en ejendommelig befriende exstatisk Oplevelse træder i Stedet for en normalt udløsende Orgasme.

I begge de to Tilfælde er det ved taalmodigt Arbejde lykkedes at klarlægge Hovedtrækkene i en saadan sygelig Sjælsudvikling og skabe Mulighed for en dybtgaaende Sanering. Den ene af de to forvarede blev prøvedskrevet $21\frac{1}{4}$ d. A. efter 4 Aars Anstaltsophold, den anden har kun hensiddet i godt et Aars Tid, men vil antagelig til sin Tid kunne udskrives som helbredt, naar en betryggende Sikkerhedsmargin er opnaaet.

Tilsvarende Resultater skulde være opnaaelige ved anden driftsbestemt Kriminalitet bortset fra egentlige Sexualdelikter, f. Eks. over for Kleptomane.

Den alfare Vej er imidlertid mere almindeligt pædagogisk præget. Ved denne er det intimest mulige Kendskab til hver enkelt forvarets Ejendommeligheder og deres sjælelige Betingethed nødvendig, og den skaffer man sig ved hyppig Stuegang i Anstalten, hvor man iagttager hver enkeltts Færden i Milieuet. Ved almindelig Fremstilling som i Fængslerne vilde man særlig faa Kendskab til Kværlanter og andre urolige Hoveder, derimod langt mindre til de mere stilfærdige og tamme Personer. Denne Stuegang suppleres med regelmæssige skriftlige Indberetninger fra Afdelingspersonalet.

Ud fra et saaledes erhvervet Kendskab anlægger man saa sin Behandling. Denne maa hos de hyperthyme Personer hovedsagelig være bremsende, hos de dysthyme opmuntrende og ansporende; hos de viljesvage lægger man an paa en progressiv Træning saa langt den enkeltes Bæreevne rækker osv. Det er selvsagt her ugorligt at udrede dette i Detailler, men hvad her er sagt, gælder de Hovedsynspunkter, der maa anlægges.

Man gaar endvidere frem saaledes, at man selvfølgelig præmierer en Fremgang (der ikke blot er god ydre Opførsel) med Begunstigelser og straffer dem, der forser sig mod Husordenen ved forskellige Sanktioner, Fratagelse af Begunstigelser, Isolation, Sengeleje osv. I det Tilfælde at

man tildeler Begunstigelser, søger man samtidig at lade et større Ansvar i Retning af Krav om at vise sund Sans og Beherskelse og andre positive Karakteregenskaber følge disse.

Jeg skal ikke her gaa nærmere i Enkeltheder med Hensyn til, hvad Anstalten raader over af Begunstigelser og Sanktionsmidler. Det fremgaar af den kongelige Anordning af 18. December 1940. Kun skal jeg tilføje, at det er en selvfølgelig Forudsætning, at hele dette System administreres med den mest minutiose Retfærdighedssans og samtidig med fornøden Elasticitet; de forvarede bør kunne stole paa ethvert givet Tilsagn fra Ledelsens Side, og man bør i det hele være saa aaben i sin Adfærd over for dem som muligt, saa at man derved appellerer til de forhaandenværende Muligheder hos dem for et Medarbejde.

Med Hensyn til den kollektive Terapi indrettes selve det ydre Anstaltsmilieu saa stærkt som muligt efter et progressivt System. Forvaringsanstalten raader for Tiden over 11 mindre Afdelinger, hver med 10—15 Pladser.

Jeg maa her forudskikke, at Anstalten i sin Helhed er indrettet efter Korridor-Cellesystemet. Det kan være nødvendigt at fastslaa dette, fordi dette repræsenterer det modsatte af det Princip, der i Hovedsagen er gældende i det moderne Sindssygehospital, hvor Behandlingen paa større, fælles Vagtstuer danner Grundlaget. For Psykopaternes Vedkommende er Celleprincippet i det store og hele det mest hensigtsmæssige, og det baade af Hensyn til den anstaltsmæssige Sikkerhed og af Hensyn til de forvarede selv. Naar de forvaredes Fællesskab er begrænset til Værksteder og Opholdsrum, der let kan overskues af Personalet, vil det nogenlunde kunne lade sig gøre at begrænse Uregelmæssigheder til et Minimum, hvad der vilde være vanskeligt paa Fællesstuer. Og Samkvem i Cellerne mellem de forvarede er strengt forbudt. For de forvarede selv betyder det paa den anden Side et Plus, at de har hver deres egne delvis private Enemærker, hvor de kan være i Fred for de andre og give Cellen Præg af særlig Smag og specielle Interesser.

Cellerne er indbyrdes lige store og udstyrede med Anstaltens Inventar. Naar de forvarede har opholdt sig et Stykke Tid i Anstalten og iøvrigt har vist god Opførsel, faar de Tilladelse til at supplere dette paa forskellig Maade.

Man gaar nu frem paa den Maade, at man efter en kortere Observationstid lader de nyindsatte begynde paa en af de daarligste Afdelinger, der ellers i særlig Grad bærer Præg af Anstaltens vanskelige Elementer. Viser det sig, at de igennem en kortere Tid (1—3 Maaneder) taaler denne Belastning godt, og uden at der kommer Vanskeligheder med deres disciplinære Forhold, lader man dem Skridt for Skridt flytte videre til bedre og bedre Afdelinger. Eftersom de rykker op, lader man Avancementet foregaa mere og mere forsigtigt og gør Flytningsintervallerne længere. Herved opnaar man, at de daarligste, kriminelt farligste og vanskeligst disciplinerbare Individuer bliver hængende ved Begyndelses- eller Mellemstationerne og ikke naar videre end hertil, og kun de fredeligste og de, der er mest Opdrift i, naar frem til de bedste Afdelinger. Da disse nu til Gengæld er prægede af Anstaltens bedste Elementer, hersker der helt igennem større Ro og Orden her end paa de daarlige Afdelinger, og ikke alene i bogstavelig Forstand, men selve Atmosfæren er roligere; der er færre Intriger, mindre Tilbøjelighed til Ufred og Klikedannelse. Til Gengæld strammes saa ogsaa de Krav, man stiller til de forvarede paa disse Afdelinger. Medens man paa de mindre gode Afdelinger til en vis Grad kan se igennem Fingre med Smaauregelmæssigheder, der ikke støder an mod Milieuet, forsaavidt som saadanne ikke motiverer en Flytning fra Afdelingen, men anses med de forskellige andre Disciplinærforanstaltninger, der staar til Raadighed, vil enhver Forseelse, hvor det da ikke drejer sig om de reneste Bagateller, paa de bedste Afdelinger bevirke, at den, der saaledes har stødt an, fjernes fra det gode Milieu. Naar man ved saadanne Lejligheder flytter en forvaret fra de bedste Afdelinger, lader man ham som Regel, for at

give denne pædagogiske Forholdsregel Eftertryk, flytte helt tilbage til en af de daarligste Afdelinger og begynde forfra.

Dette rent progressive System bestaar af 6 Afdelinger, der altsaa har hver sit Særpræg. Men paa dette System maa man, for at gøre det saa smidigt som muligt og af Hensyn til den bedst mulige Individualisering, etablere Sidegrene. Forøvrigt ogsaa af Hensyn til Orden og Disciplin i Anstalten. Medens man i alt væsentligt i dette System foretager sin Milieuanbringelse udelukkende under Hensyn til den forvaredes psykopatiske Mentalitet, hans øjeblikkelige Tilstand, Adfærd og disciplinære Forhold, men i det store og hele derimod ikke rubricerer dem paa Afdelingerne efter deres forskellige Kriminalitet, saa har jeg bl. a. fra Begyndelsen af den Tid, hvor jeg ledede Anstalten, gjort en Undtagelse for Sædelighedsforbrydernes Vedkommende. Nu er jo langt fra alle Sædelighedsforbrydere aggressive eller paa anden Maade daarligere Elementer end andre psykopatiske Lovovertrædere. For visses Vedkommende endda tværtimod. Men for en Del Sædelighedsforbrydere, der er præget af en Hypersexualitet, som tilmed finder Afløb gennem abnorme Vaner, eller er forhærdede i deres perverse Tilbojeligheder gennem mange Aars skrupelfri Praksis, gælder det, at de kan betyde en væsentlig Fare for den Behandling, man tilsigter i en Anstalt som denne. Det gælder først og fremmest over for ungdommelige psykopatiske Lovovertrædere, der ikke er sexuel abnorme. De bliver i sig selv let Genstand for gamle Sædelighedsforbryderes Efterstræbelser, og over for dem kan det være særdeles skæbnesvangert, at de faar deres øvrige psykopatiske Egenskaber komplicerede med en Sexualpsykopati. Ogsaa med Henblik paa Ro og Orden spiller det en betydelig Rolle, at man kan isolere saadanne Elementer; omkring deres erotiske Tilbojeligheder for unge medforvarede staar der et Kølvan af Jalousidramaer, Klikevæsen og i det hele taget en elektrisk ladet Atmosfære, om hvilken man næppe kan gøre sig noget rigtigt Begreb, naar man

ikke har oplevet det. Over for ældre medforvarede af andre Kriminalkategorier er Faren noget mindre.

Jeg har derfor paa to Afdelinger særlig anbragt Sædelighedsforbryderne, dog ikke saaledes, at Afdelingerne helt og udelukkende er belagt med saadanne. Der anbringes ogsaa andre noget ældre forvarede med anden Kriminalitet, men saadanne, hvor der i den Anledning ingen Skade sker. Omvendt anbringes der ogsaa efter lang og omhyggelig Observation Sædelighedsforbrydere paa andre Afdelinger, naar deres Forhold ikke er til Hinder derfor.

Der kan selvfølgelig ogsaa, f. Eks. blandt ældre Tyve, Brandstiftere, Voldsmænd etc., findes saadanne, der under mange og lange Fængselsophold har indarbejdet homoseksuelle Vaner; saadanne anbringes paa Afdeling sammen med Sædelighedsforbrydere.

Resultatet af denne Forholdsregel er da ogsaa i første Række, at der er blevet Ro om dette Spørgsmaal, fraset ganske enkelte Tilfælde, som det gennemgaaende er let at isolere.

Dernæst maa man af helt andre Grunde isolere forskellige Elementer, der paa anden Maade virker forstyrrende ind paa Realiseringen af den for skitserede Hovedbehandlingsplan, eller som er uegnede til dens Rammer.

Det gælder saaledes Halvinvalider, debile og senile Personer, hvis Tilstand er kronisk, og som ikke egner sig til Behandling i den egentlige Sygeafdeling. Som Følge af deres Tilstand kan de ikke følge med i det almindelige Arbejdstempo, og ogsaa paa anden Maade er man nødsaget til at anlægge en mere skaanende Behandling over for saadanne forvarede. Det siger sig selv, at man ikke kan gennemføre en saadan Behandling paa de almindelige Afdelinger uden at skade den Orden, der nødvendigvis maa herske. Desuden bliver saadanne Personer let Genstand for mere eller mindre haardhændet Behandling og Drillerier fra de andres Side. Paa denne Afdeling anbringer jeg ogsaa en Del af de kastrerede Sædelighedsforbrydere, hvilket

har været til stor Gavn for selve Kastrationspolitikken over for disse. Det er ejendommeligt at iagttage, hvorledes ganske futile Vanskeligheder kan afskrække Sædelighedsforbrydere fra at lade sig operere. Medens Fornuftens Grunde, derunder Muligheden for at opnaa Friheden paa en relativt kort Tid over for Udsigten til en lang Internering, har forholdsvis ringe Gennemslagskraft hos disse primitive Sjæle, kan det spille den største Rolle i deres Kalkulation, at de ved at lade sig operere udsætter sig for medforvaredes Spot og Drillerier. Og hos mange har den Omstændighed, at man kunde stille dem i Udsigt, at de ved at blive flyttede paa en fredelig Afdeling kunde blive skaanet for disse Smaaubehageligheder, bestemt dem for det afgørende Skridt.

Endelig maa man have Rammer forhaanden, hvor man kan behandle egentlige Undtagelsestilstande, der nødvendigvis hyppigt maa opstaa hos disse ustabile Individuer, hvad enten saadanne særlig giver sig Udslag i disciplinære Adfærdsforstyrrelser eller dyberegaaende Svingninger i deres psykiske Tilstand.

Til Imødegaaelse af grovere Adfærdsforstyrrelser, der gennem Eksempel eller paa anden Maade virker ødelæggende paa Ro og Disciplin paa en Afdeling, er det en uomgængelig Nødvendighed at have Lokalteter til Raadighed, i hvilke man for en passende Tid kan isolere saadanne forvarede fra Fællesskabet med de andre. Hvor det drejer sig om akute Voldsomhedshandlinger af eksplosionsagtig Karakter, er det hensigtsmæssigt for en kort Tid, der kan strække sig fra Timer til Dage — sjældent Uger — at anbringe dem i særlige Sikringsceller uden eller dog med mindst muligt Inventar og med solide Ruder, hvor de som Regel — eventuelt med medikamentel Hjælp — hurtigt falder til Ro.

I andre Tilfælde, hvor det drejer sig om en mere langvarig og samtidig mindre voldsom Obstruktionsfase, eller hvor man behøver et straffende Disciplinærmiddel over for grove Forseelser som Flugtforsøg og lignende, vælger man

at anbringe dem paa en særlig Isolationsafdeling med strengere Overvaagen og strengere Regime i det hele taget.

Paa denne Afdeling kan man lade de forvarede forblive gennem længere Tid — saa længe det behøves — idet man efterhaanden som de falder til Ro graderer de Begunstigelser, de kan opnaa, mere og mere i Retning af, hvad man tillader paa de almindelige Afdelinger.

Nytten af en saadan Forholdsregel er overordentlig stor.

Et enkelt uroligt Hovede kan ved sin Adfærd ganske underminere Moralen paa en hel Afdeling. Skiller man dem i Tide ud og tilmed anbringer dem paa en Afdeling, som der staar en vis Respekt om, undgaas noget saadant uden alt for stor Vanskelighed.

Endelig har Anstalten en Sygeafdeling, der selvfølgelig i første Række er beregnet til Behandling af de interkurrende legemlige Sygdomstilstande, der kan opstaa i Anstalten. Den har imidlertid ogsaa andre Formaal. Den tjener tillige som Observationsafdeling. Naar en forvaret bliver indsat i Anstalten, bliver han først en kortere eller længere Tid anbragt her, saaledes at man ved Hjælp af denne Afdelings til dette Formaal bedre trænedede Betjentpersonale kan iagttage hans Ejendommeligheder og tilrettelægge sin Behandlingsplan herefter, og ogsaa hvor det gælder Tilstandsforandringer hos andre forvarede, hvis Art man kan nære Tvivl om.

Ogsaa som Disciplinærmiddel kan denne Afdeling være af Betydning i visse Tilfælde. Over for en Del Adfærdsforstyrrelser, særlig hos hysterisk prægede Psykopater, og hvadenten de bunder i reelle Tilstandssvingninger eller det drejer sig om mere overfladiske Adfærdsforstyrrelser, kan det være til overordentlig god Hjælp direkte for en kortere Tid at bibringe en saadan Person en udtalt Sygdomssuggestion, der gennemføres ved Sengeleje og andre Foranstaltninger, som jeg ikke her skal gaa nærmere ind paa, men som netop lader sig gennemføre paa en saadan Afdeling.

Inden for det System, hvis Hovedlinier jeg her har trukket op, mangler der dog et væsentlig Led, som jeg haaber, en Gang skal danne Slutstenen paa en afrundet Helhed. Jeg tænker her paa en egentlig Sindssygeafdeling. Blandt de forvarede — og tildels Fangerne — i denne Anstalt, hvis Sjæleliv ofte er karakteriseret ved en paafaldende og sygelig sjælelig Ustabilitet og Uligevægt, er det uundgaeligt, at der hos en Del af dem i Perioder opstaar psykotiske Tilstande, der undertiden skyldes konstitutionelt betingede Svingninger, undertiden fremtræder som psykogene Reaktioner paa Irritamenter, der ikke vilde røkke andre, bedre afbalancerede Personers Ligevægt. Saadanne Tilfælde burde nødvendigvis kunne behandles paa forsvarlig Maade inden for selve Anstalten, men da det System, der tildels maa være grundlæggende for Psykopatanstalterne, er af en helt modsat Art, end hvor det gælder Sindssygebehandling, idet det som nævnt grunder sig paa Celleprincippet, slaar disse Rammer slet ikke til, hvor det gælder Undtagelsestilstande af denne Art. Jeg skal ikke her gaa nærmere i Detailler med at udrede, hvori disse Ulemper bestaar. Men det maa haabes, at denne Mangel en Gang, naar der kommer bedre Tider, maa blive afhjulpet. Og det kan heldigvis siges, at de Myndigheder, der har med Anstalten at gøre, har vist sig lydhøre over for de Klager, jeg har fremført over disse Mangler. —

Et andet vigtigt Led i den kollektive Behandling i Anstalten er, at selve Beskæftigelsen af de forvarede indrettes paa en forsvarlig Maade. Beskæftigelsen maa her ordnes efter noget andre Retningslinier, end hvor man har med sindssyge og aandssvage at gøre, og paa den anden Side kan og bør Tilrettelæggelsen heller ikke ske paa samme Maade som i de egentlige Straffeanstalter. Man maa gøre sig klart, at det drejer sig om udtalt abnorme Personligheder; Arbejdet er derfor ikke blot et Krav, man stiller til de forvarede; og om den Beskæftigelse, man anbringer dem ved, giver et reelt Overskud for Anstalten, er et Hensyn,

der først kan komme i anden Række. Forsaavidt der overhovedet skal tales om en Behandling, maa det være klart, at det her drejer sig om en Terapi, der kan være af væsentlig Betydning som et Led i Bestræbelserne for at korrigere Karakterdeviationerne hos de forvarede. Arbejds-mulighederne maa derfor tilrettelægges under Hensyntagen til de forvaredes Intelligensniveau og Karakterejendommeligheder, dels saa vidt gør ligt modarbejdende eller rationelt udnyttende de uheldige Sider hos dem, dels ved en Opdyrkning af deres særlige Interesser og Anlæg. Skønt Antallet af forvarede foreløbig ikke er særlig stort — noget over 100 — fordrer Anlægget af Arbejdsbeskæftigelsen derfor en meget betydelig Mulighed for Variation.

Paa den anden Side er det ikke tilstrækkeligt ved denne Kategori af mentalt abnorme Personer, at man udspecialiserer Arbejdet gennem en saadan vidtgaaende Individualisering og nøjes med ligesom f. Eks. i Sindssygehospitalerne at lade de forvarede arbejde nogle faa Timer om Dagen uden at interessere sig videre for Arbejdstempoet.

Det spiller her en ikke mindre Rolle at vænne de forvarede til Udholdenhed, Orden og Stadighed ved Arbejdet og at træne dem op til en solid Arbejdspræstation, da det jo er en Betingelse for at de skal kunne klare sig ude i Livet, at de er i Stand til at kunne klare Konkurrencen med almindelige Mennesker i saa Henseende.

Man sørger derfor saa vidt muligt for at opmuntre de forvaredes Arbejdsiver ved et fornuftigt Ducørsystem, ved hvilket man yder en højere Sats for kvalificeret Arbejde, samt ved et veludarbejdet Akkordsystem.

At faa tilvejebragt et tilfredsstillende System inden for Beskæftigelsesterapien er ingen let Sag. Der kræves til Arbejdets Ledelse en meget kyndig og alsidig Mand, der kan instruere inden for alle Brancherne og bedømme Arbejdspræstationens Kvalitet. Han skal være i Stand til at skaffe sig Forbindelser alle Vegne uden for Murene for at kunne fremskaffe de rigtige Raamaterialer eller Halv-

fabrikata, og der stilles store Krav til hans regnskabsmæssige og forretningsmæssige Dygtighed. Det Arbejde, der fremskaffes, maa ikke paaføre Erhvervsarbejderne i det frie Liv nogen Konkurrence, mindst af alt da i vanskelige Tider som disse.

Og endelig maa Arbejdet helst kunne betale sig, men om det giver reelt Overskud for Anstalten, maa dog som nævnt komme i anden Række.

Spørgsmaalet har da heller ikke endnu fundet nogen ideel Løsning — dertil er der endnu en lang Vej — men der har dog glædeligvis kunnet konstateres en jævn Bevægelse der hen imod.

Da jeg i sin Tid tiltraadte Gerningen ved Anstalten — i 1937 — var man endnu ikke naaet ret vidt i Retning af at realisere en saadan Beskæftigelsesplan; dengang bestod næsten al Beskæftigelsen i Forfærdigelse af Tøjfjederklemmer — et enestaaende dræbende monotont Arbejde, der kun frembød den tvivlsomme Fordel, at en rutineret Person kunde skaffe sig en ganske pæn Dagdusør derved.

Nu er dette Arbejde blevet placeret i laveste Klasse, og kun et ringe Antal forvarede beskæftiges ved det. Det anvendes nu næsten kun til meget lavtstaaende og sløve Individider, der ikke kan oplæres til noget ordentligt, samt til forvarede, der befinder sig paa Disciplinærstraf — og det betragtes gennemgaaende af de forvarede som en reel Straf.

Derimod har man nu en Række ganske gode Beskæftigelsesmuligheder, blandt hvilke jeg kan nævne Snedkeri, Fremstilling af Trælegetøj, forskellige Arter Papirarbejde, derunder Fremstilling af Tryksager, Skræderi, Skomagerarbejde, Fremstilling af Sivsko, Malerarbejde samt forskelligt andet. Et ringe Antal intelligente forvarede beskæftiges paa fortræffelig Maade med stærkt krævende Specialarbejde, f. Eks. Ekstraktarbejde for Det sjællandske Landsarkiv og Fremstilling af Lærebøger og lignende for Blindeinstituttet.

Anordningen aabner en Mulighed for de forvarede for Beskæftigelse ved selvforskaffet Arbejde udefra. Denne

Mulighed, der i og for sig paa en udmærket Maade appellerer til de forvaredes Initiativ og Selvstændighed, har dog hidtil ikke i Praksis spillet nogen stor Rolle, men vi har dog et Eksempel paa, at en særlig flink forvaret, der inden sin Indsættelse havde en lille Fabrikationsvirksomhed, har holdt denne i Gang gennem den lange Aarrække, gennem hvilken hans Internering varede.

Blandt de Beskæftigelsesmuligheder, Anstalten raader over, fortjener til Slut en enkelt særlig at fremhæves, nemlig Friluftsbeskæftigelsen med Gartneri og Landbrug. Dette Arbejde i den friske Luft, der som Regel medfører kraftig Anspændelse af de legemlige Kræfter, er for det første særdeles gavnligt for Sundheden hos de forvarede, der ogsaa i legemlig Henseende gennemgaaende er et sløjere Menneskemateriale end Normalindivider, og det er dernæst direkte praktisk nyttigt, eftersom det gennemgaaende er lettest ved en Udskrivning at skaffe en forvaret Beskæftigelse ved saadant Arbejde, saa at en Træning heri er af stor Betydning. Anstalten raader over et stort opdyrket Areal uden for Ringmuren, og ogsaa inden for denne findes et stort Omraade, der kræver saadant Arbejde. Ved dette Arbejde med Jorden beskæftiges der Aaret rundt omkring 30 Mand. Der arbejdes i 4 Hold, som hvert for sig ledes af en Betjent.

Arbejdstiden strækker sig over 9 Timer, exclusive en Middagspause.

I Fritiden gives der de forvarede Adgang til Selvbeskæftigelse med Sløjd og Husflid under Ledelse af en Husflidslærer. Der er stor Interesse herfor blandt de forvarede, og mange af dem er meget fingernemme.

Desuden findes der regelmæssig Gymnastikundervisning, der om Sommeren foregaar i fri Luft, og ogsaa her er Deltagelsen god. Det er Hensigten tillige at skaffe Mulighed for forskellig Sport, men dette har endnu ikke kunnet lade sig realisere.

Paa Afdelingerne findes der Højtaleranlæg, der aabner

Mulighed for Radiolytning; der er Mulighed for Bogudlaan, og de forvarede har Lov til paa Opholdsstuerne at spille Kort og dyrke Brætspil.

Forvarede, der har opholdt sig mindst 1 Aar i Anstalten, kan inden for Ringmuren faa overladt et lille Stykke Jord paa Størrelse med et middelstort Gravsted, som de kan dyrke som Have. Muligheden herfor udnyttes i meget vid Udstrækning, og de smaa Kolonihaver, i hvilke der dyrkes Grøntsager og Blomster, lever med de forskelligartede Udtryk, de giver for de forvaredes Smag og Interesse, op i Landskabet. —

Den kgl. Anordning aabner de forvarede Mulighed for Udgang fra Anstalten. Betingelsen for at opnaa Tilladelse hertil er 12 Maaneders tilfredsstillende Forhold, samt at intet særligt taler derimod. Ved det sidste forstaas især Farlighed, Uligevægt, Upaalidelighed og Mistanke om Misbrug, særlig til Flugtøjemed. Udgangstilladelse meddeles efter særlig Indstilling til Justitsministeriet, og Spørgsmaalet behandles herunder af Retslægeraadet. Tilladelse kan opnaas for en enkelt Udgang eller for regelmæssig Udgang hver anden eller hver Maaned — yderst sjældent hyppigere.

Udgangen skal ske under betryggende Ledsagelse, og oprindelig aabnedes der Mulighed for, at denne kunde ske gennem private — nære Slægtninge, Tilsynsværger og lignende. Undertiden fandt den Sted under kvindelig Ledsagelse, hvilket som oftest var direkte uforsvarligt.

Den private Udgangsledsagelse indskrænkedes efterhaanden i højere og højere Grad, og den nye kgl. Anordning forudsætter udelukkende Ledsagelse af en af Anstalten ansat fast Udgangsledsager, en paalidelig Mand med de fornødne — ikke helt ringe — personlige Kvalifikationer.

De forvarede benytter selvfølgelig særlig Tilladelsen til Udflugter til København og Omegn, til Besøg paa Musæer, i Biografer og andre Smaaforlystelser eller til Besøg hos deres Paarørende.

Betydningen og Forsvarligheden af denne Institution har

været stærkt omdisputeret, for det sidstes Vedkommende fordi den har givet Anledning til et Antal Echappader, hvis Resultat dog som Regel kun har været en Frihed af meget kort Varighed.

For mit eget Vedkommende er jeg gaaet meget stærkt ind for Bevarelsen heraf, og jeg mener, den kan være til megen Nytte, ikke alene som en berettiget human Foranstaltning, der kan have Betydning for selve Behandlingen, men ogsaa fordi den giver Mulighed for en Observation af væsentlige Egenskaber hos de forvarede, som man har ringere Mulighed for at iagttage under det daglige Liv i selve Anstalten.

Hvad Farerne ved Udgangen angaar, mener jeg ikke, at de ved en paapasselig og fornuftig Administration er store. Man vil altid være yderst tilbageholdende og forsigtig med sin Anbefaling, ved denne tage et meget vidtgaaende Hensyn til den kriminelle Farlighed hos den paagældende og til den almindelige Retsbevidsthed, uanset ellers godt disciplinært Forhold, saaledes at en Del forvarede overhovedet aldrig opnaar Udgangstilladelse, andre kun opnaar den efter kortere eller længere Aaremaal, medens kun et forholdsvis ringe Antal opnaar Udgang efter de i Anordningen nævnte 12 Maaneder.

I Øjeblikket findes der i Anstalten 46 forvarede, der har opnaaet Udgangstilladelse, altsaa noget under Halvdelen.

Naar man tager det store Antal aarlige Udgange i Betragtning, maa det da ogsaa siges, at Undvigelserne har været sjældne. Alt i alt har 4.6 $\frac{0}{100}$ af Udgangene resulteret i Echappader. Gennem indeværende Aar er Undvigelse kun forefaldet paa 1 af 195 Udgange. Endvidere har det i alle Tilfældene drejet sig om relativt ufarlige Personer.

Undvigelsesfaren forekommer mig rigeligt at opvejes af Fordelene ved Udgangen. Den er en saa eftertragtet Begunstigelse, at den er et fortræffeligt Disciplinærmiddel til at faa de forvarede til at udvise Selvbeherskelse og godt Forhold i Anstalten. Den giver dem et Maal at stræbe efter,

noget at se hen til, der ligger nærmere end Opnaaelsen af den fjerne Udskrivning til Friheden, og naar Udgangstilladelsen er opnaaet, stimulerer den Interessen for Livet uden for Murene, som de forvarede, for hvem der i det hele er Udsigter, nødtigt helt skulde tabe Kontakten med, og faar dem mere varigt til at anspænde sig. Endvidere har de, der har opnaaet Udgang, Truslen om at miste denne ved daarlig Adfærd hængende over Hovedet, og Misbrug, specielt til Flugtforsøg, straffer man forholdsvis strengt ved langvarig Anbringelse paa den frygtede Isolationsafdeling (som Regel $\frac{1}{2}$ Aars Ophold i denne), og endvidere ved de forvarede, at Udsigten til paany at opnaa Udgang forspildes for lange Tider, og at Udskrivningsmulighederne rykker langt ud i en uvis Fremtid.

Endelig har en vaagen Udgangsledsager Lejlighed til at gøre nyttige iagttagelser hos den forvarede, der er betroet hans Varetægt under Udgang. Hans Smag — f. Eks. med Hensyn til Valg af Forlystelser, Filmsforestillinger etc. — kan have en vis Interesse. Men ogsaa mere betydningsfulde Forhold kan man herigennem skaffe sig Oplysninger om.

Det kan f. Eks. omend sjældent hænde, at man efter en længere Aarrække kan beslutte sig til at anbefale en Sædelighedsforbryder, der ikke har villet lade sig kastrere, til Udgang, naar hans Forhold har været ubetinget eksemplærisk gennem meget lange Tidsrum. I Anstalten har man intet kunnet iagttage vedrørende abnorme seksuelle Rørelser, og selv forsikrer saadanne forvarede jo altid, at de forlængst er udbrændte i saa Henseende. Under en Udgang under betryggende Ledsagelse af en vaagent iagttagende Udgangsledsager vil de langt lettere faa Anledning til at røbe en muligt tilstedeværende sexuel Aktivitet, og det er hændt flere Gange, at man gennem Udgangsledsagerens Referater har faaet sikre Beviser i Hænde paa noget saadant, saaledes at man ikke har følt sig fristet til at give efter for en saadan forvarets letforstaaelige Frihedstrang, naar han maaske har været interneret gennem 8—10 Aar, vist eksem-

plarisk Disciplinærforhold, stabil Arbejdslid og ikke i selve Anstalten råbet Tegn paa sexuel Aktivitet, og anbefale en saadan til Prøvedskrivning uden forudgaaende Operation.

Et særligt Kapitel i Anstaltsbehandlingen udgør den operative Behandling gennem Kastration af Sædelighedsforbrydere. Denne er en af de mest opmuntrende Sider i Behandlingen. Om dens Resultater henviser jeg til Professor *Sands* udførlige Redegørelse i Oktoberhæftet 1939 af Nordisk Tidsskrift for Strafferet. Der er siden Anstaltens Oprettelse i 1935 foretaget Operation paa ialt 64 Sædelighedsforbrydere, og paa dette store Materiale har der kun været 3 Tilbagefald. Gennemgaaende har de senere udskrevne kastrerede klaret sig pænt i social Henseende, nogle endda overordentlig pænt. Og det er en Opmuntring i dette Arbejde, der ofte kan synes noget trostesløst, at se saadanne Mennesker, der ellers er haabløse Recidivister, vende tilbage til Livet efter 1 Aars Forløb og mindre og blive til skikkelige Samfundsborgere.

Med Hensyn til Kastrationerne har jeg drevet den Politik hurtigt efter Indsættelsen at forelægge de forvarede Sædelighedsforbrydere Spørgsmaalet og gennemdrøfte det med dem og derefter overlade dem til egne Overvejelser. Jeg anser det for forkert at lægge noget direkte Pres paa dem eller i Tide og Utide at bearbejde dem. Der er ingen Tvivl om, at man kommer længst ved at lade de paagældende faa Indtrykket af, at det hele sker fuldstændig frivilligt, og jeg har herigennem haft den Tilfredsstillelse at se Hyppigheden af Kastrationerne befinde sig i jævn Stigning.

Kastrationsloven aabner som bekendt Muligheden for Tvangskastration, og hos et lille Antal forvarede er der ved deres Dom taget Forbehold i saa Henseende. Denne Mulighed er dog aldrig blevet benyttet i Praxis.

Der kunde siges en hel Del mere om dette Punkt, men jeg skal afstaa herfra af Hensyn til Tiden og som sagt nøjes med at henvise til Professor *Sands* Afhandling.

De vil, gennem hvad jeg i det foregaaende har udviklet for Dem, have bemærket, at jeg i det væsentlige har taget Sigte paa Behandlingen i Psykopatforvaringsanstalten. Hvad der er sagt herom, gælder i Hovedtrækkene ogsaa for Psykopatfængslets Vedkommende.

Der kan dog være Grund til at opholde sig lidt ved Forholdene i denne Afdeling inden for Anstalterne. Og lad mig sige det straks, — medens jeg ikke er i Tvivl om, at Forvaringsanstalten har staaet sin Prøve gennem det korte Aaremaal, hvori den har fungeret, dokumenteret sin Berettigelse inden for Strafferetsplejen og sikkert kan forventes at gaa en frugtbar Udvikling i Møde, saa kan det samme efter min Mening ikke siges for Psykopatfængslets Vedkommende. Jeg anser det for meget tvivlsomt, om denne Ramme inden for Strafferetsplejen bør opretholdes.

Allerede rent teoretisk forekommer denne Sammenblanding af tidsbestemt Straf og psykiatrisk Lægebehandling mig at være uheldig. Skal der være Tale om en rationel Behandling af en psykisk Abnormtilstand, og man samtidig fastsætter en Tidsgrænse for en saadan Behandling, er man inde paa en ganske selvmodsigende Tankegang, og særlig grelt bliver Forholdet da, naar denne Strafform anvendes, hvor det drejer sig om kortvarige Straffe. Vi har i Psykopatfængslet haft Fanger med ned til 6 Maaneders Fængselsstraf, hvoraf tilmed Halvdelen eller mere har været afsonet i Varefængtsfængsel. I saadanne Tilfælde bliver Psykopatfængsel helt parodisk.

Og omvendt kan en Strafafsoning, der skal ledes efter psykiatriske Principper, særlig da, naar de behandlingsmæssige Rammer er aabenlyst utilstrækkelige, i væsentlig Grad miste sin penale Karakter og omdannes til en Art bekvemt Privilegium.

Jeg mener da ogsaa hos Domstolene at have kunnet spore en vis Tilbageholdenhed med Anvendelsen af denne Strafform, saaledes at Tendensen gaar i Retning af hellere at anvende de normale Strafferammer eller at gøre Skridtet

helt ud og idømme Psykopatforvaring. Det gælder ganske særligt over for Sædelighedsforbryderne, og da deres Abnormiteter oftest er ganske evident biologisk betingede, forekommer dette mig ogsaa berettiget.

Psykopatfængslet har da ogsaa udviklet sig til noget ganske andet — og ringere — end det, man i Kommissionsbetænkningen af 1930 synes at have regnet med.

Kommissionen synes at have forestillet sig Forholdet mellem de to Anstalter saaledes, at Psykopatfængslet vilde blive langt den største af de to Afdelinger; men Udviklingen er reelt gaaet i stik modsat Retning, saaledes at Antallet af forvarede er vokset jævnt, medens Antallet af Fanger — ganske vist under en Del Svingninger — er staaet stille eller snarere er dalet. Det numeriske Forhold mellem Fanger og forvarede er for Tiden ca. 1 : 12 og har været endnu grellere indtil for nylig, saaledes at man endog regnede med, at Fangerne helt »uddøde« i Løbet af en kort Tid. Antallet af Psykopatfanger er saaledes for Tiden kun 10.

Det siger sig selv, at Behandlingen i en saa lille Fængselsanstalt kun kan blive af ringe Kvalitet. Man maa faktisk renoncere paa alt, hvad der kan tjene en individualiserende og opdragende Behandlings Formaal, saaledes som det dog er under god Udvikling i Forvaringsanstalten.

Man kan ikke opretholde ret mange Afdelinger til det ringe Antal Fanger, undertiden endda kun et enkelt Bygningsafsnit. Man kan ikke foretage en Adskillelse efter Sindstilstand og Kriminalitet, og Fanger, der af en eller anden Grund helst skulde unddrages daarlig Paavirkning af Kammeraterne, maa man lade forblive i det almindelige Fællesskab.

Endnu værre er det, at man ikke, hvor man kun har 10—12 Fanger, kan variere Arbejdsmulighederne efter de enkeltes Anlæg og Interesser, hvad der som før paapeget er af afgørende Betydning. Det vilde kunne lade sig gøre, hvis Anstalten, som man havde regnet med, var blevet en stor Anstalt, men som Forholdet nu er, vil Psykopatfan-

gerne i denne Henseende være langt bedre farne, hvis de var anbragt i almindeligt Statsfængsel med et saadants langt mere varierede Arbejdsmuligheder. Ikke en Gang Fri-luftsarbejde er der nogen praktisk Mulighed for her. Man er henvist alene til Arbejde, der kræver ringe Værktøjsudstyr og ringe Specialledelse, saasom Forfærdigelse af Tøj-klemmer, lidt Papirarbejde o. lign. Hvor man maaske havde Brug for at sætte een Fange til haardt legemligt Arbejde, en anden til Beskæftigelse, der krævede Anspændelse af Aandsevnerne, er man totalt handicappet.

Kastrationspolitiken over for Sædelighedsforbrydere har ogsaa i Psykopatfængslet daarligere Kaar end i Forvaringsanstalten. Medens i den sidstnævnte Hensynet til gennem en Operation at genvinde Friheden ret hurtigt og samtidig opnaa en betydelig Garanti mod Tilbagefald over for Udsigten til en Internering af uoverskuelig Varighed vejer tungt til for en Delinkvent, saa ved jo Psykopatfangeren udmærket vel, at Straffen er forbi efter en bestemt Tid, hvad enten han lader sig operere eller ej. Og de fleste Sexualforbrydere blandt disse Fanger stiller sig da ogsaa afvisende over for Tanken om en Operation.

Resultatet som Helhed kan derfor let blive det, at man ved at lade Behandlingen foregaa delvis efter psykiatrisk-lægelige Principper og under saa mangelfulde Rammer blot kommer til at yde disse Fanger, der indsættes paa Straf, en Begunstigelse og visse Bekvemmeligheder fremfor andre, normale Fanger.

Det kan selvfølgelig have sin Betydning, at der tages individuelle Hensyn til en stærkt psykopatisk belastet Fange, ogsaa med Hensyn til hans disciplinære Forhold. Men det mere positive Element i Behandlingen, i hvert Fald af mange af disse Fanger, bliver alt for mangelfuldt.

Det er muligt, at jeg ser lidt ensidigt paa det, men i saa Fald er det ikke til Fordel for mit lægelige Standpunkt.

Efter min Formening er denne Strafferamme fuldstændig overflødig.

Jeg vil anse det for fuldt forsvarligt, ja, i mange Tilfælde direkte bedre, hvis Psykopater, der efter grundig Undersøgelse anses for »strafpaavirkelige«, anbragtes i almindeligt Statsfængsel med en særlig Antegning om deres psykopatiske Særpræg og under særlige anordningsmæssige Bestemmelser, saaledes at de maaske i større Grad end almindelige Fanger undergaves Fængselslægens Tilsyn.

En saadan Ordning vilde være saa meget mere forsvarlig, som man ved den for Psykopatanstalterne gældende Lægeordning jo nu til Fængselsvæsenets Overbestyrelse gennem Overlægeembedet har knyttet en fast psykiatrisk Konsulent, til hvem der kunde appelleres i Tvivlstilfælde, og denne Konsulent tilmed er knyttet som Fængselslæge til et af Statsfængslerne, i hvilket man jo saa fortrinsvis kunde anbringe saadanne stærkere psykopatisk prægede Fanger. Det vilde forenkle Systemet en Del og skabe renere Linier.

Skal vi nu til Slut kaste et Blik paa Resultaterne af Behandlingen i Anstalten, maa jeg først forudskikke et Par Bemærkninger. Den Statistik, som jeg om lidt skal forelægge, maa nemlig tages med meget stort Forbehold af mange Grunde, og kan kun tages som et Fingerpeg mod prognostiske Retningslinier.

For det første har Anstalten, som det let bliver Tilfældet med enhver ny Institution, ført en ret bevæget Tilværelse.

Da Forvaringsanstalten i Herstedvester blev taget i Brug 1. April 1935, betød det baade en Overflytning fra den oprindelige, lille og primitive Anstalt paa Sundholm til helt nye og væsensforskellige Rammer, men ogsaa en Udvidelse af Rammerne paa anden Maade, idet Belægget paa Sundholm væsentligt bestod af Sædelighedsforbrydere, medens man nu ogsaa i stigende Grad optog andre kriminelle Kategorier.

Det var uundgaeligt, at der derved maatte opstaa en Del Vanskeligheder. De gamle, hævdvundne Sundholms- »consuetudines« var nu ikke længere tilstrækkelige, men

Overgangen maatte medføre et paa mange Maader strengere Regime for de forvarede, alene som Følge af Anstaltens betydeligt forøgede Størrelse og mere mangeartede Belæg. Den Skærpelse, der maatte finde Sted, maatte, selv om den er sket gradvis, saaledes som det er nedfældet i de to kongelige Anordninger af 1935 og 1940, i sig selv skabe nogen Uro.

Dernæst har den ejendommelige Dobbeltledelse af Anstalten gennem Inspektør og Læge og disses indbyrdes Kompetenceforhold ikke kunnet undgaa at skabe en vis Uro, der særlig gennem den første Tid — saaledes som der ikke er Grund til at lægge Skjul paa det — resulterede i et stærkt spændt Forhold mellem Ledelsens to Elementer til Skade for Anstaltens rolige Udvikling. Dette Forhold er vel i nogen Grad bedret gennem Nyordningen af Lægeforholdene i 1938 og den kgl. Anordning af 1940, men Forholdet frembyder endnu visse betydelige Vanskeligheder.

Endelig har Anstalten endnu bestaaet i for kort Tid til, at man tør fælde nogen endelig Dom paa Grundlag af en foreløbig Statistik, saa meget mere som det ikke har været mig muligt at naa at føre denne helt up to date. Hertil vil efter mit Skøn kræves en Observationstid paa mindst 10 Aar.

Den Statistik, jeg skal fremføre til Illustration af Anstaltens Prognostik, stammer fra en Oversigt, som jeg sidste Aar udarbejdede til Brug for Direktoratet for Fængselsvæsenet, og den omfatter Tiden fra Anstaltens Aabning $\frac{1}{4}$ 1935 til $\frac{31}{12}$ 1938, altsaa $3\frac{3}{4}$ Aar.

Det har desværre ikke været mig muligt at afse tilstrækkelig Tid til at supplere den med en Statistik for de sidste 2 Aar, rent bortset fra det indeværende.

I Behandlingen af de forvarede indtager den operative Behandling af Sædelighedsforbrydere en Særstilling, og som det vil ses af Tabellerne (III, IV og V) danner denne Side af Behandlingen et Lyspunkt, forsaavidt som det gennem Kastrationsoperationerne er lykkedes at gøre denne Kategori af forvarede, hvis kriminelle Prognose paa Grund af

deres Forbrydelses udtalt biologiske Grundlag uden Operation maatte anses for særlig slet, og hvis Farlighed for Retssikkerheden ofte er meget betydelig, ufarlige for Retsikkerheden, saa at de forholdsvis kort Tid efter Operationen har kunnet prøveudskrives, og i de fleste Tilfælde er det, forsaavidt de paagældende ikke har været syge eller psykotisk prægede i andre Retninger, i det hele lykkedes efter Prøveudskrivningen at føre dem ind i et solidt socialt Spor.

I Begyndelsen af Perioden var det en temmelig fast Regel, at Prøveudskrivning fandt Sted ca. 1 Aar efter Operationens Udførelse, forsaavidt Arten af de paagældendes Kriminalitet og deres Sædelighedsforbrydelser ikke var af særlig farlig Karakter.

I den senere Tid er man mere og mere gaaet over til i tilsvarende Tilfælde at indstille den kastrerede forvarede til Prøveudskrivning efter et betydeligt kortere Tidsrum, idet man som oftest inden for dette Tidsrum har ment at kunne skønne, om Operationen havde virket efter sin Hensigt. I visse Tilfælde har Afstanden mellem Operation og Prøveudskrivning været nedbragt til ca. 6 Maaneder.

I de nævnte 4 Aar er der udført ialt 20 Kastrationsoperationer hos senere udskrevne forvarede, fordelt over Tidsrummet som det ses af Tabellen.

Tabel III.

Kastrerede Sædelighedsforbrydere	Hensid- dende i Anst.n	Prøve- udskr.	Defin. udskr.	Gen- ind- satte	Døde	Samlet Antal
Voldtægt	1	1	1	0	0	3
Uterlighed mod Dreng...	1	13	6	1	1	15
Uterlighed mod Piger ...	2	8	4	0	0	10
Exhibitionisme	0	3	1	0	0	3
Sadisme	1	1	0	1	0	1
Overdreven Masturbation	1	1	0	1	0	1
Ialt	6	27	12	3	1	33

Tabel IV.

	Journal- Nummer	Alder v. Operationen	Voldtægt	Uterlighed mod Piger	Uterlighed mod Drenge	Exhibitionisme	Sadisme	Overdreven Masturbation	Operationsdato	Dato for Proveudskrivn.	Dato for definitiv Udskrivn.	Anmærkninger
1935	F. 38	39		×					2/4-35	8/7-36	9/3-39	Klarer sig socialt
	F. 89	33			×				28/11-35	—	26/4-37	Overf. t. Sct. Hans Hosp. p. Gr. a. man.-depr. Psy- kose: Operationen foretaget dér.
1936	F. 61	55			×				30/3-36	14/6-37	16/7-40	Socialhjælp.
	F. 83	33			×				23/5-36	2/10-37	17/6-40	Klarer sig socialt.
	F. 84	33			×				4/7-36	2/9-37	17/6-40	Socialhjælp.
	F. 88	28	×						22/8-36	8/11-37	27/6-40	Klarer sig socialt.
	F. 86	39						×	29/8-36	3/11-37		Genindsat fra Optagelseshjem 21/5-38 p. Gr. a. andre psykopatiske Egenskaber.
1937	F. 90	32			×				18/12-36	26/4-38	16/12-40	Svagsynet Invalid; Invaliderende.
	F. 93	38		×	×				5/3-37	15/3-38	6/6-40	Klarer sig godt socialt.
	F. 102	45		×	×				23/3-37	9/4-38	23/6-40	Svagelig, neurasthenisk. Lever af Socialhjælp.
	F. 108	25	×						4/8-37	—	20/9-38	Epileptiker; p. G. a. Farlighed overf. til Sikr.anst. Nykøb. Sj., hvorfra senere udskr.
	F. 72	44		×					28/10-37	5/6-39		Genindsat i Anst. 4/10-39 p. Gr. a. andre psykopati- ske Egenskaber.
1938	F. 153	32			×				4/12-37	9/11-38	22/6-40	Kastreret i Forvaringsafdelingen paa V.F. — Klarer sig godt socialt.
	F. 157	38			×		(X)		17/1-38	2/6-39	21/1-41	Kastreret i Forvaringsafdelingen paa V.F. — Klarer sig socialt.
	F. 156	37			×				8/9-38	15/5-39		Kastreret i Forvaringsafdelingen paa V.F. — Klarer sig socialt.
	F. 128	33		×					15/9-38	—	24/6-39	Let oligophren, p. Gr. a. en hebephrenilign. Psy- kose overført til Oringe.
	F. 123	41			×				20/10-38	19/7-39		I social Henseende noget tvivlsom Færden i Pro- vetiden.
	F. 131	45		×					24/10-38	23/12-39		Forhutlet Vagabondtype. Udskrevet til Optagel- seshjem, hvor det er gaaet godt.
	F. 162	44			×				8/11-38	5/8-39		Klarer sig socialt.
	F. 141	66				×			17/12-38	5/8-39	3/7-41	Klarer sig socialt.
Ialt			2	6	12	1	(1)	1				

Tabel V.

Ukastrede Sædelighedsforbrydere	Hensid- dende i Anst.n	Prove- udskr.	Defin. udskr.	Gen- ind- satte	Døde	Samlet Antal
Voldtægt	5	0	0	0	0	5
Uterlighed mod Drenge..	8	4	1	2	1	13
Uterlighed mod Piger....	9	9	2	4	0	19
Exhibitionisme.....	5	4	0	3	1	10
Sadisme	1	0	0	0	0	1
Overdreven Masturbation	1	1	0	1	0	1
Ialt	29	18	3	10	2	49

(I Øjeblikket er Kastrationernes Antal ialt naaet op omkring de 80). I intet af disse Tilfælde er der inden for Perioden forefaldet Tilbagefald.

Da Anstalten toges i Brug i April 1935 hensad der i denne 7 paa et tidligere Tidspunkt kastrerede Sædelighedsforbrydere. For de 5 af disses Vedkommende var det Tidsrum, der var forløbet siden Kastrationens Udførelse, for kort til, at de endnu havde kunnet naa at blive prøveudskrevet.

De er samtlige senere blevet dette, og 4 af dem er yderligere definitivt udskrevne og har klaret sig godt socialt. Den sidste af denne Gruppe har senere paa Grund af Kriminalitet af anden Art, der hænger sammen med mere generelle psykopatiske Egenskaber, i Fjor afsonet en Straf i Psykopatfængslet og er for nylig paany indsat samme Sted til Afsoning af en ny, kort Straf.

Af de resterende 2 er den ene tre Gange blevet prøveudskrevet, sidst i indeværende Aar — til »Familiepleje«, og paany genindsat paa Grund af anden Kriminalitet, der hænger sammen med en epidemisk Encephalitis, der muligt ogsaa i sin Tid har betinget hans seksuelle Farligheds handlinger (Sadist), og han befinder sig fremdeles i Anstalten. Den sidste af de 7, der blev kastreret i 1930, var i 1932

blevet genindsat paa Grund af Recidiv (homosexuelle Uterlighedshandlinger) og i 1937 blev han atter prøveudskrevet; han recidiverede imidlertid paany og blev i Begyndelsen af indeværende Aar genindsat i Anstalten.

Ved Periodens Slutning hensad endnu 6 kastrerede Sædelighedsforbrydere, for hvilke Observationstiden endnu var utilstrækkelig. Samtlige disse er senere blevet prøveudskrevet med godt Resultat.

Sammenligner man nu den samlede Bevægelse for de kastrerede Sædelighedsforbryderes Vedkommende med Bevægelsen hos de ukastrerede, saaledes som det fremgaar af Tabel V, træder den meget store Betydning af Kastrationen for denne Forbrydergruppes kriminelle og sociale Prognose særligt klart frem.

Skønt Vurderingen af de ikke kastrerede Sædelighedsforbryderes Farlighed eller Ufarlighed er overmaade vanskelig, langt vanskeligere end for de kastreredes Vedkommende, og der ved Bedømmelsen heraf i de Indstillinger, der gaar forud for de paagældendes Prøveudskrivning ved Domstolenes Foranstaltning, er vist en ganske særlig Omhu og Forsigtighed, er Resultaterne for de kastreredes og ukastreredes Vedkommende grelt forskellige.

Af de ialt 33 kastrerede (ved Udgangen af 1938) var de 27 udskrevne paa Prøve (81,8 %) og 12 (36,4 %) definitivt udskrevne (efter en Prøvetid paa gennemgaaende 3—5 Aar). Af de 27 prøveudskrevne havde 3 (11,1 %) maattet genindsættes, i samtlige Tilfælde dog uden at Tilbagefald til deres gamle Kriminalitet var Aarsagen. Af hele Antallet hensad kun 6 (18,2 %) i Anstalten ved Periodens Slutning.

Af de 49 ukastrerede hensad 29 (59,2 %) i Anstalten ved Periodens Slutning. Af de 18 (36,7 %), der opnaaede Prøveudskrivning, er de 3 (16,7 %) senere blevet definitivt udskrevet, medens 10 (55,6 %) er blevet genindsat, og vel at mærke som Regel paa Grund af kriminelt Recidiv, medens 5 fremdeles befinder sig ude paa Prøve.

Det Spørgsmaal, der derefter kunde rejses, er, om det

overhovedet under Hensyn til de gjorte Erfaringer vilde være rigtigt fremtidig at forsøge ukastrerede Sædelighedsforbrydere under frie Forhold. Imidlertid er jeg af den Formening, at der alligevel ikke vil være Grund til at indtage et saa rigoristisk Standpunkt. For Sædelighedsforbrydernes Vedkommende maa der lige saa vel som ved andre Forbryderkategorier være Grund til at gradere Skønnet over Farligheden, og man vil saaledes finde et Misforhold i at internere en relativt harmløs Exhibitionist for Livstid, selv om Faren for Recidiv ikke er helt ringe, medens man ikke vilde betænke sig paa en saadan livsvarig Segregation af f. Eks. en Voldtægtsforbryder eller Sadist.

Maaske vil disse og andre herhen hørende Problemer kunne løses paa en mere tilfredsstillende Maade end hidtil, hvis Anstalten til sin Tid, saaledes som jeg har bragt det i Forslag, udvides med en lille »Udgangsafdeling« uden for Ringmuren.

For nu at give et udtømmende Billede af Behandlingsresultaterne i Forvaringsanstalten med dens fra andre kriminalpolitiske Fremgangsmaader afvigende Retningslinier, der jo er bestemt gennem Behandlingens Tilrettelæggelse efter psykiatrisk-lægelige Principper, maa man opstille sin Oversigt efter biologiske Retningslinier. Jeg har hertil valgt den tidligere skildrede Schneider'ske Typeinddeling, idet jeg ogsaa her maa understrege den begrænsede Betydning, man kan tillægge en saadan Inddeling, der kun kan bringe en ret grov Orientering. Mellem de enkelte Grupper findes talrige Overgange og Kombinationsmuligheder, saaledes at det ofte kan blive tvivlsomt, i hvilken Gruppe en bestemt forvaret bør anbringes, og ingen af Grupperne er udtømmende over for de talløse Variationsmuligheder, der findes.

Gennem Tabellen fremgaar det, at langt den største Gruppe af Anstaltens kriminelle Psykopater, bortset fra Sexualforbryderne, falder blandt de hyperthyme Typer, idet denne Gruppe omfatter næsten Halvdelen af Anstaltens Belæg gennem Perioden (45,3 %).

Tabel VI.

Tabel over det samlede Materiale, undtagen Sexualpsykopater.

		Bedrageri og Falsk	Tyveri	Brandstiftelse	Pengeafpresning	Drab	Vold	Samlet Antal	Proveudskrevet	Genindsat	Definitivt udskr.	Overfl. til anden Forsorgsform	Døde
1	Cyclothyme		3					3	2	1			
2	Schizothyme			1		1	1	3				2	
3	Hyperthyme							43	20	9	1	2	
4	Ligevægtige	1	3	1				5	3	1			
5	Uligevægtige	4	11		1			16	10	5			
6	Stridslystne		3	1			1	5	1			2	
7	Holdningsløse	3	5					8	3	2			
8	Pseudologiske	4	4		1			9	3	1	1		
9	Hypothyme							13	5	1	1	1	2
10	Tungsindige			1			1	2	1				
11	Mismodige	11)	32)	1			1	6	1				2
12	Paranoide		4	1				5	3	1	1	1	
13	Usikre							7	5	1			
14	Sensitive		5			1	1	7	5	1			
15	Anangkastiske							0					
16	Fanatiske							0					
17	Kampfantikere							0					
18	Matte Fanatikere							0					
19	Ambitiøse							7	3				
20	Excentriske		3			1		4	1				
21	Renommistiske	2	1					3	2				
22	Pseudologiske							0					
23	Stemningslabile							—					
24	Driftsmennesker	1	4				1	6	3	2			
25	Eksplorable		3			1		4	1			3	
26	Gemytsløse		2					2	1				
27	Viljeløse		1	1				2	1				
28	Astheniske			1				1	1	1			
29	Neuroser		2	2				4	1				
Ialt		16	57	10	2	4	6	95	43	15	2	8	2

1) Selvmord (efter 1938).

2) Deraf 1 død (efter 1938).

Samtlige de øvrige Grupper kommer langt bagefter, idet den største (de hypothyre) omfatter 13,7 % og forøvrigt ikke i Størrelsesorden adskiller sig meget fra de sensitive og de ambitiøse (7,4 %), de stemningslabile Driftsmennesker (6,3 %) og de eksplosible (4,2 %).

I Modsætning til de hyperthyre findes de »farveløse« Psykopater (gemytsløse, viljeløse, astheniske) kun i ganske ringe Udstrækning repræsenterede. Fanatikergruppen og Anangkasterne savner helt Repræsentation.

Indenfor de hyperthyre Undergruppers Vedkommende er særlig de uligevægtige talrige (16 af 43).

Betragter man Sammenhængen mellem Type og Kriminalitet, finder man som Helhed — og som ogsaa kriminalstatistisk venteligt — en betydelig Overvægt af Ejendomsforbrydelserne (73 af 95), særlig Tyveriforbrydelser (57 af 95).

Men ganske ejendommeligt forekommer der blandt de talrige Hyperthymikere kun een eneste Voldsforbryder, hvorimod Tyvene i denne Gruppe udgør en meget betydelig Majoritet og — som venteligt — blandt Pseudologikerundergruppen tillige Bedragere og Svindlere.

Af de mere udtalt ondartede Typer findes inden for denne Gruppe, foruden den nævnte Voldsforbryder, kun 2 Brandstiftere og 2 Pengeafpressere.

Derimod skal Voldsforbryderne særlig søges mellem de ulystbetonede, disharmoniske Typers Grupper, de hypothyre (2 Voldsforbrydere), de sensitive (1 Drabsmand, 1 Voldsmand), de ambitiøse (1 Drabsmand), de stemningslabile (1 Voldsmand) og — selvfølgelig — de eksplosible (1 Drabsmand).

Ejendommeligt er det tillige at se, hvor hyppigt Brandstiftelse forekommer i de farveløse Grupper, foruden at man — som venteligt — finder en saadan blandt de ret faa Neuroser (milieubetinget pyromansexuel Surrogathandling).

Med Hensyn til den almindelige Prognostik har omtrent Halvdelen (43) af de 95 forvarede, hvorom her er Tale,

opnaaet Prøveudskrivning. Dette Tal maa dog procentisk sættes højere, forsaavidt der fra det samlede Materiale maa drages 2 døde og 8, der er overgaaet til Aandssvage- eller Sindssygeforsorg.

Af disse 43 er 15 blevet genindsat, som Regel paa Grund af nye Lovovertrædelser. Dette giver foreløbig en samlet Recidivprocent paa 34,9.

Hvis Sædelighedsforbryderne medregnedes, hvilket paa Grund af den Særstilling, som de paa Grund af Kastrationsoperationerne indtager i prognostisk Henseende, ikke er sket, vilde denne Recidivprocent blive endnu langt ringere.

Skønt der maa tages alt muligt Forbehold med Hensyn til Størrelsen af den Recidivprocent, der vil blive Resultatet af en længere Aarrækkes Observation, maa denne foreløbige Recidivprocent, naar Hensyn tages til Arten af det nærværende Menneskemateriale: oftest hyppigt straffede, tilsidst som strafupaavirkelig ansete, udtalt psykopatiske kriminelle, karakteriseres som forbavsende lille. Hvis denne Prognostik skulde vise sig blot nogenlunde holdbar i det lange Løb, vil Anstalten herigennem allerede have vist sin Eksistensberettigelse.

Vil man endelig søge at skønne over Prognostikken for de enkelte Grupper Vedkommende, synes der at fremgaa det ejendommelige Forhold, at Recidivprocenten er størst for Hyperthymikernes Vedkommende (45 %), derimod tilsyneladende meget lille i de farveløse Grupper, for hvilke man ellers netop regner med en meget daarlig Prognose. Flere af disse, endog saadanne, der i intellektuel Henseende har været ret ringe udstyrede, har klaret sig forbløffende godt.

Betragter man Forholdene for Aldersgruppernes Vedkommende*) finder man særlig den modne Alders Forbrydere stærkt repræsenterede. Grupperne 25—30 og 30—40 Aar udgør saaledes hver for sig 30 % af det samlede Materiale (resp. 29 og 28 af 95), medens de øvrige Grupper tilsam-

*) Tabel herover ikke anført af Pladshensyn.

men kun udgør 40 %. Dette hænger sammen med, at langt den største Del af Anstaltens Belæg allerede ved Indsættelsen havde en lang Række Straffe bag sig, medens kun 6 af det samlede Antal (95) var ustraffede ved Indsættelsen.

Iøvrigt tilkommer der de yngre psykopatiske Forbrydergrupper en særlig prognostisk Interesse, forsaavidt som en Del af dem som Følge af, at Puberteten og dens Eftervirkninger spiller med ind som en aggraverende Faktor i deres Psykopati, forventelig vil kunne stabiliseres saaledes i Anstalten, at deres sociale Prognose ikke er helt daarlig.

Materialet er imidlertid foreløbig for lille til at tillade nogen sikker Bedømmelse af dette Forhold. Det samme gælder de Aldersklasser, der svarer til den modne Alder eller den begyndende Involution, idet der ogsaa her er Muligheder for, at biologiske Forandringer kan spille en Rolle.

Afgørelsen af disse Spørgsmaal maa dog tilhøre Fremtiden.

For Psykopatfængslets Vedkommende er Materialet for lille til at egne sig for en Statistik efter disse Linier. Desuden har den ogsaa af den Grund mindre Betydning, at man ikke i tilnærmelsesvis samme Grad har Mulighed for en katamnetisk Bedømmelse, fordi det drejer sig om tidsbestemte Straffe, og Prøveløsladelse ikke er Reglen.

Alligevel kan det have sin Interesse at kaste et Blik paa den almindelige Kriminalstatistik og fremdrage nogle Træk.

For det første er der Grund til at kaste et Blik paa Prøveløsladelserne og disses Resultat, i hvilken Anledning følgende Tabel er udarbejdet:

Som det fremgaar af Tabellen har gennemsnitlig en Fjerdedel af Psykopatfangerne opnaaet Prøveløsladelse, hvortil yderligere kommer det ringe Antal benaadede.

Betragter man herefter Prøveløsladelses- og Benaadningsresultaterne, viser det sig, at disse, særlig naar man tager dette Menneskemateriales Særart i Betragtning, ingenlunde kan betegnes som daarlige, idet kun 18,2 % paa Grund af

Tabel VII.
Bevægelsen i Psykopatfængslet.

	Løsladt e. endt Straf	Senere Recidiv	Prove- løst.	Genind- satte	Senere Recidiv	Benaan- dede p. Vilkaar	Genind- satte	Senere Recidiv
1935	27	10	7	1	1	0	0	0
1936	25 ¹⁾	10	12 ²⁾	3	1	2	0	0
1937	19 ³⁾	7	5	1	0	0	0	0
1938	16	7	5	0	2	2	1	0
Ialt	87	34	29	5	4	4	1	0

1) 1 Selvmord.

2) 1 død i Provetiden.

3) 1 Straffændring til Psykopatforvaring.

Overtrædelse af Proveløsladelsesvilkaarene eller ny Kriminalitet i Provetiden maatte genindsættes, og 12,1 % senere recidiverede.

Blandt de 87 Fanger, der løslodes efter endt Straf, har der været konstateret 34 senere Recidiver (39 %).

Recidivprocenten blandt Psykopatfangerne kan saaledes ikke som Helhed betegnes som særlig høj, og endvidere synes det ved Ledelsens Indstilling til Proveløsladelse at være lykkedes i vidt Omfang at skønne rigtigt og udfinde den hertil bedst egnede Del af Fangerne.

Ligesom i Forvaringsanstalten — omend af mange Grunde i mindre Omfang — er der i den omhandlede Periode blevet udført en Række Kastrationsoperationer paa Fanger, der var indsat til Afsoning af Straf for Sædelighedsforbrydelser.

Operationerne fordeler sig saaledes: 1935 0, 1936 4, 1937 4 og 1938 2.

Ingen af de kastrerede Psykopatfanger er senere recidiverede til nye Sexsualdelikter. En af dem har været genindsat under Proveløsladelsen paa Grund af Overtrædelse af Vilkaarene (Spiritusmisbrug), en anden er senere indsat i Forvaringsanstalten som Følge af anden Kriminalitet (Tyveri).

Finlands nya lagstiftning angående unga förbrytare.

Av professor O. HJ. GRANFELT.

Ungdomsbrottsligheten och dess bekämpande är ett av nutidens mest dryftade problem, ej mindre den samhällsprofylax, vilken har natur av barnavård, än den som avser unga förbrytare, vilka nått kriminellt ansvarig ålder. Också i Finland ha dessa spörsmål länge varit föremål för överläggning. Allaredan år 1905 förelåg ett på svenska tillgängligt betänkande jämte förslag beträffande skydds-uppfostran. År 1921 framlades i såväl svensk som finsk språkdräkt ett vidlyftigt kommittébetänkande angående samhällets barn- och ungdomsskydd. Jämväl i ett av professor *Allan Serlachius* samma år, 1921, utarbetat utkast till strafflag för Finland är unga förbrytares straffrättsliga behandling särskilt beaktad. Alla dessa projekt hava emellertid helt och hållet haft en förberedande karaktär. De hava icke omedelbart resulterat i någon legislation. En ny kommitté blev senare åter tillsatt med uppdrag att utarbeta förslag till ändrad lagstiftning om unga förbrytare. Kommitténs motiverade förslag — i tryck tillgängligt endast på finska språket — framlades år 1937. Och på basen av detta överlämnades till riksdagen en regeringsproposition i ämnet. Riksdagens behandling av propositionen resulterade i en lag om unga förbrytare, utfärdad den 31 maj 1940. Samma dag gavs en annan särskild lag angående ändrad lydelse av det kapitel i gällande straffverkställighetsförordning, vilket handlade om den straffrättsliga behandlingen av unga förbrytare. Kapitlet anges i dess rubrik handla

om »ungdomsfängelse«. Denna nya lagstiftning var avsedd att vinna tillämpning från den 1 jan. 1942. Mellankomna omständigheter hava likvisst orsakat, att lagarnas genomförande uppskjutits till början av år 1943. Nödiga administrativa verkställighetsbestämmelser äro redan utarbetade, men hava ännu ej utfärdats.

Jämlikt Finlands nu gällande strafflag räknas såsom barn den, vilken ej fyllt 15 år, och såsom ung person den, vilken befinner sig i en ålder mellan 15 och 18 år. De förra äro straffria. Ifall ett barn begår en handling, som utförd av en kriminellt ansvarig person hade karaktär av brott, kan från samhällets sida mot barnet vidtagas åtgärder innefattande vård och uppfostran, närmare angivna uti lagar av år 1936 om »barnskydd» och »kommunal vårdnämnd», kompletterade medelst detaljbestämmelser givna i verkställighetsförfordningar. Ännu gällande strafflag berättigar också domstol att beträffande barn, som uppnått 7 års ålder, besluta till uppfostringsåtgärder, men denna befogenhet skall helt och hållet överflyttas på de kommunala vårdorganen så snart 1940 års lag om unga förbrytare träder i tillämpning. Gällande barnskyddslag ger kommunal vårdmyndighet rätt att skrida till vård- och uppfostringsåtgärd mot barn i regel intill dettas 16de år och där åtgärden föranledes av straffbar handling, varå åtal eller straff ej följt, t. o. m. därefter. Även mot ung person mellan 16 och 18 år kan uppfostringsåtgärd beslutas. Innebär åtgärden att barnet eller den unga brottslingen omhändertages av vårdnämnden å orten, skall beslutet underställas socialministeriets prövning och fastställelse. Anordnad dylik omvårdnad upphör vid uppnådd 21 års ålder, likväl icke förrän 1 år efter omhändertagandet.

Den år 1940 givna lagen angående unga förbrytare betecknar som sådan person, vilken vid begåendet av straffbar gärning fyllt 15 men icke 21 år. Den för unga förbrytare stadgade speciella formen av frihetsstraff — s. k. ungdomsfängelse — kan likväl beslutas ända intill dess

gärningsmannen uppnått 23 år. Dessa åldersbestämmelser medföra emellertid ingen ändring av strafflagens stadganden om nedsatt straff för dem, vilka i en ålder mellan 15 och 18 år föröva brott.

Ett länge debatterat straff- och straffprocessrättsligt spörsmål — behandlat även vid det 13:de nordiska juristmötet i Helsingfors år 1925 (De tryckta förhandl. s. 126—157 o. bil. 5) — är önskvärdheten av den s. k. opportunitetsprincipens tillämpning. En varm försvarare av denna grundsats var referenten vid det nordiska juristmötet, professorn vid Uppsala universitet *Engströmer*. Denne ville under vissa förutsättningar ej mindre tillerkänna åtalsmyndigheten rätt att frångå åtal än ge även domstol en diskretionär makt att avstå från påyrkat straff. Också från dansk sida — höjsteretsdommer *Topsøe-Jensen* — påyrkades en dylik befogenhet. Och bland de fall då denna kunde te sig t. o. m. såsom en akt av materiell rättvisa eller åtminstone vore av både general- och individualpreventiva skäl fullt motiverad nämndes brott begångna av unga personer.

Lagen av 1940 godtar, med undantag för gärningar straffbara enligt strafflagen för krigsmakten, såsom regel i full utsträckning opportunitetsprincipen beträffande överträdelse, vilkas föröware vid brottets begående icke fyllt 18 år. Rätten att »eftergiva åtal» är given för åtalet i fråga behörig offentlig åklagare. Och jämväl för åtalets handläggning kompetent domstol har berättigats att »avstå från att döma till straff». Allmänna subjektiva betingelser härför äro, att gärningsmannen prövas i det föreliggande fallet hava handlat av »oförstånd eller tanklöshet» och att »skälig anledning finnes antaga», att den skyldiga »skall låta sig rätta, utan att han dömes till straff». Under dessa förutsättningar är såväl åklagarens som domstols diskretionära makt sakligt obegränsad beträffande brott emot strafflagen XI:4 a och XVI:24, d. ä. förbrytelser innefattande högförräderisk propaganda eller ock offentlig nedsät-

tande av eller ådagalagd missaktning mot riksdagen, regeringen eller myndighet. Vidkommande andra brott är offentlig åklagares befogenhet sakligt betingad därav, att fråga är om en förseelse, vars straffmaximum in abstracto är allenast böter eller fängelse i högst 3 månader. Och domstols motsvarande rätt är inskränkt till förbrytelser, som den in casu prövar medföra blott bötesstraf eller fängelse ej över 6 månader. Varken offentlig åklagare eller domstol äro berättigade att göra besluten om eftergivande av åtal eller straffdom villkorliga, vare sig temporärt eller annorledes, icke ens i kombination med ett förordnande om skyddsövervakning. Dock äro vardera förständigade att genast om beslutet anmäla hos vederbörande kommunala vårdnämnd, vilket säkerligen är påbjudet för att bereda vårdnämnden tillfälle att skrida till de skydds- och uppfostringsåtgärder nämnden finner påkallade.

Av det anförda framgår att beslut om eftergivande av åtal eller straff icke är liktydigt med s. b. villkorlig straffdom. Den nya lagen av 1940 utesluter emellertid icke sådan dom beträffande unga förbrytare. Tvärtom är dess användning uttryckligen frigjord från den för fullmyndiga brottslingar allt fortfarande gällande inskränkningen att villkorlig straffdom ej må ges, där den skyldiga under senaste 10 år före brottet dömts eller undergått frihetsstraff i 6 månader eller därutöver. Ung förbrytare kan således, även om detta varit fallet, erhålla villkorlig straffdom. Av mycket stor, särskilt individualpreventiv betydelse är ock den för finländsk rätt nya bestämmelsen, att ung förbrytare, som genom dylik dom beviljats exekutionsanstånd, skall den »prövotid» honom förelägs stå under övervakning, så framt icke domstolen föreskrivit motsatsen. Lagen innehåller slutligen även den bestämmelse, att därest ung förbrytare, den där erhållit villkorlig straffdom, under övervakningstiden minst 6 månader förhållit sig väl och om även eljest skäl finnes för antagandet, att fortsatt övervakning ej är av nöden, denna på övervakarens förslag kan upphävas

av justitieministeriets fängvårdsverk. Då övervakning anordnas, utses tillika till övervakare antingen lämplig person eller vårdförening eller ock hänskjutes frågan härom till vederbörande kommunala vårdnämnd. Har övervakningens ledning anförtratts vårdförening eller vårdnämnd, ankommer det naturligtvis på dessa att överlämna dess praktiska genomförande åt lämplig funnen person. Övervakningens allmänna ändamål anger 1940 års lag vara att »hindra den dömda att begå nytt brott och att stödja honom i hans strävan att leva klanderfritt». I själva lagen är ock påbjudet en viss begränsning av den övervakades frihet att välja bostad och arbetsplats. Beträffande övervakningens närmare organisation, övervakarnas kvalifikationsbetingelser och funktionssätt hava allaredan förslag utarbetats, vilka, såsom här förut antytts, äro avsedda att i sinom tid uti administrativ ordning genomföras. Av särskilt intresse är måhända det, som föreslagits angående utsedd övervakares plikt att för sin blivande verksamhet förskaffa sig nödiga förutsättningar genom »noggrann kännedom om den övervakades brott och motiven därför samt om den övervakades person, hans tidigare levnadsöden och de förhållanden, i vilka han levat». Vidkommande domstols makt att beordra till verkställighet villkorligen ådömt straff är uti lagen av 1940 stadgat, att detta får ske jämväl¹⁾ på yrkande av övervakaren ävensom att dylikt beslut kan föranledas också av visad ohörsamhet mot den, vilken handhar övervakningen.

I 1940 års lag ingår även ett antal bestämmelser, vilka hänföra sig till själva rättegången i mål, där åtal utföres mot ung person. Sålunda är det föreskrivet, att vid domstol med flere självständigt dömande divisioner, dylika mål skola handläggas vid en och samme avdelning. Härigenom skapas, så har givetvis lagstiftaren hoppats, garantier för önskvärd förtrogenhet och större intresse för arten av dessa

¹⁾ Förut blott på yrkande av offentlig åklagare eller målsägare.

mål hos domstolarna i de största bostadscentra, där det kan befaras att antalet unga brottslingar är störst. Beaktansvärd är ock det uttryckliga påbudet, att ej allenast den offentliga åklagaren i målet utan jämväl domstolen åligger söka verka för en ingående utredning rörande allt det, som kan anses vara av betydelse för bedömandet av den anklagades individuella kriminalitet. Förfarandet i dessa mål bör sålunda ej bliva schablonmässigt accusatorisk, utan även från rättens sida gestaltas välvilligt paternellt undersökande, inkvirerande. En nyhet i den finländska straffprocessrätten är stadgandet, att därest ung åtalad person, som är för målet häktad, åstundar rättegångsbiträde, men till följd av medellöshet ej kan förskaffa sig sådant, rättens ordförande åligger därtill förordna någon, vilken utöver sakföraryrke, så framt detta låter sig göra utan avsevärd svårighet eller olägenhet. Den förordnade tillkommer skäligt arvode ur statsmedel till det belopp, som av domstolen godkännes. Till bestämmelser, som ha avseende på pågående rättegång, böra även hänföras de föreskrifter, vilka inskräpa att unga förbrytare såsom rannsakningsfångar få använda egna kläder och, så vitt detta är möjligt, böra hållas avskilda från andra fångar och, medan de uppehålla sig i domstolens förrum, även från allmänheten.

Lagens om unga förbrytare och lagändringens rörande ungdomsfängelse huvuduppgift är att ordna den penitentiära behandlingen av unga föröware av brott.

När en person förklarats skyldig till en eller flere i en ålder mellan 15 och 21 år begångna förbrytelser och här för ådömts frihetsstraff sammanlagt eller sammanräknat ej under 6 månader och ej över 4 år, skall den dömda, innan straffet befordras till exekution, underkastas en särskild undersökning, förutsatt att han ännu ej uppnått 23 års ålder. Detta gäller likväl icke då straffdomen givits till följd av högförräderi, landsförräderi eller offentligen framförd

eller utspridd förklenande eller grundlös uppgift ägnad att nedsätta eller väcka missaktning gentemot riksdagen, regeringen eller offentlig myndighet. Den påbjudna undersökningen ankommer på en inom fängelseväsendet existerande speciell myndighet, den s. k. fängelsedomstolen, ursprungligen tillsatt för att besluta rörande behandlingen av farliga återfallsförbrytare och sammansatt av ett antal för ändamålet kvalificerade personer under ordförandeskap av överdirektören för fängelseväsendet. Där denna domstol finner detta opportunt, kan den ombetro undersökning åt någon person speciellt ägnad för uppdraget. Undersökningen avser att vinna klarhet därom, huruvida anledning finnes antaga, att den sakfällde är »utvecklingsduglig» och »i behov av sådan fostran och undervisning, som kan erhållas i ungdomsfängelse». Sedan denna undersökning är slutförd — den tid denna varar räknas som strafftid — tillhör det fängelsedomstolen att med ledning av den vunna utredningen bestämma, om straffet skall verkställas i ungdomsfängelse eller i ädömd form, tukthus eller fängelse. Beslutet är inappellabelt och omedelbart exegibelt.

Straff som undergås i ungdomsfängelse avser framförallt att verka »uppfostrande», att vänja fången vid arbete och att inlära honom ett yrke, varav han efter frigivningen kan få sin utkomst. För att detta må uppnås och för att motverka den allmänt erkända menliga påföljden av korta frihetsstraff är bestämt, att strafftiden i regel skall förlängas med 2 år för den, vilken ådömts tukthus och med 1 år för den som fällts till fängelse. Denna förlängning är likväl icke obligatorisk, utan fängelseledningen har givits rätt att med beaktande av fångens förhållande under strafftiden och dennes därmed harmonierande utveckling förklara straffet vara utståndet så snart den i domen fixerade strafftiden tilländalupit. Dessutom förefinnes även för ungdomsfångarna möjligheten att redan tidigare villkorligen friges. Förutsättningarna härför äro dock i någon mån strängare

än för vanliga straffångar¹⁾. Villkorlig frigivning kan nämligen icke beviljas förrän fången av sitt straff utstått minst 1 år och denna fängelsetid innefattar åtminstone $\frac{1}{3}$ av hela fångens förlängda strafftid. Dessutom förutsättes att villkorlig frigivning prövas vara för fången lämplig med hänsyn till hans uppfostran och utveckling.

Ett mellanstadium — med karaktär av övergångsanstalt — skapas genom det för unga förbrytare nya stadgandet, att den, som uppflyttats till högsta fångklassen, icke blott kan utan bevakning ombetras arbete utanför straffanstalten, utan även beviljas rätt att besöka sina anhöriga, sin uppfostrare eller sin blivande arbetsgivare och att för detta ändamål vistas utom fängelset högst 1 vecka i sänder.

De allmänna föreskrifterna om villkorligen frigiven fånges skyldigheter vid frigivandet och under den s. k. prøvotiden gälla jämväl unga förbrytare. Dock är särskilt bestämt att övervakningen, synnerligast om den villkorligen frigivna ännu ej fyllt 18 år, kan överlämnas även åt kommunal vårdnämnd.

Uti den nya lagen är ock den möjlighet beaktad, att i ungdomsfängelse intagen förbrytare ånyo åtalas för brott. Ifall den nya förbrytelsen begåtts förrän förordnandet om hans intagning i ungdomsfängelset meddelats, skola de

¹⁾ I avseende å villkorlig frigivning av straffånge göres skillnad emellan sådan, vilken i regel inträder omedelbart i grund av lag och sådan villkorlig frigivning, som beviljas enligt prövning i varje fall. Den först angivna inträder, då minst 6 månader av ådömt frihetsstraff på viss tid avsuttits och blott $\frac{1}{12}$ av hela strafftiden återstår. Justitieministeriets fängvårdsverk är likvisst given makt att på hemställan av vederbörande fängelsedirektion föreskriva, att fånge må kvarhållas i straffanstalten intill strafftidens slut. Beträffande den på prövning beroende villkorliga frigivningen är bestämt, att straffånge, den där befinner sig i högsta fångklassen och avtjänat $\frac{2}{3}$ av honom ådömt viss tids frihetsstraff, dock minst 6 månader, kan med eget samtycke på förslag av direktionen vid vederbörande straffanstalt eller efter dennas hörande villkorligen frigives genom beslut av justitieministeriets fängvårdsverk.

å dömda straffen sammanläggas under tillämpning av den i finländsk rätt stadgade grundsatsen om reduktion av det mildare straffet. Härvid beaktas det tidigare å dömda straffet såsom detta i själva straffdomen fixerats. Fängelsedomstolen tillhör det att besluta, huruvida det sammanlagda straffet må undergå i ungdomsfängelse eller vanlig allmän straffanstalt. Om återigen det nya brottet förövats efter der fången intagits i ungdomsfängelse, evad han då ännu befunnit sig där eller redan kommit i åtnjutande av villkorlig frihet, skola de båda straffen, det först å dömda sådant detta av domstol utmåtts, kumulationsvis sammanräknas. Å fängelsedomstolen ankommer det därefter att bestämma, om det sammanräknade straffet bör undergå i ungdomsfängelse eller i allmän straffanstalt. I de händelser, då de sammanlagda eller sammanräknade straffen skola avsittas såsom vanligt frihetsstraff, bör naturligtvis från slutstraffet avdragas den del av det först å dömda straffet, som redan avtjänats, varvid ungdomsfängelse anses likvärdigt med den mildare allmänna formen av frihetsstraff d. ä. fängelse. Vad slutligen beträffar den eventualitet att ung förbrytare, som försatts i villkorlig frihet, anses hava förverkat sin frihet, fastän han icke gjort sig skyldig till nytt brott, så tillkommer det även i denna händelse fängelsedomstolen att avgöra om återstoden av straffet må undergå i ungdomsfängelse eller verkställas i å dömd form d. v. s. tukthus eller fängelse.

Beträffande ungdomsfängelse stadgar lagnovellen av 1940, att detta »är en av staten upprätthållen särskild anstalt eller avdelning av anstalt». Enligt Förordn. angående fängelseväsendet administreras denna av justitieministeriets fångvårdsverk. Ut i förslaget till förordn. om ungdomsfängelse säges, att då tjänst eller befattning vid ungdomsfängelse skall besättas, avseende bör fästas särskilt vid »sökandens fackkunskap och förmåga att uppfostra unga fångar». Såsom en komplementföreskrift, given i avsikt att göra funk-

tionärerna vid en dylik straffanstalt »förtrogna med behandlingen av unga fångar« och för att vinna »gott samförstånd« dem emellan, framstår bestämmelsen, att fängelsets föreståndare åligger minst 4 gånger om året kalla dess tjänstemän och befattningshavare till gemensam »rådplägnings«. Dessa administrativa direktiv stå i samklang med ungdomsfängelsets här tidigare antydda lagbestämda uppgift att framförallt betjäna straffets »uppfostrande« syftsmål. Det har ock därför stadgats, att då ådömt frihetsstraff verkställs i ett ungdomsfängelse, någon skillnad ej må göras emellan olika straffarter, utan böra alla fångar anses intaga samma ställning, evad det straff som ådömts är tukthus eller enkelt fängelse. Detta hindrar naturligtvis icke, att även fångarna i ett ungdomsfängelse fördelas i klasser. Sådant är tvärtom uttryck påbjudet. Och åtskillnaden mellan klasserna bör bestå i förmåner, vilka förmå fångarna att eftersträva uppflyttning till högre klass. Enligt förslaget till förordning om ungdomsfängelse hava klasserna, med beaktande av den progressiva behandlingen, bestämts till 3, nämligen »läro«-, »prövo«- och »förtroende«-klassen, varjämte vid sidan av dessa bör finnas en »disciplin«-klass. Början av sin strafftid skall även den, som intagits uti ungdomsfängelse — liksom vanliga straffångar — hållas i enrum å s. k. »mottagningsavdelning« högst 30 dagar. Det åligger fängelsets funktionärer att härunder göra sig förtrogna med fångens person och tidigare levnad samt att för honom klarlägga fängelsets ändamål och ge nödiga anvisningar. Vidkommande den tid varje fånge måste tillhöra läroklassen är föreslaget, att denna, om hans strafftid är högst 2 år, bör vara åtminstone 4 månader och vid fall av längre strafftid minst 6 månader. Ut i prøvoklassen skall återigen varje fånge tillbringa åtminstone 3 månader, innan han kan uppflyttas till förtroendeklassen. Rätten att besluta härom tillhör fängelsets direktion.

Den högsta, d. ä. »förtroende«-klassen, är avsedd att under strafftidens slutskede i viss mån gestalta sig såsom

en övergåensanstalt. Sedan fången tillhört denna klass åtminstone 3 månader samt därunder förhållit sig väl och visat sig pålitlig, kan han nämligen ej allenast ombetras en arbetsledares uppgifter, tillåtas utföra uppdrag utanför fängelset och arbeta tillsammans med fria personer, utan jämväl, sedan fången avsuttit den strafftid som i straffdomen bestämts, med fångvårdsverkets begivande av fängelsedirektionen i den utsträckning här tidigare angivits göra besök utom anstalten.

I fråga om de unga förbrylarnas intellektuella uppfostran är redan i lagnovellen rörande ungdomsfängelse sagt, att den fånge, som icke tidigare åtnjutit »folkskoleundervisning», skall i fängelset meddelas sådan. Därjämte bör honom givas »allmän medborgerlig uppfostran», ägnad att väcka och höja hans personliga ansvarskänsla. Härvid må särskilt, så har man tänkt sig, hans uppmärksamhet riktas på medborgarens allmänna samhällsliga rättigheter och skyldigheter.

Arbetsvång åvilar ungdomsfängelsets interner. Den obligatoriska arbetstidens längd är 8 timmar. Fångarbetet, den undervisning och handledning, som härvid meddelas, bör så ordnas, att varje fånge, om möjligt, under fängelsetiden lär sig ett yrke, varav han i framtiden kan förvänta sin utkomst. Tvångsarbetet utföres för statens räkning. Flitig fånge skall emellertid tillgodoräknas »spar- och flitpenning». Och fånge tillåtes jämväl under sin fritid utföra eget arbete. Använder han härvid anstaltens material, bör dock detta av honom ersättas. Förfärdigade föremål kan fången antingen berättigas själv inneha och nyttja eller ock må dessa till hans förmån försälas.

I fråga om spar- och flitpenningarna samt den inkomst, vilken influtit för fångens fritidsarbete, gälla överhuvudtaget samma regler som beträffande den spar- och flitpenning, vilken tillgodoräknas straffångar, de där undergå tukthusstraff och belinna sig i högsta straffklassen. Likvisst kan föreståndaren för ett ungdomsfängelse berättiga fånge att

använda hela sin flitpenning och hela inkomsten av eget arbete till skadestånd åt den, som genom hans brott drabbats av lidande eller till understöd åt »nära anhörig» såsom ock till kostförbättring, »skälig välfägnad eller någon bekvämlighet».

Vidkommande själva fångbehandlingen äro ytterligare några regler givna, vilka gälla ungdomsfängelse och dessas interner i gemen. Sålunda är uti straffverkställighetsförordningens lagnovell stadgat t. ex. att i samma ungdomsfängelse aldrig får intas både män och kvinnor, att fångarnas dräkt bör skilja sig från den, vilken bäres av ordinära straffångar och att ung förbrytare i högsta klassen t. o. m. kan ges rätt att nyttja egna kläder; att fånge mot sin vilja ej får hållas i enskild cell dygnet om längre tid än 3 månader utan avbrott; ävensom att fångarna enligt fängelseföreståndarens prövning få brevväxla och sammanträffa med sina anhöriga. Hälsosynpunkter hava betingat de föreslagna föreskrifterna, att i avseende å »matordningen» hänsyn speciellt bör tas till »uppväxtålderns krav», att fångarna böra, så långt görligt, tillbringa fritiderna utomhus och härvid sysselsätta sig med idrott och annat sådant, som är ägnat att främja deras kroppsliga utveckling samt att de icke få tillåtas röka tobak.

Vidkommande ung förbrytares behandling, då denne brutit emot ordningen inom ungdomsfängelset, är den allmänna anvisning given, att fängelsets föreståndare, innan han skrider till disciplinära straffåtgärder, bör söka på lämpligt sätt rätta den felande genom att inskränka eller fråntaga honom beviljade förmåner eller förtroendeuppdrag. Fängelsedirektionen är ock uttryckligen tillerkänd makt att redan med anledning av ordningsförseelser eller dåligt uppförande förflytta fången till en särskild disciplinklass. Detta kan ske antingen för bestämd eller för obestämd tid. Om emellertid det senare skett, bör fängelsedirektionen, sedan fången tillhört straffklassen i 3 månader, en gång i månaden pröva och besluta rörande hans fortsatta kvarhållande

eller överförande till annan fängklass. Själva fängbehandlingen uti disciplinklassen skall utmärka sig genom skärpning i avseende å boningsrum, arbete och fritid. Direktionen äger jämväl bestämma, att den felande förverkat sin spar- och flitpenning. Möjliga äro därjämte de disciplinära straff, vilka gentemot vanliga straffångar äro tillåtna. Likväl bör mörk cell undvikas. Och endast uti oundgängliga fall må ung förbrytare beläggas med fängsel.

För den händelse fängsedomstolen prövat, att skäl ej finnes för ung förbrytares inlagande i ungdomsfängelse, skall han utstå sitt straff i ådömd form, fängelse eller tukthus. Om en sådan brottsling vid ankomsten till straffanstalten ännu ej fyllt 21 år, hänföres han till en särskild grupp av straffångar, de s. k. unga fångarnas. I 1940 års lag om unga förbrytare är uttryckligen stadgat, att dessa böra hållas avskilda från äldre straffångar, vilka befaras inverka skadligt.

Fengselsmannens personlige forhold til fangen.

Noen betraktninger knyttet til norsk lov og
norske reglementer.

Av HARTVIG NISSEN
Direktor for Botsfengslet, Oslo.

Dette forhold er i mine øyne et av de viktigste ledd i fangebehandlingen. Den måte som fengselsmannen personlig behandler fangen på, vil nemlig få vesentlig betydning for fangens innstilling ikke bare overfor fengslets funksjonærer, men også overfor fengslet som institusjon og følgelig overfor dets arbeid som samfunnsorgan. Det er langt bedre håp om å løse fengslets oppgaver når fangen innser at hans overordnede — gjennom alle grader — forener den strenge plikt med en verdig, velvillig og hensynsfull opptreden og er besjelet av ønsket om å hjelpe ham gjennom de vanskeligheter som på forskjellig vis møter ham i fengslet, enn når han ledes til å se dem som motstandere og derfor går ut av fengslet med bitterhet i sinnet overfor det samfunn hvis representanter de har vært under hans fengselsopphold. I siste tilfelle er fengslets positive og byggende arbeid forfeilet.

Som bakgrunn for det jeg vil si om fengselsmannens personlige forhold til fangen, vil det da forstås at jeg først går litt inn på hva *fangebehandlings oppgave* er.

Opgaven er i få ord den å arbeide med fangen på en sådan måte at det fra fengslets side er gjort det som kan gjøres for å bringe ham i rett spor etter løslatelsen og hindre at han forgår sig på ny, altså et arbeid i samfunnsbeskyttelsens interesse. Fengslets oppgave blir således et sosialt gjenreisningsarbeid som alltid har tiden etter løslatelsen for øye.

Landsfengselsreglementets kap. 17 «Almindelige bestemmelser om fangenes behandling» gir i § 1 oppgaven uttrykk i følgende ord: «Ved straffens fullbyrdelse iakttas at fangene ikke alene underkastes det foreskrevne straffeonde, men også at det mest mulig virkes til deres forbedring. Navnlig skal der med hensyn til unge fanger legges særlig vekt på den oppdragende side av behandlingen». De samme grunntanker har fått uttrykk i de tilsvarende bestemmelser om fullbyrdelsen av fengselsstraff i krets- og hjelpefengslene og av tvangsarbeid, om enn ordene er avpasset etter lokalfengslenes særlige forhold og etter tvangsarbeidshusenes særlige oppgaver.

Reglementet stiller først det krav at fangene underkastes det foreskrevne straffeonde. Hva er så straffeondet? Jo, det er frihetsberøvelsen med alle de savn som nødvendig følger av den, og med alle de bånd som lov og reglement legger på fangen. Det er dette som menes med straffeondet. Men enhver fengselsmann med noen erfaring vet at i svært mange tilfelle er dette onde tross alt allikevel et langt mindre onde enn de sosiale følger av straffen som dommen ikke tilsikter. Vi får se hva straffen ødelegger, helt utenfor straffens formål. Vi får et levende inntrykk av den økonomiske elendighet som straffen så sorgelig ofte velter inn over fangens kone og barn, den spott og uvilje som så ofte møter dem fra hjerteløse mennesker, og hvorledes fangens muligheter for å arbeide seg oppover igjen etter løslatelsen er ødelagt, således at han, tross han har sont sin straff og således skulle ha gjort opp med samfunnet, alltid forfølges av dette at han er en merket mann. Det er desverre ofte meget sant i det som så mange fanger og løslatte har sagt meg, at det først er ved løslatingen at straffen begynner for alvor. Dette må nødvendigvis øve innflytelse på en forståelsesfull fengselsmanns opptreden overfor fangen. Det er ikke utslag av sentimentalitet, men av sunn humanitet, om en fengselsmann har medfølelse med fangen som lider under de økonomiske og sosiale

følger for ham og hans, som ligger utenfor straffens oyemed.

Reglementets neste krav er at det mest mulig virkes til fangens forbedring. Nå er det jo så at det kommer inn en del fanger, som strengt tatt ikke behøver å påvirkes i den retning. De vil i et hvert fall ikke forgå sig på ny. Men den største del av fangene trenger en god oppdragende påvirkning for fremtidig å holde seg borte fra nye forbrytelser. Og her stilles det store krav til hver enkelt fengselsmann i hans forhold til fangen. Det samme gjelder — om mulig ennå sterkere — det skjerpede krav om at det navnlig med hensyn til unge fanger skal legges særlig vekt på den oppdragende side av behandlingen. Vi ser at reglementet sterkt holder de pedagogiske oppgaver frem som et hovedformål for behandlingen av både unge og eldre fanger.

Fangebehandlingens oppgaver løses gjennom et *samspill av mange krefter*. Jeg nevner sådant som fangenes arbeid, gudstjenestene og prestens øvrige gjerning, skoleundervisningen, foredragene, selvstudiene og annen lesning, fritidsbeskjeftigelser av annen art, mentalhygiene, legebehandling og tannpleie, gymnastikken og marsjen, de skjønhetsinntrykk som gis av og til gjennom sang, musikk og blomster, den forskjelligartede hjelp til fangene ved løslatelsen, ofte støtte av familiene i en eller annen form, gjennomføring av renslighet, orden og disiplin, — alt oppgaver som virker sammen mot det felles mål både å bringe fangene til forståelse av sine samfunnsplikter og å la ham gå ut av fengslet ikke bare med gode forsetter, men sjelelig og legemlig best mulig rustet for å gjennomføre disse forsetter og ta opp igjen livskampen, som for ham så ofte er tungere enn for de fleste andre mennesker. Det felles mål krever intimt *samarbeid* mellom fengslets organer og forutsetter at dets tjenestemenn arbeider i samklang med hverandre, således som reglementets kap. 6 § 3 likefrem sier.

I noye sammenheng med det som her er sagt om fan-

gebehandlings oppgaver, står reglementets bestemmelser om *fengselsmannens personlige forhold til fangen*.

Det heter i landsfengselsreglementets kap. 6 »Almindelige forskrifter for tjenestemennene« § 7 at de skal iakttå en sømmelig og anstendig oppførsel, avholde seg fra høyroset og lidenskapelig tale og lettferdig snakk og ikke sverge eller banne. De må aldri, når fanger er til stede, avgjøre tvistigheter eller tale om ting som ikke bør komme til fangenes kunnskap. De skal i det hele søke å opptre således at de kan være fangene til et godt eksempel. Videre heter det i § 8 bl. a. at i sitt forhold til fangene skal de opptre rolig, rettferdig og velvillig, men samtidig alvorlig og bestemt. De skal ikke innlate seg i unyttige samtaler med fangene og må aldri bruke skjeldsord eller ukvemsord mot noen fange. Fra kap. 17 § 2 hentes følgende ord: Fangene skal behandles rettferdig og velvillig, men samtidig med alvor og bestemthet. Ved behandlingen skal bl. a. tas hensyn til deres individualitet, deres alder og kjønn, ånds- og legemstilstand, dannelses og stilling. Lider en fange under mangelfull utvikling av sjelsevnerne eller svekkelse eller sykkelig forstyrrelse av disse, tas dette i særlig betraktning. Vilkårlig begunstiging av enkelt fange må omhyggelig unngås. Vi ser at reglementet gir klart uttrykk for en individualiserende fangebehandling. Tilsvarende bestemmelser finnes i reglementene for krets- og hjelpefengslene og for tvangsarbeidshusene.

Det som her er gjengitt fra reglementet, skal jeg så fylle ut med en nærmere omtale av forskjellige ledd i fengselsmannens forhold til fangen.

Jeg innleder med noen ord fra den innstilling som i 1933 ble avgitt av *Akershuskommisjonen*, som jeg var medlem av:

»Det er overfor de irritable, de vanskelige og tildels likefrem farlige mennesker at en fengselsmanns evne til å behandle fanger skal stå sin prøve. Her gjelder det mere enn noensinne å opptre fast og bestemt, men på samme

tid rolig og behersket, aldri bli hissig, eller på annen måte forløpe seg, være oppmerksom på hva bare et blikk eller et tonefall har å si, aldri spotte eller håne fangene eller på annen måte virke utfordrende. Om enn fangen er en ufri mann og således på en viss måte vergeløs, krever dog hans menneskeverd at han ikke tråkkes på. En må strekke sin tålmodighet langt, forklare fangene sine grunner for å treffe avgjørelser som ikke faller sammen med deres ønske. Ens personlige opptreden overfor fangene har i det hele overordentlig meget å si, den er et kjernepunkt i fangebehandlingen. Den må være preget av hoflighet, verdighet og alvor, men også av hjelpsomhet og vennlighet. Men samtidig må en vokte seg vel for å la vennligheten gå over til gemyttlighet. I det hele må en aldri stille seg slik at man nedbryter den respekt som fangene må og skal vise en. Det gjelder å skape et tillitsforhold mellom fangene og funksjonærene. Enhver fengselsmann må være sig bevisst at han i behandlingen av fangene har et stort ansvar både overfor fangene selv og overfor det samfunn som de før eller senere skal tilbake til. Det må derfor gjøres det som kan gjøres for at fangene kan vende tilbake til det frie liv, ikke som bitre samfunnsfiender, men med et sterkt ønske om å innordne seg under loven. Og en ting til: Det har så meget å si at fangene ved innsettelsen i fengslet blir mottatt på den rette måte. Dette første inntrykk kan bli bestemmende for fangens fremtidige forhold i fengslet. Det må kort og godt være et ufravikelig krav til en fengselsmann at hans behandling av fangene er kultivert, at den ligger på et høyt plan«.

Og Fengselsreformkomiteen skrev i 1930, ut fra den rike psykologiske og pedagogiske erfaring som dens medlemmer hadde vunnet under mange års fengselsarbeid, de meget treffende ord at »fangene styres lettere ved håpet enn ved frykten«.

De menn og kvinner som knyttes til fangebehandlingen,

kommer i større eller mindre grad bort i de mest forskjelligartede forhold. Behandlingen av disse mange spørsmål kan bringe dem opp i konflikten mellom fangens interesser og samfunnets interesser. Det gjelder da aldri å tape av syne at en plikter å la hensynet til samfunnsbeskyttelsen gå foran alt annet, hvor hårdt dette enn menneskelig sett kan være overfor den enkelte fange og dem som er avhengig av ham.

Vi må huske på at hvor gode lovene og reglementene enn er, kommer de til kort, hvis fengslets tjenestemenn ikke formår å håndheve dem på rette måte og behandle fangene i den ånd som preger loven og reglementet.

Etter disse alminnelige bemerkninger går jeg over til å nevne noen særlige forhold.

Det heter, så vi, i reglementets kap. 6 § 7 at tjenestemennene aldri i fangers nærvær bør tale om ting som ikke bør komme til deres kunnskap. Herav følger naturligvis også at ingen på tomannshånd må snakke med fangen om slike ting. Etter reglementets kap. 6 § 8 skal ingen tjenestemann innlate seg i unyttige samtaler med fangene. Det følger herav at det er forbudt å tale med fangene om politiske emner.

Det står for meg så at alle som har en oppdragergjerning å øve, uavbrutt må ha *eksemplets makt* for øye. Krever vi av fangene høflighet, ordenssans, nøyaktighet, flid og arbeidssomhet, må vi selv opptre høflig overfor fangene, ikke bare kreve at fangene skal holde orden i cellen og være ordentlig i sin påkledning, men vise at vi stiller minst like strenge krav til orden i vårt eget arbeid og til vår egen påkledning og vårt utseende i det hele, vi må selv være nøyaktige og punktlige, flittige og arbeidssomme. I det øyeblikk fangen kan slenge oss i nesen at du lever jo ikke etter disse krav selv, da er vår autoritet tapt og vår gjerning undergravd. Jeg legger stor vekt på en *høflig opptreden* overfor fangene. Men det må være en *verdig* høflighet, preget av *alvor*. Man må ikke glemme at man

er og skal være fangens foresatte, riktignok en vennlig, hjelpsom og forståelsesfull foresatt, men dog den som fangen skal vise respekt. Enhver form av kameratskab og gemyttlighet for ikke å tale om det man kaller »gemeinslighet» må man derfor vokte seg vel for. Viser man fangene høflighet på den rette måte, blir man også møtt med høflighet. Den får ikke alltid et nettopp sirlig eller belevent uttrykk. Men den vil være ærlig ment. Og det er det viktigste.

Det hører med til høflig optreden at vi *tar luen av* når vi går inn til fangen på hans celle. Likeså at vi ikke går inn til fangen, når vi ser at han bruker klosettet.

Kravene til *orden og renslighet* kan ikke stilles store nok. Det er av oppdragende betydning at fangen ser at der i fengslet hersker den nøyaktigste orden og presisjon og den omhyggeligste renslighet. Alt skal være rent og skinnende blankt. Det henger sammen hermed at ikke bare cellene, men også alle ganger og korridorer bør være malt i lyse og vakre farger.

Vi må søke å *venne* fangene ikke alene til orden og renslighet, men også til *regelmessighet* og *nøyaktighet*. Og vi må søke å *vekke arbeidslyst og arbeidsglede* hos fanger som mangler den.

I vårt forhold til fangene må vi ikke glemme at de er her til avsoning av straff. Herav følger ganske instinktivt at selv om vi i mange tilfeller kan ha ondt av fangen, fordi han lider under fengselstrykket eller under den knugende følelse av ulykken som han har veltet inn over foreldre eller over kone og barn, så må vi ikke »dulle» med ham, ikke henfalle til noen som helst sentimentalitet eller falsk forbrytervennlighet. Men en annen sak er det at det hører med til våre viktigste oppgaver å yte ham den hjelp vi formår til å holde hans mot oppe under straffetiden og hjelpe ham til å få ordnet forskjellige spørsmål som det er av betydning for ham å få løst, hva enten det gjelder hans families velferd, mens han er i fengslet, eller

hans egen fremtid etter løslatelsen. Sådant bistand er både et nødvendig ledd i vårt arbeid for å løse fengsels oppgave og som nevnt utslag av sunn menneskelig følelse. Vi må under våre samtaler med fangene være meget *tålmodige*. Vår tid kan være knapp, men vi må tåle oss i det lengste, høre på dem uten å vise utålmodighet, heller da likefrem avbryte og si at vi får fortsette senere — men naturligvis kan det være tilfelle hvor vi rolig får si dem at de må ikke oppta tiden med dette. Vi må om nødvendig tilrettevise dem, sette dem på plass, om de forløper seg. Det kan være ganske nødvendig å opptre med stor myndighet, uttale seg skarpt og meget bestemt. Men vi må aldri spotte dem, ikke gjøre narr av dem. Husk på at fangen på en viss måte er vergeløs. Han kan ikke ta igjen som en fri mann. Det må øves *kritikk* mot fangens arbeid, han må gis veiledning, på en rolig og vennlig måte. Men *glem ikke oppmuntringen!* Fangen må få et *anerkjennende og rosende ord* når det er på sin plass, f. eks. om hans flid, gode vilje, omhyggelighet, dyktighet, »det er bra, det der!» Men anerkjendelsen må ikke overdrives, således at fangen får en falsk forestilling om egen dyktighet, for store tanker om seg selv. Vi må i det hele aldri forløpe oss, men vokte nøye på våre ord. Tenk på hva bare et tonefall kan ha å bety! Fremfor alt må vi nøye velge våre ord og den måte vi fremfører dem på, når vi bringer ham et avslag på et andragende han har satt sitt håp til, eller annen jobbspøst. Vi må aldri love mere enn vi kan holde. Selv er jeg ytterst varsom med å love noe. Et halvt løfte blir så lett oppfattet som et helt. For tydelighets skyld legger jeg som oftest til: »Husk nå på at jeg intet har lovet Dem!» Selv om jeg finner å kunne love noe, så unnlater jeg det ofte, da det jo kunne komme noe i veien som hindret meg i å holde løftet. Jeg vil her føye til, at har en fange bedt om å få snakke med oss, bør vi så vidt mulig la ham få anledning til det samme dag. Etterlatenhet i dette stykke virker uheldig.

Forstår fangen at der bak tjenestemannens kjølige tilbakeholdenhet slår et varmt hjerte, og erfarer han at denne mann som er så varsom i sine ord og så forsiktig i sine løfter, er en mann som står ved hva han har sagt, og som fangen derfor helt ut kan *stole på*, da er vi kommet langt i behandlingen av ham. Da har vi lagt grunnlaget for det *tillitsforhold* som er så helt nødvendig i forholdet mellom fangene og oss, og som fra fengslets side får sitt høyeste uttrykk, når fangen tas ut under så frie forhold at han blir avkrevet sitt *æresord* på ikke å rømme og på i det hele å oppføre seg ordentlig på alle måter.

Fangens *første inntrykk* av fengslets tjenestemenn og av deres opptreden vil ofte være bestemmende for hans senere forhold i fengslet. Allerede gjennom sin fremstilling for inspektoren og sin badning og omkleddning hos mottagelsesbetjenten vil han ha fått inntrykk av streng korrekthet, orden og renslighet. Men den første nærmere instruksjon som fange får han av vaktmesteren på mottagelsescellen. Denne instruksjon ligger det stor vekt på, den er av grunnleggende betydning for fangens liv i fengslet. Det ligger et stort ansvar på vaktmesterne her. Det ligger stor vekt på at veiledningen er uttømmende, og at den fremføres på den rette måte.

Det første inntrykks betydning har jeg stadig for øye, når jeg avlegger mitt første besøk hos den nykomne fange.

Jeg velger da mine ord omhyggelig og søker å forme dem slik at derved er forholdet mellom fangen og mig innstillet for fremtiden. Jeg oppfordrer dem samtidig til å gjøre seg tiden i fengslet så nyttig som mulig. Jeg ber dem søke å lære mest mulig, ikke bare i det arbeid de får, men også på annen måte, særlig da gjennom bøker, idet jeg sier dem at er det noe fag eller noe emne som de har interesse av å sette seg nærmere inn i, så kan de få låne bøker i det øyemed utenom de ukentlige underholdningsbøker.

Det sier seg selv at det i et fengsel må stilles strenge

krav til god *disiplin*. Det er nødvendig at fangene retter seg etter reglementet, er lydige mot de pålegg de får av sine overordnede og i det hele oppfører sig ordentlig på alle måter. Slappes det på kravene i dette stykke, bidrar en til å rive ned det som fengslet har villet bygge opp gjennom alle de virkemidler som er nevnt i det foregående. Alle fengslets tjenestemenn må derfor, enhver på sitt område hjelpe til å holde disiplin blant fangene. Dette å holde disiplin oppfattes så rent forskjellig. Det er en meget almindelig oppfatning at disiplinen i et fengsel krever sterke ord, mange og hårde refselsler, kommando i øst og vest. Det er ikke riktig. Disiplinen i et fengsel er best når fangene gjør sine plikter og oppfører seg ordentlig, fordi de gjennom sine overordnede opptreden forstår at også de selv bør gjøre sin plikt og bør oppføre seg ordentlig. Vi skal her huske på den umåtelige og disiplinerende makt som mennesket har i *øynene* og i *smilet*.

Men selvfølgelig hender det dog at det blir nødvendig å gripe til advarsler eller refselsler.

Ved behandlingen av disiplinærsakene vil det som regel være riktig å foreta nærmere undersøkelser før fangen kalles inn til forhør. Jeg pleier derfor å gjennomgå rapporten med den tjenestemann som har skrevet den, både for å sikre mig mot misforståelser og for om mulig å få ytterligere opplysninger. Det er nemlig aldeles nødvendig å handle helt ut *rettferdig* i disse saker, — urettferdighet er en av de største feil en fengselsmann kan gjøre seg skyldig i. Det blir også ofte nødvendig å tale med legen før jeg avgjør disiplinærsaker, for å høre hans mening om hvilken forføyning bør treffes. Erfaring viser nemlig at det mest er fanger som er svakt utstyrt i mental henseende, som gjør seg skyldig i forseelser, iallfall i grovere disiplinærbrudd.

Sveriges fångvård år 1940.

Av överdirektör HARDY GÖRANSSON.

Fångvårdsstyrelsen har den 30 juni 1941 utgivit tryckt berättelse om fångvården, omfattande åren 1938, 1939 och 1940.

Vad treårsberättelsen innehåller beträffande åren 1938 och 1939 har redan tidigare refererats i denna tidskrift. I det följande skall en redogörelse lämnas för år 1940.

Den statistiska berättelsen för detta år bygger för första gången i större omfattning på det inom fångvårdsstyrelsen den 1 juli 1938 inrättade centrala fångregistret. Först en kort beskrivning av detta registers organisation och funktioner.

Centrala fångregistret.

De å fångvårdsanstalterna intagna fördelas på tolv kategorier, nämligen 1) häktade för brott, 2) häktade för lösdriveri, 3) häktade undersökningsfall, 4) straffångar, 5) fängelsefångar, 6) bötesfångar, 7) förvarade, 8) internerade, 9) tvångsarbetare, 10) ungdomsfängelse ådömda, 11) straffri-förklarade och 12) övriga intagna.

Det statistiska material, som insändes från anstalterna till centrala fångregistret består dels av månatliga rapporter rörande intagningar och beläggning, dels av individualuppgifter rörande de intagna. Individualuppgifter insändas beträffande kategorierna 3—5 och 7—11. Utanför den individuella registreringen falla sålunda »vanliga» häktade och bötesfångar. För person som tillhör registerkategorierna (3—5 och 7—11) insändes till centrala fångregistret vid hans intagning å anstalt ett intagningskort och vid hans avgång ett avgångskort; vardera kortet innehåller ganska omfattande upplysningar rörande brottet, straffet, föregående kriminalitet och personliga förhållanden över huvud taget. Förändringar i dessa förhållanden rapporteras med registerbesked, och förflyttningar mellan anstalterna med för-

flyttningsbesked. Kort och besked översändas på bestämda dagar sex gånger i månaden.

Efter en första granskning på registret överlämnas intagningskortet, samma dag de inkommit, till fängvårdsstyrelsens arbetskontor, där byrådirektören genomgår uppgifterna rörande den intagnes yrkeskunskap, hans önskemål angående utbildning eller sysselsättning under straffiden samt det förslag till behandling som styresmannen angivit. Vid föredragning inför kanslibyråchefen avgöres slutligen på vilken anstalt den intagne skall placeras. Med denna anordning har fängvårdsstyrelsen möjlighet att bereda varje intagen med någorlunda lång straffid den behandling, som med hänsyn till hans arbetsförmåga, yrkeskunnighet, behov av utbildning o. dyl. finnes vara lämpligast.

Intagningskortet placeras på centrala fängregistret anstaltsvis i ett aktualregister. Vid den intagnes avgång överflyttas hans kort tillika med avgångskortet till ett avgångsregister, där korten förvaras årgångsvis. Till såväl aktualregistret som avgångsregistret hör ett identifikationsregister. Både identifikationsregistrens namnremсор och huvudregistrens kort äro försedda med en serie siktytor i olika färger, å vilka vissa betydelsefullare individualuppgifter kodbetecknas med bokstäver och siffror.

Centrala fängregistrets främsta uppgift är att vara ett arbets- och upplysningsregister för fängvården. Vid sidan härav kan det emellertid tjäna statistiska och andra vetenskapliga ändamål.

De intagna.

Antalet intagna under år 1940 framgår av följande tablå:

	Män	Kvinnor	Summa
kvarvarande vid årets början.....	1.726	72	1.798
nyintagna under året.....	6.262	286	6.548
Summa...	7.988	358	8.346
avgångna under året.....	6.178	219	6.397
kvarvarande vid årets slut.....	1.810	139	1.949
Summa...	7.988	358	8.346

Antalet underhållsdagar under år 1940 utgjorde 677.981 mot 628.723 år 1939 och 640.005 år 1938.

Medeltalet intagna uppgick år 1940 till 1.852 mot 1.723 år 1939 och 1.753 år 1938.

Antalet under året nykomna och antalet vid årets slut kvarvarande fördela sig på olika kategorier på följande sätt:

	Under året nykomna ¹⁾			Kvarvarande ^{31/12 40}		
	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a
1. Häktade för brott...	1.539	125	1.664	80	3	83
2. » » lösdriveri	162	67	229	4	4	8
3. » » undersök-						
ningsfall	347	42	389	127	15	142
4. Straffångar	1.244	63	1.307	903	54	957
5. Fängelsefångar	2.640	34	2.674	232	4	236
6. Bötesfångar	629	19	648	17	1	18
7. Förvarade	38	2	40	114	2	116
8. Internerade	1	—	1	27	—	27
9. Tvångsarbetare	80	28	108	2	24	26
10. Ungdomsf. ådömda.	146	18	164	163	24	187
11. Straffriförklarade ..	157	18	175	115	4	119
12. Övriga intagna	775	30	805	26	4	30
Summa...				1.810	139	1.949

Beträffande de olika kategorierna är att anföras följande.

Antalet nykomna för brott häktade (kat. 1) och för lösdriveri häktade (kat. 2) är under år 1940 det lägsta som förekommit under åren 1900—1940.

Antalet häktade, undersökningsfall (kat. 3) visar under tioårsperioden 1931—1940 en så gott som fortlgående stegring. Medan 143 utlåtanden rörande häktades sinnesbeskaffenhet avgåvos år 1931, var motsvarande tal år 1940 379. Detta betyder, att under år 1940 sinnesbeskaffenheten undersöktes hos var femte häktad, under det att år 1931 endast var tjugonde häktad blev föremål för sådan undersökning.

Av häktade undersökningsfall under år 1940 förklarades av undersökningsläkaren

		% av samtliga undersökta
otillräkneliga	201	53 %
förminskat tillräkneliga	128	34 %
tillräkneliga	50	13 %

¹⁾ Eftersom »nykomna« betecknar både nyintagna och från annan kategori överförda, korresponderar summan av antalet nykomna icke med summan av antalet nyintagna.

Straffångar (kat. 4). Med ledning av de till centrala fängregistret insända intagningskorten ha vissa personstatistiska undersökningar utförts beträffande de under året nykomna straffångarna, 1.244 män och 63 kvinnor. Då av dessa nykomna 13 män intagits två gånger under året, avse personuppgifterna beträffande nykomna 1.231 män och 63 kvinnor eller tillhoppa 1.294 personer.

Efter brottets huvudtyp kunna de nykomna straffångarna uppdelas i tre grupper, nämligen

dömda för våldsbrott....	87	=	6.7 %
» » vinningsbrott. 1.015	=	78.5 %	
» » andra brott... 192	=	14.8 %	

En gruppering efter strafftidens längd ger följande resultat:

	Nykomna	Kvarvarande 31/12 40
strafftid under 6 mån.....	648	222
» från 6 mån. intill 1 år	394	266
» » 1 år och högre..	252	469

Vid årets slut funnos på fängvårdsanstalterna 13 livstidsfångar.

Av de nykomna straffångarna voro 6 i åldern mellan 15 och 17 år, 96 mellan 18 och 20 år och 261 mellan 21 och 24 år.

Flyttningen från landsbygd till stad belyses av det förhållandet, att av de nykomna 44 % voro födda på landsbygd men endast 25 % kyrkobokförda där.

Särskild uppmärksamhet har ägnats recidivismen. Med »anstaltsbehandlade recidivister» förstås sådana, som tidigare undergått straffarbete, fängelse, ungdomsfängelse, förvaring, internering, tvångsarbete eller tvångsuppfostran. De som avtjänat förvandlingsstraff för böter, blivit villkorligt dömda eller varnade för lösdriveri ha betecknats som »andra recidivister». Med denna uppdelning fördela sig de nykomna procentuellt på följande sätt:

Anstaltsbehandlade recidivister ...	48.4 %
Andra recidivister.....	18.5 %
Icke recidivister	33.1 %

Personstatistiska undersökningar ha utförts även beträffande fängelsefångarna (kat. 5). Med frånräknande av

dem som intagits i fängvårdsanstalt mer än en gång under året utgör antalet nykomna 2.669, varav 2.635 män och 34 kvinnor.

Av dessa nykomna hade 1.106 män och 2 kvinnor dömts för trafikbrott (rattfylleri m. m.). De korta strafftiderna dominera bland fängelsefångarna, i det att 2.554 nykomna avtjänade straff från en till 4 månader.

Med begagnande av samma indelning som beträffande straffångarna visar det sig, att av de nykomna fängelsefångarna voro

anstaltsbehandlade recidivister....	20.7 %
andra recidivister	12.7 %
icke recidivister.....	66.6 %

Antalet bötesfångar (kat. 6) har nedgått kraftigt från och med den 1 januari 1939, då 1937 års böteslagstiftning trädde i kraft. De under år 1940 nykomna bötesfångarnas antal är det lägsta som registrerats under åren 1900—1940.

Antalet förvarade (kat. 7) har under året stigit från 100 män och en kvinna till 114 män och 2 kvinnor. De internerades (kat. 8) antal har däremot sjunkit, från 30 män vid årets början till 27 män vid dess slut. Under de 13 år interneringslagen varit i kraft har ingen kvinna dömts till internering.

Tvångsarbetare (kat. 9). Genom beslut den 3 maj 1940 har Kungl. Maj:t medgivit bl. a., att den utanför fängvården stående statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona tillsvidare må användas för annat ändamål. I samband härmed har allmän tvångsarbetsanstalt för kvinnor anordnats vid centralfängelset i Växjö.

Antalet å detta centralfängelse intagna tvångsarbeterskor utgjorde vid årets utgång 24.

Ungdomsfängelse å dömda (kat. 10). Lagen om ungdomsfängelse trädde i kraft den 1 januari 1938. Antalet nykomna utgjorde

	M.	Kv.	S:a
år 1938	112	4	116
» 1939	166	8	174
» 1940	146	18	164

Under år 1938 förekom ingen provutskrivning. År 1939 utskrevos på prov 97 män och 1 kvinna; motsvarande tal för år 1940 voro 162 män och 7 kvinnor.

De straffrifyrkklarade (kat. 11) ha ökat från 95 vid årets början till 119 vid dess slut.

Till övriga intagna (kat. 12) hänföras a) personer, ådömda militärt disciplinstraff, b) personer, tagna i förvar enligt utlänningslagen, c) personer, kvarhållna enligt lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. samt d) andra, i regel personer, som benådats från straff, förvaring, internering m. m. och som kvarhållas å fängvårdsanstalt i avbidan på plats vid sinnessjukhus samt utlämningar, som efter avtjänat straff kvarhållas för utvisning.

Särskild undersökning angående vissa fångars förhållande till alkohol.

Bland de individualuppgifter som lämnas å de till centrala fångregistret insända registerkortet finnas även upplysningar angående de intagnas förhållande till alkoholen. Fångvårdsanstaltens styresman skall med ledning av rättgångshandlingar, den intagnes egna uppgifter och övriga upplysningar, som stå att erhålla, söka utreda dels om den intagne är att anse som hemfallen å alkoholmissbruk eller ej, dels om och i vad mån den intagne vid brottets begående varit alkoholpåverkad. Hemfallenhet å alkoholmissbruk anses föreligga, när en persons alkoholbruk medfört uppföranderubbningar som åro varaktiga eller visa tydlig tendens till upprepning. Med uppföranderubbningar förstås kriminalitet samt uttalad farlighet för omgivningen, försummande av försörjnings- och föräldraplikter, parasitism och för omgivningen störande uppträdande. Såsom »drucken» betecknas den som vid brottets begående varit så alkoholpåverkad, att han dömts eller uppenbarligen kunnat dömas för fylleri. Övriga som vid gärningstillfället stått under alkoholens inverkan betecknas som »påverkade». Har den dömden begått flera brott och varit påverkad vid något av brotten, redovisas han såsom påverkad. Har han varit påverkad vid ett brott och drucken vid ett annat, redovisas han under den senare beteckningen. Styresmännens uppgifter underkastas granskning på centrala fångregistret; anses en uppgift tveksam eller oriktig, begäres vidare utredning. För åren 1939 och 1940 har fångvårdsstyrelsen låtit utföra en undersökning rörande avgångna manliga straff- och fängelsefångars förhållande till alkohol

därvid undersökningen omfattat de personer, för vilka avgångskort insänts till registret. (Detta antal skiljer sig till följd av vissa redovisningsbestämmelser i någon mån från det under kat. 4 och 5 i det föregående angivna antalet avgångna.) Resultatet av undersökningen framgår av följande tablå, i vilken under beteckningen »under alkoholinverkan vid brottet» sammanförts såväl druckna som påverkade.

	1939			1940		
	Straff- fångar	Fång.- fångar	Samtl.	Straff- fångar	Fång.- fångar	Samtl.
Avgångna fångar....	1.065	2.235	3.300	1.165	2.672	3.837
Alkoholister	295	295	590	280	266	546
% av avgångna	27.7	13.2	17.9	24.0	9.9	14.2
Under alkoholinverkan vid brottet	351	1.650	2.001	423	1.742	2.165
% av avgångna	33.0	73.8	60.6	36.3	65.2	56.4

I särskilda, i berättelsen intagna tabeller ha de undersökta fallen uppdelats i två grupper: hemfallna och ej hemfallna åt alkoholmissbruk. Under vardera gruppen redovisas druckna, alkoholpåverkade och nyktra. Förhållandet till alkohol har vidare ställts i relation till brottets art, den dömdes ålder, civilstånd m. m.

Vård och behandling.

Skolundervisning har meddelats vid sex centralfängelser, vid det för unga fångar med tidsbestämt straff avsedda straffängelset i Gävle samt vid anstalterna för verkställighet av ungdomsfängelse. Antalet elever i anstaltsskolorna uppgick år 1940 till 1.648 mot 1.040 år 1939.

Oberäknat biblar, nya testamenten och psalmböcker uppgick bokbeståndet i fängelsebiblioteken till c:a 40.000 band. Härförutom disponerar fängvårdsstyrelsen över 29 vandringsbibliotek. Vid flera anstalter tillåtas de intagna att genom förmedling av anstaltens präst låna böcker från orts- eller specialbibliotek.

Vid de större anstalterna hållas regelbundet återkommande föreläsningar, varvid i regel folkbildningsförbundets föreläsare anlitas.

Liksom under föregående år ha de intagna beretts tillfälle åhöra eftermiddagsnyheterna i radio, där så kunnat ske utan olägenhet för anstalten.

För vården av de intagnas personliga angelägenheter finnas vid vissa centralfängelser anställda kvinnliga »social-assistenten», vilka särskilt ha till uppgift att söka förbindelse med den intagnes familj samt att biträda vid arbetsanskaffning och annan eftervård.

Medeltalet kroppsligt sjuka per dag har uppgått till 52.4. Under året ha 9 dödsfall (därav 3 självmord) inträffat i fängvårdsanstalterna. Tandvård har lämnats till 634 intagna, varav 129 erhöilo bidrag av fängvårdsmedel med tillhopa c:a 4.000 kronor.

Under året ha 89 fångar disciplinärt bestraffats för förseelser mot anstaltsordningen.

Permission har under året beviljats 23 intagna för besök hos närstående, som varit svårt sjuk, eller för att bevista närståendes begravning. Samtliga permitterade återvände ordentligt och på utsatt tid till anstalten. Tillstånd har lämnats 50 av de å ungdomsanstalt intagna att för kortare tid vistas utom anstalten, i regel för sökande av arbetsanställning.

Eftervård.

Under året hava villkorligt frigivits 73 straffångar, varav 66 män och 7 kvinnor. Av de under åren 1907—1940 villkorligt frigivna, tillsammans 2.697, hava 69 personer eller 2.6% förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begånget nytt brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem.

Av nåd ha 20 män och 2 kvinnor befriats från fortsatt undergående av straffet. Av dessa hava fyra straffångar, därav två manliga livstidsångar, frigivits med villkor, att på den frigivnes uppförande under viss prøvotid samt på omständigheter i övrigt, som angivas i lagen om villkorlig frigivning, skulle bero, huruvida han skulle fortsätta straffarbetet.

Den centrala ledningen av vården om de frigivna utövas av fängvårdsstyrelsens sociala avdelning, vilken även har att leda och främja arbetet såväl med förundersökning för villkorlig dom som med övervakning av villkorligt frigivna m. m. Detta skyddsvårdsarbete bedrives från de olika fängvårdsanstalterna i samverkan med Svenska skyddsförbundet och därtill anslutna föreningar.

Vid fängvårdsanstalterna vidtagas under ledning av styres-

männen åtgärder för att före frigivningen ordna arbete och utkomst för de frigivna. Härvid biträda bl. a. pastorer och predikanter, assistenter samt vid vissa centralfängelser de förut nämnda socialassistenterna. Såsom bidrag — i första hand till beklädnad och resor — vid intagnas frigivning ha av fångvårdens omkostnadsanslag utbetalats under budgetåret 1939/40 c:a 52.000 kronor. Därjämte ha av särskilda donationsfonder under samma budgetår till frigivna eller till fångars familjer genom fångvårdsstyrelsen utgivits c:a 5.000 kronor.

Den hjälp, som de till Svenska skyddsförbundet anslutna föreningarna lämna åt frigivna och därmed likställda har bekostats av föreningarnas egna medel eller av medel, som utbetalats av fångvårdsstyrelsen. Det sammanlagda beloppet för understöd — i huvudsak till verktyg, bostadshyra, mat, arbetskläder, resor till arbetsplats m. m. — har uppgått till för år 1939 ett belopp av c:a 171.000 kronor. Härtill kommer den omfattande hjälpverksamhet, som bedrivits av den till Skyddsförbundet anslutna Stockholms stadsmission. Av denna förening har utbetalats understöd under år 1939 med c:a 482.000 kronor. En uppdelning av dessa understöd på frigivna, å ena sidan, och övriga hjälpta, å den andra, är emellertid icke möjlig.

Den 20 december 1940 har Kungl. Maj:t från lotterimedelsfonden beviljat bidrag till dels Frälsningsarmén med 15.000 kronor till arméns verksamhet bland frigivna, dels Skara stifts arbetshem med 50.000 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation och ombyggnad av arbetshemmet å Ollestad.

Avgångna straffångars situation vid frigivningstillfället.

Det åligger fångvårdsanstalternas styresmän att till centrala fängregistret insända uppgifter rörande varje intagens situation vid frigivningstillfället. Med ledning av dessa uppgifter har fångvårdsstyrelsen låtit utföra en undersökning beträffande straffångar som lämnat anstalterna under år 1940.

Undersökningsmaterialet har utgjorts av 1.033 straffångar (män och kvinnor), som år 1940 avfördes från anstalterna, och med hänsyn till sina utkomstmöjligheter vid frigivningen uppdelats i olika grupper. Under rubriken »Åter till föregående arbete» ha hänförts sådana, beträffande vilka

säker uppgift förelegat, att de vid frigivningen skulle återfå föregående arbetsanställning eller kunde återgå till egen affärs- eller yrkesverksamhet. I gruppen »Till nytt arbete» ha upptagits frigivna, som omedelbart efter strafftidens slut erhållit ny arbetsanställning eller börjat ny egen verksamhet, vare sig detta skett med hjälp av anhöriga, genom biträde av skyddsverksamheten eller på annat sätt. I gruppen »Säker utsikt till omedelbart arbete» ha sammanförts endast sådana frigivna, som efter någon kortare tid med visshet skulle kunna erhålla arbete hos uppgiven arbetsgivare eller inom visst yrkesområde. Gruppen »Utan arbete» har uppdelats på följande sätt. Under beteckningen »med omfattande stöd av närstående eller skyddsverksamheten» ha upptagits dels de fall då frigivna, huvudsakligen yngre, återvänt till hemmet och detta synts kunna bjuda verksamt stöd, samt sådana enstaka fall, då den frigivnes syskon eller annan närstående erbjudit sig att svara för hans eller hennes försörjning, dels de fall, då skyddsförening eller annan hjälpinstitution mera varaktigt bistått en frigiven. Till gruppen »med mindre hjälp vid frigivningen» ha hänförts personer, vilka vid frigivningen garanterats ekonomiskt understöd, företrädesvis hyra, för någon tid. Under gruppen »utan känt stöd» ha förts sådana, vilka vid avgången antingen avböjt hjälp eller icke velat meddela sina planer för den närmaste framtiden. Där en frigiven erhållit hjälp och stöd i sådan omfattning, att han kunnat upptagas under olika rubriker, har han hänförts till den grupp i efterföljande tabell som är högst placerad. Av dem som upptagits under rubrikerna »Åter till föregående arbete», »Till nytt arbete» och »Säker utsikt till omedelbart arbete», ha sålunda många erhållit ekonomisk eller annan hjälp av skyddsverksamheten eller av närstående.

Fördelningen under de olika rubrikerna kan sammanfattas sålunda:

Med arbete:		
Åter till föregående arbete.....	31.4 %	
Till nytt arbete	13.1 »	
Säker utsikt till omedelbart arbete	15.2 »	59.7 %
Utan arbete:		
Med omfattande stöd av närstående eller skyddsverksamheten ..	14.3 %	
Med mindre hjälp vid frigivningen	6.9 »	
Utan känt stöd	19.1 »	40.3 %
Summa		100 %

Säkrad arbetsanställning förefanns sålunda för omkring 60 % av de frigivna.

Arbetsdriften.

Jordbruksdriften har under budgetåret 1939/1940 lämnat ett överskott av 46.716 kronor 45 öre.

Arbetsinkomsten av verkstadsdriften, beräknad med hänsyn till värdet av inneliggande lager av material m. m., har under samma budgetår uppgått till 66.157 kronor 32 öre. Verkstadsdriften avser till den allt övervägande delen arbeten för andra statsförvaltningars och för fångvårdens egen räkning; arbeten för privata beställare förekomma i mycket ringa utsträckning.

Nettoinkomsten per intagen och dag av verkstadsdriften i dess helhet uppgick under budgetåret 1939/1940 till 2 kronor 66 öre mot 2 kronor 6 öre under budgetåret därförut.

Egendomen Hall invid Södertälje, å vilken uppförts en anstalt, avsedd för förvarade, internerade, häktade undersökningsfall, straffrifyklarade och sinnessjuka fångar, har den 1 juli 1940 övertagits av fångvården.

Bland de under år 1940 avgivna betänkandena må nämnas straffrättskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning om förmögenhetsbrott (se denna tidskrift år 1940, sid. 254).

Litteratur.

O. Hj. Granfelt: Grundkurs i allmän straffrätt. Söderström & Co. Förlagsaktiebolag. Helsingfors 1941. 88 Sider.

Bogen gengiver ifølge Forordet de af Forf. i Aarene 1938—41 ved Universitetet i Helsingfors afholdte Forelæsninger over den borgerlige Strafferets almindelige Emner. Den er bestemt for fremtidig Undervisning, eventuelt tillige til Støtte for de studerende ved Eksamens-Repetition.

Efter en Indledning om Strafferettens Begreb og Afgrænsning som Videnskab gives der (S. 13—22) en Oversigt over de vigtigste Straffeteorier og Strafferettens Udvikling gennem Tiderne, derefter (S. 22—32) en kort Redegørelse for den gældende Strafferets Kilder, Lovbudenets Fortolkning og Strafferettens Gyldighed i Tid og Rum. S. 33—54 behandles »Brottet«, med dets objektive og subjektive Elementer, Forsøg og Meddelagtighed, Konkurrence og Gentagelse; S. 55—88 »de straffrættsliga reaktionerna«: efter en kort historisk Indledning fremstilles de gældende Retsregler om Opdragelses- og Sikringsforanstaltninger, om de forskellige Straffarter, om Strafophørsgrunde, om betinget Domfældelse og sluttelig om »straffrættsliga påföljder av brott, vilka icke innefatta straff«, hvortil henregnes Konfiskation og Skadeserstatning.

Den lille Bog giver — i alt væsentligt med Henblik paa gældende finsk Straffelovgivning, til hvis Bestemmelser der stadig henvises — en elementær, rent objektiv Redegørelse for Strafferettens Grundbegreber og Grundsætninger samt de gældende Retsregler. Den knappe og klare, tildels skematiske Fremstillingsform er afstemt efter Bogens Bestemmelse som et Grundlag for Undervisningen af Begyndere i Faget. En videnskabelig Drøftelse af Emnerne indeholder Bogen ikke, og at give selvstændige Bidrag til en kriminalistisk Vurdering af Retsreglerne har ligget udenfor Forf.s Formaal.

O. K.

Mindre Meddelelser.

Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. Statens offentliga utredningar 1941:25. Stockholm 1941. 36 s.

Enligt den föreslagna lagen skall kastrering efter medgivande av Medicinalstyrelsen kunna företagas dels på kriminalpolitiska indikationer: om någon med skäl befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott, som innebär allvarlig fara eller skada för annan, dels på humanitära indikationer: om någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet. Lagen skall ej äga tillämpning i fråga om åtgärd, som påkallas på grund av kroppslig sjukdom. Till åtgärden fordras samtycke av den som skall kastreras. Saknar emellertid denne på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke, kan åtgärden ändå företagas. Person under tjugutre år får ej kastreras, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Liksom i steriliseringslagen av 1934 givas i förslaget bestämmelser om tystnadsplikt för läkare eller annan, som tagit befattning med kastrering eller ärende angående sådan åtgärd.

Ivar Agge.

Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. Statens offentliga utredningar 1941:32. Stockholm 1941. 50 s.

Enligt SL 18:10 i dess av Strafflagberedningen föreslagna lydelse straffas den som förmår eller söker förmå annan av samma kön under tjuguet år till otukt med sig. Strängare särbestämmelser gälla i fråga om homosexuell otukt med person under aderton resp. femton år. Tjänsteman

eller annan befattningshavare vid vissa inrättningar och anstalter straffas för homosexuell otukt med å inrättningen intagen person oberoende av dennes ålder. Straffbart är även övande av homosexuell otukt på allmän plats eller eljest så att allmän förargelse kan komma därav. Under samma förutsättningar straffas jämväl inbjudande till homosexuell otukt genom ord eller åtbörder. Har betryggande åtgärder vidtagits till förebyggande av återfall — t. ex. kastrering eller intagande å sinnessjukhus — kan överåklagare enligt en ny paragraf, SL 18 : 17, besluta om åtal eftergift, när åtal icke är ur allmänna synpunkter påkallat. Innan åtal väckes, skall om den misstänkte samtycker därtill, läkarundersökning ske. Bestämmelsen i SL 25 : 20 om avsättning eller suspension av ämbetsman, till vars ämbete hör att undervisa eller uppfostra ungdom, har ändrats så att den under vissa förhållanden avser gärning enligt SL 18 : 10 oaktat lägre straff än straffarbete ådömes för brottet. Behandling enligt lösdriverilagen kan ifrågakomma för manliga prostituerade över tjuguet år och omhändertagande enligt barnavårdslagen för person under tjuguet år, som å allmän plats eller eljest så att allmän förargelse kan komma därav över eller inbjuder till homosexuell otukt.

Ivar Agge.

Undersökning av ligabrottsligheten. Utgiven av Centralförbundet för Socialt Arbete. Sthlm. 1941. 127 s., kart-bil. Kr. 2:75.

Bland de senare årens kriminologiska företeelser tilldrager sig av flera skäl den påtagliga ökningen av ungdomens andel i brottslighetssiffrorna det största intresset. Att en dylik ökning för Sveriges del är ett faktum har fastställts bl. a. genom en år 1939 av Fängvårdsstyrelsen föranstaltad undersökning, och innebörden av detta fenomen analyseras närmare i den här föreliggande publikationen. Man måste onekligen med oro spörja, om denna ökning är en tillfällig företeelse, om den skall bli konstant eller kanske ytterligare stegras samt vilka medel samhället skall tillgripa för att bekämpa detta beklagliga onda. Varje svar på dessa frågor kräver emellertid vidgade och fördjupade kunskaper av brottsetiologisk natur, och det måste därför hälsas med tillfredsställelse, att en undersökning om ungdomskrimina-

litetens arter och sociala bakgrund igångsatts av den för svenskt samhällsarbete så betydelsefulla organisation som bär namnet Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA). Denna undersökning har såsom en första frukt avkastat en mera speciell studie över ett iögonenfallande drag hos den nutida ungdomsasocialiteten, särskilt i våra storstäder, nämligen ligabrottsligheten, vars väsen och yttringar med sakkunnig hand skildras i det föreliggande arbetet. Tillika gives därvid en god inblick i de nutida tekniska, ekonomiska och sociala förhållanden i våra större orter, vilka faktorer sannolikt i väsentlig grad påverka ökning av ungdomens brottslighet. Särskilt betydelsefulla synas de rön vara, som, låt vara på ett mera hypotetiskt sätt, peka på sammanhanget mellan de unga brottslingarnas utveckling och olyckliga hemförhållanden och som följaktligen tyda på djupare etiska och sociala missförhållanden, som hänföra sig till den äldre generationen.

Utredningen utmärker sig för stor saklighet och reda och undviker alltför hastiga slutsatser av de siffror och andra fakta som av utredningsmännen samlats med både grundlighet och urskilning. Icke heller generaliseras resultaten på ett otillbörligt sätt; något som är ganska frestande, särskilt i vår litteratur, som är så pass fattig på kriminologiska primärundersökningar.

Det intressanta slutkapitlet gäller frågan om de motåtgärder från samhällets sida, till vilka utredningen kan giva anledning. Det framhållas, att aktionen mot ungdomsbrottsligheten kan ske efter tvenne olika linjer: den ena avser åtgärder för att minska frestelserna och de tekniska möjligheterna att begå de för ligorna vanliga tillgreppsbroten, den andra söker efter möjligheter att förstärka de moraliska och psykologiska hämningarna gentemot de kriminella impulserna. Endast den första linjens spörsmål upptagas i arbetet till närmare behandling, varvid åtskilliga originella och för en bredare allmänhet mycket värdefulla synpunkter framställas. För en straffrättsleoretiker hade de problem som sammanhånga med moralbildning och individualprevention genom straffrättens och socialvårdens olika reaktionsformer varit av ännu större intresse. Måhända skulle de högt kvalificerade utgivarnes övervägande av dessa frågor hava visat, att frågan om ungdomsbrottslighetens straffrättsliga behandling kräver förnyat legislativt arbete; detta trots alla de i och för sig välsignelsebringande åtgärder

för de ungas återförande till ett laglydigt liv, som under de senaste decennierna vunnit hemortsrätt i vår strafflagstiftning. Det är att hoppas, att CSA genom sin fortsatta gagneliga utredning av ungdomsbrottslighetens problem skall finna anledning att gå in även på de centralt kriminalpolitiska frågor, som här kräva sin snara lösning.

Ivar Agge.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Nils Stjernberg*: Supplement till andra upplagan av kommentar till strafflagen. Kap. 17—18. Uppsala och Stockholm (Almqvist & Wiksells Boktryckeri) 1941.
- Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund*. Årg. VII, Hft. 5.
- Edmund Mezger*: Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage. 2. Aufl. Stuttgart (Ferdinand Enke) 1942.
- Tidsskrift for Rettsvitenskap*. Årg. 54, Hft. 4.
- Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift*. Aarg. 11, Nr. 11—12.
- Tidskrift, utg. av Juridiska Föreningen i Finland*. Årg. 77, Hft. 6.
- Defensor legis*. 1941, Nr. 11—12.
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*. Bd. 61, Hft. 1-2.
- Ørnuld Ødegaard*: Unge tilbakefallsforbrytere. En sosial-psykiatrisk undersøkelse. Oslo (Jacob Dybwad) 1941.
- Johs. Andenæs*: Straffbar unnløtelse. Et bidrag til straffrettsdogmatikken. Oslo (Johan Grundt Tanum) 1942.
- Statistisk Beretning fra Landsnævnet for Børneforsorgen for Aarene 1938—40*. Kbhvn. 1941.
- Oluf J. Skjerbæk*: Institutioner til Værn for Børn og Unge i Danmark. Kbhvn. (G. E. C. Gad) 1942.
- Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform*. 32. Jahrg., Hft. 9—12.

Göteborgspolisens rådfrågningsbyrå.

Ett försök till preventiv polisverksamhet.

Av Polismästaren ERNST FONTELL.

Det är ju ett känt faktum, att egendomsbrotten, särskilt stöld och inbrott visat en avgjord tendens till ökning år från år. Om man bortser från den tillfälliga inverkan, som lågkonjunkturer, depressionen inom näringslivet och arbetslösheten medfört ifråga om ökningen av brottsligheten, förefaller detta icke blott egendomligt utan vid ett första påseende oförklarligt. Tvärtom borde den avsevärda höjningen av den allmänna levnadsstandarden, grundad på förbättrade levnadsvillkor i olika avseenden, som ägt rum under de senare åren, verkningarna av det sista decenniets sociala lagstiftning, förminskat spritmissbruk och folkets, särskilt ungdomens allt mer ökade intresse för idrott och hårdande friluftsliv ha verkat i hög grad förminskande på brottsligheten. Varför har så icke skett, varför är brottsligheten icke på retur utan till och med ökas trots alla sociala åtgärder, vår gedigna skolundervisning, vår avsaknad av »slums», som eljest äro de utpräglade fostringsanstalterna för brottslingar, våra utomordentliga institutioner för omhändertagande av barn, vårt utvecklade fattigvårds- och understödsväsende för att nu taga några exempel?

Jag skall inte ingå på någon social- eller kriminalpolitisk utredning härom. Jag skall endast inskränka mig till att beröra en orsak, som åter och åter kommer till synes i polisrapporterna vid utredning av stöld och inbrott: Det är för lätt att stjäla. Som regel är det icke någon större svårighet att begå inbrott, och risken att bli ertappad vid själva stöldtillfället är mycket ringa. Frestelserna till brotts-

liga gärningar äro också för många. Felet till detta beklagliga förhållande torde få tillskrivas såväl polisen som allmänheten.

Den övervakning, särskilt inom städerna, som utövas av patrullerande polismän, har tyvärr år från år försvagats. Städernas befolkning har ökats, deras yttnehåll likaså, och särskilt har en betydande utflyttning till och bebyggelse av ytterområden under de senare åren ägt rum, varigenom helt nya stadsdelsområden ofta tillkommit. Polisstyrkan har av ekonomiska skäl icke kunnat ökas i motsvarande grad. En mångfald nya arbetsuppgifter ha därjämte tillagts polisen, arbetsuppgifter, som måste utföras inom bestämd tid och därför kräva personal. Så har följden blivit, att den egentliga, direkta polisbevakningen allt mer måst inskränkas, patrulleringslinjerna ha måst göras allt större och hela områden tidvis lämnas utan bevakning. Det ökade intresset för politiska och kommunala angelägenheter har medfört, att en mängd offentliga möten anordnas, vilka ofta kräva stora kommenderingar av polispersonal för ordningshållning. Även detta manskap måste erhållas på bekostnad av bevakningen i samhället och en minskning av de patrullerande konstuplarnas antal och ökning av deras patrulleringsområden blir en följd.

Den minskade polisbevakningen måste helt naturligt i sin tur medföra, att polisens möjligheter att förhindra brott och genom sin närvaro avskräcka för förövande av brottsliga handlingar avsevärt försvåras. Med andra ord möjligheten att föröva brott har avsevärt ökats genom försvagad polisbevakning.

Men en minst lika viktig anledning till den ovan berörda lättheten att föröva stölder och inbrott är att söka hos allmänheten själv: den likgiltighet och sorglöshet ifråga om skyddande av dess ägodelar, den som regel lägger i dagen.

Några exempel skall klargöra detta:

Främlingar släppas i allmänhet in i kök och tamburer

och lämnas ofta ensam där utan någon tillsyn. På detta sätt lyckades det en man, som gick omkring och sålde potatis i köken, att föröva mer än 200-talet stölder, innan han slutligen greps. Sedan han avtjänat sitt straff, återupptog han sin verksamhet och lyckades föröva en mängd stölder, trots att allmänheten varnats för hans tillvägagångssätt.

När folk går bort, händer det inte sällan, att de sätta ett anslag: Kommer tillbaka klockan så och så dags. Tjuven vet då att han ostört kan arbeta under en viss tid och begagnar sig givetvis av tillfället. I en villa hade ägaren satt upp ett anslag: »Bortrest. Besökande hänvisas till portvakten i nästa hus.» Vid det inbrott, som givetvis omedelbart blev en följd, plockade tjuvarna med sig värden för över 11.000 kronor.

En »dörrknackare» ringer på en tamburdörr: En minderårig flicka öppnar och talar om att hon är ensam hemma. Kvickt sätter mannen foten mellan dörren och karmen, tränger sig in och roffar åt sig vad han hastigt kommer över och försvinner, om han nu inte förövar än värre brott. En säkerhetskedja eller dörrhake skulle här kanske ha förhindrat brottet.

Då folk reser på sommarnöje och lämnar sina våningar, annonsera de gärna sin bortavaro genom att dra ner gardinerna, klistra tidningar för fönstren etc. Inbrottstjuven vet här, att han i allmänhet kan arbeta ostörd, sedan han ytterligare förvissat sig därom genom att ringa på dörrklockan eller kostat på sig ett par telefonsamtal till hyresgästen. Gardiner för fönstren skulle möjligen förhindrat, att tjuven fått sin uppmärksamhet riktad på den våningen. Om ringledningen under vederbörandes bortavaro kopplats till en annan bebodd våning, telefonen till telegrafverkets »förmedlingsbyrå» eller om en alarmanläggning till och med av enklaste slag uppsatts, skulle inbrottet säkerligen ha förhindrats.

Men de viktigaste underlåtenhetssynderna presteras nog

av arkitekter, byggmästare, snickare och järnhandlare.

Det är mycket vanligt, att tamburdörrarnas dörrfyllning, dörrspeglarna, äro så svaga, att de utan någon större svårighet kunna slås in eller utan större våld tryckas in, varefter dörren lätt kan öppnas, huru många patent- och andra låsar eller säkerhetsanordningar, som än finnas. Men inte nog härmed. En hel del arkitekter — eller är det byggherrarna själva? — ha excellerat i att göra tamburdörrarna av glas och ofta med mycket små rutor. Hur stor motståndskraft dylika dörrar erbjuda för en inbrotts-tjuv kan man lätt föreställa sig.

Dörrarnas gångjärn, som äro mycket vanliga angrepps-områden för inbrottstjuvar, fastsättas i allmänhet så, att en van inbrottstjuv endast behöver några få minuter att avsåga gångjärnstapparna. Ett par järn- eller ståldubbar skulle härvid effektivt kunna utestänga inbrottstjuven.

Men låskonstruktörerna äro härvid icke heller utan skuld. En mängd låsar, även dyrbara sådana, äro så enkelt konstruerade, att de knappast göra skäl för benämningen »lås». Huvudvikten har lagts på att de se pampiga och prydliga ut, och så blir resultatet att en betydande mängd låsar både till tamburdörrar och köksdörrar kunna öppnas med en huvudnyckel eller ett redskap av enklaste slag t. ex. en hårnål eller en spik.

En hel del människor äro givetvis icke tillfreds med de låsar och säkringsanordningar, som hyresvärden består, utan vända sig till järnhandlaren för att köpa ett bra lås. I allmänhet vet biträdet hos järnhandlaren föga om vilka låsar, som kunna anses dyrkfria eller åtminstone goda; oftast är ju låssorten även beroende på priset. Följden härav blir ofta, att kunden går sin väg med ett lås, som möjligen ser starkt och bra ut men som ur skyddssynpunkt är om icke värdelöst så nära därtill.

Monteringen av låsar spelar en mycket stor roll. Ett bra lås kan bli fullständigt odugligt genom att det insättes felaktigt, ja, monteringen kan t. o. m. ge inbrottstjuven

direkt anvisning på, hur han skall öppna låset med minsta möjliga besvär. Åtskilliga eljest förstklassiga låsar kunna utan svårighet öppnas med en celluloidskiva, ett visitkort eller liknande, beroende på felaktig montering. Att man bör vara försiktig t. o. m. då en ny nyckel beställes, visar ett exempel från en sydsvensk stad. En bank hade beställt en ny nyckel till låset för huvudingången. Låssmeden, som fått i uppdrag att göra nyckeln, förstörde vid filningen nyckelämnet, så att den färdiga nyckeln inte passade. I stället för att köpa ett nytt nyckelämne, tog han bort stiften ur cylinderlåset. Resultatet härav blev bland annat, att banken under två års tid hade ett lås till huvudingången, som praktiskt taget kunde öppnas med vilket verktyg som helst, som passade i låsets insticksöppning.

Underlåtenhetssynder ifråga om vidtagande av skyddsåtgärder finnas emellertid inte bara hos den »enklare» allmänheten. Mot åtskilliga statliga och kommunala inrättningar kan berättigad kritik i detta avseende framföras. Huru äro statens järnvägars och postens förvaringslokaler för värden ute på landsbygden beskaffade? Erbjudas de tillräcklig motståndskraft? Hur ofta ha vi inte sett i tidningarna, att inbrott förövats i en poststation eller järnvägsstation, där tjuvarna lekande lätt burit ut kassaskåpet eller kassaskrinet och plundrat det på dess innehåll. Regementsförråden med deras ofantliga värden äro i allmänhet lätt åtkomliga för tjuvar. Vad detta kan betyda särskilt under dessa politiskt upprörda tider kan man lätt föreställa sig.

En hel del ytterligare exempel på bristande skyddsåtgärder såväl från myndigheternas som allmänhetens sida kunde anföras, exempel som otvetydigt ådagalägga, att det är för lätt att stjäla och att därför upplysning om nödvändigheten att skydda sig själva och de värden, som vederbörande omhänderha, är av nöden.

Ur statspolitisk synpunkt är det otvivelaktigt viktigare att ett brott förhindras än att ett begånget brott utredes och den brottslige befordras till straff.

Även om denna princip — beklagligt nog — icke kommit till direkt uttryck i gällande polislager, har dock av ålder polisverksamheten i facklitteratur och polisskolor betonats såsom, förutom »repressiv och bispringande» även »preventiv». Tyvärr har hittills den preventiva verksamheten på grund av polisens ålderdomliga organisation och arbetssätt knappast kommit till synes och haft någon praktisk betydelse, om man bortser från polispatrulleringen i städerna. En radikal omläggning i detta avseende är utan tvekan en tvingande nödvändighet.

Såsom ett led i polisens förebyggande verksamhet och ett praktiskt försök att intressera allmänheten för »själv-skydd», inrättades år 1934 vid göteborgspolisen en »rådfrågningsbyrå» till förhindrande av stöld och inbrott.

Byråns arbetsuppgifter ha under de åtta år, den varit i verksamhet, icke behövt ändras. Den har till uppgift dels att hos allmänna och statliga institutioner påvisa nödvändigheten av att vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av de värden, dessa omhänderha, samt stå till tjänst med förslag till skyddsåtgärder, dels att intressera arkitekter, byggmästare och byggherrar att vid uppförande av bostadshus, lägenheter och förvaringsrum av olika slag vidtaga sådana åtgärder, att inbrott i görligaste mån försvåras och förhindras. Vidare meddelar byrån kostnadsfritt råd och upplysningar till allmänheten rörande ändamålsenliga säkrings- och skyddsanordningar till förhindrande av stöld och inbrott samt söker på olika sätt intressera allmänheten för »själv-skydd» och att biträda polisen i dess brottsförebyggande verksamhet. För polisen och särskilt kriminalpolisen utgör rådfrågningsbyrån därjämte en undervisnings- och utbildningsanstalt till bekämpande av stöld och inbrott.

Rådfrågningsbyrån har för närvarande såsom åskådningsmaterial praktiskt taget alla lås, som finnas i handeln. På ett närmare hundratal dörrar äro typiska lås av olika

system inmonterade, och allt material av betydelse från olika brottsplatser har här samlats för att demonstrera stöld- och inbrottstekniken, sådan den tagit sig uttryck såväl inom som utom landet. Här påvisas också de olika låssystemens och låsarnas styrka och svagheter ur dyrk- och inbrottssynpunkt. Olika slag av säkrings- och skyddsmetoder åskådliggöra för besökaren, hur man bör förfara för att skydda sig själv och sin egendom, och avskräckande exempel på underlåtenhetssynder i detta avseende i form av fotografier från brottsplatser och statistiska uppgifter tala sitt eget tydliga språk om nödvändigheten av »självskydd».

Till rådfrågningsbyrån är anknuten en anläggning av olika skyddsanordningar, som ställts till förfogande av A.-B. L. M. Ericsson. Här finnas alarmanordningar av de mest skilda slag, som under en följd av år vid flerfaldiga tillfällen ådagalagt sin funktionsduglighet: säkringsanordningar för kassaskåp, anordningar till skydd för banker, kontorslokaler, muséer och andra offentliga institutioner samt enkla och prishilliga anordningar för alarm i våningar och mindre bostäder. Och slutligen demonstreras här hur vilken person som helst kan få en direkt alarmering till polisen anordnad på ett enkelt och prishilligt sätt.

Hur arbetar då rådfrågningsbyrån? Givetvis gäller det i första hand att nå icke de enskilda personerna i samhället utan dem, som så att säga ha bestämmanderätten, då det gäller anskaffande av lås, byggande av hus och vidtagande av andra anordningar till säkerställande av värden. För att nå detta mål inbjudas kontinuerligt arkitekt- och ingenjörselever från Chalmerska institutet, byggmästare, tekniker från olika sammanslutningar, handelsskoleelever, husägare, fastighetsföreningar, järnhandlare och deras biträden samt föreningssammanslutningar av olika slag till föredrag och demonstrationer. Även för allmänheten är rådfrågningsbyrån dagligen öppen, varvid råd och upplysningar lämnas om olika säkringsanordningar.

Vid tiden för sommarutflyttningen göres en särskild propaganda för skyddsåtgärder ifråga om »övergivna bostäder». Allmänheten erinras genom tidningarna att vidtaga vissa åtgärder till skyddande av deras värden.

I vad mån genom rådfrågningsbyråns verksamhet stölder och inbrott förhindrats kan helt naturligt icke praktiskt påvisas annat än i undantagsfall såsom t. ex. då en inbrotts-tjuv icke kunnat fullfölja ett påbörjat inbrottsförsök på grund av alltför stora svårigheter vid »arbetet» eller, såsom anhållna stundom omtalat, de av fruktan för upptäckt inte vågat fortsätta ett påbörjat inbrottsförsök på grund av risk för upptäckt. Utan att göra sig skyldig till någon överdrift torde man emellertid kunna våga det påståendet, att åtskilliga tusen personer genom densamma kommit till insikt om nödvändigheten av att »se om sitt hus» och vidtaga åtgärder för att skydda sina ägodelar på bättre sätt än förut. En annan glädjande erfarenhet är också, att låskonstruktörer i en del fall efter anvisningar från rådfrågningsbyråns sakkunnige omkonstruerat vissa lås och gjort dem säkrare och bättre, och att byggherrarna i icke ringa utsträckning tagit fasta på anvisningar, som lämnats av polisen ifråga om skydd mot inbrott. Vid bedömande av byråns verksamhet bör man också hålla i minnet, att en tjuv som regel följer minsta motståndets lag. Försvåra arbetet för honom och öka riskerna för upptäckt, och tjuven vänder sig åt annat håll eller avstår till och med från sin föresats.

Det kan med hänsyn till erfarenheterna från rådfrågningsbyråns i Göteborg verksamhet ifrågasättas, huruvida icke liknande anordningar borde införas hos alla polismyndigheter i städerna. Kostnaderna härför äro försvinnande små, och den praktiska upplysningsverksamhet, som kan lämnas, torde säkerligen vara till stort gagn icke minst för att skapa trygghetskänsla hos en stor allmänhet.

En rådfrågningsbyrå bör emellertid icke enbart avse åtgärder till förhindrande av stöld och inbrott. Liknande

byråer böra inrättas för upplysningsverksamhet i fråga om vissa andra brott och skyddsmedel däremot, såsom vissa förfalsknings- och bedrägeribrott, confidence triesters, sol och vår¹⁾, förfalskade läkemedel. Här äro svårigheterna för en effektiv upplysningsverksamhet visserligen större men dock knappast av sådan storleksordning, att de icke borde kunna övervinnas.

1) 3: Ægteskabssvindel.

Fængselshjælpens og Fængselsselskabernes Samvirke.

(Dansk Værne- og Tilsynsselskab).

Af Samvirkets Sekretær, Fængselsinspektør
VIGGO WAAGENSEN.

Samtidig med den nye Straffelovs Ikrafttræden den 1. Januar 1933 fandt der en Sammenslutning Sted af de Institutioner, der varetager Forsorgen for straffede Personer (Fængselshjælpen og Fængselsselskaberne), ligesom der fandt en Udbygning Sted af disse Institutioners Virksomhed. Grunden hertil var den, at den nye Straffelov stillede langt større Krav til Forsorgsinstitutionernes Virksomhed, end den tidligere Lovgivning havde gjort. I den gamle Straffelov af 1866 nævnes saaledes intet om disse Institutioners Virksomhed. I det midlertidige Straffelovstillæg af 1905 (1911) bestemtes det, dels at Udsættelse af en Straf (betinget Dom) efter Omstændighederne kunde gøres afhængig af, at den dømte undergav sig en nærmere bestemt moralsk Forsorg, og dels at Paatale overfor Personer mellem 14 og 18 Aar kunde bortfalde paa Betingelse af, at den paagældende undergaves et dertil skikket Tilsyn gennem en i saadant Øjemed virkende Forening. Men først den nye Straffelov inddrager paa effektiv Maade Forsorgsinstitutionerne i det Arbejde, der fra Samfundet Side er rettet mod at hindre Lovovertræderes Tilbagefald, idet den for det første bestemmer (i § 56, 1. Stk.), at betinget domfældte normalt skal sættes under Tilsyn, dernæst (i § 56, 2. Stk.) som Hovedregel henlægger den Undersøgelse, der bør foretages i Sager, i hvilke der kan blive Spørgsmaal

om betinget Dom, til en Institution, der fører Tilsyn med betinget domfældte Personer, og endelig (i § 38) bestemmer, at prøveløsladte regelmæssig skal sættes under Tilsyn gennem en i saadant Øjemed virkende Institution. Ved disse Bestemmelser er Tilsynsvirksomheden gjort til et normalt Led i Samfundets straffende (taget i videste Betydning) Myndighed.

Om Forsorgsinstitutionernes Virksomhed udtalte daværende Justitsminister *Steincke* iøvrigt ved Forelæggelsen af det første Straffelovsforslag i Folketinget i Efteraaret 1924 blandt andet følgende:

»Men selv om dette Forslag her maatte blive vedtaget i Hovedprincippet, saa mangler der alligevel noget af det, der er allervigtigst efter hele denne Grundbetragtning paa Forbrydelse og Straf: vi mangler effektive Foranstaltninger for at søge at sikre saavel Samfundet som Forbryderne selv mod Tilbagefald. . . .

Hele denne Opgave: et rationelt Forebyggelsesarbejde fra Statens, det offentliges Side, en virkelig Organisation af Kampen mod Recidivet, er efter Regeringens Opfattelse samfundsmæssigt set af den allerstørste Betydning.«

I Tilslutning til disse Udtalelser nedsatte Justitsministeriet samme Aar et Udvalg, det saakaldte »Forsorgsudvalg«, der fik til Opgave at overveje Spørgsmaalet om Iværksættelse af effektive Foranstaltninger fra det Offentliges Side til Sikring af saavel Samfundet som Forbryderne mod dissers Tilbagefald efter idomt eller udstaaet Straf. Dette Udvalg arbejdede jævnsides med Behandlingen af Straffelovsforslaget i Rigsdagen og afgav sin Betænkning i Efteraaret 1932 — et Par Maaneder førend den nye Straffelov skulde træde i Kraft.

Forsorgsudvalget overvejede først, om ikke Staten for egen Regning burde overtage hele Tilsynsvirksomheden. Udvalget var imidlertid klar over, at dette vilde betyde en

Forøgelse af Statskassens Udgifter, idet det vilde nødvendiggøre Ansættelse af en ny Klasse offentlige Tjenestemænd, og dernæst let kunde have til Følge, at de betydelige Bidrag, der ydes fra privat Side til Institutionerne, og den Bistand, disse faar fra frivillige Hjælpere, vilde falde bort eller i hvert Fald væsentlig formindskes. Desuden mente Udvalget, at det af Hensyn til de Personer, der skulde føres Tilsyn med, var heldigt, at Virksomheden ikke i for høj Grad fik Præg af Statsinstitution. Udvalget foreslog derfor, at Tilsynsvirksomheden blev henlagt til de bestaaende Institutioner, der fra deres mangeaarige Virksomhed sad inde med betydelig Erfaring med Hensyn til Forsorgsarbejdet for straffede Personer. I denne Henseende var Udvalget ogsaa i Overensstemmelse med Professor *Torp*, som i sit Straffelovsforslag af 1917 udtrykkelig havde advaret imod offentlig Ansættelse af Tilsynsførende og havde peget paa, at netop Fængselshjælpen og Fængselselskaberne i betydelig Omfang vilde kunne stille lønnede Medhjælpere til Disposition.

Foreningen Fængselshjælpen, der var stiftet i 1902 og udøvede en omfattende Forsorg for straffede Personer i hele Landet, bistaaet bl. a. af det af Foreningen oprettede Arbejdsanvisningskontor og de over hele Landet antagne Repræsentanter, havde ført Tilsyn ikke alene med de Personer, der som foran nævnt i Medfør af Straffelovstillæget af 1905 (1911) skulde undergives moralsk Forsorg eller Tilsyn, men ogsaa med en stor Del af dem, der i Følge den omtrent samtidig med Foreningens Stiftelse indførte Benaadningspraksis blev helt eller delvis fritaget for Udstaaelse af Straf mod en vis Tids ulastelig (senere straffri) Vandel. Fængselselskaberne, der dels var knyttet til Straffeanstalterne (Statsfængslerne) og dels til Arresthusene indenfor det Landomraade, der var vedkommende Selskabs Virkekreds, havde derimod ikke deltaget i Tilsynsvirksomheden, men havde kun ydet Understøttelse til løsladte Fanger, senere ogsaa til Fangers Familie under Straffen. De var siden 1885 forenet under en Fællesbestyrelse.

Københavns Fængselsselskab (stiftet 1843 paa Foranledning af Englænderinden *Elisabeth Fry*) virkede oprindelig baade til Fangernes Forbedring under Straffen ved Besøg i Fængslerne og ved Uddeling af Bøger og til Bevaring af de løsladte mod Tilbagefald ved at skaffe dem Arbejde eller støtte dem paa anden Maade. Senere har det kun udøvet Forsorg for løsladte fra Christianshavns Straffeanstalt (fra 1928 Statens Kvindefængsel), fra Københavns Vestre Fængsel og Københavns Amts Arresthus.

Horsens Fængselsselskab (stiftet 1859) hjælper løsladte fra Statsfængslet i Horsens og Statens Arbejdshus i Sdr. Omme.

Vridsløselille-Nyborg Fængselsselskab (stiftet 1860, udvidet i 1913) hjælper løsladte fra Statsfængslerne i Vridsløselille og Nyborg.

Det fynske Fængselsselskab (1858), Viborg Fængselsselskab (1860), Det sjællandske Fængselsselskab (1889), Lolland-Falsters Fængselsselskab (1892), og Sydjysk Fængselsselskab (1924) varetager Forsorgen for løsladte fra Arresthusene i de respektive Landsdele — Viborg Fængselsselskab for de nordjyske Amter, Sydjysk Fængselsselskab for de sydlige Amter, medens Horsens Fængselsselskab har overtaget Aarhus og Vejle Amter.

Da Tilsynsvirksomheden efter den nye Straffelov vilde faa et langt større Omfang end efter den tidligere Lovgivning, ansaa Forsorgsudvalget det for rigtigst, at foruden Fængselshjælpen ogsaa Fængselsselskaberne og da i første Række de Selskaber, der var knyttet til Statsfængslerne, hvorfra Prøveløsladelse vilde finde Sted, fik overdraget de med Tilsynsvirksomheden forbundne Opgaver. Men til dette Øjemed ansaa Udvalget det for nødvendigt, at Institutionerne blev nøjere sammenknyttet i en fælles Organisation, som kunde muliggøre et intimere Samarbejde og en rationel Fordeling af Arbejdet.

I Overensstemmelse med det af Forsorgsudvalget fremsatte Forslag vedtog Fængselshjælpen og Fængselsselskaberne da i April 1933 at slutte sig sammen i en fælles Organisation, der fik Navnet »De Danske Fængselsselska-

bers Samvirke«. ¹⁾ De enkelte Institutioner beholdt dog deres fulde økonomiske Selvstændighed, og Tilsynsvirksomheden blev fordelt mellem dem saaledes, at Fængselshjælpen for hele Landet fik Tilsyn med alle betinget domfældte og tiltalefritagne, medens de til Statsfængslerne knyttede Fængselsselskaber fik Tilsyn med de fra de respektive Anstalter prøveløsladte Fanger og Forvarede. Men Virksomheden centraliseredes i et Kontor i København, og til Bistand for Institutionerne ansattes udenfor København i hver Retskreds en Repræsentant — i de større Retskredse tillige det fornødne Antal Hjælpere.

Da man fandt det uheldigt, at Tilsynsvirksomheden med betinget dømte og tiltalefritagne, af hvilke de fleste ikke havde været tidligere straffet, og som i hvert Fald nu blev fritaget for at udstaa Straf, blev udøvet af en Institution, der i sit Navn havde optaget Ordet »Fængsel«, oprettede Fængselshjælpen under Navn af »Dansk Værneselskab« en særlig Afdeling til Varetagelse af denne Tilsynsvirksomhed. Til denne Afdeling henlagdes tillige de i Straffelovens § 56, 2. Stk. ommeldte sociale Undersøgelser.

I 1940 gennemførtes en Ændring af Samvirkets Organisationsform samtidig med, at Organisationen skiftede Navn til »Fængselshjælpens og Fængselsselskabernes Samvirke«. ²⁾ Endvidere bestemtes det, at Tilsynsvirksomheden, der som anført hidtil havde været udøvet af de enkelte Institutioner, skulde overgaa til Fællesorganisationen, som i denne Henseende skulde benytte Betegnelsen »Dansk Værne- og Tilsynsselskab«.

¹⁾ Øverste Myndighed blev et Landsmøde, paa hvilket Institutionerne var repræsenteret i Forhold til deres Indtægt. Ledelsen varetoges af en Hovedbestyrelse paa 11 Medlemmer og et af denne nedsat Forretningsudvalg paa 5 Medlemmer.

²⁾ Øverste Myndighed blev herefter et Fællesraad paa 22 Medlemmer. Af disse vælges 11 af Fængselshjælpens Bestyrelse, og 6 af Fængselsselskabernes Bestyrelser, medens Fængselsinspektorerne (ialt 5) er fødte Medlemmer. Den daglige Ledelse varetages af en Bestyrelse paa 6 Medlemmer.

Under Hensyn til den Betydning som Led i Kampen mod Recidivet og det store Omfang, Tilsynsvirksomheden vilde faa efter den nye Straffelov, ansaa Forsorgsudvalget det for rettest, at der blev givet Staten Lejlighed til at føre en mere indgaaende Kontrol med Tilsynsvirksomheden, end Tilfældet hidtil havde været. I Overensstemmelse med Forsorgsudvalgets Forslag er der derfor nedsat et Tilsynsnævn, der indtil videre bestaar af de samme Personer, som er Medlemmer af Fængselsnævnet. Dette Tilsynsnævn skal blandt andet godkende Love saavel for de enkelte Institutioner som for Fællesorganisationen, anerkende Institutioner og Personer til at udøve Tilsynsvirksomhed og foretage sociale Undersøgelser i Sager om betinget Dom, stille Forslag om Fordeling af Statstilskudet mellem Institutionerne og fastsætte de nærmere Retningslinier, der skal gælde for Udøvelsen af Tilsyn.

Den i Straffelovens § 56. 2. Stk. indeholdte Bestemmelse om, at der i Sager, i hvilke der kan blive Spørgsmaal om betinget Dom, bør foretages en særlig Undersøgelse med det Formaal at tilvejebringe Oplysninger om Sigtedes tidligere og nuværende Forhold i Hjem, Skole og Arbejde, hans legemlige og aandelige Tilstand og andre Omstændigheder, som kan være af Betydning for Afgørelsen, fandtes ikke i den af Straffelovskommissionen afgivne Betænkning eller i det af Regeringen forelagte Forslag. Den blev indsat paa Foranledning af Forsorgsudvalget, nærmest efter norsk og svensk Forbillede. Forsorgsudvalget var klar over, at de Oplysninger, der her er Tale om, ofte allerede vil findes i det af Politiet fremskaffede Materiale, og Foretagelsen af Undersøgelsen er derfor heller ikke gjort obligatorisk. Naar Undersøgelsen normalt er henlagt ikke til Politiet, men til en Institution, der fører Tilsyn med betinget domfældte Personer, maa dette ikke ses som Udtryk for, at man har ment, at Politiet ikke paa en lige saa fyldestgørende Maade som en privat Institution skulde kunne tilvejebringe de paagældende Oplysninger. Tværtimod maa det erkendes, at Politiets Tjenestemænd i mange Retnin-

ger har bedre Forudsætninger for rent teknisk set at foretage de Afhøringer, gennem hvilke de nævnte Oplysninger skal tilvejebringes. Men man har ment, at en privat Institutions Funktionærer paa en mere diskret Maade end Politiet kan sætte sig i Forbindelse med den Sigtedes Paarørende, og at disse Paarørende kan tænkes at ville være noget forbeholdne i deres Udtalelser overfor Politiet, i hvilket de naturligt vil se Repræsentanter for de Organer, der skal tilvejebringe Bevismaterialet mod den Sigtede, men vil udtale sig mere aabent overfor Repræsentanter for den Institution, der senere skal føre Tilsyn med den Sigtede, hvis han slipper med en betinget Dom. Endelig mente Udvalget, at Institutionen netop gennem denne Undersøgelse fik en udmærket Lejlighed til at komme i Kontakt med den Sigtede og hans Paarørende, og at det var heldigt, at dette skete paa et Tidspunkt, hvor der endnu ikke var afsagt Dom i Sagen. Helst havde Udvalget set, at det blev den Repræsentant for Institutionen, der senere skulde overtage Tilsynet med den Domfældte, der ogsaa fik overdraget Foretagelsen af den paagældende Undersøgelse. Dette har imidlertid af praktiske Grunde ikke hidtil kunnet lade sig gøre. Foretagelsen af de paagældende Undersøgelser og i Forbindelse hermed Undersøgernes Møde i Retten, hvor de eventuelt kan blive afæsket mundtlig Forklaring til Supplering af de i Undersøgelsen fremskaffede Oplysninger, kræver visse Forudsætninger og navnlig en vis Rutine, som man mente lettere vilde findes eller lettere kunde oparbejdes hos den mindre Kreds af Medarbejdere, der var tilstrækkelig til at foretage disse Undersøgelser, end hos den større Kreds, der maatte knyttes til Institutionen som Tilsynsførende. I København deltager i hvert Fald de Funktionærer under Institutionen, som foretager § 56-Undersøgelserne, ikke eller i hvert Fald kun i meget ringe Udstrækning i Tilsynsarbejdet.

Siden Straffelovens Ikrafttræden har Dansk Værneselskab foretaget ca. 2000 Undersøgelser aarlig. Tallet kulminerede i Regnskabsaaret 1935—36, da det naaede 2245. I

enkelte Politikredse foretages Undersøgelserne endnu udelukkende af Politiet.

Ved alle Tilsyn med betinget domfældte eller tiltalefritagne og ved de fleste Tilsyn med prøveløsladte beskikkes en bestemt Person af Selskabets Medarbejdere til at føre Tilsyn med den paagældende. En saadan Ordning kendtes ikke ved de Tilsyn, der før Straffelovens Ikrafttræden førtes af Fængselshjælpen, idet disse udøvedes af Fængselshjælpens Kontor med Bistand af et Par Undersøgere, som af og til aflagde Besøg i Hjemmene. Ved at beskikke en bestemt Person som Tilsynsførende vil man netop søge at etablere et nøje Tilknytningsforhold mellem den Tilsynsførende og Klienten.

Om den Tilsynsførendes Pligter hedder det i den af Tilsynsnævnet udfærdigede Instruks, at det i første Række er hans Opgave at vaage over, at Klienten overholder de Vilkaar og Forskrifter, der er fastsat af Myndighederne, f. Eks. Indmeldelse i Afholdsforening og Overholdelse af dens Love, Forbud mod Ophold i en nærmere bestemt Del af Landet, midlertidig Anbringelse paa Hjem, Betaling af Erstatning til den ved Forbrydelsen forurettede o. l. Den Tilsynsførende skal dernæst modvirke, at Klienten paany kommer i Konflikt med Straffeloven. Den Tilsynsførende kan selvfølgelig ikke forhindre, at han gør det. Dertil vilde kræves, at den Tilsynsførende saa at sige fulgte Klienten i Hælene hele Døgnet. Men et saadant Tilsyn vilde for det første være uigennemførligt og vilde dernæst føles som et saa snærende Baand paa Klientens Bevægelsesfrihed, at Tilsynet meget let vilde komme til at modvirke sit Formaal. Tilsynet skal ikke være nogen Kontrol med Klientens Færd. Men den Tilsynsførende skal i Tilsynsperioden stadig staa i Forbindelse med Klienten og maa sætte sig nøje ind i de Forhold, hvorunder Klienten lever. Og det er den Tilsynsførendes Opgave at søge at vække Klientens Selvtægt, Selvtillid og Viljestyrke og først og fremmest at søge at vinde hans og hans Paarørendes Tillid. Der kræves derfor en ikke ringe personlig Indsats af den Tilsynsførende.

Og det skal netop være indirekte gennem dette Tillidsforhold, at man skal søge at indvirke saaledes paa Klienten, at han afholder sig fra paany at komme i Konflikt med Loven. Han skal vide, at der er et Menneske, til hvem han altid i fuld Fortrolighed kan henvende sig, hvis han kommer i Vanskeligheder, og et Menneske, som altid følger ham med Forstaaelse og Interesse. De Tilsynsførende maa derfor ogsaa udpeges med megen Skønsomhed og saa vidt mulig efter individuelle Hensyn. Den Tilsynsførende og Klienten maa have Mulighed for at komme i Kontakt med hinanden, og man maa ikke være for tilbageholdende med at beskikke ny Tilsynsførende for en Klient, hvis det viser sig, at den fornødne Kontakt ikke kan tilvejebringes. Der behøver ikke heri at ligge nogen Devaluering af den Tilsynsførende. Paa den anden Side maa man ikke give Klienten Indtryk af, at det er ham, der er den bestemmende. Alle Oplysninger, den Tilsynsførende faar om sin Klient og dennes Forhold, skal han behandle med største Diskretion, og han maa passe paa, at det ikke vækker Opmærksomhed, naar han aflægger Besøg i Klientens Hjem eller paa hans Arbejdsplads. En Tilsynsførende maa ogsaa forhindre, at hans forskellige Klienter faar Forbindelse med hverandre. Det var en Ulempe ved den tidligere Ordning, at Klienterne, naar de mødte paa Kontoret, havde Lejlighed til at stifte Bekendtskaber, en Ulempe man vil søge at undgaa efter den nye Ordning. Det bør nemlig være en Undtagelse, at Klienterne møder paa Selskabets Kontor. Helt kan dette ikke undgaas. Den Funktionær, der skal fordele Klientelet imellem de Tilsynsførende, maa have Lejlighed til personlig at lære Klienten at kende. Og der kan være Tilfælde, hvor den Tilsynsførende kan faa saadanne Vanskeligheder med sin Klient, at det bliver nødvendigt, at den Tilsynsførendes Overordnede faar en personlig Samtale med ham.

Det er indskærpet de Tilsynsførende, at de altid skal vaage over, at Klienterne holder deres Fagforeningsbog og Sygekassebog vedlige, og endelig er det en meget vigtig

Opgave for den Tilsynsførende at søge at skaffe dem Arbejde. Dette sidste kan være forbundet med ikke ringe Vanskeligheder, ikke mindst for Tiden, men det er glædeligt at se, i hvor mange Tilfælde det lykkes de Tilsynsførende at skaffe deres Klienter Arbejde. Det er et Udtryk for, med hvilken Nidkærhed, Alvor og Interesse, de Tilsynsførende gaar op i deres Arbejde.

Om Tilsynsvirksomheden med de fra Fængslerne prøveløsladte er det bestemt, at den saa vidt muligt skal udøves i Samarbejde med Fængslets Ledelse, ved Særanstalterne (Psykopatfængsel, Ungdomsfængsel, Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring) endda i nøje Samarbejde med Ledelsen. Efter Oprettelsen af Fællesorganisationen drøftede man derfor indenfor denne, hvor nøje Tilsynsvirksomheden skulde knyttes til Anstalterne, og navnlig om Kontrollen med det enkelte Tilsyn skulde udgaa fra Anstalten eller et til denne knyttet Organ for Institutionen eller skulde henlægges til Centralkontoret. For førstnævnte Ordning taler den Omstændighed, at det vil være naturligt ved Udøvelsen af det enkelte Tilsyn at drage Fordel af det Kendskab, som Anstaltens Tjenestemænd har faaet til Fangens Karakter og personlige og sociale Forhold, og at bygge paa det Tilidsforhold, der ikke sjældent opstaar mellem Fanger og Tjenestemænd. Paa den anden Side taler for den sidstnævnte Ordning, at Fangen, naar han er løsladt, ikke ved at blive sat under Tilsyn stadig skal mindes om sit Fængselsophold, men netop ved Løsladelsen bør bringes under en Institution, som ikke har nogen Tilknytning til Fængslet. Resultatet af de Erfaringer, der er indvundet i den forløbne Tid, er imidlertid blevet, at Kontrollen med Tilsynsvirksomheden med prøveløsladte er henlagt til den Anstalt, hvorfra den paagældende er udgaaet, idet der nu til hver Anstalt er knyttet en Afdeling af Dansk Værne- og Tilsynsselskab. Men disse Afdelinger har altid i deres Haand at udøve Tilsynene paa en saadan Maade, at den prøveløsladte ikke selv mærker, at Tilsynet udøves i Tilknytning til Anstalten.

Ved Tilsynene med prøveløsladte har man i en Del Tilfælde fulgt den Fremgangsmaade at lade en af Fængslernes Funktionærer overtage Tilsynet, saaledes at man har undladt at beskikke en Repræsentant for Selskabet som Tilsynsførende. Herved har man netop villet basere Tilsynet paa det Tillidsforhold, der under Straffen er opstaaet mellem Fangen og vedkommende Funktionær. Men et saadant Tilsyn lider af den Ulempe, at der ikke paa Stedet er nogen, til hvem Klienten kan henvende sig, eller nogen, som kan have Indseende med hans Færd. I nogle Tilfælde har man derfor paa Stedet formaaet en Slægtning eller en Arbejdsgiver til at være Mellemlid mellem Fængselsfunktionæren og Klienten. Disse Tilsyn forudsætter imidlertid, at vedkommende Fængselsfunktionær jævnlig ved Rejser aflægger Klienterne Besøg. At dette influerer paa hans Arbejde i Fængslets Tjeneste er selvsagt, og Erfaringen har derfor i det lange Løb vist, at det kun i ret begrænset Omfang er muligt at føre Tilsyn paa denne Maade. Men der er Klienter, overfor hvem et Tilsyn af denne Art er mere formaaltjenligt end Tilsyn gennem en lokal Repræsentant, som i hvert Fald ved Tilsynets Begyndelse staar ganske ukendt overfor den prøveløsladte. Og det gælder her som i alle Forhold, hvor det drejer sig om Arbejde med Mennesker, at de for dette Arbejde gældende Regler skal være saa rummelige som mulig, saa at de kan tillempes efter de enkelte Tilfælde. Der maa ikke paa Forhaand trækkes altfor indskrænkende Baand for Tilsynsvirksomheden. Den kan være vanskelig nok endda.

Om Resultatet af den ved Straffeloven indførte Tilsynsvirksomhed i Retning af et formindsket Tilbagefald, skal man vist være varsom med at udtale sig. Der er saa mange Faktorer, der influerer paa Tilbagefaldet, at det vilde være urigtigt udelukkende at creditere Tilsynsvirksomheden en mulig Nedgang i Tilbagefaldet. Men i hvert Fald kan det slaas fast, at Tilsyn i Stedet for Afsoning — og det gælder baade ved betinget Dom og ved Løsladelse paa Prove,

hvorved Afsoningstiden afkortes — betyder en væsentlig Formindskelse af det Offentliges Omkostninger ved Bekæmpelse af Kriminaliteten. De Beløb, som Tilsynsvirksomheden koster, ikke mindst de saare beskedne Honorarer, de Tilsynsførende oppebærer, er smaa i Sammenligning med de Udgifter, Afsoningen paafører Statskassen. Dertil kommer, at den Virksomhed, som de Tilsynsførende udfolder, i langt de fleste Tilfælde kun kan være til Gavn for Klienterne. De Tilfælde, hvor Tilsyn har forvoldt Skade, er meget hurtigt talt.

Siden Straffelovens Ikrafttræden og indtil $31/3$ 1941 er ialt ca. 8.100 betinget domte og ca. 670 tiltalefritagne sat under Tilsyn af Dansk Værneselskab. Af disse har i samme Tidsrum henholdsvis 17,8 % og 6,8 % overtraadt Vilkaarene. I tilsvarende Periode er ca. 2.700 prøveløsladte sat under Tilsyn. For disse er Tilbagefaldsprocenten ca. 31.

Antallet af betinget benaadete under Tilsyn er gaaet betydeligt ned. Ved Straffelovens Ikrafttræden var ca. 1400 betinget benaadete under Tilsyn. Den 31. Marts 1941 var dette Tal dalet til ca. 150.

Dansk Værne- og Tilsynsselskabs samlede Administrationsudgifter, der refunderes Selskabet af Statskassen, androg i Regnskabsaaret 1940—41 ca. 310.000 Kr. Der har i Regnskabsaaret været foretaget ca. 2000 Undersøgelser og været udøvet ca. 3.500 Tilsyn. Udgifterne til Honorarer for henholdsvis Undersøgelser og Tilsyn forholder sig — groft taget — som 1 til 4. Fordeles Generalomkostningerne i samme Forhold, bliver Resultatet, at hver Undersøgelse har kostet ca. 30 Kr. og hvert Tilsyn ca. 70 Kr.

De enkelte Institutioners Midler anvendes til Understøttelse dels af de, der sættes under Tilsyn af Dansk Værne- og Tilsynsselskab, dels til de, der faar betinget Dom eller løslades uden at blive sat under Tilsyn. Det samlede Beløb, der anvendes til Understøttelser, andrager ca. 100.000 Kr.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om dansk Fængselsvæsen 1941.

Ved AXEL HYE-KNUDSEN.

Med Hensyn til Pladsforhold og Belægningsforhold i Statsfængslerne, Særanstalterne og Arresthusene ved Udløbet af 1941 meddeles nedenstaaende Oversigt, idet jeg i Lighed med tidligere til Sammenligning anfører de tilsvarende Tal ved Udgangen af 1940:

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg:	
		31/12-40	31/12-41
1. Fængselsfanger:			
a. Statsfængslet i Horsens	336 ¹⁾	158	347 ²⁾
b. Statsfængslet i Vridsløse- lille	377	347	383
c. Statsfængslet i Nyborg.	436	337	425
d. Tuberkulosesygehuset i Nyborg	17	1	4
2. Ungdomsfængselsfanger:			
a. Modtagelsesafdelingen i Nyborg	20 ³⁾	62	72 ⁴⁾
b. Søbysøgaard	73 ⁵⁾	74	76

¹⁾ Som det fremgaar af Skemaet, huses der i Statsfængslet i Horsens baade Fængselsfanger, Arbejdshusfanger og Sikkerhedsforvaringsfanger. Arbejdshus- og Sikkerhedsforvaringsafdelingerne udvides efter Behov i Forhold til Tilgangen.

²⁾ Heraf var der anbragt 56 Fængselsfanger i Annekset i Amstrup, 27 i det i Arresthuset i Bjerre indrettede Anneks og 30 i Annekset, der er indrettet i en Afdeling af Tvangsarbejdsanstalten i Horsens.

³⁾ Herudover har der midlertidig været afgivet yderligere Celler i Statsfængslet til Ungdomsfængslet, saaledes at næsten hele Nordre Fløj i Statsfængslet anvendes til Ungdomsfængselsfanger.

⁴⁾ Heraf 1 i Isolationsafdelingen. Af de resterende 71 Fanger har 34 nyindsatte og 6 genindsatte Fanger hensiddet over 2 Maaneder i Afdelingen paa Grund af Pladsmangel paa Søbysøgaard.

⁵⁾ Ved Inddragelse af 2 Lærerværelser m. m. er der tilvejebragt Plads til 4 Fanger, og efter at en Bolig for ugifte Funktionærer er taget ind til Ophold for Fanger, er der skaffet Plads til yderligere 7 Fanger. Afdelingen paa Søbysøgaard vil herefter kunne huse 77 Ungdomsfængselsfanger.

<i>Mænd:</i>	Plads til:	Fangebelæg:	
		31/12-40	31/12-41
3. Psykopatfængselsfanger:			
Psykopatfængslet i Herstedvester	30	13	13
4. Arbejdshusfanger:			
a. Afdelingen i Statsfængslet i Horsens (se ovf. under 1 a.)		99 ¹⁾	103
b. Arbejdshuset ved Sdr. Omme	227 ²⁾	184	234 ³⁾
5. Sikkerhedsforvaringsfanger:			
Afdelingen i Statsfængslet i Horsens (se ovf. under 1 a.)		51	52
6. Psykopatforvarede:			
Forvaringsanstalten i Herstedvester	135 ⁴⁾	119	124
7. Personer anbragte i Statens Helbredelsesanstalt for Drankere:			
Anstalten ved Sdr. Omme	26 ⁵⁾	20	19
Anstalten i Nordby paa Fanø	14	14	11
<i>Kvinder:</i>			
Alle anbragt i Kvindefængslet i Vestre Fængsel ...	68		
1. Fængselsfanger (5 Mdr. og derover)		34	34

1) Heraf var 40 Fanger anbragt i Annekset i Amstrup, der nu anvendes udelukkende til Husning af Fængselsfanger.

2) 207 Pladser i 3 alm. Afdelinger, 20 Pladser i Modtagelsesafdelingen, hvortil yderligere kommer en Sygeafdeling med 12 Senge og en Isolationsafdeling med 4 Celler.

3) Heraf er 12 anbragt paa Sygeafdelingen.

4) Heraf 100 i to Forvaringsafdelinger paa henholdsvis 40 og 60 Pladser, 10 i den i Psykopatfængslet indrettede midlertidige Afdeling og 25 Pladser paa Sygeafdelingen. Endvidere er der en Sikkerhedsafdeling med 10 Pladser.

5) Ved Inddragelse af Betjentværelse m. m. er der yderligere tilvejebragt 4 Pladser.

Kvinder:	Plads til:	Fangebelæg:	
		31/12-40	31/12-41
2. Ungdomsfængselsfanger.		0	0
3. Psykopatfængselsfanger.		0	3
4. Arbejdshusfanger.....		5	7
5. Sikkerhedsforvarings- fanger.....		0	0
6. Psykopatforvarede.....		8	8

I 1941 er der ikke nedlagt noget Arresthus, og ved Udgangen af Aaret var der saaledes 75 Arresthuse i Brug med Plads til 1430 Fanger, heraf 1036 i Enecelle. Københavns Fængsler med Politigaardens Fængsel raader over Plads til 520 Fanger, deraf 502 i Enecelle. Paa Grund af den stærke Stigning i Fangetallet har det været nødvendigt at tage i Brug igen det pr. $\frac{1}{4}$ 1940 nedlagte Arresthus i Nibe, ligesom der i Tvangsarbejdsanstalten i Aalborg er etableret et Anneks til Arresthuset i Aalborg.

Den $\frac{31}{12}$ 1941 hensad der i Arresthusene ialt 917 Fanger, hvoraf 887 Mænd og 30 Kvinder. Da det tilsvarende Fangetal pr. $\frac{31}{12}$ 1940 var 548, hvoraf 534 Mænd og 14 Kvinder, vil man se, at den Stigning i Fangetallet, der allerede begyndte at gøre sig kraftigt gældende i 1940, har holdt sig og er tilmed taget stærkt til i Løbet af 1941. Af de 917 Fanger hensad 240, heraf 4 Kvinder, i Varetægt, 134, heraf 3 Kvinder, afsonede Hæftestraf, 419 Personer, heraf 22 Kvinder, afsonede Fængselsstraf, 18 Personer afsonede Hæfte som Forvandlingsstraf for Bøde, 28 afsonede Underholdsbidrag, 30 afventede Pladsledighed i Statsfængslerne, 43, heraf 1 Kvinde, var hensat til Foranstaltning i Henhold til Fremmedloven, og 5 Mænd var anbragt i Detention.

Det samlede Antal Fangedage androg 363.942. Det tilsvarende Antal for 1940 var 202.568. Det gennemsnitlige daglige Belæg har i 1941 været 997 mod 553 i 1940.

I Københavns Fængsler hensad der d. $\frac{31}{12}$ 1941 377 Mænd og 75 Kvinder. I Varetægt hensad 176 Mænd og 30 Kvinder. 135 Mænd og 25 Kvinder afsonede Straf af Fængsel og 63 Mænd og 2 Kvinder afsonede Straf af Hæfte, heraf 7 som Bødeforvandlingsstraf.

I Ungdomsfængslet er der i Aarets Løb indsat 76 efter Dom, og 10 er genindsatte paa Grund af Overtrædelse af

Vilkaar for Proveløsladelse. Fra Ungdomsfængslet er der løsladt 55 Fanger, og 1 Fange er overflyttet til anden Anstalt. Af de 74 Løsladelser var de 67 paa Prove, medens 7 Ungdomsfængselsfanger er blevet løsladt efter at have tilbragt 4 Aar i Ungdomsfængslet. Alle, der blev løsladt paa Prove, blev ved Løsladelsen undergivet Tilsyn ved Ungdomsfængslets Foranstaltning.

I Arbejdshuset er der i 1941 indsat 93 efter Dom, og 11 er indsat efter Fængselsnævnets Resolution. 50 Fanger er blevet løsladt, heraf 15 efter at have tilbragt 5 Aar i Arbejdshuset. Ingen Arbejdshusfange er blevet løsladt efter 1 Aar. Efter 2 Aar er der løsladt 5, efter 3 Aar 19 og efter 4 Aar 11.

I Sikkerhedsforvaringsanstalten er der i Løbet af 1941 indsat 9 Personer i Henhold til Dom, og ingen er blevet genindsat efter Fængselsnævnets Resolution. 8 Sikkerhedsforvaringsfanger er blevet løsladt paa Prove, heraf 7 efter 6 Aars Hensiddet, og 1 Fange, der tidligere havde været proveløsladt efter 4 Aar, og som var genindsat paa Grund af Overtrædelse af Proveløsladelsesvilkaarene, er paany blevet løsladt paa Prove efter at have været yderligere 2 Aar i Sikkerhedsforvaringsanstalten.

I Psykopatfængslet er der indsat 11 efter Dom mod 7 i 1940 (26 i 1939). En Psykopatfængselsfange, der var blevet løsladt paa Prove, er blevet genindsat paa Grund af Overtrædelse af Proveløsladelsesvilkaarene. Fra Psykopatfængslet er der i Aarets Løb løsladt 12 Fanger; heraf er 8 løsladt efter endt Strafudstaaelse, og 3 er løsladt paa Prove. En Fange er blevet benaadet.

I Psykopatforvaringsanstalten er der i Løbet af 1941 indsat 23 efter Dom, og 9 er blevet genanbragt paa Grund af Overtrædelse af Løsladelsesvilkaarene. 23 forvarede er blevet løsladt paa Prove, 2 er blevet overført til Behandling paa Sindssygehospitaller, og een er afgaaet ved Døden.

I Statens Helbredelsesanstalt for Drankere ved Sdr. Omme er der i Aarets Løb indsat 26 Personer, og 19 Personer er blevet udskrevet. I Statens Helbredelsesanstalt for Drankere i Nordby paa Fano er der i Aarets Løb indsat 13, hvoraf de 7 er blevet overflyttet fra Anstalten ved Sdr. Omme, og der er blevet udskrevet 8 Personer, og 6 er blevet overført til Anstalten ved Sdr. Omme.

I Løbet af 1941 er 23 Arbejdshusfanger undveget fra Statens Arbejdshus ved Sdr. Omme. I 2 Tilfælde er Fan-

gerne undveget efter at have frabrudt Armaturen fra Vinduerne; i de øvrige Tilfælde har Undvigelseerne fundet Sted under Fangernes Arbejde, bortset fra en Undvigelse, der fandt Sted i December 1941, hvor 6 Fanger paa een Gang undveg. Disse Fanger var alle anbragt paa Sygeafdelingen, der paa Grund af Pladsmangel var taget i Brug til Husning af raske Arbejdshusfanger, og ved at en af dem havde faaet aabnet en Dør, var der skabt fri Passage for de Fanger, der vilde ud. Efter Straffelovens § 123 er der fastsat særlig Straf for Fanger, der aftaler at undvige i Fællesskab. Bestemmelsen har været forsøgt anvendt, men det er ikke hidtil lykkedes at føre tilstrækkeligt Bevis for saadan Aftale, saa man har ikke ved Anvendelsen af denne Straffebestemmelse kunnet dæmme op for de mange Undvigelse. Fanger, der undviger, straffes disciplinært, og Straffen, der tidligere var Strafcelle i 2 Mdr., er nu næsten undtagelsesfrit Strafcelle i 3 Mdr., hvilket er Maximum efter Anordningens § 25. Har Fangerne under Undvigelsen begaaet strafbare Handlinger iøvrigt, idømmes de almindelig Fængselsstraf, og først efter Afsoningen af den genanbringes de i Arbejdshus, hvor de fortsætter det afbrudte Ophold.

Fra Statsfængslet i Horsens og dets Annex i Amstrup er undveget 2 Fanger.

Fra Ungdomsfængslet paa Søbysogaard er der undveget ialt 8 Fanger. De 7 Fanger undveg under Arbejde i det fri, og 1 Fange undveg ved at krybe ud gennem Vinduet uden at beskadige Armaturen, hvilket vil sige, at han er kommet ud gennem en Aabning paa 27.5 cm x 20 cm.

Fra Psykopatforvaringsanstalten er der undveget 2, den ene medens han var beskæftiget med Arbejde udenfor Ringmuren.

Fra Helbredelsesanstalten for Drankere ved Sdr. Omme er der undveget en af de anbragte.

Endelig er der fra Arresthusene undveget 10 Personer, og 8 har foretaget Undvigelsesforsøg.

Den betydelige Stigning i Fangetallet ogsaa i Statsfængslerne og Særanstalterne har bevirket, at man har maattet træffe særlige Foranstaltninger for at skaffe mere Plads til Husning af det store Antal Fanger. Ved en Ændring af kgl. An. af 4. Maj 1936 angaaende Behandling af Mandspersoner, der indsættes i Arbejdshus, har man nedsat Varigheden af Arbejdshusfangeres Ophold i Modtagelsesafde-

lingen i Statsfængslet i Horsens, der i Almindelighed varer 6 Mdr., til i Almindelighed 3 Mdr., hvorefter man har kunnet overflytte en Del Arbejdshusfanger fra Statsfængslet i Horsens til Arbejdshuset ved Sdr. Omme, og derved skaffet flere Pladser til Fængselsfanger i Statsfængslet i Horsens. Man har endvidere i Maj 1941 bestemt, at det til Statsfængslet i Horsens hørende Anneks i Amstrup indtil videre vil være at anvende til Husning af Fængselsfanger i Stedet for som hidtil til Husning af Arbejdshusfanger. Disse Foranstaltninger har medført, at Statens Arbejdshus ved Sdr. Omme er blevet fuldt belagt, og man har endog maattet anbringe en Del Arbejdshusfanger paa Anstaltens Sygeafdeling.

Endvidere har man af Vejle Amt lejet det tidligere Arresthus i Bjerre, i hvilket der er oprettet en Fængselsafdeling med Plads til 30 Fanger. Denne Afdeling er taget i Brug den ²⁰/₁₀ 1941. Endelig har man lejet en Del af Tvangsarbejdsanstalten i Horsens, hvori man har indrettet en Fængselsafdeling ligeledes med Plads til 30 Fanger. Denne Afdeling blev taget i Brug den ²⁹/₁₁ 1941. Begge Afdelingerne administreres under Statsfængslet i Horsens. Foruden det foran anførte har det været nødvendigt i et vist Omfang at lade Fangerne sove paa fælles Sovesale, der er indrettet i tidligere Undervisningslokaler m. v. Det kan saaledes oplyses, at der ved Aarets Udgang var 16 Fængselsfanger og 18 Arbejdshusfanger i Horsens, der sov paa fælles Sovesal. I Statsfængslet i Vridsløselille var der 20 Fængselsfanger og i Nyborg 52 Fængselsfanger, der sov paa fælles Sovesal.

Af Bestemmelser vedrørende Fangerne og Fangebehandlingen kan fremhæves, at der for Fanger i Psykopatfængsel ved Skrivelse af ¹²/₂ 1941 er fastsat nærmere Regler angaaende Undervisningen. De skolepligtige Fanger paa 2. og 3. Stadium henføres til en af følgende 3 Undervisningsgrupper:

Gruppe I omfatter Fanger, overfor hvem udvidet Undervisning, eventuelt i Forbindelse med Arbejdsoplæring, skønnes hensigtsmæssig.

Gruppe II omfatter Fanger, overfor hvem Anvendelse af udvidet Undervisning med deraf følgende Afkortning i Arbejdstiden skønnes formaalsløs.

Gruppe III omfatter Fanger, som paa Grund af mang-

lende Evner og Kundskaber eller paa Grund af Straffetidens Kortvarighed kun bør have Adgang til Undervisning i elementære Fag.

Til elementære Fag henregnes Dansk, Regning, Skrivning, Naturfag med Sundhedslære samt Historie med Samfundslære og Sang.

Til udvidet Undervisning regnes fremmede Sprog, Fagtegnning og Selvstudium af tilsvarende Fag.

Afgørelsen af, til hvilken af de 3 Grupper en Fange bør henføres, tilkommer Funktionærmødet.

Endvidere er der for Fangerne Adgang til Undervisning i Sløjdarbejde eller i anden Fritidsbeskæftigelse, og Fanger i Undervisningsgruppe I kan, saafremt deres Opkøring af Hensyn til Beskæftigelse efter Løsladelsen maatte gøre det ønskeligt, faa Adgang til særlig Undervisning (Fagtegnning o. l.) i det Haandværksfag, hvormed de beskæftiges. Fanger, hvis Alder, Kundskabstrin eller Konstitution gør Deltagelse i den fælles Skoleundervisning formaalsløs, kan faa Tilladelse til Selvstudium i begrænset Omfang af et eller andet særligt Fag, saasom Sprog, Stenografi o. l. eller almindelige Skolefag.

I et til Justitsministeriet indsendt Andragende har en Person, der i Arresthus skulde afsone Straf af Fængsel i 3 Mdr., ansøgt om, at det tillades ham under Fængselsopholdet at underkaste sig en psykoanalytisk Behandling. Andragendet blev efter stedfunden Brevveksling med Retslægeraadet afslaaet.

Fra Inspektøren for Københavns Fængsler blev det indberettet, at det i den senere Tid gentagne Gange var forekommet, at Personer var modtaget til Afsoning af Straf i Københavns Fængsler i kendeligt beruset Tilstand. Da det forekom Ledelsen urimeligt, at de paagældende kunde begynde Afsoningen i saadan Tilstand under Hensyn til, at en væsentlig Forudsætning for Straffuldbyrdelsens Paabegyndelse manglede, har Inspektøren forelagt Spørgsmaalet for Justitsministeriet, idet han har udtalt, at det forekom ham naturligt, enten at det paalægges Politiet ikke at allevere kendeligt berusede Personer til Strafafsoning, eller at Afsoningen i hvert Fald først paabegyndes paa et Tidspunkt, da den som Følge af Spiritusnydelsen indtraadte Tilstand hos Afsoneren igen er ophørt. Justitsministeriet

har i den Anledning udtalt, at man var enig i, at kende-
ligt berusede Personer ikke bør afleveres til Afsoning af
Straf, forinden de er blevet ædru.

Selvom det med de gældende Rationeringsbestemmelser
har været muligt at give Fangerne en Kost, der kun lidt
adskiller sig fra den Kost, der gives efter de almindeligt
gældende Kostreglementer, har der dog ved Statsfængslet i
Nyborg, hvor der fortrinsvis anbringes de yngre Fanger,
været konstateret Vægttab hos en Del af Fangerne, og da
Kosttillæg ikke har kunnet gives ved ekstra Tildeling af
Brød eller Grød, har man tilladt, at der indtil videre gives
alle Fangerne i Statsfængslet i Nyborg et Kosttillæg til
Middagsmaden bestaaende af 250 g Kartofler, saaledes at
de Fanger, der ønsker det, skal fremsætte Anmodning
derom. En lignende Bemyndigelse er givet for Fangerne i
Statens Arbejdshus ved Sdr. Omme under Hensyn til, at
disse Fanger beskæftiges med haardt Arbejde i fri Luft.

Af Bestemmelser vedrørende Fængslernes Tjenestemænd
kan nævnes, at der under ¹⁶/₆ 1941 af Justitsministeriet
er udfærdiget et Uniformsreglement for de under Fængsels-
væsenet ansatte Tjenestemænd i 5. Lønningsklasse.

Da det i en Del Tilfælde havde vist sig ønskeligt, at
Personalet ved Fængslerne var i Stand til at legitimere
sig, naar de færdes udenfor Anstalten uden Uniform,
har man i Skrivelse af ¹⁵/₇ 1941 indført en Ordning, hvor-
efter der udleveres Legitimationskort til Personalet under
Fængselsvæsenet. Kortene udstedes af vedkommende An-
stalts Inspektør. Legitimationskort udleveres dog foreløbig
ikke til Personalet ved Statsfængslet i Horsens og Statens
Arbejdshus ved Sdr. Omme, idet Personalet her skal være
forsynede med særlige Legitimationskort i Henhold til Ju-
stitsministeriets midlertidige Bekendtgørelse af ¹⁷/₆ 1941 om
Legitimationskort for danske Statsborgere og om Opholds-
bestemmelser for Udlændinge m. v. indenfor et nærmere
fastsat Omraade af Jylland.

Kontoret for Fængselsvæsenets Arbejdsdrift har, da det
i Følge Indberetninger fra forskellige Arresthuse fremgik,
at det voldte nogen Vanskelighed at fremskaffe passende

Sysselsættelse for Fangerne i Arresthuset, fremsendt en Oversigt til samtlige Arrestinspektører over Arbejder, der udføres eller har været udført i Arresthusene. Af denne Oversigt fremgaar det, at der i de danske Arresthuse udføres følgende Arbejder: Afpilning af Garn, Bastarbejde: Bakker, Bearbejdelse af Bindegarn til Reb, Bi-Rammer, Inventar til Bistader, Binding af Korkfendere, Børstenbinderiarbejde: Revlinge-Koste, Koste af Lyng og Birkeris, Fletning af Rørsæder, Fletning af Stolesæder af Søgræs, Forarbejdning af Kork til Flod, Fremstilling af Bøjer (Rednings-) og Redningskranse, Garnknytning, Gitter- og Frugtkasser, Fletning og Syning af Halm: Gulvmaatter, Hundekurve, Hønselusmaatter, Kurve, Løbere og Skamler, Ægkassemaatter, Julepynt, Klipping af Kærnelæder, Knytning af Høstbindegarn, Kranseringe af Halm eller Lyng, Legetøj, Mistbænkemaatter af Halm eller Rør, Ombinding af Glaskugler, Ombinding af Ringe, Opdukning af Tøjsnore, Pakning af Haarnaale, Papirarbejde: Klistring af Ballegn, Flagguirlander, Hatte og Lygter, Papæskefabrikation, Pilning af Tovværk, Plukning af Tvist, Reparationsarbejder: Beklædningsgenstande, Fiskenet, Kartoffelsække og Kornsække, Sivmaatter og Sivsko, Sortering af Bonner og Ærter, Sortering samt Skærfning af Skind, Strikning, Syning, Vævning, Kantning, Farvning, Lukning og Plydsning af Maatter, Syning af Sække, Sømning af Pakkasser, Tilvirkning af Staaltraadsfjedre til Cykelbagagebærere, Tøjklemmesamling, Udstandsning af Læder, Vodbinding, Vævning af Heste- og Faaregrimer samt Muleposer.

Med Hensyn til Bygningsvæsenet kan følgende oplyses:

Ved Statsfængslet i Vridsløselille har man fortsat Arbejdet med Ombygning af Ringmuren. Vestmuren er ombygget og istandsat, og Muren mod Øst er blevet flyttet ca. 40 m, saaledes at Arealet indenfor Ringmuren er blevet udvidet med ca. 600 m².

Ved Statsfængslet i Vridsløselille har man endvidere bygget en Svinestald og en Hestestald og nogle Garager.

Ved Statsfængslet i Nyborg er der bygget et nyt Lagerskur til Raavarer.

Ved Ungdomsfængslet har man paabegyndt Opførelsen af en ny 30 Mands Afdeling til Afhjælpning af den gennem de sidste Aar herskende Pladsmangel. Bygningen var ved Aarets Udgang under Tag, og den ventes at kunne tages i

Brug i Løbet af Sommeren 1942. Afdelingen har kostet 255.000 Kr., og den er bygget paa samme Maade som de to tidligere Pavilloner og er placeret i umiddelbar Forlængelse af disse.

Af Personskifter indenfor de overordnede Tjenestemænd under Fængselsvæsenet kan nævnes, at der under ²⁵/₉ 1941 er bevilget Overlæge, Dr. med. P. Reiter Afsked fra Udgangen af Sept. Maaned 1941 fra den af ham beklædte Stilling som Overlæge ved Psykopatanstalterne, efter at han fra den 1. Oktober 1941 var udnævnt til Overlæge ved Københavns Kommnehospitals psykiatriske Afdeling. Som Overlæge ved Psykopatanstalterne er derefter antaget tidligere Afdelingslæge ved Sect. Hans Hospital, Dr. med. Georg K. Stürup. Antagelsen er sket fra den 1. Januar 1942 at regne.

Fångvården i Finland år 1940.

Ved Fångvårdsinspektören LAURI PLATHAN.

Förrän jag inlåter mig på att närmare beskriva förhållandena inom fångvården år 1940 skall jag som tillägg i min redogörelse för år 1939 (Nordisk Tidsskrift for Strafferet, 3. Hefte 1941, sid 210) beröra ännu några viktigare lagförändringar, som godkänts vid riksdagen i slutet av samma år. Ehuru dessa förändringar voro avsedda att träda i kraft först den 1 jan. 1942, blevo de på grund av det pågående kriget till en del ännu uppskjutna tills vidare.

Återfall i brott kommer nu att betraktas som försvårande omständighet vid tillmätning av strafftiden. Denna lag, som redan trätt i kraft, stadgar bl. a., att a) begår den, som till fullo eller till en del utstått tukthusstraff eller direkt ådömt fängelsestraff eller bötesstraff av minst 75 dagsböter, brott, på vilket kan följa frihetsstraff utöver 3 månader, skall den omständigheten, att han tidigare blivit avstraffad, anses vara försvårande; b) har någon, sedan han utstått frihetsstraff under minst 1 år, begått brott, för vilket strängaste straffet kan utgöra frihetsstraff på minst 6 månader, bör han som återfallsförbrytare ådömas till frihetsstraff i högst 1½ gång den för brottet stadgade

längsta tiden för frihetsstraff. Men i fall den brottslige tidigare utstått straff under minst 3 års tid, så är den i lagen stadgade längsta tiden för frihetsstraff dubbelt så lång; c) straff, som ådömts för brott av vilka det ena begåtts, sedan straff för det andra redan ådömts, skola ej med varandra sammanläggas och någon minskning av strafftiden beviljas sålunda icke, utan böra vardera straffen till fullo avtjänas; d) böter skola icke heller sammanläggas med frihetsstraff, utan, i fall de förvandlas till frihetsstraff, böra de utstås till fullo, således utan den minskning, som tidigare varit fastställd vid sammanläggning.

Samtidigt godkändes ändring av lag angående besvärshöjningen, att endast sådana brottmål, där någon blivit tilltalad för brott, varå tukthus i 6 år eller däröver kan följa, skola underställas hovrätts prövning. I andra brottmål äger den, som är missnöjd med underrätts utslag, rätt att besvara sig däröver i hovrätten.

Enligt lag d. 8/5 1940 befriades sådana förbrytare, som dömts till böter eller fängelse i högst 6 månader för ett eller flera före d. 1 nov. 1939 begångna brott, från att utstå straffet i allmän straffart. Hade straffet redan delvis gått i verkställighet, avsåg befrielsen återstoden därav. Detta gällde dock icke militära brott, som begåtts efter d. 31 aug. 1939.

Republikens president tillkommande benådningsrätt utvidgades temporärt sålunda, att fångar, som undergingo 6 månaders eller kortare frihetsstraff eller ock bötesförvandlingsstraff, befriades från återstoden av dem ådömt straff i allmän art, samt att andra fångar, som undergå högst 1 års frihetsstraff, sattes genast i villkorligt frihet. Lagen var gällande till utgången av år 1940. Denna benådningsrätt anlidade även presidenten just vid krigets utbrott, samt d. 16/2 1940.

Den viktigaste och kanske mest omfattande lagförändringen var den nya lagen om unga förbrytare, vilka vid begåendet av straffbar gärning fyllt 15, men icke 21 år. D. 31/5 1940 stadgades nämligen, att allmänna åklagaren har rätt att för mindre förseelser enligt prövning eftergiva åtal mot en sådan ung förbrytare samt att han jämväl är berättigad, att icke förena sig om åtal, som väckts av målsägande, även om åtalet är grundat på sannolika skäl. Domstolen kan avstå från att döma ung förbrytare till straff för sådan gärning, för vilken ej strängare straff skulle följa

än böter eller ock fängelse ej över 6 månader. Dessa stadganden skola tillämpas endast, där gärningen bör anses hava följt av oförstånd eller tanklöshet och skälig anledning finnes antaga, att gärningsmannen skall låta sig rätta utan att han dömes till straff.

Vidare stadgas, att villkorligt dömd ung förbrytare skall under prövotiden ställas under övervakning, utom i sådana fall då rätten finner det vara onödigt. Å justitieministeriet ankommer att organisera och leda övervakningen. Har den villkorligt dömda under minst 6 månader uppfört sig väl och finnes även eljest skälig anledning antaga, att övervakningens fortsättande icke är av nöden, kan densamma av justitieministeriet på framställning av övervakaren upphävas. Då straffet för ung förbrytare, som dömts till frihetsstraff ej under 6 månader och ej över 4 år, skall verkställas, bör han ofördröjligen sändas att undersökas av fängelsedomstolen eller av denna förordnad person. Fängelsedomstolen äger att bestämma, huruvida straffet till den återstående delen skall verkställas såsom vanligt tukthus- eller fängelsestraff, eller huruvida den dömda skall utstå det i ungdomsfängelse. Förordnande om straffets verkställande i ungdomsfängelse skall meddelas, där skälig anledning finnes antaga, att den dömda är i behov av sådan fostran och undervisning, som kan erhållas i ungdomsfängelse, och att han är utvecklingsduglig. Fängelsedomstolen består av chefen för fängsvårdsväsendet och av tre andra av republikens president för fem år i sänder förordnade ledamöter, av vilka en bör vara förfaren i domarvärv och en läkare med erfarenhet i sinnessjukvård.

Strafftiden för ung förbrytare, som bestämts att intagas i ungdomsfängelse, anses förlängd för tukthusfångar med 2 år och för fängelsefångar med 1 år utöver den i domen bestämda tiden, men straffet kan likväl anses helt och hållet utståndet så snart tiden för av allmän domstol ådömt straff gått till ända. — I ungdomsfängelse kommer särskild vikt att läggas på straffets uppfostrande betydelse och den dömda försöker man vänja vid att arbeta och såvitt möjligt lära sig ett för honom lämpligt yrke, varav han efter frigivningen kan få sin utkomst. I avseende å straffets verkställande i ungdomsfängelse skola tukthus- och fängelsefångar intaga samma ställning.

Om ett barn under 15 år begår straffbar handling skall han inte domfällas. Angående de åtgärder sådant barn kan

underkastas stadgas närmare i lagen om barnskydd. Förhandling angående gärning, begången av den, som är yngre än 18 år, skall alltid hållas inom slutna dörrar. Lagen har ännu icke trätt i kraft.

Lagen d. 9 jan. 1934 om hållande i allmänt arbete av särskilda för brott mot lagarna om alkoholdrycker dömda personer förlängdes att gälla till utgången av år 1946.

Av skäl som jag redan i min senaste redogörelse omnämmt, var fångantalet i årets början jämnförelsevis lågt, endast 3.941, men uppgick redan vid årets slut till 5108. Av de kvarblivna voro

häktade för brott.....	633
tukthusfångar	3058
till tvångsinrättning överförda recidivister ..	224
fängelsefångar.....	885
bötesfångar	69
häktade för lösdriveri.....	44
till allmänt arbete ådömda	181
transportfångar.....	14
Summa..	5108

Under övervakning stodo inalles 5.920 fångar.

Av dem

utgick prövotiden för	2151
avledo.....	71
förverkade sin villkorliga frihet på grund av förseelse i uppförande	
a) på grund av prövning frigivna	26
b) obligatoriskt frigivna	35
c) benådade	15
förverkade sin villkorliga frihet på grund av nytt brott	
a) på grund av prövning frigivna	92
b) obligatoriskt frigivna	128
c) benådade	123
kvarstodo till följande år.....	3279

Summa.. 5920

Beloppet av de böter, som under året 1940 försonats av de i fängelserna intagna fångarna, utgjorde 617.495: — (år 1939 — 3.103.672: —). Antalet fångar, som med frihetsstraff försonat böter, har utgjort:

	män	kvinnor	Summa
år 1936...	11.551	689	12.240
» 1937...	10.200	521	10.721
» 1938...	9.312	299	9.611
» 1939...	7.104	197	7.301
» 1940...	1.187	74	1.261

Fängelsepsykiaterns huvuduppgift har allt fortfarande varit undersökningen av de manliga tukthusfångarna, vilka ännu ej fyllt 21 år. Antalet sådana fångar var sammanlagt 213. Efter undersökningen hava de enligt socialprognosen bästa förpassats till Kervo ungdomsfängelse och de osäkra eller eljest för öppet fängelse lämpliga till gossavdelningen i samband med Sukeva centralfängelse. Mera utpräglat sinnessjuka och enligt prognosen undermåliga ha kvarhållits i Helsingfors centralfängelse. Sålunda ha till Kervo förpassats 129 och till Sukeva 53 fångar, medan 31 kvarblivit i Helsingfors. Då man tar i betraktande, att år 1938 befordrades 161 tukthusfångar till Helsingfors för att undersökas av psykiatern, år 1939 endast 141, och att psykiaterns arbetsverksamhet år 1940 kunde taga sin början först efter d. 15 april, har antalet av de till tukthus dömda unga förbrytare stigit avsevärt. Av de 213 ungdomsfångar hava visserligen 69 dömts av krigsrätten. — Dessutom har fängelsepsykiatern undersökt 15 andra tukthusfångar, vilka i fängelse visat tecken till psykisk sjuklighet eller vilka befordrats från andra fängelser till Helsingfors för att undersökas av honom. Under årets lopp har fängelsepsykiatern utfärdat 12 motiverade psykiatriska utlåtanden.

Kurser för fångknektarna kunde givetvis icke hållas. Ännu på höstsidan ansågs tiden icke vara lämplig för sådana kurser.

Följande siffror belysa fängelsernas arbetsverksamhet. Vid centralfängelserna i Sukeva färdigbyggdes ett redskapsskjul samt ett nytt stall, som inrymmer 24 spiltor och 12 föl-kättar. I Konnunsuo fullfärdigades en iskällare, ett dubbelt silostorn och ett gemensamt gödselhus för ladugården och stallet. I Riihimäki byggdes ett vedluder för svinhusets

behov samt ett halmlider bredvid tröskrummet. I Tavastehus utfördes mindre reparationsarbeten och vid ungdomsfängelset i Kervo blevo färhuset och ett dubbelt silostorn färdiga. Vid reservfängelserna i Karvia, Köyliö, Huittinen och Pelso byggdes 5 boningshus för småbrukare, 2 badstugor, 3 källare, 1 byggnad för husdjur, 1 redskapsskjul och 11 hö- eller foderlador. Dessutom utfördes jordbruksarbeten: för nyodlingar grävdes 41.854 l. m. avlopps- samt 156.954 l. m. nack- och tegdiken, upphackades 19,962 ha ny jord och lerslogos 145,0 ha, anlades 7.147 m. ny väg och 1586 m. skyddsvallar.

De under fängelsernas förvaltning stående odlingarnas totalareal uppgick till 4.101,83 ha.

Tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs vars byggnader till en del redan tidigare överlätits åt alkoholistanstalten, blev nu helt och hållet indragen.

De totala utgifterna vid samtliga fängelser (nybyggnadsarbetena frånräknade) uppstego till 79.627.578:10 och inkomsterna enligt räkenskaperna till 32.078.559:—, varav inkomster av lägenheter 16.238.291:95. Utgifterna för varje fånge per dag voro 39:17 och inkomsterna 15:08, netto-kostnaderna alltså 24:09, vilket är 1:26 mindre än året förut.

På grund av Moskva-freden förlorade vårt fångvårdsväsende det gamla länsfängelset i Viborg. Redan under krigets lopp hade fängelsebyggnaderna där lidit rätt svåra skador. I St. Michel skadades fängelsemuren och en yttre vägg av ett förrådsskjul. Däremot förblevo de övriga fängelserna så gott som oskadda, endast fönsterrutorna splittrades här och var.

Ehuru fängelsepersonalen och fångknektarna voro då för det mesta befriade från krigstjänsten — förutom officerarna — deltog mången som frivillig aktivt i kriget. Deltagarnas antal i olika fängelser varierade mellan 4—10 % av de manliga fångvårdsmän, men uppgick i några fängelser ända till 20 %. Även bland dessa krävde kriget dyra offer. Direktören vid länsfängelset i Viborg, A. Almqvist, föll som offer för luftbommardemanget och av fångknektarna stupade inalles 12.

Dansk Børneforsorg.

Statistisk Beretning fra Landsnævnet for
Børneforsorg for Aarene 1938—40 m. v.

Efter at der i nogle Aar ikke har været udsendt nogen statistisk Beretning fra Landsnævnet for Børneforsorg, er der i Slutningen af 1941 udsendt en større Beretning, der omfatter Aarene 1938—40. Efter Anmodning fra Arbejds- og Socialministeriet er der foretaget en dyberegaaende Undersøgelse af Milieuforhold og Fjernelsesgrunde for 900 Børn, som i 1938 blev fjernet fra Hjemmet i Henhold til Forsorgslovens § 130 Stk. 1 og endvidere bl. a. givet Oplysninger angaaende Tiltalefrafald i Medfør af Straffelovens § 30 og Retsplejelovens § 723 overfor Personer under 18 Aar. Den nærmere Bearbejdelse er foretaget af Fuldmægtig, cand. polit. *Henning Friis*.

I det følgende skal gives Oplysning om nogle Hovedpunkter i den foreliggende Beretning og tillige tilføjes nogle Bemærkninger om Anvendelsen af forebyggende Foranstaltninger overfor Børn i Aarene 1938—40.

Fjernelse fra Hjemmet kan efter Forsorgslovens § 130 Stk. 1 beslattes af et Børneværnsudvalg, naar et Barn under 18 Aar har en særlig vanskelig Karakter eller har udvist meget slet Opførsel eller naar Barnet paa Grund af Forældres eller andre Opdrageres Lastefuldhed, grove Forsømmelighed eller Mangel paa Vilje til at forsørge Barnet eller paa Evne til at opdrage det er udsat for Vanrøgt eller Fordærvelse, eller naar Barnet mishandles eller behandles saaledes, at dets sjælelige eller legemlige Sundhed udsættes for alvorlig Fare, og endelig naar Barnet trænger til Særforsorg uden for Hjemmet, f. Eks. som aandssvagt.

I det Indberetningsskema, som sendes til Landsnævnet for ethvert af et Børneværnsudvalg fjernet Barn, gives der en kortfattet Redegørelse for de Forhold, der har ført til Beslutningen; men disse Redegørelser er temmelig uensar-

tede og i mange Tilfælde, hvor der er besluttet Fjernelse paa Grund af Barnets vanskelige Karakter eller slette Opførsel, er Oplysningerne om de hjemlige Forhold meget sparsomme. Til Oplysning om Milieuforholdene er der derfor foretaget en nærmere Analyse af en Række Spørgsmaal, som findes besvaret i de Skemaer, der anvendes ved Afgørelsen af, om der skal paalægges Forsøgeren Bidrag til delvis Dækning af Udgifterne ved Forsorgen.

For at kunne drage Sammenligning mellem de fjernede Børns hjemlige Forhold og andre Børns hjemlige Forhold har man anvendt Materiale fra den almindelige Befolknings- og Socialstatistik, herunder bl. a. Indtægts- og Boligstatistik. Man har herved tilstræbt at naa Resultater af tilsvarende Art som ved udenlandske Undersøgelser over kriminelle Børn, jfr. herved allerede *David Lunds* Undersøgelse af svenske Forhold fra 1918 (*Über die Ursachen der Jugendasozialität*) og f. Eks. *Cyril Burt's* og *Healy* og *Bronners* Undersøgelser. For at begrænse Undersøgelsen har man dog ikke taget alle de i et Aar fjernede Børn, men kun 900, der blev fjernet i 1938. Børnene er delt i 2 Grupper, nemlig 683, hvor Børnens eget Forhold helt eller delvis har bevirket Fjernelsen (Gruppe A), og 217, hvor det alene var de hjemlige Forhold, der begrundede Fjernelsen (Gruppe B).

Fordelt efter Alder og Køn viser det sig, at Gennemsnitsalderen ved Fjernelsen var langt højere for A-Børnene, nemlig 14,2 Aar, end for B-Børnene, hvor den var 7,1 Aar. Grunden er formentlig, at mange Børn først i Overgangsaarene ved Udskrivningen af Skolen kommer ud i Konflikter, som medfører Indgriben fra Børneværnets Side. Drengene var i stort Overtal i A-Gruppen, medens der var lige mange Drenge og Piger i B-Gruppen. Den gennemsnitlige Fjernelsesalder var ivoirigt højere for Pigerne end for Drengene. Af Børnene i Gruppe A var 25,3 pCt. født uden for Ægteskab medens Tallet for samtlige Børn i Danmark i 1938 var 10,3 pCt. I Gruppe B var 30,4 pCt. af Børnene født uden for Ægteskab.

Undersøgelsen af Familieforholdene viser, at disse var temmelig ugunstige. Kun i 40,7 pCt. af Tilfældene under A var Barnets Moder gift med Barnets Fader, i B-Gruppen var det tilsvarende Tal 27,7 pCt. Naar Moderen er enlig, maa hun ofte tage Arbejde uden for Hjemmet, og dette gaar jævnlig ud over Omsorgen for Børnene. Kun 36,7 pCt.

af Bornene under A opholdt sig ved Fjernelsen hos deres samlevende Forældre, i B-Gruppen var det tilsvarende Tal 26,7 pCt. Forholdsvis mange af de fjernede Børn kom fra børnerige Familier. Kun $\frac{1}{6}$ af samtlige Arbejderfamilier havde ved Folketællingen 1940 3 eller flere hjemmeværende Børn under 15 Aar, men i Halvdelen af de Husstande, hvorfra de fjernede Børn kom, var der 3 eller flere hjemmeværende Børn under 18 Aar.

Der er foretaget en Sammenligning mellem Indtægtsforholdene for de Forsørgere, hvis Børn blev fjernet fra Hjemmet, og samtlige Forsørgere, og det kan herefter fastslås, at Indtægtsforholdene i det Milieu, hvorfra de fjernede Børn kommer, er væsentlig ringere end i den øvrige Befolkning. Dette gælder i særlig Grad for de Børn, der er fjernet paa Grund af dårlige Forhold i Hjemmet. Mange af Forsørgerne, nemlig i A-Gruppen godt Halvdelen og i B-Gruppen godt $\frac{3}{4}$, havde oppehaaret offentlig Understøttelse af forskellig Art. Med de ringe økonomiske Forhold og de mange Børn følger, at de Boligforhold, hvorunder Bornene levede for Fjernelsen, var væsentlig dårligere end for Børn i Almindelighed. Det er udregnet, at der i Gruppe A-Børnenes Familier levede 2,09 Personer pr. Værelse, og i Gruppe B 2,69, medens Gennemsnittet for samtlige Arbejderlejligheder er 1,69 Person pr. Værelse.

Det er ikke nødvendigt at sige meget om Fjernelsesgrundene; Undersøgelsen bekræfter de Resultater, der er fremkommet ved andre Undersøgelser; Hovedårsagen er for Drengenes Vedkommende Ejendomsforbrydelser, i mange Tilfælde dog i Forbindelse med andre Forhold, navnlig Vagabondering og Skulkning, for Pigerne er den hyppigste Fjernelsesgrund seksuelle Forvildelser; Ejendomsforbrydelser udgør for Pigerne Vedkommende 27,2 pCt. af Forseelserne mod 60 pCt. hos Drengene. De Forhold, der i Forbindelse med Forseelser eller uden saadanne har givet Anledning til Fjernelse, er Opdragelsesvanskeligheder i Almindelighed, Intelligensmangler og andre Defekter. Af de 900 fjernede Børn havde 21 pCt. under normal Intelligensudvikling i stærkere eller svagere Grad; i A-Gruppen alene var det 29 pCt., og ser man paa de Børn, der havde begaaet Forseelser, var 28 pCt. tilbage i aandelig Udvikling. Til Sammenligning kan nævnes, at ved en i 1939 foretaget Undersøgelse af Børn i Folkeskolen i Holbæk Amt med Henblik paa Oprettelse af Særklasser fandt man, at der var

ca. 7 pCt. af de undersøgte Børn, der havde en Intelligenskvotient under 90. Det maa erindres, at Forsorgsloven ikke indeholder Hjemmel til at fjerne Børn fra Hjemmet alene fordi de er Sinker, og at et Antal Børn undergives Aandsvageforsorg uden Børneværnets Indgriben, nemlig ved det sociale Udvalgs Foranstaltning i Forstaaelse med Forældrene, naar Indberetning fra Skole eller Læge i Henhold til Forsorgslovens § 254 har givet Anledning hertil.

Selv om Børn fjernes fra Hjemmet paa Grund af uheldige Forhold hos Barnet selv, kan der dog ofte tillige foreligge Forhold i Hjemmet, som er medvirkende til Fjernelsen. Det er oplyst, at saadanne uheldige Forhold var til Stede for 25,6 pCt. af de Børn, der er henført under A-Gruppen. 9,9 pCt. af Børnene havde Fædre, hvis Forhold er karakteriseret som uheldige, f. Eks. strafbare Forhold, Drikfældighed, psykiske eller fysiske Defekter eller manglende Opdragerevne. For 14,7 pCt. foreligger tilsvarende Forhold for Moderens Vedkommende, navnlig psykiske Defekter forekommer ret ofte. Hvor det er uheldige Forhold i Hjemmet (Milieuet), der er den direkte Anledning til Fjernelsen, vil uheldige Forhold hos en af Forældrene naturligvis forekomme oftere. Af de under Gruppe B henførte Børn var der saaledes 58,1 pCt., hvis hjemlige Forhold maatte karakteriseres som uheldige i Almindelighed. Herunder kan særlig nævnes legemlig Vanrøgt af Barnet og Underernæring. I 36,3 pCt. af Tilfældene havde Faderen vist sig uheldig, i 64,6 pCt. havde Moderen vist sig uheldig; men flere af disse Faktorer har samtidig gjort sig gældende for adskillige af Børnene. De psykiske Defekter spiller ogsaa en ret stor Rolle her, og for Mødrenes Vedkommende ikke sjældent Usædelighed.

Om Antallet af de fra Hjemmet fjernede Børn kan paa Grundlag af Beretningen gives følgende Oplysninger. I Henhold til Lov om offentlig Forsorg § 130 Stk. 1 og § 131 (Fjernelse for 3 Mdr., evt. 6 Mdr.) blev der i Aarene 1934—40 gennemsnitlig fjernet 1282 Børn aarlig, d. v. s. at 1,2 af hver 1000 Børn i Danmark blev fjernet paa Grund af Barnets vanskelige Karakter eller daarlige Opførsel eller paa Grund af alvorlige Mangler ved Barnets Opdragelsesforhold. Aarene 1938—40 viser nogen Nedgang i Antallet af fjernede Børn; Tallet var i 1938 1212, i 1939 1073, og 1940 1135. Krigstilstanden synes altsaa ikke at

have givet sig mærkbart Udslag i 1939 eller 1940. Der foreligger ikke i Øjeblikket nogen samlet Oversigt for hele Landet for 1941; men det vides, at Tallene for nogle store Kommuner viser betydelig Stigning. Afgangen af Børn var i 1934—37 væsentlig mindre en Tilgangen, i Aarene 1938—40 har Afgangen været omtrent som Tilgangen, nemlig henholdsvis 1135, 1133 og 1101.

Det samlede Antal Børn under Forsorg var ved Begyndelsen af 1934, altsaa kort efter Forsorgslovens Ikrafttræden 4721, ved Udgangen af 1940 6567, hvilket svarer til 0,56 pCt. af samtlige Børn i Danmark. De fjernede Børn fordeles sig med ca. $\frac{1}{3}$ paa Hovedstadskommunerne (København, Frederiksberg, Gentofte), ca. $\frac{1}{3}$ paa Købstæderne og ca. $\frac{1}{3}$ paa Landkommunerne. Antallet af Fjernelser stiger med Børnenes Alder; dette gælder særlig i Hovedstaden. Der fjernes nogle flere Drengene end Piger, særlig i Hovedstaden.

Indberetningen til Landsnævnet giver Oplysning om, hvorledes Børnene anbringes straks ved Fjernelsen. Der fremgaar heraf, at 63,2 pCt. af Børnene i 1940 blev anbragt i Optagelseshjem, ca. 22,4 pCt. i andre Arter af Opdragelseshjem, 8,8 pCt. i privat Pleje, Tjeneste, Lære eller lignende, 5,6 pCt. i Særforsorgsinstitution, Hospital eller paa anden Maade. Benyttelsen af Optagelseshjem har været stigende gennem Aarene, men Optagelseshjemmene er i mange Tilfælde Gennemgangsled til Anbringelse i andet Opdragelseshjem eller til Anbringelse under frie Forhold.

Oplysningerne om Udgangen af Forsorg viser, at Flerparten af Børnene var fyldt 18 Aar ved Udgangen, men det maa herved erindres, at mange først fjernes fra Hjemmet i Aarene nærmest for det fyldte 18. Aar. I et stort Antal Tilfælde forlænges Forsorgen ud over det 18. Aar ved Børneværnets Beslutning og med Landsnævnets Godkendelse. Dette gælder særlig, naar man ønsker at sikre Gennemførelsen af en Læreuddannelse, der først kan tilendebringes efter det fyldte 18. Aar, og i Tilfælde, hvor den unge paa Grund af mangelfuld eller forsinket Udvikling ikke er egnet til at klare sig selv i 18 Aars Alderen og derfor har maattet anbringes f. Eks. i Skolehjem, Sinekehjem eller Fredeshjem.

Antallet af Indankninger for Landsnævnet af de af Børneværnsudvalget truffne Beslutninger om Fjernelse er kun ringe; i 1940 drejede det sig kun om 40 Børn, d. v. s. 3,5 pCt. af Fjernelserne. I en Del flere Tilfælde, nemlig 99 i 1940,

blev en af Børneværnsudvalget truffen Beslutning om Nægtelse af ansøgt Ophør af Forsorgen indanket for Landsnævnet.

Ved Siden af Omsorgen for de ved Beslutning efter Forsorgslovens § 130 Stk. 1 eller § 131 fjernede Børn paahviler det Børneværnsudvalgene at drage Omsorg for Anbringelse, Opdragelse og Uddannelse af Børn, der staar uden Forsørger eller hvis Forældre midlertidigt eller vedvarende er ude af Stand til at sørge forsvarligt for dem og derfor har fremsat Begæring derom. I Henhold til denne Bestemmelse i Forsorgslovens § 130 Stk. 2 blev i 1940 3540 Børn undergivet Forsorg, medens der samme Aar udgik 3445 af Forsorg; det samlede Antal Børn under Forsorg efter § 130 Stk. 2 ved Udgangen af 1940 var 4195. Det er særlig Børn i de yngre Aldersklasser, der inddrages under den her nævnte Forsorg. Over $\frac{3}{4}$ af Børnene anbringes i Optagelseshjem som første Anbringelsessted; mange af Anbringelserne er af kort Varighed, f. Eks. under Sygdom i Hjemmet, og Udgangen af Forsorg sker derfor i de allerfleste Tilfælde (i 1940 87,1 pCt.) ved Tilbagegivelse til Hjemmet.

Om Børneværnsudvalgenes Iværksættelse af forebyggende Foranstaltninger afgives aarlig Indberetning til Overinspektionen for Børneforsorgen. Disse forebyggende Foranstaltninger kan beslutes i Henhold til Forsorgslovens § 123, naar der foreligger Grundlag for en Fjernelse af Barnet efter § 130 Stk. 1 eller § 131, men det dog skønnes forsvarligt at undlade Fjernelse, samt naar et Barns Velfærd igrøvrigt kræver Iværksættelse af forebyggende Foranstaltninger.

Den hyppigst anvendte forebyggende Foranstaltning er Beskikkelse af Tilsynsværge. I 1940 fik 1164 Børn beskikket Tilsynsværge. Tallet svarer omtrent til de nærmest foregaaende Aars Tal. Ligesom ved Fjernelsen var de fleste Børn i de ældste Aldersklasser (15—18 Aar). 1038 Tilsynsværgemaal blev ophævet i 1940, og der var herefter ved Udgangen af 1940 2819 Børn, som havde Tilsynsværge. Heraf var 1703 Dreng og 1116 Piger, og der er altsaa en betydelig Overvægt af Dreng. Det fremgaar ikke af Indberetningerne, hvad Grundlaget i de enkelte Tilfælde har været for at beskikke Tilsynsværge; men af Oplysninger fra Københavns Børneværn fremgaar, at der i 1940 i København blev besluttet forebyggende Foranstaltninger for 615 Børn, og at Grunden i 359 Tilfælde var at søge i Barnets eget Forhold, i 256 Tilfælde i Forsørgerens Forhold.

Et Tilsynsværgemaal kan forlænges ud over det fyldte 18 Aar ved Beslutning af Børneværnsudvalget og med Godkendelse af Amtet (Socialministeriet). Dette skete i 1940 i 91 Tilfælde.

Den i Forsorgslovens § 123 hjemlede Adgang til at give bestemte Paalæg med Hensyn til et Barns Opdragelse eller Pleje blev i 1940 benyttet i 156 Tilfælde, heraf i 21 Tilfælde vedrørende Born over 14 Aar; Advarsel blev tildelt vedrørende 778 Born til Barnet selv, dets Forældre eller andre Opdragere.

Det er givet, at forebyggende Foranstaltninger i en hel Del Tilfælde iværksættes paa Grundlag af et Tiltalefrafald, naar Forholdene ikke gør en Fjernelse nødvendig, men der haves intet talmæssigt Materiale til Oplysning om, i hvor mange Tilfælde det er sket i 1940. Ej heller er det oplyst, i hvor mange Tilfælde et Tiltalefrafald har givet Anledning til Fjernelse.

Om Antallet af Tiltalefrafald foreligger der en Række Oplysninger i Landsnævnets Beretning. Der sondres mellem Tiltalefrafald i Henhold til Straffelovens § 30 for Lovovertrædelser begaaet af Personer mellem 15 og 18 Aar og i Henhold til Retsplejelovens § 723 i Sager af lidet alvorlig Karakter eller i Tilfælde, hvor Tilsyn ikke lader sig gennemføre. Der blev herefter i 1940 frafaldet Tiltale over for 742 unge Personer i Henhold til Straffelovens § 30 og overfor 178 unge Personer i Henhold til Retsplejelovens § 723, altsaa ialt 920. Af de 742 Personer, der opnaaede Tiltalefrafald efter Straffelovens § 30, blev 696 fritaget mod at undergives Børneforsorg; i 467 Tilfælde blev der ikke fastsat nærmere Vilkaar, men for 106 bestemtes, at Anbringelse skulde ske i Opdragelseshjem, for 20, at Anbringelse skulde ske i Opdragelseshjem og Forsorgen tillige forlænges udover det fyldte 18 Aar, og for 103, at Forsorgen skulde forlænges ud over det fyldte 18 Aar, men uden Krav om særlig Anbringelsesmaade.

Der findes i Forsorgslovens § 150 Hjemmel til at frafalde Tiltale overfor Personer mellem 18 og 21 Aar, der er anbragt i et Opdragelseshjem eller er udskrevet under Tilsyn, hvis det findes, at Anvendelse af de i Loven hjemlede Foranstaltninger til Opdragelse og Oplæring er tilstrækkelig; men der haves ikke noget Materiale til Oplysning om, hvor hyppigt denne Bestemmelse anvendes.

Antallet af Tiltalefrafald var i 1940 noget større end i

1939, da det var 856, men mindre end i 1938. I 1941 har der været en meget betydelig Stigning i Antallet af Tiltalefrafald, og Børneforsorgen har i det hele været præget af en meget stærk Tilgang af Børn og Unge, hvilket har medført Overbelægning i de fleste Opdragelseshjem, særlig de Hjem, der modtager Elever over 14—15 Aars Alderen.

Tiltalefrafaldene drejer sig ganske overvejende om Berigelsesforbrydelser; i 1937—40 udgjorde de 82,6 pCt. af samtlige Lovovertrædelser; 8,7 pCt. af Tilfældene vedrørte Forbrydelser af seksuel Art.

Tiltale blev kun rejst i meget faa Tilfælde i Anledning af Forbrydelser begaaede før det 18 Aar, Tallet for 1940 var 24 mod 21 i 1939 og 22 i 1938. I 6 Tilfælde blev der i 1940 idømt Ungdomsfængsel, i 5 Tilfælde Fængsel eller Hæfte, i 9 Tilfælde betinget Dom, i 2 Tilfælde betinget Dom og Tilsyn, og i 2 Tilfælde fik Sagerne andet Udfald.

De nu herskende Forhold i Danmark vil sikkert i den nærmeste Tid vise en betydelig Vækst i Børneværnsudvalgenes Arbejde; det var ønskeligt, om de forebyggende Foranstaltninger blev gennemført saa effektivt som muligt for at undgaa, at Antallet af Fjernelser fra Hjemmet svulmer for stærkt op. Man maa herved ogsaa have Opmærksomheden henvendt paa, at de forebyggende Foranstaltninger iværksættes i Tide.

Oluf J. Skjerbæk.

Litteratur.

Emil Stang: Rettergangsmåten i straffesaker. Anmeldt av sorenskriver J. C. Grøner.

En betydelig videnskapsmann er ikke alltid en dyktig pedagog, hverken i skriftlig eller muntlig fremstilling, og en dyktig lærer og veileder i det praktiske liv behøver ikke være en betydelig videnskapsmann i det fag han behandler. Men er begge egenskaper forenet hos en mann, vil hans skriftlige fremstilling av emnet gi øket verdi både for videnskapen og for det praktiske liv, og enn større for den ungdom som skal sette sig inn i stoffet som grunnlag for sin teoretiske og praktiske utdanning. Et lite samfund med sterkt begrenset økonomisk evne vil nødvendigvis regelmessig måtte kreve av den statslønnede videnskapsmann, at han samtidig er lærer for den studerende ungdom og gjennom skriftlige fremstillinger gir den og det praktiske livs menn den nødvendige hjelp til studiet og i livet.

Dette gjelder vell i de fleste områder av videnskap og høiere teoretisk utdanning i vårt land. Og i hvert fall har det vært og vil fremdeles bli nødvendig for norsk rettsvidenskap. Det er i første rekke videnskapsmennene ved vårt universitet som foruten å føre norsk rettsvidenskap frem til det høie nivå, der det vell må erkjennes at den nå står, også har utdannet de praktiske livs menn på begge sider av skranken og gjennom sine skriftlige arbeider daglig gir dem den teoretiske støtte og veiledning under deres arbeid. Med det resultat, at vort hele rettsliv står så høyt som det gjør, og i pakt med vårt folks sterke rettskjensle gjør vårt land til et rettssamfund med rettssikkerhet for innlending og utlending, for fattig og rik.

Men ved siden av universitetslærerne står også en rekke av det praktiske rettslivs menn — dommere og praktiserende jurister — som både gjennom sitt arbeid med den konkrete sak og gjennom teoretiske arbeider har deltatt i utviklingen av rettsideen og i oppbygningen av rettssam-

fundet. Deres tid vil ha vært optatt med løsning av dagens krav, men nettop disse krav har gitt dem kyndighet i stoffet og evne til å se rettsreglene i sammenheng og bedømme deres praktiske brukbarhet. Fra norsk straffeprosess må jeg i denne forbindelse nevne de to store navn, riksadvokat *Getz* og lagmann *Salomonsen*. Men ethvert alvorlig søkende teoretisk arbeid fra det praktiske livs menn må mottas med takknemlighet og vil ha sin verdi hvad enten det tjener til videre utdypning av rettsreglenes ide og indre sammenheng, eller det i første rekke er nyttig som lærebok for studenter eller håndbok for den praktiserende jurist.

Det foreliggende arbeid er efter forfatterens forord skrevet »først og fremst for å skaffe de juridiske studenter en brukbar lærebok« og ved siden herav med tanke på de praktiserende jurister på begge sider av skranken. Ut fra denne plan bør derfor arbeidet bedømmes. Det gir sig ikke ut for å være en videnskapelig fremstilling med undersøkelse og kritikk av straffeprosessretten og dens forhold til vår eldre lovgivning eller fremmed lovgivning, og forfatteren innlater sig ikke i større utstrekning på drøftelse av de tvil og uoverensstemmelser som tidligere arbeider på feltet kunne gi anledning til. Det må i første rekke sees som en lærebok for studenter. På dette område viser forfatteren sig å ha sjeldne evner. Hans stil er klar og grei, sproget enkelt og naturlig, helt igjennem mundtlig og vil i høy grad lette tilegnelsen for den unge jurist, som tar fatt på et så broket emne som straffeprosessen vil fortone sig for ham. Disposisjonen av stoffet er naturlig og oversiktlig. Forfatterens rike erfaring i straffesaker som praktiserende advokat og dommer i Høyesterett har gitt ham en sikkerhet i emnet og et herredømme over stoffet, som ytrer sig gjennom hele boken. Best er derfor også hans fremstilling på de områder, der viser forsvareren, mindre god der påtalemyndighetens stilling og funksjoner blir gjennomgått. Behandlingen av forelegg og anke mot vedtatt forelegg er f. eks. nokså overfladisk. Påtaleinstruksen er overhodet ikke nevnt.

Hele fremstillingen er trengt sammen på snau 300 sider. Det er ikke til å unngå, at dette er skjedd på bekostning av verdier, som betyr meget for den som skal tilegne sig stoffet. Gjengivelse av lovbestemmelsene er med hensikt mest mulig sløifet, og til Høyesteretts avgjørelser — »av-

gjerdet» som forfatteren kaller det — er regelmessig henviset bare ved å nevne årgang og side i Norsk Rettstidende. Eksempler fra rettslivet på rettsreglenes anvendelse er fåtallige og svært kursoriske. Forfatteren har med forsett innskrenket seg til å vise til Rettstidendes referater. Det er sikkert nokk at voluminøse fremstillinger med stor bredde av både praktiske og økonomiske grunner er lite ønskelige for studentene. Men fremstillingen kan også bli for knapp og sammentrengt og derfor abstrakt slik at en virkelig tilegnelse og forståelse blir vanskelig.

Det må kreves av en lærebok for studenter at fremstillingen ikke innskrenker seg til å gi resultatene, serlig der disse kan bero på tvilsomme tolkninger av loven, men også begrunnelsen. Det juridiske studium — som ethvert annet videnskapelig studium — skal lære studentene å trenge inn i stoffet. De skal lære juridisk tankegang, lære å forstå de store linjer og ideer som ligger til grunn for rettsreglene, den inbyrdes harmoni mellom disse og deres teoretiske og praktiske berettigelse — eller mangel på harmoni eller praktisk hensiktsmessighet, hvis slik foreligger. Tilfredsstiller en lærebok ikke disse kravene blir studiet ikke videnskapelig arbeid men lett bare mindre verdifullt eksamenspugg. For en praktisk håndbok for den praktiserende jurist vil det kanskje ofte ikke være nødvendig å stille disse krav. Han vil kunne bare ha bruk for å friske opp sine glemte kunnskaper og vil desuten ha andre teoretiske kilder han vil kunne benytte, hvis han skal trenge dypere inn i stoffet. Men skal studentens lærebok tvinge ham til også å gå til andre og tungere arbeider i den samme disiplin for å få forståelse, vil lærebokens idè være vesentlig redusert. Jeg er redd for, at det foreliggende arbeid her ikke holder mål. Vi får vite resultatene men for lite om deres begrunnelse. Det bør også nevnes, at selv om begrepsjurisprudensen for tiden ikke står høyt i kurs, har studentene bruk for å vite, hvad forfatteren mener med de juridiske begrepene han benytter. Mundtlig rettsforhandling karakteriseres av forfatteren — med rette — som »en av de store landvinninger i norsk rettspleie«. Men det sies ikke hvad som ligger i begrepet. Heller ikke sies hvad ligger i »bevisumiddelbarheten« som en av straffeprosessens grunnsetninger. Av lovens § 332, som blir gjennomgått — om enn noe svakt — vil nokk studenten få en anelse om hvad menes. Men i en lærebok bør det uttrykkelig

forklares. Om prejudisielle spørsmål under en straffesak og straffedomstolens stilling overfor en avgjørelse i sivil sak får vi vite lite. Tilsvarende gjelder andre felter. Det kan innvendes, at studentene forutsettes før de tar fatt på straffeprosessen å ha lest sivilprosess og der fått den nødvendige innføring i prosessen og dens grunnelementer. Men dette holder jo ikke alltid stikk. Hvad om forfatteren var gått ennå videre og ved siden av fremstillingen av de straffeprosessuelle regler også ganske kursorisk hadde nevnt hvorledes de tilsvarende spørsmål var løst i sivilprosess? Det ville nok krevd endel utvidelse av boken, men samtidig vært til stor nytte for studentene.

Forfatterens fremstilling av rettsreglene og hans løsning av vanskeligere problemer er stort sett i samsvar med de videnskapelige fremstillinger som foreligger og med Hoiesteretts praksis. Hvor der er uenighet i teorien, blir vi regelmessig gjort oppmerksom på det.

På flere punkter kunne det nok være plass for annen mening enn forfatterens. Måske henger det sammen med, at fremstillingen undertiden er så knapp at den kan virke villedende. Når det således læres, at påtalemyndigheten kan overføre hele etterforskningen til forhørsretten uten å begjære rettslig forundersøkelse og vil gjøre dette »i alle saker av noen betydning» — kan jeg ikke være enig. Utviklingen har vell stadig gått i retning av å nøie sig med utenrettslig etterforskning, selv om saken er av nokså stor betydning for siktede selv, — og gjerne også for det offentlige. Det avgjørende vil vell være om politiets etterforskning er så omhyggelig og pålitelig, at det er forsvarlig å avgjøre tiltalospørsmålet på grunnlag av den. Og efterhvert som vi har fått stadig bedre utdannede etterforskningsbetjenter vil nytt avhør i forhørsrett bli mindre nødvendig.

Side 147 sies, at stevning til siktede til rettsmøter ikke er nødvendig, hvis han sitter fengslet. Dette må vell skyldes en ren feiltagelse. At saken i dette tilfelle kanskje kan fremmes uten stevning, fritar ikke for plikten til å stevne med almindelig varsel. Det blir visst også alltid gjort. Heller ikke kan vell forfatteren mene hvad han sier i eksemplet side 207—8 om partenes utskyting av lagrettemenn under hovedforhandlingen for lagmannsrett. Forfatterens bemerkning side 235: »Til skade for tiltalte kan utvalget derimot bare forandre dommen, når den strider mot lovens straffutmålingsregler» — er vell bare en mindre overveiet sleng-

bemerkning. Såvidt jeg vet har det alltid vært lært — og praktisert — at ny fellende dom til tiltaltes skade kan Højesteretts kjæremålsutvalg aldrig avsi. Og annet synes ikke forenlig med lovens ord. Jeg kan heller ikke følge forfatteren når han side 229 lærer at Højesterett etter anke kan felle for underslag, hvor underinstansen har fellet for tyveri («Tjueri» finner forfatteren å være den rette skrivemåte!). Det kan ikke være riktig å anse simpelt tyveri som underslag pluss besiddelseskrenkelse. Underslaget krever en fullbyrdet tilegnelse, hvad tyveri ikke gjør. Forfatterens lære i samme forbindelse om Højesteretts adgang til å endre subsumsjonen hvis underinstansen bare har grepet feil i denne og domt etter et uriktig straffebud — kan vell heller ikke godtas. Jeg trodde det nå var blitt sikker rett og praksis, at Højesterett aldri kan avsi fellende dom etter et straffebud, med mindre underinstansen har domfellet etter dette eller etter et straffebud hvis gjerningsinnhold omfattes av det første.

En åpenbar lapsus er det selvsagt, når skjemaet for en tiltalebeslutning — side 142 — mangler angivelse av den domstol for hvilken sak reises. Anvisningen på at en dom i herreds- og byrett bør innta hele tiltalebeslutningen — side 173 — kan være praktisk, men noen almindelig regel er det ikke, og enn mindre en nødvendighet.

Jeg kan ikke være enig med forfatteren, når han karakteriserer som en omgåelse av loven den almindelige praksis, at politimannen under hovedforhandlingen avhøres om og refererer den forklaring tiltalte tidligere har gitt til ham. Selv om § 329 er således å forstå — hvad den ikke uttrykkelig sier — at oplesning av tiltaltes utenrettslige forklaring er forbudt, følger på ingen måte herav, at retten skal bli forholdt det ofte meget verdifulle bevis som en slik forklaring kan gi. Noe annet er, at retten her må vise stor forsiktighet og kritikk både ved avhør av politimannen og ved vurderingen av det bevis det inneholder.

Heller ikke kan jeg godta forfatterens tolkning av § 331 om rettens maktesløshet overfor en utflytende og unodig bevisførsel. For det første gjelder § 331 vistnok ikke bevisførselen om straffespørsmålet. Men også ved skyldspørsmålet har efter § 307 rettens formann rett og plikt til å dra omsorg for å fjerne alt, som til unytte trekker saken i langdrag. Denne hjemmel må kunne benyttes — og blir også brukt av en nogenlunde myndig dommer — til å avskjære oplagt unyttig bevisførsel.

Det er spredte og mer tilfeldige anker jeg her har nevnt. Det kan lett forfleres. Hver enkelt betyr kanskje ikke meget. Men for den juridiske studerende, som ved sin eksamen møter frem uten annen teori i straffeprosess, vil det nokk kunne få sin betydning. Jeg er tilbøilig til å mene, at det til juridisk embedseksamen på flere punkter bør stilles krav til kandidatens kunnskaper i straffeprosess, som det foreliggende arbeid ikke tilfredsstiller, såfremt det ikke suppleres med annen teori. Det må erkjennes at professor Skeies høist verdifulle og i enhver henseende solide og grundige fremstilling av den norske straffeprosess — som er ført helt frem til de viktige endringer av loven i 1939 — på grunn av sitt omfang og sin grundighet vil virke avskrekkende på den unge student. Verket er jo ikke bare en lærebok for studenter, men et inngående videnskapelig arbeid, som alltid vil bevare sitt verd i norsk juridisk litteratur. Men etter mitt skjønn kan de juridiske studerende ikke komme forbi Skeies verk og nøie sig med Stangs fremstilling. Lesning av begge vil være udmerket, og som repetisjonskursus vil den siste egne sig. Men noe påtrengende behov for boken foreligger neppe. Studentene vil sikkert gripe den med glede og lese den med utbytte. Men de må ikke nøie sig med den til sitt studium av straffeprosessen.

Ørnulv Ødegaard: Unge tilbakefallsforbrytere. En socialpsykiatrisk undersøkelse. Oslo 1941. 66 sider. Anmeldt af H. Helweg.

Som et led i forberedelserne til gennemførelse af en arbejdsskole for unge lovovertrædere i stedet for fængsel, altsaa noget der nærmest svarer til vort ungdomsfængsel, har overlægen for Gaustad Asyl ved Oslo paa justitsministeriets foranledning foretaget en undersøgelse af en gruppe tilbagefaldsforbrydere i alderen 18—23 aar. Materialet er ikke stort, ialt 39 fanger, men det repræsenterer ca. 90 % af alle de mandsfanger i denne alder, der paa undersøgelsestidspunktet udstod fængselsstraf i Norge. Abnorme personer er i forvejen skilt fra, saa det drejer sig udelukkende om personer, der i retslig henseende maa gælde for normale. De har alle været straffede før med fra 1 til 15 straffe. Formaalet med arbejdet er at søge at udfinde, hvor mange af disse fanger man vil finde egnede til behandling paa en

arbejdsskole, og de underkastes i dette øjemed en grundig kriminalbiologisk undersøgelse.

Oversigten over arvelighedsforholdene giver intet nyt. Dertil er materialet for lille. Den kriminelle belastning findes i mindre grad i ascendensen, fortrinsvis hos de undersøgte søskende, et forhold forf. opfatter som udtryk for, at miljøvirkning spiller nok saa stor rolle som nedarvede anlæg. I samme retning peger det forhold, at de hjem, hvorfra fangerne er udgaaet, gennemgaaende har været ringe. Kun 2 af 39 er vokset op i gode hjem. Kun 5 har haft en nogenlunde god fader og kun 12 en nogenlunde god moder. De begaaede lovovertrædelser er saa godt som udelukkende ejendomsforbrydelser, og undersøgelsen viser, at arbejdsløsheden vel maa antages at have haft stor betydning, men ikke som aarsag til egentlig nød. Virkelig nød har sjældent eller aldrig været tilstede, men motivet til tyverierne har derimod ofte været savnet af midler til at tilfredsstille et, ganske vist beskedent luksusbehov. Forf. skriver: »Det som gør dette enkleste luksusbehov saa uimodstaeligt synes at være trangen til selvhævdelse overfor kammeraterne og ikke mindst overfor pigerne«. Dog lægger forf. ogsaa vægt paa selve orkesløsheden, der begunstiger den uheldige gensidige paavirkning. (Forf. synes her noget hildet i den almindelige forestilling om en selvstændig virkning af flokken, beroende ikke blot paa de enkelte individers vekselvirkning).

Størst interesse knytter sig til afsnittet om fangernes psykologiske særart, idet materialets lidenhed her ikke spiller saa stor rolle.

De aandelige evner ligger som regel lidt under det normale. Det gælder navnlig den almindelige aandelige modenhed, mindre den praktiske arbejdsduelighed. Skævheder i karakteren og personlighedsstrukturen findes i stort omfang. Forf. benytter her Ewalds karakterologiske system; finder mange følsomme individer men kun faa følelseskolde, mange astheniske og kun faa steniske, og som venteligt mange med daarlig selvstyring og ringe selvkontrol.

Paa grundlag af sin karakteranalyse opstiller forf. 3 typer. Den første gruppe af de 39 betegnes som »de balancerede underskudspersonligheder«. Det er personer med let forhøjet stemningsleje, evner under middel og ringe følsomhed. Selvkontrollen er daarlig og ligeledes retentionsevnen (d. v. s. stadigheden, evnen til at fastholde et forsæt og en linie)

er under middel, og i driftsmæssig henseende er de nærmest vege (astheniske). De er ofte syntone efter den Kretschmerske typologi, men deres totale karakterstruktur gør dem uegnede til at hævde sig i livskampen; de kan ikke lære af bitre erfaringer. Personlige konflikter spiller ingen rolle ved deres sociale afsporing. Forf. mener, at karakterdefekten ved denne type er mere betinget af miljøvirkning i barndom end af nedarvede anlæg. Man forstaar ikke rigtig hvorfor.

Den anden type er de ubalancerede underskudspersonligheder. Der er der 13 af. Deres stemningsleje er snarest depressivt og ofte svingende. De er overvejende schizotyme, og de har ofte en betydelig retentionsevne, mere steniske og med stærkere følelser. Det intellektuelle niveau er dog ikke bedre og manglen paa sjælelig balance er fremtrædende. De nærmer sig det psykopathiske, og specielle personlige konflikter spiller ofte med ind som aarsag til den sociale afsporing. Ligeledes alkoholmisbrug. Forf. mener dog, at arvelige anlæg her spiller en stor rolle, men undlader desværre ogsaa her at begrunde sin mening.

Den tredje gruppe, de sjælelig balancerede og veludrustede, er ikke særlig talstærke. Der er kun 4 af dem. Det er kraftige, paagaaende naturer med gode evner, energiske og ærgerrige. Selvkontrollen er i og for sig ikke daarlig, men bliver dog for svag i forhold til den betydelige styrke i impulsen, og af dette misforhold udspringer den sociale afsporing. Disse folk er snarest syntone efter Kretschmer.

Forf. belyser disse sine 3 typer med beskrivelse af karakteristiske enkelttilfælde, og hele dette afsnit er trods sin korthed af stor interesse.

Af værdi er ogsaa det følgende afsnit, hvori de undersøgte kriminelle forhold specielt analyseres. Ogsaa her kunde man have ønsket en lidt fyldigere behandling, men interessante træk er dog fremhævede. Saaledes finder forf., at lejlighedstyverier i egentlig forstand er sjældne, medens paa den anden side systematiseret og udspekuleret planlægelse ikke forekommer. Tyverierne er i hovedsagen af ret tilfældig karakter, men udspringer ikke, som det egentlige lejlighedstyveri, af en tilfældig opdukkende fristelse. Det aabenbare motiv er behovet, specielt det for omtalte luksusbehov, og deraf udspringer ideen til handlingen, og den nærmeste lejlighed gribes. Der er sikkert her en tydelig forskel paa de undersøgte, ret normalt begavede unge lov-

overtrædere og de udtalt intelligensdefekte, hos hvem det rene lejlighedstyveri, den tilfældige fristelse, spiller større rolle. I forf.'s materiale findes altsaa en »tydelig kriminel indstilling«, og han finder, at »ingen af dem egentlig kan siges at være relativt uskyldige ofre for fristende anledning«.

Et særligt kapitel vies kammeratskabet og bandedannelsen, men behandlingen er her lidet udtømmende. Af interesse er dog paavisningen af disse ungdommelige banders løse struktur. Flokken er — skriver forf. — næppe nogen gang som helhed kriminel. De fleste holder sig faktisk udenfor og leger kun lidt med de farlige ideer.

Forf. naar til den konklusion, at den form for ungdomskriminalitet, han har fundet i sit materiale, er udtryk for en svigtende social tilpasning, og svigten der ogsaa kan paavises paa andre omraader.

I sine praktiske konklusioner naar han til det resultat, at 75 % af de undersøgte vilde være egnede til »arbejdsskolen«.

Forf. udtaler sig imod en fast øverste aldersgrænse for anbringelse i arbejdsskolen, foretrækker her en individuel bedømmelse. Skal det være, foreslaar han grænsen 21-22 aar.

Det lille arbejde er særdeles læseværdigt. Forf.'s betydelige psykiatriske og kriminalbiologiske indsigt og forstaaelse træder frem i rene, klare linier, fordomsfrit og uhildet. Skønt almene synspunkter i den strengt saglige behandling slet ikke berøres, skimter man dog bagved den grundbetragtning, at kriminalitet kun virksomt kan bekæmpes, hvis man paa bred basis lægger sagen an paa samme maade, som man bekæmper sygdomme. Først en undersøgelse af de generelle hygiejniske — her sociale — forudsætninger og retten af de fejl, der findes. Saa en analyse og rubricering af den personlige disposition og endelig en individualiserende behandling af de enkelte tilfælde. Straffen med dens generalpræventive virkning kan naturligvis ikke undværes, men den hindrer, som erfaringen ogsaa viser, ikke fremkomsten af kriminalitet, og den er ikke i almindelighed noget tilstrækkelig virksomt helbredelsesmiddel overfor enkelttilfældene.

J. Øvergaard: Det straffbare bedrageri, etter norsk rett. Oslo 1941.

Denne Bog, der fornylig er udgivet i Oslo, indeholder en interessant Analyse af Bedrageribegrebet efter gældende norsk Ret. Da den almindelige Bedrageribestemmelse i dansk og norsk Ret i Hovedsagen ligner hinanden, og da dette ogsaa i mange Henseender gælder svensk Ret, navnlig efter det for den svenske Rigsdag den 19. December 1941 fremsatte Forslag til Ændring af visse Dele af Straffeloven m. v., derunder Bedrageribestemmelserne, har denne Afhandling betydelig Interesse ogsaa udover norsk Ret.

Efter en historisk Indledning, der tillige redegør for Bedrageribestemmelserne i fremmed Ret, og en interessant Sammenstilling af det strafferetlige og det civilretlige Svigsbegreb følger en omhyggelig Gennemgang af det almindelige Bedrageribegreb, saaledes at der traditionelt sondres imellem de objektive Elementer i Gerningsindholdet og den subjektive Skyld; af Forfatteren benævnet henholdsvis Handlingens Yderside og Inderside.

Det fastslaas, at Bedrageribestemmelsen efter gældende norsk Ret ikke er et konkret Faredelikt, men et rent materielt Delikt, nemlig en Formuekrænkelse.

Selv om den danske Straffelovs Bedrageribestemmelse i § 279 som nævnt i det væsentlige er formuleret paa samme Maade som den norske Bedrageribestemmelse i norsk Straffelovs § 270 og navnlig saaledes at Bedrageribegrebet ogsaa efter dansk Ret er karakteriseret som en Formuekrænkelse, spores der i dansk Strafferetspraksis i al Fald i de senere Aar en Tilbøjelighed til at fortolke Bestemmelsen saaledes, at den ogsaa dækker mere konkrete Faredelikter, eller med andre Ord, der straffes for almindeligt Bedrageri ogsaa i Tilfælde, hvor der kun har foreligget en Risikoudsættelse.¹⁾

Trangen til som Bedrageri at ramme saadanne Tilfælde afhjælpes vel for et begrænset Omraade i nogen Grad af Reglen i den norske Straffelovs § 272 om Forsikringsbedrageri, men Erfaringerne i dansk Ret har som nævnt vist, at det var nødvendigt at søge Bedrageribestemmelsen fortolket paa denne videregaaende Maade, idet en Række

¹⁾ Jfr. »Nogle Bemærkninger om Bedrageri og Underskøb» i dette Tidsskrifts Aargang 1941 p. 1 ff og Højesterets Dom af 12/12 1939, U. f. R. 1940 p. 48.

ofte særdeles store og udviklede Tilfælde ellers ikke kunde rammes til Trods for, at de øvrige Karakteristika for Bedrageri har foreligget og til Trods for, at det netop drejede sig om Bedragerisager, hvor det vilde stride klart imod Befolkningens Retsfølelse, saafremt de udviste Forhold ikke kunde rammes af Bedrageribestemmelsen.

Forslaget til den svenske Ændring af Reglerne om Berigelsesforbrydelser peger hen paa, at Erfaringerne der gaar i samme Retning, idet Forslaget har valgt Udtrykket »indebærer Vinding for Gerningsmanden og Skade for den vildledte«, hvilket synes at vise, at Forslaget kun kræver, at der er indtraadt Risiko for Skadeforvoldelse.

Forfatteren omtaler derefter først selve Forledelses-handlingen, dernæst det Middel Loven kræver for at straffe for Bedrageri og endelig den Virkning, der skal foreligge for at Bedrageriet er fuldbrydet. Endelig omtales Gerningens forskellige Ytringsformer, nemlig Forsøg, fuldbrydet Forbrydelse og Medvirken hertil, samt sluttelig under Bedragerihandlingens Yderside, hvad der ligger i Kravet om, at Gerningen skal være retsstridig.

Med Hensyn til selve Forledelsesgerningen peges paa, at der i Ordet forlede ikke blot ligger Kravet om et Aarsagsforhold mellem Bedragerens Forhold og den bedragnes skadegørende Handling, men ogsaa at denne skal være motiveret paa en bestemt Maade.

Vildledelsen skal have bevirket, at den vildledte har foretaget en tabforvoldende Handling.

Under Handling falder efter den almindelige Regel i den norske Straffelovs § 4 ogsaa Undladelse.

Den Handling eller Undladelse som er tabforvoldende, kan antage en Række forskellige Former, som dog under eet kan betegnes som Formuedisposition i videre Forstand. Som oftest vil der være Tale om Forledelse til en Rets-handel, men ogsaa faktiske Handlinger af anden Art kan komme i Betragtning, naar de paa den ene Side forringer den Narredes Formue, og paa den anden Side er egnet til at forøge Bedragerens Formue.

I Konsekvens af at det i det praktiske Retsliv er Forledelse til Retshandler som dominerer, har Forfatteren opstillet en Oversigt over den norske Retspraksis vedrørende den almindelige Bedrageribestemmelse saaledes, at Afgørelserne ordnes efter de forskellige til Grund liggende Rets-handelsforhold. Oversigten omfatter 60 Domme, der udson-

dres i gensidig bebyrdende Aftaler, Gaver og Besvigelser overfor det Offentlige med Hensyn til Skatter og Afgifter eller Tilsnigelse af offentlige Ydelser. Under den første Gruppe sondres mellem Køb og Bytte, Lejeforhold, Overtagelse og Fragaalelse af Gældsforpligtelser, Arbejdsforhold o.l., Kaution og Spil og Væddemaal.

Dommene illustrerer Bedrageribegrebets historiske Udvikling fra de første Former for Bedrageri, der vedrørte Vildledelsen med Hensyn til bestemte Varers Kvalitet og øvrige Egenskaber, altsaa Substansvildfarelse. Senere udviklede Begrebet sig til Vildfarelse om Købers Person og endelig til de forskellige Vildfarelser vedrørende Fordringsrettigheder og helt op til det moderne Samfunds komplicerede økonomiske Forhold, der danner et saa broget Felt for Bedrageriforbrydelsen og understreger Betydningen af, at Bedrageribegrebet formuleres saa smidigt som muligt.

Forfatteren fremhæver, at dansk Retspraksis, saaledes som den er samlet i Professor *Oluf H. Krabbes* Straffelovskommentar i det væsentlige frembyder samme Billede som den norske.

Som Eksempel paa en Slags Bedrageri mod Almenheden gør Forfatteren derefter den meget diskuterede Høgbroforsag til Genstand for nærmere Omtale. Dommen viser Vanskeligheden ved, at der i hidtil gældende svensk Ret ikke findes nogen Bestemmelse, der kan ramme de særlige Former for Bedrageri mod Almenheden, og hele Sagen illustrerer iøvrigt netop klart Betydningen af at have et Bedrageribegreb, der kan ramme de mange forskellige Former, hvori Bedrageri i det moderne Samfund kan optræde, Former, som det ikke er muligt i Forvejen at tænke sig til.

Forfatteren beskæftiger sig dernæst med det Krav, som den norske Straffelovs § 270 indeholder om, at Formuetabet skal voldes selve den vildledte Person eller en, paa hvis Vegne han handler. Herved udelukkes en Række Tilfælde, hvor Skade paaføres en Person ved en Handling, som en anden har foretaget, fordi han er blevet narret dertil, fra Bedrageriforbrydelsens Omraade. Der nævnes en Række Eksempler herpaa, saaledes f. Eks. det Tilfælde at A. overdrager et indfriet, men ikke kvitteret Omsætningsgælds-brev til B., som erhverver det i god Tro. A. har økonomisk Fordel ved B.s Betaling, og Gælds-brevsdebitoren lider Skade ved Transaktionen, men da B. ikke har handlet paa Debtors Vegne, er den nævnte Bedrageribestem-

melse uanvendelig. Forholdet kan dog straffes som Utroskab efter norsk Straffelovs § 276.

Efter dansk Ret, hvor det blot kræves, at den vildledte skal foretage en Handling, der paafører den, for hvem Handlingen bliver afgørende, et Formuetab, er der omvendt ingen Tvivl om, at et saadant Forhold kan straffes som Bedrageri, hvilket der iøvrigt kan anføres gode reale Grunde for.

De mange Tilfælde Forfatteren nævner af denne Art, som efter norsk Ret, og iøvrigt ogsaa efter det nye svenske Forslag, hvor det hedder »i vars ställe denne är«, ikke kan straffes som Bedrageri, viser efter mit Skøn, at den danske, videre Formulering er at foretrække, idet den muliggør for Retsanvendelsen at bringe Forhold ind under Bedrageri, som rettelig bør straffes som saadan. Der ses omvendt ikke at være afgørende Grunde, der taler for den norske og svenske Regel.

Med Hensyn til Midlet for Bedrageriforbrydelsen har den norske Straffelov i Lighed med den danske og det svenske Forslag valgt en generel Affattelsesmaade, medens man f. Eks. i fransk og engelsk Ret har specificeret de Midler, som skal bruges til at fremkalde Vildfarelsen saavel som dennes Art. I tysk Ret kræves, at det falske Foregivende skal referere sig til Kendsgerninger, hvorved dog ikke blot tænkes paa ydre Kendsgerninger, men ogsaa indre Kendsgerninger som Gerningsmandens Hensigter og Meninger.

Da norsk Ret ikke kender nogen saadan Begrænsning af Bedrageriforbrydelsen, er det ikke udelukket, at ogsaa fremtidige Forhold kan indgaa under strafbar Vildledelse. Dette vil i de enkelte Tilfælde afhænge af, om Retsstridighedsbetingelsen er opfyldt.

Til Bedrageri kræves endvidere, at der skal være fremkaldt eller styrket en Vildfarelse, hvorved forstaas en urigtig Forestilling, som igen skal virke motiverende for den anden Part og derfor maa have afgørende Betydning for hans Beslutning. Herved peges hen paa en positiv Forestilling.

Virkningen af den Handling eller Undladelse som skyldes Vildledelsen skal være, at den volder Formuetab, og subjektivt maa det derfor kræves, at der er tilsigtet en Formueforskydning.

Forfatteren anser det for tvivlsomt, om Indgreb i Adgang

til Erhverv falder ind under de Formueinteresser, der er beskyttet ved Bedrageribestemmelsen, selv om han anerkender, at gode Grunde de lege ferenda kunde anføres for, at ogsaa en saadan Erhvervs mulighed var beskyttet af Bedrageribestemmelsen. Det nye svenske Forslag har imidlertid heller ikke villet gaa saa vidt, og ogsaa efter dansk Ret har det hidtil været antaget, at Genstanden for Bedrageriforbrydelsen skulde være en Præstation af økonomisk Værdi.

I Afsnittet om Forsøg og Medvirken fremhæves, at ogsaa Forsøg paa Bedrageri efter norsk Ret er strafbart. Der maa kræves Paabegyndelse af en ydre Handling, der har Karakter af en Udførelseshandling, ikke bare af Forberedelse til Udførelse. Ogsaa den, der medvirker til en Handling, der har Bedrageriets Kendemærker, er hjemfalden til BedragerStraf. Medvirken kan enten være ved psykisk Paavirkning af Gerningsmanden som Anstifter, Tilskynder eller Raadgiver eller ved fysisk Bistand under Forbrydelsens Forberedelse eller Udførelse.

Forfatteren beskæftiger sig derefter med det interessante Spørgsmaal om Bedrageriforbrydelsens Afgrænsning overfor andre Forbrydelser, og herunder navnlig om Afgrænsningen mellem Bedrageri og Underslæb.

Efter norsk Ret antages det, at Bedrageri ikke foreligger, naar Forholdet opfylder Betingelserne for at kunne straffes som Underslæb, idet det i Motiverne er fremhævet, at der ikke er nogen Trang til at gøre Bedrageriforbrydelsen saa vidtrækkende, at den ogsaa kommer til at omfatte Tilfælde, der falder ind under Underslæb eller som Forfatteren udtrykker det: »Det foreligger ikke her ideal-konkurrens, men det som en i den senere tid har kaldt lovkonkurrens.«

Ogsaa efter dansk Ret vil man opfatte et Forhold, der baade opfylder Gerningsindholdet for Bedrageri og Underslæb, som et Tilfælde af Lovkonkurrence og kun straffe for en af Forbrydelserne, men i Modsætning til norsk Ret vil man utvivlsomt vælge at straffe for Bedrageri og lade Underslæbet være absorberet i Bedrageriforbrydelsen, der opfattes som den principale i Forhold til Underslæbet.

Endelig beskæftiger Forfatteren sig med Bedrageribegrebets Krav om, at Forledelsen til den tabvoldende Handling skal være retsstridig, idet det er usædvanligt udtrykkelig at stille Krav herom i Formuleringen. Dette er dog ogsaa Tilfældet i dansk Ret. Forfatteren paaviser, hvorledes der

ved Straffelovens Forarbejder har været Tvivl om det hensigtsmæssige heri.

Hvad der ligger i Kravet om Retsstridighed volder ved positive Handlinger ikke saa stor Vanskelighed. Skik og Brug i almindelig Handel og Vandel til de forskellige Tider vil være Rettesnoren herfor. Vanskeligere er Spørgsmaalet om, hvornaar en Fortielse er retsstridig.

Forfatterens Gennemgang af norsk Rets gældende Regler om Bedrageri slutter med en Undersøgelse af de subjektive Krav, hvor det fastslaas, at Forsættet maa omfatte alle de enkelte Led i Bedrageriet. Det fremhæves, at man kunde have tænkt sig andre Løsninger og f. Eks. blot have krævet Uagtksomhed med Hensyn til visse af Momenterne i Begrebet. Her er da muligt et af de Punkter, hvor en Revision af norsk Rets Bedrageribestemmelse vil sætte ind.

I Bogens sidste Kapitel indeholdes en Gennemgang af de forskellige Bedrageriarter og bedragerilignende Handlinger.

Bogen giver saaledes en grundig Fremstilling af de gældende Regler paa Bedrageriomraadet i norsk Ret og af disse Reglers Fortolkning, men har ikke set som sin Opgave at tage Stilling til, hvorvidt disse Regler virker tilfredsstillende i Samfundet eller om der maatte være Trang til Revision i enkelte Henseender.

At dette er Tilfældet synes imidlertid netop at fremgaa af, at den norske Straffelovskomite af 1934 i 1938—1940 har samarbejdet med den svenske Strafferetskomité, der havde til Opgave at stille Forslag om ændrede Regler om Berigelsesforbrydelser. Det var dog ikke som i svensk Ret Tanken at foretage en mere omfattende Nylovgivning paa dette Omraade, men alene at foretage Ændringer paa de enkelte Punkter, hvor der havde vist sig særlig Trang dertil. Det vilde have været interessant i Forbindelse med den udmærkede Redegørelse for Bedrageribestemmelsen efter gældende norsk Ret, som er fremført i Øvergaards Bog, at have hørt Forfatterens Mening om, hvorledes Bestemmelsen virkede i Praxis.

K. Kirshheiner.

W. A. *Palme*: Om preskription av åtalsrätt enligt gällande straff- och straffprocessrätt i Finland; Helsingfors 1942; Juridiska Föreningens i Finland publikationsserie no. 9; Söderström & Co; (XII + 240 s.).

Monografen är uppdelad i fyra kapitel. Detaljerade innehålls- och litteraturförteckningar äro vidfogade.

Uti 1sta kapitlet, omfattande 28 sidor, utvecklar författaren sin uppfattning om »straffets ändamål». Detta har naturligtvis skett för att han skulle bli i tillfälle att senare markera preskriptionsinstitutets ställning till och betydelse för straffrättens två huvudproblem: brottet och straffet. Kapitlets innehåll är förty att betrakta som en inledning till arbetets efterföljande huvudpartier. Någon mera ingående motivering framföres därför ej heller, utan har framställningen i denna del en deklarerande karaktär. Såsom dess slutresultat fastslås av auktor, att straffet bör anses hava till närmaste ändamål (s. 27) »att förebygga brott genom att utöva en brottsämmande inverkan på brottslingen och den stora allmänheten». Den generella anmärkning förefaller mig ganska berättigad, att inledningskapitlet, utan skada för innehållet och slutresultatet, hade kunnat göras avsevärt kortare genom en mera koncentrerad avfattning.

Det 2dra kapitlet (s. 29—70) är ägnat de kardinala spörsmålen: »åtalspreskriptionens begrepp och rättsgrund». Härvid beröras och kritiseras olika teorier, som härom blivit framställda, varefter auktor anger och motiverar sin egen mening. Han håller före (s. 58), att åtalspreskriptionen har sin psykologiska förklaring däri, att efter längre tids förlopp intrycken av ett brott »förskjutits så långt tillbaka i de personers medvetande, på vilka straffet är avsett att utöva sin verkan, att dess special- och generalpreventiva ändamål ej mera kan på ett tillfredsställande sätt förverkligas». Och »den allmänna åtalspreskriptionen» förklaras (s. 63) »innehålla ett upphävande av ett begånget brotts straffbarhet på grund därav, att förbrytelsen icke blivit åtalad inom viss tid från dess förövande». En annan rättslig innebörd tillägges däremot den preskription, som finländsk rätt stadgar beträffande den enskilda målsägarens befogenhet att utöva sin åtalsrätt med anledning av s. k. målsägandebrott. Denna nämigen (s. 67) innebära »ett upphävande av denna processuella rätt till följd därav,

att, målsäganden ej utövat densamma inom ett år efter den dag, då han erhållit kunskap om målsägandebrottet.« Den sålunda karakteriserade skillnaden emellan den allmänna åtalspreskriptionen och den preskription, vilken målsägarens åtalsrätt är underkastad vidkommande målsägandebrott, har åtskilliga även praktiskt viktiga, av författaren angivna, ej mindre straffrättsliga än straffprocessrättsliga konsekvenser. Exempelvis framhålls (s. 68), att medan det åtal, som väckes efter den allmänna preskriptionstidens utgång bör förkastas och den åtalade frikännas, så avvisas däremot utan saklig prövning det åtal, vartill en målsägare föranletts av ett målsägandebrott och vilket icke av honom anhängiggörs inom ett år efter vunnen kännedom om förbrytelsen. I detta sammanhang saknar man emellertid en upplysande närmare redogörelse för rättspraxis. En sådan hade för visso, även om den fått karaktären av kritik, varit ägnad att bestyrka författarens, såsom det synes mig, fullt motiverade ståndpunkt. Den gjorda distinktionen framkallar utan tvivel frågan, vilka normer, som gälla vidkommande målsägarens jämlikt finländsk rätt i regel existerande principala åtalssätt med anledning av förbrytelser, vilka icke hava naturen av målsägandebrott, utan underligga offentligt åtal. Flere uttalanden i olika sammanhang ge visserligen vid handen, att auktor anser allenast den allmänna preskriptionen vara därutinnan gällande. Och för denna mening talar otvivelaktigt även lagens avfattning. Spörsmålet är emellertid av den kardinala art att detta bort, så förefaller det mig, mera ingående än som skett utredas och med hänvisningar till judikaturen konstateras. I andra kapitlets slut avhandlas det mycket intressanta spörsmålet angående preskription av »andra straffpåföljder av brottet än själva straffet«. Författaren ansluter sig bestämt till åsikten att jämväl sådana »straffpåföljder« preskriberas tillika med den offentliga åtalsrätten. Riktigheten av denna mening är emellertid även bland jurister i Finland — såsom auktor själv framhåller (s. 70 anm.) — mycket omstridd och framställningen härom ter sig redan därför något torftig. Ehuru detta problem har allenast sidoordnad betydelse, hade det dock varit dess lösning till fromma, om förekommande olika fall av straffrättsligt beslag icke blott anmärkningsvis berörts, utan grupperats och de olika slagen av konfiskation, deras differerande rättsgrund och innebörd gjorts till föremål för en noggrannare undersökning.

Monografins 3dje och 4de kapitel äro ägnade positivt finländsk rätt. I det förra kapitlet behandlas gällande stadganden beträffande den »allmänna åtalspreskriptionen» och i det senare de, som reglera »preskription av målsäganderätt vid målsägandebrott». Som allmänt omdöme kan uttalas, att behandlingen är sakligt tillfredsställande och erforderligen ingående. De vunna tolkningsresultaten äro ock i allmänhet tillräckligt motiverade och väl tillämpliga.

Till arbetets bästa delar hör den, där auktor utreder preskriptionstidens längd och dess beroende av det svåraste straffet. Enär monografen i dess titel anges utgöra även en straffprocessrättslig undersökning, kan man likväl knappast undgå att efterlysa en något vidlyftigare utredning av de processuella spörsmålen, i vilket stadium av anhängig rättegång bör i regel frågan om preskription bliva föremål för prövning och avgörande, ävensom därom vilka moment av ett formulerat åtal böra anses vara för preskriptionen bindande. Framställningen i sid 78—79 är knappast härutinnan önskvärt klarläggande.

Det av mig uttalade allmänna omdömet utesluter icke, att meningsolikhet kan existera beträffande den riktiga lösningen av några av de många behandlade detaljproblemen. Naturligtvis kan det icke komma i fråga att här i denna anmälan beröra alla, icke ens ett flertal av dem. Men ett antal exempel vare framdragna. Sålunda ha olika åsikter framförts vidkommande den tidpunkt, från vilken preskriptionstiden bör räknas. Författaren gör gällande (s. 132), att den skall anses börja löpa från utgången av den dag, då den effekt, som hör till brottets faktiska karaktär inträffat. Detta uttalande kan uppfattas t. ex. så (s. 130), att då någon till följd av misshandel dött, preskriptionstiden räknas från den dag döden inträtt. Såsom auktor anmärkningsvis påpekar, är undertecknad av den mening, att preskriptionstiden rätteligen borde räknas från (s. 132 a 1) »utgången av den dag, då den brottseffekt inträder, som förverkligar brottets ifråga verkställighetshandlingar (den s. k. närmare effekten)», vilket innebure exempelvis vid misshandel, som förorsakat den misshandlades död, från utgången av den dag, då den sårskada tillfogats denne, vilken medfört döden. Gensaga torde icke möta författarens uttalanden (s. 120) därom, att vid fall av s. k. reell brottskonkurrens preskriptionstiden löper självständigt beträffande varje av de konkurrerande förbrytelseerna. Ej heller hans

uttalande (s. 138) därom, att vid fortvarande brott preskriptionstiden bör räknas från den dag, »den brottsliga verksamheten blivit i sin helhet avslutad». Däremot kan det på ganska goda skäl ifrågasättas, om auktor träffat det riktiga, då han håller före (s. 119), att också vid s. k. ideellt sammanträffande av brott preskriptionstiden bör beräknas särskilt för varje av dessa förbrytelser och huruvida icke fastmer det strängaste brottet borde anses vara det allena bestämmande. Och kanske med än mera skäl kan göras gällande, att fastän då flere brottsliga handlingar utgöra upprepning av samma brott och straff skall »den skyldige ådömas såsom för ett brott» (Finlands StrL VII:2), åtalsrätten beträffande envar av de skilda brottsliga handlingarna ändå preskriberas självständigt och icke — vilket auktor uttalar (s. 121 f) — som om ett enda brott föreläge, avslutat genom den sista brottsakten. Det som anföres (s. 145 ff) om preskriptionstidens beräkning, då flere personer äro delaktiga i en förbrytelse, förtjänar över huvud taget allt erkännande, ehuru det varit upplysande, om förekommande fall av delaktighet vid delicta propria närmare utretts.

Vid behandlingen av frågan om avbrott i preskriptionstiden har författaren även berört (s. 176 ff o. 191 ff) de i finländsk praktik ingalunda sällsynta händelser, då ett anhängigt åtal lämnats vilande i avvaktan på utgången av ett annat mål och då överrätt återförvisat ett mål till under rätt för att där efter anmälan av den åtalsberättigade företas till ny behandling. Här saknar man emellertid hänvisning till den ganska upplysande diskussion rörande dessa frågor, vilken finnes refererad i »Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland» 1922 (s. 205 ff).

Sista (4de) kapitlet erbjuder praktikern mycket av intresse. Icke minst utredningen därom, när en målsägare bör anses hava fått »kunskap om brottet» (Finlands StrL VIII:4 m 1), speciellt så vitt fråga är om juridiska personer, personföreningar och förvaltare av självständiga förmögenhetsmassor. Vad härom yttras (s. 212 ff) möter knappast i allmänhet gensaga. Likvisst kan ifrågasättas om ej arvingar i oskiftat dödsbo kunna anses hava fått kunskap så snart förbrytelsen kommit till dens kännedom, »som i boet sitter» (Rättegångs Balken XI:8). Det är väl riktigt att ett aktiebolag bör anses hava vunnit kunskap om ett mot bolaget riktat målsägandebrott, då styrelsen eller en medlem därav eller

en sådan funktionär i bolaget som för detta äger »tala och svara» fått om detsamma vetskap (s. 215). Men otvivelaktigt gör läsaren härvid frågan: Gäller detta också bolagets prokurister? Och denna fråga är icke uttryckligen besvarad.

De anmärkningar jag framställt betaga icke monografin värde av ett sakligt och i flere hänseenden klarläggande arbete av intresse särskilt för dem, vilka önska vinna kännedom om det behandlade rättsinstitutet enligt positiv finländsk rätt.

Monografins disposition synes mig fullt acceptabell. Själva framställningssättet är tyvärr delvis något invecklat och ojämnt, vilket dock knappast bereder läsaren större svårigheter.

O. Hj. Granfelt.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalbiologie
und Strafrechtsreform. 1941, Hft. 7—12.

I en større, med talrige Diagrammer udstyret Afhandling giver *Georg Schwab* (Ludwigsburg) i Juli—August Heftet et paa Erfaringsmateriale bygget Bidrag til Spørgsmaalet om den legemlige Konstitutions Forhold til Forbrydertypen. Materialet er en Undersøgelse af 3052 Fanger, der siden 1929 er indsat i Tugthuset i Ludwigsburg og ved Indsættelsen klassificeret efter Legemsbygning i Tilslutning til *Kretschmers* Inddeling som Leptosomer (lang, smal Type), Pyknikere (tæt, rund Type), Athletikere og Dysplastikere samt endelig Blandings- eller Mellemformer. Ved Hjælp af Strafferegistrets Udvisende har man nu undersøgt disse Personers kriminelle Fortid og eftersporet om denne Fortid viser et for den enkelte Type fælles Særpræg, der skiller denne fra de andre Typer og saaledes kan vise en Forbindelse mellem Legemstype og Forbrydertype. Gennem en Række saadanne Undersøgelser mener Forf. for sit ret omfattende Menneskemateriales Vedkommende at kunne fastslaa, at der mellem den ved fysiske Kendemærker bestemte Konstitution og den kriminelle Løbebane bestaar vigtige Relationer, navnlig i følgende 3 Retninger:

Konstitution og Begyndelsestidspunkt for Kriminalitet. De Leptosomer begynder i overvejende Antal deres Forbryderbane allerede før det tyvende Leveaar, hvorimod Pyknikerne omvendt sjælden træffes blandt de unge Forbrydere, men paa den anden Side blandt de sent kriminelle overstiger Gennemsnittet for det undersøgte Materiale. Hos Athletikerne er Kurven for Kriminalitetens Begyndelse kun svagt varierende indtil efter det 50. Aar, da den falder stejlt som Udtryk for det kriminelle Beredskabs Bortdøen — vel i Forbindelse med den generelle

Tilbagegang i Aktivitet og Aggression fra dette Alderstrin. Dysplastikerne viser i disse Livsspand ingen væsentlige Svingninger. Af disse Fænomener kan sluttes, at de Leptosome allerede fra tidlig Ungdom og netop særlig i denne frembyder særlig udprægede sociale Tilpasningsvanskeligheder og Defekter, som følger dem Livet igennem, medens Pyknikerne i deres Ungdom har let ved at tilpasse sig og først i den tiltagende Alder er udsat for Skred. Det maa foreløbig staa hen, om denne Forskel hænger sammen med biologiske Faktorer i Livsudviklingen eller med den forskellige Maade, hvorpaa disse Typer møder og mødes af Milieuet. Uafhængig af det konkrete Konstitutionsanlæg viser Undersøgelsesmateriale, at mellem det 26. og det 30. Leveaar viser Tendensen til at begynde en Forbrydervirk-somhed et udtalt Lavpunkt for dem alle.

Konstitution og Tendens til Tilbagefald. Ved at studere de afsluttede Forbryderbaner ser man, at jo oftere en Person er straffet, desto tidligere er det Tidspunkt i hans Liv, da han har begyndt sin Forbrydervej. Ogsaa her viser Typerne karakteristiske Forskelligheder: Pyknikerne er gennemgaaende sjældnere dømt end de Leptosome. Dette forklares kun delvis derved, at — som før nævnt — Pyknikerne begynder i en modnere Alder. Blandt dem, der havde mere end 25 Straffedomme, udgjorde disse kun 4,3 %, de Leptosome 10 Gange saa mange, nemlig 47,8 %. Herved maales bl. a. den leptosome *Vane*forbryders store Farlighed for Folkeorganismen. Medens Athletikerne viser sig at være nogenlunde ligelig repræsenteret i alle Tilbagefalds-trin, findes Dysplastikerne 3 Gange saa hyppig blandt de ofte straffede end blandt dem, der kun er dømt 1—3 Gange.

Konstitution og kriminalsociologiske Type. De Leptosome er absolut dominerende indenfor Kategorierne Bedragere og bedrageriske Tyve samt »alsidige« Forbrydere. Blandt Formueforbrydere, der anvender Vold, er Athletikernes Andel udpræget. Blandt Tyvene spiller Athletikere og Dysplastikere en større Rolle uden dog at naa op mod de Leptosome. Professionel Tyvevirksomhed ligger mindst for Pyknikere. Blandt Sædelighedsforbrydere med Ejendomsforbrydelser træder Dysplastikere stærkt frem, ogsaa Athletikerne er her forholdsvis stærkt repræsenterede. Sammenstiller man endnu med disse Resultater Undersøgelserne om Tidspunktet for Kriminalitetens Paabe-

gyndelse, ses det, at Pyknikerne indenfor hver Forbrydelsesgruppe faar stedse større Andel med den tiltagende Levealder, særlig bl. a. indenfor Bedragere og voldsomme Ejendomsforbrydere. De Leptosomer begynder overvejende deres Forbryderbane i Ungdommen, men viser dog i alle Livsfaser og i enhver Retning Tilbøjelighed til kriminel Udartning, altsaa ringe social Tilpasningsevne. Blandt de voldsomme Ejendomsforbrydere ses Athletikernes aggressive Tendens navnlig at komme til Udbrud i de yngre Aar, dette gælder i lige Maal Dysplastikerne blandt Sædelighedsforbryderne, der gerne begynder før det 20. Aar som Følge af manglende Evne til Beherskelse af Driften. Undersøgelsen har endelig vist, at der for visse kriminalsociologiske Typer i Almindelighed foreligger en klar aldersmæssig Disposition for Begyndelsen af Forbryderbanen: Tyven, den bedrageriske Tyv og den alsidige Forbryder er i overvejende Grad allerede fastlagt i sin Forbryderbane i den unge Alder, i Sammenhæng med de Leptosomers store Antal indenfor disse Grupper. Her overfor staar saa de, for en ældre Alder, typiske Forbrydelser, i det undersøgte Materiale, særlig Blodskam. En Mellemstilling indtager Bedragerne, som overvejende begyndte i Alderen mellem 20 og 30 Aar.

Disse Resultater er jo alene bygget paa det Materiale af 3052 Fanger, som er undersøgt i Ludwigsburg; kun parallelle Undersøgelser af andre store Kredse vil vise, om de er almen gyldige. —

Blandt denne Halvaargangs øvrige Bidrag bør nævnes Artikler af *Adalbert Gregor* (Heilbronn) og *Schmidhäuser* (sammesteds) samt *Schottky*, som i Tilknytning til sidstnævntes og *Köglers* tidligere omtalte Arbejder om grove Forbrydelser, begaaede af Drengene, beskæftiger sig med dette Emne. *Habel* (Frankfurt a. M.) skriver om seksuelle Tendensers Afhængighed af Hjernekonstitution og Hormonforhold, belyst ved et konkret Tilfælde, hvorhos et Par Artikler af *Burger* (Heppenheim) og *Lemke* atter beskæftiger sig med Homoseksualitetens Problem.

O. Haack.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Svensk Juristtidning: Årg. 27, Hft. 1—4.
 Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. Aarg. 12, Nr. 1—4.
 Tidsskrift, utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1942, Hft. 1—2.
 W. A. *Palme*: Om preskription av åtalsrätt. Juridiska Föreningens i Finland publikationsserie, Nr. 9. Helsingfors (Söderström & C:o) 1942.
 Tidsskrift för Sveriges Advokatsamfund. Årg. VIII, Hft. 1.
 Defensor legis. 1942, Nr. 1—2.
 Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform. 1942, Hft. 1—4.
 Retslægeraadets Aarsberetning for 1940. Kbhvn. (H. Hagerup) 1942.
 Tidsskrift for Rettsvitenskap. Årg. 54, Hft. 5, Årg. 55, Hft. 1.
 Bestemmelser vedrørende Fængselsvæsenet i Danmark. Udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsen. Kbhvn. 1942.
 Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Bulletin de la commission internationale pénale et pénitentiaire, Vol. X, livr. 1.
 Beretning om Københavns Politi samt om Retsplejen i offentlige Sager i København for Aaret 1941.

Falske selvangivelser.

Af HANS CHR. KJÆRSGAARD, p. t. Hamburg.

(Fra det kriminalbiologiske institut ved
varettægtsfængslet, Hamburg. Chef: Regierungsmedizinalrat,
dr. med. & phil. Meywerk.)

A t selvangivelsen i sig selv er et tegn paa psykisk abnormitet, hævdes af forskellige forfattere. Saaledes skriver eksempelvis *Mönkemöller*: »Med selvangivelserne — ved hvilke anmeldelsen af en begaaet forbrydelse indgives frivilligt og uden fremmed medvirken — betræder vi saa godt som udelukkende omraadet for psykisk abnormitet.«¹⁾ Hvad særligt angaar mord, hævdede allerede 1747 anklageren ved Hamburgs senat: »Medens vanvittige mennesker efter forbrydelsen plejer at rose sig af denne, plejer de melankolske mennesker at blive bedrøvede, vise anger og i almindelighed ogsaa selv at overgive sig til øvrigheden«²⁾, og den franske psykiater *Esquirol*, grundlæggeren af monomani-læren, skrev (1838) i en afhandling om »mordmonomani«: Har monomaniacus faaet opfyldt sit ønske, saa tænker han ikke paa mere; han har dræbt, alt er for ham forbi, hans maal er naaet. Efter mordet er han rolig; sædvanligvis forsøger han heller ikke paa at skjule sig. Undertiden bekendtgør han, efter at have opfyldt sit ønske, sin handling og begiver sig selv til øvrigheden.«³⁾ *Wilmanns* mener i et for nylig udsendt arbejde, at antallet af scizofrene mordere, som

¹⁾ *Mönkemöller*: Psychologie und Psychopathologie der Aussage, Heidelberg 1930 p. 183.

²⁾ *Klefer*: Sammlung der Hamburgischen Gesetze und Verfassungen bd. V, Hamburg 1768 p. 455.

³⁾ *Esquirol*: Die Geisteskrankheiten in Beziehung zur Medizin und Staatsarzneikunde bd. II, Berlin 1888 p. 376.

umiddelbart efter forbrydelsen gaar til politiet og i »rolig saglighed« anmelder sig selv for mord, er meget stort, ligesom Wilmanns overhovedet mener, at »de fleste gerningsmænd, som . . . umiddelbart efter deres forbrydelse melder sig selv, bør mistænkes for at have fulgt en tvangsdraft i et scizofrent prodromalstadium«⁴). At selvangivelsen (dvs. selvangivelsen af en virkelig begaaet forbrydelse) allerede i sig selv skal opfattes som et psykopatologisk fænomen, maa imidlertid betvivles. Saaledes har den, der skriver disse linier, bearbejdet et tilfælde, hvor en 38aarig mand, F, i 1940 meldte sig selv til politiet og spontant tilstod, at han siden 1929 havde staaet i forhold til sit plejebarn, en 1916 født niece. Bevæggrunden til denne selvangivelse viste sig at være aarelange behrejdelse og forblommede trusler om politi-anmeldelse fra hustruens side. F, som bortset fra en i 1929 idømt bøde for vold var ustraffet, var paa ingen maade sindssyg, da han meldte sig selv, ligesaa lidt som han senere er blevet det. Hans selvangivelse betegner simpelthen kulminationen af et ægteskabeligt opgør, en (normalpsykologisk letforstaaelig) affekthandling, for hvilken den skinsyge hustru havde banet vejen med sine idelige scener. Parentetisk skal tilføjes, at hustruen, der i øvrigt som 16aarig begik en række tyverier og anbragtes i opdragelsesanstalt, fra hvilken hun som 18aarig flygtede og sammen med en jævnaldrende, ligeledes undvegen pige begik et rov-mord, tilsyneladende efter at have drevet sin mand i fængsel dermed havde afreageret. Efter fængslingen skrev hun en række kærlige og omsorgsfulde breve til ham, og da F efter en maanedes forløb paany kom paa fri fod (frifindelse paa grund af forældelse), genoptog hun samlivet med manden, hvilket bestaar den dag i dag.

⁴) Wilmanns: Ueber Morde im Prodromalstadium der Schizophrenie, Zeitschrift für die gesamte Neurologie und Psychiatrie bd. 170, 1940 p. 626 f. En 30-aarig, scizofren kvindes selvangivelse efter mordforsøg er gengivet i dansk litteratur, se Retslægeraadets Aarsberetning 1938 p. 109 f.

Vi kan endvidere nævne et andet ved Hamburgs kriminalbiologiske institut bearbejdet tilfælde, ved hvilket probanden, en vaneforbryder, som har befundet sig i sikkerhedsforvaring siden 1934, ikke mindre end 6 gange umiddelbart efter at have begaaet en forbrydelse selv gik til politiet, angivelig fordi han vidste, at han eftersøgte af dette. Flere gange indfandt han sig paa politistationen i totalt forkommen tilstand. Maaske har for denne forbryders vedkommende ogsaa anger spillet en rolle. Det drejer sig om en 1899 født og ialt 13 gange straffet bedrager, pengeafpresser og tyv J, som efter at være straffet 6 gange umiddelbart efter sin 7. forbrydelse selv gik til politiet. Ved sine senere forbrydelser meldte J sig hver gang umiddelbart efter, at forbrydelsen var begaaet, til politiet (ialt som nævnt 6 gange).⁵⁾ Kun een gang, nemlig i 1932, blev han anholdt næsten umiddelbart efter forbrydelsen. Det maa antages, at han ogsaa denne gang ellers vilde have meldt sig selv. J er en holdningsløs, viljesvag, nydelsessyg og arbejdsmodvillig psykopat; ikke det ringeste tegn til en psykotisk proces, det være sig

⁵⁾ J angiver nu herom: »Jeg væmmedes ved, hvad jeg havde gjort, og vidste, at jeg, hvis jeg ikke selv gik til politiet, vilde komme endnu længere ud i uføret. Der var en Modsætning inden i mig: forbrydelsen og paa den anden side den sædelige følelse af at have gjort noget forkert. Min fortvivlede økonomiske situation spillede imidlertid ogsaa en rolle. Jeg vilde ganske vist have kunnet forblive endnu en tid paa fri fod, men kun ved at begaa flere forbrydelser.«

Psykologisk interessant er, at J engang meldte sig selv og tilstod sig skyldig i underslæb, medens han ved politiafhøringen undlod at omtale et i forbindelse hermed staaende og overfor samme person begaaet pengeafpresningsforsøg. Han aflagde imidlertid (spontant) tilstaaelse herom tre dage senere i et brev til forhørsdommeren. Idag mener J, at hæmninger af en eller anden art maa have afholdt ham fra at tilstaa pengeafpresningsforholdet overfor politiet. Han fremhæver (med rette), at hans fortien af dette forhold overfor politiet ikke kan opfattes som forsøg paa at skjule dette, idet pengeafpresningen jo under alle omstændigheder, takket være det af ham spontant tilstaaede underslæbsforhold, vilde komme for dagens lys.

i den seizofrene eller den manio-depressive formkreds, har kunnet paavises hos ham under aarelange fængselsophold og maanedlang observation i Hamburgs varetægtsfængsels nerveafdeling.

Udfra lignende motividannelser meldte den nedenfor i tilfælde 3 omtalte M sig selv til politiet, idet dog skal tilføjes, at M tidligere udfra udtalt patologiske bevæggrunde havde meldt sig selv for opdigtede forbrydelser. At forbryderen umiddelbart efter sin forbrydelse, i erkendelse af det haabløse i sin situation og maaske tilmed fuldstændig subsistensløs, selv gaar til politiet, forekommer tilstrækkeligt normalpsykologisk begrundet og behøver i alt fald ikke at være tegn paa psykisk abnormitet. Det samme gælder den anden, ovenfor omtalte bevæggrund til selvangivelse: hustruens idelige bebrejdelser, en i øvrigt udover denne specielle jalousisituation sjældent forekommende type paa selvangivelse. *Wilmanns'* paastand, at »de fleste gerningsmænd, som . . . umiddelbart efter forbrydelsen melder sig selv, bør mistænkes for at være bukket under for en tvangsdrift i et seizofrent prodromalstadium«, er paa ingen maade bevist.⁶⁾ Selvangivelsen af en virkelig begaaet forbrydelse kan ikke blot ikke anses for en »pathoform« handling, men heller ikke for en »patologisk fortrinshandling« i *Birnbaums* forstand. Hertil er materialet af psykotisk absolut symptomfri forbrydere, som udfra normalpsykologiske bevæggrunde selv gaar til politiet, for stort.⁷⁾ Man er saaledes nødt til omhyggeligt at analysere hvert enkelt tilfælde.

At imidlertid den falske selvangivelse næsten udelukkende er et tegn paa en psykisk lidelse eller medfødt psykisk abnormitet, kan vel næppe bestrides; i alt fald er,

⁶⁾ Efter at dette var skrevet, har Bürger-Prinz (Monatschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform 1941 p. 149 f) under en omfattende, kritisk og overbevisende omtale af *Wilmanns'* note 4 nævnte arbejde da ogsaa bestridt rigtigheden af denne antagelse.

⁷⁾ Exempelvis befinder der sig blandt Hamburgs kriminalbiologiske instituts materiale et tilfælde, hvor en mand af jalousi dræbte

saavidt ses, det modsatte ikke hævdede nogetsteds i litteraturen. Saaledes var de middelalderlige »hexes« talrige selv-angivelser (sexuelt samkvem med djævelen osv.) utvivlsomt hovedsagelig af hysterisk oprindelse.

Til belysning af den falske selvangivelses problematik skal i det følgende gengives 6 af forf. i 1941 paa Hamburgs kriminalbiologiske institut undersøgte tilfælde. Undersøgelsesresultaterne er foruden paa personlig exploration baseret paa alt om vedkommende tilgængeligt materiale: straffeakter, sygejournaler, arvesundhedsretsakter, politiakter, fængselsvæsenets journaler, forsorgsakter o. s. v.

Undertiden er den falske selvangivelse rent formaalsbetonet og normalpsykologisk let tilgængelig, som følgende tilfælde viser:

Tilfælde 1.

Den 25. nov. 1940 erklærede den den 19. 12. 1894 fødte, 12 gange for herigelsesforbrydelser og betleri straffede T, som siden 1934 befandt sig i koncentrationslejr, sig paa eget initiativ rede til at aflægge en tilstaaelse. Under en afhøring angav han at have begaaet et rovmord paa en ung pige i 1934. Endvidere angav T, at han i 1932 af en embedsmand i skattevæsenet var blevet opfordret til at skyde en vis statsadvokat. Den paagældende embedsmand havde lovet ham 300 Mark herfor. T havde angivelig afgivet 2 skud, havde imidlertid senere fastslaaet, at han ikke havde

sin kæreste ved knivstik. Efter forbrydelsen opsøgte han sin lejlighed og forsøgte at nedskrive enkelthederne ved drabet paa en seddel, fordi han vilde melde sig selv til politiet den næste morgen. Næste morgen blev han anholdt, mens han endnu laa i sengen. En seddel med en kort tilstaaelse blev da af politiet fundet i lejligheden, ligesom den ved forbrydelsen benyttede lommekniv laa fremme paa en stol. Den skriftlige tilstaaelse maa i dette tilfælde utvivlsomt sidestilles med en selvangivelse.

Ogsaa hvad angaar rovmord findes der eksempler paa, at psykotiske gerningsmænd selv gaar til politiet. Bl. a. meddeler Brennecke (Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 1932 p. 402 f) et saadant tilfælde, i hvilket en rovmorder meldte sig selv 10 aar efter forbrydelsen.

skudt paa statsadvokaten, men paa en anden mand. Paa forehold erklærede T, at han først nu aflagde sine tilstaaelser, fordi »han før sin død vilde rense sig«. Den pige, som han havde dræbt, saa han før sig hver nat, saa at han nu endelig vilde have ro i sit sind og vilde sone sin forbrydelse. Han vidste, at han kunde vente at blive dømt til døden.

Den 3. 12. 1940 erklærede T: »Jeg vil rense mig fuldstændigt, jeg ved, at jeg skal dø, jeg ved, at jeg ved særdomstolen bliver dømt til døden ved afhugning af hovedet. Jeg ved det allsammen, men jeg vil være ren, saaledes foreskriver bibelen. Jeg har endnu ca. 500 indbrud og tyverier paa samvittigheden, kan nøje opregne dem efterhaanden. For det meste ligger disse imidlertid tilbage til 1920. 1920 har jeg i Stettin skudt en kriminalbetjent, han hed K, eller saadant noget lignende. Det skal jeg nok angive nærmere allsammen. Dengang var jeg kommet ind i en forbryderbande, der var ogsaa en pige med i spillet, som jeg har boet hos. Det skal jeg nok fortælle allsammen. Jeg kan godt lide nye kartofler og byggrynssuppe. Idag til morgen har jeg ikke haft nogen rigtig appetit, suppen lod jeg staa. Men nye kartofler, dem spiser jeg til hver en tid.«

T havde tidligere under afhøringen erklæret, at han var paralytiker, og den politimand, der foretog afhøringen, bemærkede i rapporten, at T fra tid til anden »spillede idiot«.

Samme dag tilstod T sig ved en senere afhøring skyldig i endnu et mord. Han vilde i 1920 være anstiftet til at begaa et dobbelt rovmord.

Den 9. december, altsaa 6 dage senere, erklærede T, at han havde skudt under endnu et indbrud, men at han ikke vidste, om han ved denne lejlighed havde truffet nogen. Han angav endvidere at have begaaet 256 indbrud alene i provinsen Hannover. Da afhøringen var forbi, meddelte vedkommende politimand T, at »mordene jo ved hans tilstaaelse var fuldstændig opklaret«, saa at han hurtigt kunde komme for særdomstolen. T bemærkede hertil, at han dog vel ikke blev dømt før jul. Paa spørgsmaalet, om han da lagde vægt paa at blive afhørt endnu engang, udtalte T, at han gerne vilde tale med politimanden endnu engang, før sagen kom for domstolen.

Den 13. december, 4 dage senere, tilbagekaldte T sin tilstaaelse og udtalte: »Jeg har ikke begaaet noget mord. Min tilstaaelse af de angivelig begaaede mord er falsk. Jeg

har udelukkende fremsat disse anbringender for at komme bort fra denne lejr. Jeg vilde anbringes i en lejr i nærheden af min hjemstavn. Desuden har jeg indenfor de sidste 4 uger haft engang 20 dage og engang 14 dages arrest. I løbet af denne arresttid har jeg aflagt mine tilstaaelser. Jeg vilde for enhver pris væk fra denne lejr. Jeg har talt med andre fanger her i lejren om, hvorledes man vel skulde bære sig ad for at komme væk. Blandt andet har jeg talt med fangen X herom. Han sagde, at jeg skulde tilstaa tidligere begaaede tyverier for at faa en ny retssag. Overfor min indvending, at man paa grund af et for lejrbranbringelsen begaaet tyveri ikke uden videre kom væk fra lejren, sagde han, at jeg da simpelthen skulde tilstaa et mord, som jeg havde begaaet, selv om det slet ikke passede.... Jeg var saa medtaget af arreststraffene i lejren, at jeg søgte en udvej til at komme et andet sted hen. Jeg har været i koncentrationslejr i 6 aar og 8 maaneder....⁸⁾.

T.s. cellekammerat forklarede: »T har klaget meget over, at han ikke kan holde ud at være i koncentrationslejr. Hvis han skulde tilbage hertil, vilde han hellere hænge sig. I øvrigt undrede T sig over, at han ikke kom for en forhørsdommer. Han vilde da anmode om at blive overført til et sindssygehospital. T havde gentagne gange sagt, at han havde rodet sig ind i en værre historie, men hans hoved skulde nu ikke ryge af den grund. Han mente, at han kunde tilbagekalde sin tilstaaelse hos forhørsdommeren, thi ved den sidste afhøring havde han ikke skrevet under paa noget, og hvad der ikke er underskrevet, gælder ikke«⁹⁾.

Anamnese:

T nedstammer ifølge arvesundhedsretsakterne fra en arveligt svært belastet familie. I hans slægt forekommer flere tilfælde af sindssygdom, epilepsi, alkoholisme og kriminalitet. Bl. a. skal moderen paa grund af sindssygdom have været anbragt i et sindssygehospital.

⁸⁾ Ganske tilsvarende tilfælde er meddelt af *Amschl* i *Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik* bd. 5, 1903 p. 296 f, og af *Feuerbach*: *Aktenmässige Darstellung merkwürdiger Verbrechen* bd. II, Giessen 1829 p. 504 f.

⁹⁾ Materialet er velvilligst stillet til disposition af lederen af Hamburgs mordkommission, hr. Kriminalrat Faulhaber, hvem jeg her bringer min bedste tak.

T var ikke mindre end 4 gange oversidder i sin skoletid og maatte ophøre med sin skolegang uden at have gennemgaaet det normale antal klasser. Efter at være kommet ud af skolen kom han i smedelære, »forstod imidlertid ikke det haandværk« og gik efter et halvt aars forløb til søs. Efter at have sejlet i 4 aar tog han arbejde som landarbejder. 1915 indkaldtes han til soldatertjeneste, og 1916 blev han som »ikke rigtig i hovedet« indlagt paa et sindssygehospital. 1917 kom han tilbage til fronten, blev imidlertid efter kort tids forløb paany indlagt i et sindssygehospital, fordi han »atter og atter virkede paafaldende«. T angiver at have haft »rejsefeber« efter krigen og da at have været paa vandring i Sverrig, Østrig og Tyskland. Efter egne angivelser er han gentagne gange udvist paa grund af betleri.

T er straffet ialt 12 gange for tyveri og betleri. Siden 25. 3. 1934 befinder han sig i koncentrationslejr (»forebyggelsesarrest«), fordi han umiddelbart efter sin løsladelse fra lugthuset genoptog sin asociale livsførelse.

I 1925 tilbagekaldte T under straffuldbyrdelsen sin tilstaaelse og voldte i fængslet store vanskeligheder. Hans opførsel var ofte fræk og truende, han raabte efter betjentene, havde fra tid til anden raserianfald, slog vinduer i stykker, slog gentagne gange celleinventar itu. Engang forlangte han, at alle tænder skulde trækkes ud paa ham, da de var årsagen til hans sygdom. To gange anmodede fængselsledelsen om hans overførelse til straffeanstalten Münsters sindssygeafdeling, da T ikke var normal og ikke kunde finde plads i en ordnet straffuldbyrdelse. I Münster bedredes tilstanden dog hver gang hurtigt, saa at T kunde genoptage strafafsoningen.

Den 30. april 1927 havde T afsonet sin straf. Paa grund af en ny serie indbrudstyverier fængsledes T paany den 1. august 1927, altsaa 3 maaneder efter den sidste løsladelse. Han nægtede sig skyldig i noget som helst og skrev ordrige klager til myndighederne over sin fængsling, i hvilke han betegnede sig selv som »meget aandssvag« og androg om indtil domsafsigelsen at blive overført til et sindssygehospital, da han ikke kunde holde ud at være i fængslet. I en anden klageskrivelse hævdede han at blive tilbageholdt uden grund, blot fordi en statsadvokat vilde have ham til uhumskheder og havde tilbudt ham penge herfor. Tonen i hans breve bliver nu mere og mere anmassende. Forhørs-

dommerens protokoller var forfalskede, mellem statsadvokaterne fandtes der ogsaa forbrydere. En af dem havde i maj villet bedrive utugt med ham og tilbudt ham 50 mark herfor; han var imidlertid ingen forbryder, men den anden Bismarck. Efter sin domfældelse indgav T en ny række skrivelser, som alle var konfuse, usaglige og svulstige. Disse breve er af forskelligt indhold, snart er T uforskammet mod dommeren, snart anslaaer han en plump-fortrolig tone.

T indlagdes da den 13. dec. 1927 til observation i sindssygehospitalet Lüneburg. Ogsaa her erklærede han at være »Bismarck den anden« (hvorfor)? »Fordi jeg slutter mig til hans forfatning. Dette paastaar jeg, fordi jeg forsvarer hans ret.«

Hans opførsel i hospitalet var i almindelighed god, dog at han en uge henimod opholdets slutning var noget opsætsig, ophidsede de andre patienter, kverulerede over bagateller og intrigerede mod plejerne. For det meste førte han ogsaa her det store ord og gjorde sig interessant overfor de andre, f. eks. med sine flugtplaner. I alle disse ting var han imidlertid lige saa lidt at tage alvorligt som i sine breve.

T roste sig af sit landstrygeri, han havde ret til at befære landevejene, da han »jo« havde forsvaret fædrelandet. Han gentog her, at forhørsdommeren havde tilføjet sætninger i protokollatet, som han ikke havde sagt. »Hvis jeg kommer uskyldig i tugthuset, kan statsadvokaten købe sig en ligkiste«.

Under straffuldbyrdelsen forværredes T.s sindstilstand i løbet af sommeren 1928, saa at han den 6. aug. paany maatte overføres til sindssygeafdelingen ved straffeanstalten Münster, hvor han forblev til 1. maj 1929. Ved optagelsen her vilde han ikke vide, hvorfor han overførtes dertil. 20. 8.: »Jeg er sindssyg, jeg hører ikke hjemme i tugthuset, jeg maa ind paa et hospital.... Til fængslet i Celle tager jeg under ingen omstændigheder tilbage, der er de alle efter mig, især den evangeliske pastor, som vil mig noget. Jeg er ogsaa helt slap over hele kroppen, jeg kan ikke gaa mere.« 24. 11.: »Jeg er Otto von Bismarck, jeg er en ægte, gammel, tysk, gudsfrygtig mand, jeg har berejst hele Tyskland og kender menneskene.« 27. 12.: Er ved usædvanlig meget vrøvl en plage for sine medfanger, saa at det ofte kommer til trusler fra disses side. Blander sig i samtaler, som ikke kommer ham ved. Søger at gøre sig nyttig hos betjentene og fører

smigrende talemaader. 18. 1. 1929.: »Hvis jeg skal sidde de 5 aar, da bliver jeg morder, det staar fast. Jeg har allerede lagt en plan, som jeg bestemt vil bringe til udførelse. Efter min løsladelse skaffer jeg mig en revolver, saa gaar jeg til retten og skyder retspræsidenten ned som en hund. Han skal imidlertid mindst have 3 eller 4 skud, saa at han kan faa nok for sine uretfærdigheder. Saa kan de spærre mig inde, saa længe de vil, naar de ikke vil lade mig vederfares retfærdighed.« 23. 2.: »Hvis jeg kommer tilbage til Celle og ikke faar nok at spise, saa jeg bliver mæt, saa laver jeg det 10 gange værre end sidst. Alt hvad der kommer mig i vejen, slaar jeg i stykker og laver saa megen støj som vel muligt. Jeg vil spise mig mæt, saa arbejder jeg ogsaa.«

Den 1. 5. 1929 overførtes T til sindssygehospitalet i Eickelhorn. Her begyndte han engang pludselig at skælde ud, beskyldte lægerne for, at man imod forskrifterne havde forbudt ham at skrive brev. Lægen var en pjalt, han vilde ved førstgivne lejlighed kaste en tallerken i hovedet paa ham. 16. 5.: Giver en undskyldning, det var ikke saa slemt ment, han kæmper for frihed og ret. 10. 6.: Skælder ud over maden. Hvis det ikke bliver anderledes, vil han slaa sengene til pindebrænde. 11. 6.: Beder om forladelse, han mente det ikke saadan. 25. 6.: Provokerer uro og utilfredshed. 26. 6.: Fremsætter trusler, vil slaa alt til pindebrænde. Overført til sindssygehospitalet i Osnabrück. Ved optagelsen her villig, rolig og orienteret. Naar han saa nogen for sig, troede han, at det var hans bror eller Hindenburg. Nu havde han hele politikken, hele Bismarcks historie i hovedet, han var den største statsmand, og han, T, var den anden Bismarck. 8. 9.: Professor Többen (o: lederen af sindssygeafdelingen ved fængslet i Münster) har sat sig i forbindelse med statsadvokaten for at undertrykke sandheden og beskytte overstatsadvokaten, og man har derfor sendt ham paa sindssygehospital. Han ved kun saa meget, at han ikke fejler noget. 20. 9.: Ophidser andre patienter til flugt eller afholder patienter fra arbejdet. 21. 11.: Udtaler spontant ønske om at komme tilbage til fængslet. Han var nu ganske klar over, at han ikke var Bismarck. Gjorde nu et fornuftigt indtryk. 3. 12. 29.: Udskrevet. Helbredet for fængselspsykose.

T steriliseredes i 1938 paa grund af medfødt aandssvagheit. Han gjorde ved intelligensprøven (som fandt sted i kon-

centrationslejligheden) et sløvt, for det meste stuporøst indtryk med mangelfuld udtale og langsom ordproduktion. At domme efter intelligensprøven er T debil.

Dette tilfælde er interessant derved, at den falske selvangivelse er en patologisk, sandsynligvis aggraveret reaktion overfor fængselsophold. At T daarligt taaler fængselsmilieu'et, herfor er hans tidligere, reaktive fængselspsykoser et fuldgyldigt bevis. Saavidt man kan skønne paa grundlag af rapporterne fra afhøringerne i anledning af T.s selvangivelse, har der sandsynligvis ogsaa i 1940 foreligget en fængselspsykose. Selv om man ikke ganske kan afvise muligheden af, at der har foreligget en raffineret bluff-manøvre, forekommer hans forvirrede tale om nye kartofler o. s. v. næppe at kunne opfattes som simulationsforsøg, da T jo herved vilde have svækket sin troværdighed og derved værdien af sin selvangivelse betydeligt.

Litteraturen indeholder skildringer af falske selvbeskyldninger ved praktisk talt alle psykoser, navnlig ved depression, men ogsaa ved paranoia,¹⁰⁾ skizofreni, alkoholpsykoser og epileptiske undtagelsestilstande.¹¹⁾ Den af Hübner paa-staaede hyppige forekomst af falske selvangivelser ved paranoia¹²⁾ synes, som de i de senere aar offentliggjorte tilfælde viser, næppe at kunne holde stik, og heller ikke blandt Hamburgs kriminalbiologiske instituts materiale af

¹⁰⁾ Margulies: Ueber Selbstanklagen bei Paranoia, Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik bd. 20, p. 19 f.

Heygster meddeler (Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 1931 p. 328 f) et tilfælde, hvor de til grund for den falske selvangivelse liggende, opdigtede handlinger (3 mord) i sig selv udgjorde grundlaget for et fuldt udbygget system af vrangforestillinger.

¹¹⁾ Malachowski: Ueber Selbstanzeigen Geisteskranker, Archiv für Psychiatrie bd. 74, 1925 p. 139 f; Weygandt: Ueber krankhafte Selbstbeschuldigung, Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 1928 p. 17 f.

¹²⁾ Hübner: Lehrbuch der forensischen Psychiatrie, Bonn 1914 p. 622.

falske selvangivelser, af hvilket her kun en del kan offentliggøres, forekommer der paranoikere. Litteraturen indeholder endvidere talrige beskrivelser af falske selvangivelser begaaet af fantastiske og hysteriske psykopater. Ogsaa dansk tidsskriftslitteratur indeholder referater af tilfælde af hysterikers selvangivelse, nemlig i *Wimmers* hovedsagelig paa litteraturstudier baserede afhandling: »Patologisk Selvangivelse«, nærværende tidsskrift 1921 p. 115 f. Et smukt tilfælde af falsk selvangivelse ved pseudologica phantastica er meddelt af *Grassberger*.¹³⁾

De fleste falske selvangivelser indgives af deprimerede og hysterikere. Hvad angaar de deprimerede, projiceres ikke blot tidligere begaaede smaasynder, men ogsaa tidligere oplevelser, korrekt handlen under den fremherskende, sygelige forstemthed op til utilgivelige skændselsgerninger; ogsaa for alle mulige foreteelser, som den deprimerede intetsonhelst har at gøre med, søger og finder han skylden hos sig selv. I sin bestræbelse paa at skabe lettelse for sin forpinte samvittighed anmelder den deprimerede sig selv for de groveste forbrydelser af enhver art.¹⁴⁾ Ikke sjældent angiver han, at han haaber at blive dømt til døden, i hvilken forbindelse der her skal mindes om de fra ca. 1700 til ca. 1830 ret hyppigt forekommende tilfælde af »indirekte selvmord« d. v. s. svære forbrydelser, som regel mord, som udelukkende begaas for at opnaa at blive henrettet.¹⁵⁾ Til

¹³⁾ Grassberger: Ein falsches Mordgeständnis, Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 1928 p. 239 f.

¹⁴⁾ Kreuser: Geisteskrankheit und Verbrechen, Wiesbaden 1907 p. 21.

¹⁵⁾ Saadanne tilfælde var i det 18. aarhundrede saa almindelige i Danmark, at generalprokurør Stampe saa sig nødsaget til at lade udstede forordningen mod de »melankolske mordere« af 18. dec. 1767, ifølge hvilken saadanne mordere i stedet for dødsstraf blev straffet med en »daglig vedvarende straf, lidelse og forhaanelse«. En tilsvarende bestemmelse »in Betreff der aus Überdruss des Lebens beschehenden Gotteslästerung« optoges i Theresiana. Indirekte selvmord forekom i det 18. aarhundrede ogsaa hyppigt i

grund for de i den ældre litteratur beskrevne tilfælde ligger næsten udelukkende svære depressioner (tungsind, som det i ældre tid betegnedes).

Paastanden om, at en forbrydelse kun er begaaet resp. tilstaaet for at opnaa henrettelse, maa dog optages med den allerstørste varsomhed, som allerede tilfælde 1 har vist, og som de nedenfor meddelte tilfælde 2—4 med al ønskelig tydelighed understreger. Ofte vil en saadan, falsk angivelse være af hysterisk oprindelse. Hysterikerens stimulus (for at undgaa ordet: motiv) til den falske selvangivelse er i virkeligheden ofte et stimuluskomplex, i hvilket ogsaa reaktive, situationsbetingede komponenter kan spille en rolle. Afgørende betydning maa dog tillægges visse komponenter i hysterikerens personlighedsstruktur, navnlig hans (abnormt stærke) trang til at gøre sig gældende og hans sensations-trang, hvorved ogsaa hysterikerens let vakte fantasi er af betydning. I tilfælde 1 dominerer reaktiv-situative faktorer; ved hjælp af de falske angivelser vilde T befri sig for den ubehagelige indespærring. Naar vi betegner denne selvangivelse som udslag af en hysterisk karakter, er det ikke blot, fordi T tidligere gentagne gange har opnaaet noget for ham gunstigt ved hjælp af midler, hvis sande beskaffenhed han formaar at skjule for sig selv, og er flygtet ind i en sindssygdom, men tillige — og navnlig — fordi T ved sine uklare og tildels usammenhængende talemaader under politiafhøringen i 1940 efter min opfattelse tydeligt har vist, at han dengang var godt paa vej til at flygte ind i en ny fængselspsykose. T.s selvangivelse er saaledes et symptom paa hans hysteriske reaktionsmaade.

Tyskland, se Weber: Selbstmord als Mordmotiv, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform 1937 p. 161 f. (Referat af 30 tilfælde med omfattende litteraturhenvísninger), og forekom endvidere i Frankrig og England, se Hill: On Crime, London 1853 p. 172 f.

Tilfælde 2.

Den 18. 8. 1940 meldte den den 10. 8. 1917 fødte, gentagne gange for exhibitionisme og sædelighedsforbrydelser mod smaapiger straffede, nu kastrerede B sig selv til kriminalpolitiet i Hamburg i let beruset tilstand og beskyldte sig selv for lystmordet paa den i 1937 i Hamburg myrdede, 7aarige Paula Neumann. (B.s alibi var under efterforskningerne i 1937 blevet undersøgt, hvorefter han paany var blevet løsladt). Ved afhøringen hos kriminalpolitiet i 1940 erklærede B endvidere, at han engang havde været sammen med en pige og da faaet lyst til at »gøre hende kold«. Denne tanke havde han faaet, fordi hun modsatte sig at blive mere intim med ham, da han tog hende om brysterne. Der skete imidlertid ikke noget, til trods for at disse tanker om at gøre hende kold ikke forlod ham paa vejen til hendes bopæl. Denne tanke var opstaaet paa den maade, at han havde haft til hensigt at have samleje med hende, hvilket hun afslog. Under samme afhøring erklærede B, at han havde forladt en plads kun med det ønske at begaa noget, han vilde slaa ind paa forbryderbanen, begaa indbrud, mord og drab for at komme til penge. B angav endelig at have begaaet flere sædelighedsforbrydelser mod 10- og 13-aarige piger. Medens han virkelig havde begaaet disse sidste forbrydelser, kunde han ikke længe opretholde sin paastand om at have begaaet lystmordet og erklærede efter faa dages forløb: »Jeg har foregivet dette tilfælde i haab om at opnaa, at man dømmer mig til døden. Jeg er træt af livet og har ikke mod til selv at tage livet af mig. En anden og medvirkende grund til, at jeg falsk har angivet mig selv, er, at jeg vil sone de hidtil usonede sædelighedsforbrydelser, som trykkede mig«.

Anamnese:

B betegnes af moderen som »stivnakket«, genstridig, egensindig, fræk og forløjet, han var vanskelig at opdrage og gjorde stadig »gale streger«. Saaledes foraarsagede han engang som dreng en hedebrand, hvorved der anrettedes store skader. Han kom ud af skolen i 1933 og kom da først i bagerlære. Efter 5 ugers forløb løb han væk. Saa var han kort tid i frisørslære, indtil han ogsaa løb bort fra denne læreplads og drev da en tid lang om i sit hjem, uden at bestille noget, »han havde ikke lyst til noget«. Senere flakkede han en tid om i Hamburg og overnattede

i hjemløseasyler. Til syvende og sidst vilde han være landarbejder og arbejdede da nogle maaneder hos en bonde, men tog derefter tilbage til sit hjem. I 1935 kom han til arbejdstjenesten, blev her gentagne gange straffet for udeblivelse efter orlov, løb til sidst væk og idømtes herfor 4 ugers fængsel. Efter at have afsonet denne straf kom han tilbage til arbejdstjenesten, hvorfra han efter kort tids forløb for anden gang løb væk, hvorfor han idømtes 6 maaneders fængsel. Efter strafafsoningen anbragtes B af sine forældre hos en bonde, hvem B dog hurtigt forlod. Nov. 1936 drev han om i sin fødeby, stjal smaabeløb fra sine forældre og var i øvrigt fræk og uforskammet. I begyndelsen af dec. 1936 skrev han til sine forældre et brev, hvori det hed, at hans liv var forfejlet, fordi han ikke mere kunde kæmpe mod sin stærke kønsdrift. Den 5. 12. forsøgte han at aabne pulsaarene paa sig selv og blev da indlagt paa den psykiatriske klinik i Kiel. Under opholdet her var han utilgængelig, barnlig og labil. Han blev udskrevet den 27. 2. 1937. Efter at have opholdt sig 4 maaneder hos sine forældre tog han arbejde som tjener. Arbejdstiden var ham imidlertid for lang, og han begyndte da igen at arbejde som landarbejder. Da dette heller ikke passede ham, løb han (beg. aug. 1937) væk. Han vandrede til fods til Plön. Hvad der derefter skete, ved han ikke. Han blev fundet paa landevejen under et »krampeanfald« og transporteret til den psykiatriske klinik i Kiel. Ved optagelsen her gav han til at begynde med ganske meningsløse svar, var dog senere i stand til at opgive sit navn, fødselsaar og -dag o. s. v. rigtigt. I øvrigt var B ved optagelsen fræk og truede personalet med klø. I sygejournalen er fra hans andet ophold i klinikken gjort følgende notater: teatralisk, sentimental, giver rollen som det fuldstændig nedbøjede menneske, mumler hen for sig, demonstrativt teatraliske gebærder, forsøger plumt at simulere en sindssygdom: Stirrer ud af vinduet paa taget af det overfor liggende hus, taler med langsom, monoton og knapt forstaaelig stemme: »Der er hun, hvorfor det, kommer hun igen«. Fræk og lømmelagtig opførsel overfor sygeplejerskerne, er ikke til at bevæge til noget ordnet arbejde, drysser helst om i haven, ytrer: »alt er forfusket, jeg bliver ikke til noget«. Han blev udskrevet den 7. 9. 1937. Efter at have afsonet en fængselsstraf for sædelighedsforbrydelse arbejdede han som landarbejder, indtil han kom til skade. Senere

arbejdede han som portier i Kiel. Blev afskediget angivelig paa grund af umaadeholdent drikkeri. Fik plads som landarbejder i Buxtehude, hvor han ogsaa hurtigt blev afskediget, denne gang paa grund af forsømmelighed.

10 maaneder efter B.s falske selvangivelse havde forf. lejlighed til at foretage en indgaaende exploration af ham. Til at begynde med hævdede B, at han havde rettet den falske beskyldning mod sig selv for at blive henrettet; dette ønske nærede han angivelig endnu. Han indrømmede aldrig at have haft til hensigt at slaa ind paa forbryderbanen og begaa indbrud osv. Paa spørgsmaalet om, hvorfor han da tidligere havde ladet saadanne udtalelser falde, svarede han, at han i de sidste uger, før han meldte sig selv til politiet, havde tænkt noget paa ved hjælp af indbrud at komme til penge for rigtigt at more sig. Adspurg, om han nogensinde havde haft lyst til at mishandle, pine en pige for derigennem at opnaa sexuel tilfredsstillelse, mumlede B noget om »at gøre kold« og var øjensynligt stærkt i tvivl om, hvorvidt han nu skulde paastaa at have næret ønske om at dræbe pigen.

Under en række fortsatte samtaler med B lykkedes det at naa frem til en plausibelt klingende redegørelse for bevæggrundene til hans selvangivelse: »Jeg havde fra kl. 15 til 20 soldet alle mine penge paa nær 25 Pfennig op paa St. Pauli (i Hamburgs forlystelseskvarter). Da jeg opdagede, at jeg ikke havde penge til jernbanebilletten til min arbejdsplads, blev jeg forstemt. Tanken om at drive omkring paa Hamburgs gader natten igennem var frygtelig. Det faldt mig da pludselig ind at melde mig selv. Hvis jeg havde haft penge, havde jeg bestemt ikke gjort det. Jeg var saa nedtrykt, at jeg vilde dø. Jeg havde ikke mod til at tage livet af mig selv og haabede ved hjælp af min anmeldelse at blive henrettet. Saadanne forstemthedstilstande har jeg ogsaa tidligere haft, naar jeg har opdaget, at mine penge er sluppet op, og mine tidligere selvmordsforsøg er begge begaaet i saadanne tilstande. Efter kort tids forløb, for det meste ca. 3 timer, er forstemtheden gaaet over. I denne tid var alt mig lige meget, og havde man afhentet mig til henrettelse, havde jeg ikke gjort nogen indvending.«

B er en holdningsløs, ustadig psykopat med en række hysteriske træk: labilitet, trang til at gøre sig gældende, hang til at stille sig i positur, til det teatraliske, psyko-in-

fantilisme og med en betydelig defekt paa det etisk-moralske omraade. Han beklager sig over at være adgangsforment til sit barndomshjem, over at være kastreret, saa at han ikke kan gifte sig, og viser en total mangel paa indsigt i sin seksualkriminalitets alvorlige beskaffenhed. Intellektuelt er han underlødige, noget svagt begavet. Tegn til sindssygdom lod sig ikke paavise hos B trods meget indgaaende undersøgelser og ca. 4 ugers observation. Vedvarende forstemthedstilstande er, saavidt man kan skønne paa grundlag af det om B foreliggende aktmateriale, herunder sygejournaler, ikke iagttaget hos ham.

Dette tilfælde er utvivlsomt at opfatte som en kortslutningsreaktion overfor den akutte, økonomisk ugunstige situation. B indrømmer aabent, at han under andre omstændigheder ingensinde vilde have meldt sig selv. At han som følge af sin labilitet let af ydre forhold hensættes i forstemthedstilstande, i hvilke alt »er ham ligemeget«, er overordentlig sandsynligt; at B i saadanne tilstande har foretaget flere mere eller mindre alvorligt mente selvmordsforsøg, fremgaar af akterne. Om nu B ved sin selvangivelse virkelig har næret et alvorligt ønske om at dø, skal vi lade være usagt. At han imidlertid ved denne lejlighed har manifesteret sin sensationstrang, sin hang til at stille sig i positur, kan ikke bestrides. Det er endvidere et spørgsmaal, om hans falske selvangivelse samtidig repræsenterer en »ønskeforestilling i fantasien« (Freud). Selv om man ikke kan paavise sadistiske komponenter i hans seksualkriminalitet, kan denne mulighed dog ikke helt afvises.

Tilfælde 3.

I 1933 anholdtes den den 21. 2. 1914 fødte, 7 gange tidligere straffede M for bedrageri m. v. Under politiafhøringerne erklærede han sig af egen drift villig til at aflægge en »livstilstaelse«. En maaned senere overgav han kriminalpolitiet et skriftstykke, som indeholdt selvangivelser af forbrydelser, som M vilde havde begaaet siden sit 10. aar, bl. a. indbrud, underslæb, bedrageri, falskmøntneri, alfon-

seri m. v. Paa forespørgsel af den politimand, som foretog afhøringerne af M, hvad der bevægede ham til sin tilstaaelse, erklærede han, at han havde besluttet sig til at sige alt for at gøre ende paa sit hidtidige liv. Om disse tilstaaelser skal foreløbig bemærkes, at M allerede var domfældt for en række af de af ham spontant tilstaaede forbrydelser. Efter at have aflagt de ovenfor omtalte tilstaaelser erklærede M under afhøringen endvidere, at han i 1931 havde deltaget i et kommunistisk overfald paa national-socialister, som kulminerede i mordet paa en SA-fører. M angav ved denne lejlighed at have afgivet 16—17 skud, og at 2—3 mand i den retning, i hvilken han havde skudt, var faldet om.

14 dage efter denne tilstaaelse skrev M et brev til kriminalpolitiet, i hvilket han anmodede om paany at blive afhørt, da han kunde give vigtige oplysninger om overfaldet. M angav nu under en afhøring at have truffet van der Lubbe i Amsterdam og ved politiske demonstrationer gentagne gange at have skudt paa national-socialister og bl. a. med to skud at have dræbt en SA-mand. M gjorde under denne afhøring et fuldstændigt udeltagende og ligegyldigt indtryk. Ved at efterprøve hans anbringender viste det sig, at han ikke havde angivet mordstedet rigtigt, og at endvidere ganske vist et kommunistisk overfald paa national-socialister havde fundet sted i 1931, ved hvilket en SA-fører var blevet myrdet af kommunister, men at et skyderi i det af M angivne omfang overhovedet ikke havde fundet sted. I øvrigt viste obduktionserklæringen, at SA-føreren slet ikke var blevet skudt, men derimod stukket ned, ligesom M.s angivelser af antallet af skud, som han vilde have afgivet under et andet politisk sammenstød, heller ikke kunde passe. Endelig var M.s anbringender om pistolen usandhed. Angivelig havde M stjaalet revolveren fra en bestemt person. Denne mand kendte ganske vist flygtigt M, men det var ham ikke bekendt, at M skulde have frastjaalet ham en revolver. Den af M angivne medgerningsmand ved overfaldet paa SA-føreren var — viste det sig — en dengang kun 16aarig, politisk ikke organiseret dreng. Denne havde senere »overtaget« en pige, som M »gik med« og sandsynligvis derved paadraget sig M.s had.

Faa dage efter denne sidste afhøring meddelte M skriftligt kriminalpolitiet, at han kunde fremkomme med oplysninger i endnu en mordsag. Efter en kort samtale med M lykkedes det imidlertid kriminalpolitiet at overbevise ham om, at det for ham kun gjaldt om at »sværte sig selv«.

Først 10 uger efter den første selvangivelse tilbagekaldte M sine »tilstaaelser«. Som motiv for sine selvangivelser angav han, at han paa grund af sit forfejlede liv haabede paa at blive henrettet for sine angivelige politiske forbrydelser.

Det er bemærkelsesværdigt, at M med usædvanlig haardnakketthed og stædighed holdt fast ved sine angivelser og først sagde sandheden i det øjeblik, hans anbringender var efterprøvet i alle enkeltheder og befundet usande.

Anamnese:

Allerede under sin skoletid forvoldte M efter faderens udsagn store vanskeligheder, bedrog og bestjal lærerinden og naboerne og begik underslæb i spejderbevægelsen, som han var medlem af. Efter at være kommet ud af skolen blev han gentagne gange sat i arbejde som bud, men undlod hver gang at udføre det ham paalagte arbejde og begik underslæb. Efter eget ønske kom han da til søs, rømmede dog allerede i Antwerpen fra skibet og blev derfor sendt hjem af det tyske konsulat. Han idømtes herfor 10 dages fængsel. M blev nu medlem af den nationale organisation »staalhjelm«, og paa en stjaalen cykle kørte han da til Mecklenburg og tiltiggede sig det til livets ophold nødvendige under henvisning til sit medlemskab i denne forening, indtil han anholdtes og af politiet blev sendt tilbage til Hamburg.

M anbragtes nu i en opdragelsesanstalt, flygtede imidlertid 7 gange og blev efter at have flakket om en tid paany paa-grebet. I marts 1931 kom han ud af anstalten, men optog straks paany sin gamle levevis og anbragtes derfor tvangsmæssigt i en anden opdragelsesanstalt, i hvilken hans opførsel var af en saadan beskaffenhed, at anstaltsanbringelsen januar 1932 ophævedes paa grund af manglende udsigt til forbedring.

Den 15. marts 1932 blev M efter eget ønske som hjemløs optaget i et forsorgshjem i Hamburg for efter 4 dages forløb efter eget ønske at blive udskrevet.

Allerede i 1931 var M blevet straffet for bedrageri i en række tilfælde med henholdsvis 4 ugers og 3 maaneders fængsel; der følger i aarene 1932—1934 endnu 5 straffe for bedrageri, tyveri og underslæb. I 1933 blev M løsladt fra varetægtsarresten, fordi han lovede i fremtiden at holde sig straffri og at blive boende hos sine forældre. Efter faa

dages forløb gik M imidlertid paany hjemmefra, flakkede om og ernærede sig ved at sælge forskellige ting, som han stjal.

Den 20. jan. 1934 meldte M sig selv til politiet, angivelig fordi han vidste, at han eftersøgte af kriminalpolitiet for bedrageri. Den 23. april 1934 idømtes han 2 aars og 6 maa- neders fængsel. Samtidig blev han, som dengang kun var 20 aar, idømt sikkerhedsforvaring, da retten ansaa ham for at være en farlig vaneforbryder.

Hans opførsel i sikringsanstalten har ladet en del tilbage at ønske. Engang idømtes han her 3 dages arrest. Ligeledes har hans arbejdslid ofte givet anledning til klager. En beretning om M afgivet af »Ermittlungshilfe der Strafrechts- pflege« indeholder følgende karakteristik: »en gemen, pralende, forløjet karakter, som gør sig vigtig af sine anstalts- oplevelser og af sit kommunistiske sindelag...«.

Ogsaa i dette tilfælde maa rigtigheden af den angivelige bevæggrund til den falske selvangivelse: ønsket om at dø paa grund af det forfejlede liv, drages i tvivl, og det maa langt snarere antages, at sensationslyst, hang til at stille sig selv i positur og samtidig gengældelsestrang har været udslagsgivende.

Et andet tilfælde, i hvilket en anklaget, som tidligere, tildels ogsaa falsk, spontant havde angivet sig selv, under domsforhandlingen angav, at han kun havde begaaet de forbrydelser, han anklagedes for, for at blive henrettet, og haardnakket opretholdt denne paastand lige indtil sin henrettelse, blev paa grund af tilfældets egenart indgaaende undersøgt. Ogsaa her dominerer hysteriske komponenter.

Tilfælde 4.

Den den 17. marts 1911 fødte, 7 gange, hovedsagelig for indbrudstyverier, straffede G fremsatte under domsforhandlingen ved den hanseatiske særdomstol følgende, i dommen af 6. feb. 1941 gengivne betragtninger:

Han havde efter den sidste serie af indbrud, som i 1934 førte til hans anholdelse i Mannheim og til hans domfældelse, besluttet at ville sætte et eftertrykkeligt punktum for sit hidtidige liv; han var træt af forbryderlivet. Af

denne grund har han i Heidelberg først aflagt en aaben tilstaaelse om alle forbrydelser, som han har begaaet. Saa har han ladet sig paavirke i modsat retning af cellekammerater og søgt efter en mulighed for at trække sin tilstaaelse tilbage; at noget saadant ikke kunde lade sig gøre ved simpelthen at nægte sig skyldig, har han indset. Derfor har han først angivet, at han havde endnu en række forbrydelser paa samvittigheden. Ved afhøring hos kriminalpolitiet har han ved hjælp af dettes spørgsmaal fundet ud af, hvorledes de nærmere omstændigheder ved en række uopklarede forbrydelser havde været, og har da urigtigt beskyldt sig selv for at have begaaet disse forbrydelser for da senere gennem tilbagekaldelse og alibidokumentation at kunne paavise værdien eller rettere den manglende værdi af hele sin tilstaaelse. Fra dette forsøg paa at slippe ud af nettet har han da senere igen taget afstand og i overensstemmelse med sandheden kun tilstaaet de forbrydelser, som han virkelig havde begaaet. Dette havde Heidelberger domstolen imidlertid ikke taget for gode varer og derfor dømt ham for enkelte forbrydelser, som han slet ikke havde begaaet.

Denne sin fuldgyldigt fattede beslutning, at gøre ende paa sit hidtidige hundeliv, har han da forfulgt i tugthuset og beflittet sig paa at uddanne sig aandeligt, viljemæssigt og sjæleligt. Han har beskæftiget sig med religiøse spørgsmaal og er meget hurtigt kommet til det resultat, at bønnen kun var for de svage, kun var udtryk for en indre tomhed. Afgørende var at handle efter sin indre stemme, og han har handlet. Saaledes har han f. eks. prøvet fasten paa sig selv og har til trods for, at anstaltordenen ikke tillader en saadan, til sidst, takket være sin viljekraft, gennemført en 28 dages faste. Det har han gjort gentagne gange for at styrke sit indre jeg, har imidlertid opgivet det, da han frygtede, at tabet af fysiske kræfter skulde fremkalde en sindssygdøm. I aarenes løb vil G være kommet til den erkendelse, at arbejdet er det højeste etiske maal paa denne jord. Han har derfor hele tiden ydet sit arbejde under anspændelse af alle sine kræfter. Allerede før krigen vil G have stillet sig til disposition for krigsmarinen til forsøg med en dødstopedo, som japanerne skal have indført. Man har imidlertid afslaaet hans tilbud, som han ogsaa vil have fornyet efter krigens udbrud, begge gange.

I løbet af krigstiden var maden i tugthuset blevet ringere

og ringere. Han har, takket være sit princip, altid at arbejde under opbydelse af alle sine kræfter, følt, at han ikke vilde holde til det, at fremfor alt hans aandelige uddannelse vilde tage skade ved svindet af hans legemlige kræfter, og at han var nær ved at blive sindssyg. Hans indre stemme har da sagt til ham, at han nu, for ikke at gaa til grunde, var forpligtet til at gøre en ende paa dette liv og flygte fra tugthuset. Det har han da gjort. I friheden har han da kæmpet saa længe, som det var muligt. Hans første indbrud havde været nødvendigt, da han ikke havde mere at leve af. Han havde imidlertid med velberaad hu valgt et tidspunkt, hvor der var flyveralarm, og havde ogsaa ved det andet indbrud bevidst valgt mørklægningsstunden til sin forbrydelse. Han har dermed villet opnaa, at dødsstraffen blev bragt til anvendelse overfor ham. Ganske vist har han ogsaa efter anholdelsen kæmpet saa godt han kunde, og var derfor sprunget ud af vinduet paa politistationen. Da flugtforsøget ikke var lykkedes, opfatter han det som skæbnens vilje. Han frygter paa ingen maade døden, fordi han ved, at han straks efter sin afgang ved døden paany genfødes et eller andet sted, og da med sine erhvervede sjælelige og aandelige værdier vilde opnaa en bedre tilværelse, thi han var sikker paa, at disse værdier ikke gik tabt.

Ved den hanseatiske særrets dom af 6. februar 1941 blev G for overtrædelse af forordningen mod »Volksschädlinge« af 5/9 1939 § 2 i to tilfælde dømt til døden.

Efter sin domfældelse forbød G sin forsvarer at indgive benaadningsansøgning, og forf. fastslog under samtaler med G i slutningen af marts og i den sidste nat efter forkyndelsen af straffuldbyrdelsesbeslutningen, at han, indtil han afløstes til retterstedet, opretholdt denne indstilling til sin henrettelse.

Anamnese:

G er født den 17. 3. 1911 i Mannheim som søn af snedker Y og hans kone X. Moderen skal have været anbragt i et sindssygehospital, og faderen har været i besiddelse af dromomane tilbøjeligheder. Han kom i smedelære, men blev efter kort tids forløb paa grund af uduelighed og daarlig opførsel bortvist. Han løb væk hjemmefra og begav sig til Würzburg, hvor han gik i kelnerlære. Efter fire ugers forløb forlod han lærepladsen og tog tilbage til sin moder.

Efter to dages forløb stjal han fra sin moder penge til en togbillet til München, hvor han blev anholdt. Her kom han under borneværnsforsorg og anbragtes paa en opdragelsesanstalt, hvorfra han efter kort tids forløb flygtede, idet han stjal en række anstalten tilhørende effekter. Samme dags eftermiddag blev han anholdt og ført tilbage til anstalten. Han idømtes herfor fire dages fængsel, blev bragt tilbage til sin moder, men flygtede igen, idet han stjal penge fra hende og rejste til Bremen, hvor han soldede de stjaalne penge op. G anbragtes derefter paa en opdragelsesanstalt i Bremen, flygtede efter to dages forløb og opholdt sig indtil jul 1926 i Bremen og Hamburgs omegn. Begik her indbrud. Rejste tilbage til sin moder i Sydtyskland og derfra til Frankfurt am Main, hvor han anholdtes og anbragtes paa en opdragelsesanstalt. Efter kort tids forløb flygtede G igen og tilvendte sig ved indbrudstyveri et større beløb, som han i løbet af een dag satte overstyr ved anskaffelse af tøj og luxusting. Under jernbanerejsen fra München til Stuttgart gav han i spisevognen 80 mark ud til champagne og lækkerier. For rettens skranke fortalte G med en vis, stolt selvglæde om sine forbrydelser. Han idømtes 10 maaneders fængsel. Efter strafafsoningen førtes han tilbage til opdragelsesanstalten, hvorfra han fire maaneder senere paany flygtede.

Ialt er G flygtet 16 gange fra opdragelsesanstalter og sit barndomshjem. Selv angiver han i disse aar ikke at have haft anden tanke end at komme væk fra anstalterne. Under sin senest omtalte flugt forøvede han to indbrud og idømtes herfor 6 ugers fængsel. Allerede aaret forinden var han for landstrygeri, opgivelse af falsk navn m. v. idømt ialt 27 dages fængsel. Det hedder i dommen, at G ved denne lejlighed havde optraadt med stor frækhed og raffinement.

Efter strafafsoningen blev G i 1929 anbragt hos moderen. Efter 6 ugers forløb løb han væk og tog arbejde i Würzburg som tjener. Efter 5—6 ugers forløb rejste han til Frankfurt am Main og en række andre byer, idet han paa markeder optraadte som stepdanser. I slutningen af 1929 rejste han til Nürnberg, hvorfra han blev udvist. Efter at have opholdt sig nogle uger i Dresdens herberg for hjemløse tog han til Berlin, hvor han i sommersæsonen solgte ispinde. Begik herpaa nogle indbrud i Stettin. Et af disse blev begaaet paa et tidspunkt, hvor G sultende og frysende drev omkring i Stettins gader. Han idømtes herfor 15 maaneders

fængsel og blev løsladt maj 1931. Han rejste herfra til Berlin og videre til Hamburg, hvor han som sædvanlig tog ophold i hjemløseasylet. I Hamburg begik han en del indbrud og tilegnede sig bl. a. (januar 1932) ved at knuse en butiksrude for 4000 Mark brillanter fra en juvelerbutik. Ved dette indbrud blev han paagrebet, han var da fuldstændig udmattet og apatisk. Senere angav han, at han kun kunde huske, at han uden maal og med havde flakket omkring i gaderne, syg af sult og udmattelse og med stikkende hovedsmerter. Til bevidsthed var han først kommet, da man i en kælderhals traadte paa ham. Retten var af den anskuelse, at det ikke var helt udelukket, at han i gerningsøjeblikket ikke havde haft sin frie viljebestemmelse, og han frifandtes derfor i henhold til § 51 (Tilregnelighedsparagraffen).

I aaret 1932—33 forøvede G atter ved at knuse butiksruder indbrudstyverier i Hamburg og Lauenburg. I begyndelsen af 1933 forlod han Hamburg og tog til Ruhr-området. Overalt overnattede han i hjemløseherberger. Selv skriver han i sin levnedsbeskrivelse, at han paa sin fart gennem Tyskland passerede en række byer »ikke uden at knuse forskellige butiksruder og udplyndre forretningerne«. Maj 1933 anholdtes G under mistænkelige omstændigheder i nærheden af Dortmund i en ubeskrivelig forkommen tilstand og anbragtes i en koncentrationslejr. Efter sin løsladelse vandrede han langs med Rhinen til Mannheim. Efter et kort besøg hos sin moder, under hvilket han stjal en hans broder tilhørende cykle, tog han til Frankfurt am Main. Paa hele turen begik han talrige indbrud, stjal cykler o. s. v. Han anholdtes i hjemløseasylet i Mannheim. I hans besiddelse forefandtes guldure og andre tyvekoster. Ved sin anholdelse januar 1934 aflagde han en tilstaaelse, der omfattede 30—40 indbrudstyverier.

Senere trak han sin tilstaaelse tilbage. Medens G sad i varetagtsarrest, havde han skrevet talrige breve til Heidelbergs universitet, kultusministeriet o. s. v., i hvilke han meddelte løsningen af cirkelns kvadratur. Da disse breve blev beslaglagt af fængslets brevkontrol, indgav han den ene klage efter den anden. Ved sin løsning af dette spørgsmaal vilde han blive millionær (i et brev til moderen indsatte han denne til arving af sine forventede millioner), og man havde ingen ret til at tilbageholde brevene, da disse var hans aandelige ejendom. I en af disse klager hedder det

til slut: »Iøvrigt undlader jeg ikke at meddele den høje ret, at min selvangivelses korthus snart falder sammen, jeg er uskyldig i fængsel«. I en anden skrivelse hedder det, at han kunde omsløde komedien med sin selvangivelse med nogle faa ord.

Vi staar her over for en af G.s talrige selvmødsigelser. Til trods for, at G stadig gentog nogle ved anholdelsen i Mannheim fremsatte udtalelser om, at han helst vilde leve indespærret, fordi »der ikke var noget ved livet derude«, og fordi han i fængslet kunde uddanne sig aandeligt, trak han gentagne gange sin tilstaaelse tilbage. Til begrundelse for sin tilbagekaldelse anførte han i et brev bl. a.: »Der modnedes hos mig en plan om at angive mig selv, men kun falsk, for senere, hvis det blev nødvendigt, gennem beviser at befri mig for straffen«. Af denne grund, skriver han videre, havde han ved sin anholdelse i Mannheim aflagt en omfattende tilstaaelse, og havde han vidst besked med endnu et par hundrede forbrydelser, saa havde han utvivlsomt ogsaa taget dem paa sin kappe for derved at vække saa megen opsigt som muligt. For at hjælpe sin fattige moder vilde han foregøgle rigtig mange indbrud, saa at man skulde tænke: En storforbryder, der tilstaar, sikken sensation, saa kommer pressestenograferne og spørger om grunden til tilstaaelsen. Saa vilde han sige, at han vilde ofre sit forfuskede liv for Adolf Hitlers ungdom, og at han i tugthuset vilde skrive et værk med titlen »14 aars tugthus for det store tredie riges ungdom«. Han vilde i bogen skildre for ungdommen, hvorledes han havde ofret sit liv for at tjene til fremtidsadvarsel for ungdommen og vise, hvor den rette vej ophører, og forbrydelsen begynder. Ved hjælp af bogen vilde han dække omkostningerne ved fængselsopholdet, størstedelen af fortjenesten vilde han dog overlade moderen. Desværre havde han maattet fastslaa, at sensationen udeblev, og at han havde forregnet sig. Da han nu i fængslet havde naaet sit livsmaal: Løsningen af cirkelens kvadratur, og retten havde nægtet ham at træde i forbindelse med offentligheden, tilbagekaldte han sin tilstaaelse. Han havde udelukkende opsøgt sin hjemstavn for at forfølge sit livsmaal, og afgørende var her kun, at maalet var naaet, ikke paa hvilken maade.

Under retsforhandlingerne i 1934 forholdt G sig fuldstændig passiv og nægtede haardnakket at besvare de spørgsmaal, som retten stillede til ham. Denne holdning

kom dog ikke overraskende, thi G havde i forvejen meddelt retten, at han med magt vilde modsætte sig at blive fremstillet i denne; lykkedes det dog at fremstille ham, vilde han ligne en marmorfigur. Under anklagetalen smilte han haanligt, og da retten trak sig tilbage, begyndte han at skælde ud. Han idømtes 7 aars tugthus.

Denne dom appelleredes af G, som bl. a. erklærede: Jeg er nu træt af, at man anser mig for den tarveligste løgner, som fortsat frækt hævder, at han er uskyldig. Denne erklæring indeholder paa ingen maade en indrømmelse af de mig paatvungne forbrydelser, men imødekommer min trang til at glemme i tugthusets stilhed, hvad man har gjort imod mig. Direkte henvendt til dommeren skrev G: Kan De staa Deres evige dommer til regnskab for denne dom . . . Jeg afsoner mine syv aar, og hvis jeg forskaanes for afsindighed, garanterer jeg Dem, at saa er De den anklagede, om ikke her, saa hissel. I et andet brev skriver G: Om jeg skal sidde et par aar uskyldig i tugthuset, er mig ligegyldigt, thi jeg har det her bedre end ude; men jeg vil under ingen omstændigheder finde mig i, at der af den sidste dom bliver saa meget som een dags straf tilbage . . . Min sagfører har i gaar revet en skrivelse af et saadant indhold til retten i stykker med den begrundelse, at jeg skulde ikke gøre ham latterlig. Her drejer det sig imidlertid om mere end en sagførers forretningstrang. Her drejer det sig om en ulykkelig moder. Jeg andrager om øjeblikkelig overførsel til et andet tugthus. Jeg kan ikke længere sidde her og drive og spille den kostbare tid til ingen nytte; jeg maa til at arbejde alvorligt, og hertil er et varetægtsfængsel med sine nervepirrende begivenheder ikke det egnede sted.

I en genoptagelsessag blev G frifundet i to af de tidligere paadømte tilfælde. I det ene tilfælde havde han dokumenteret, at han paa gerningsliden havde været i koncentrationslejr, og i det andet tilfælde var det overvejende usandsynligt, at han var gerningsmand.

I slutningen af 1934 deltog G i et udbrudsforsøg fra tugthuset. Han begyndte sammen med to andre fanger at fjerne vægpudset og udkradse fugerne, men opgav. Straffen for de tidligere omtalte indbrud og dette udbrudsforsøg blev til sammen udmaalt til seks aar og seks maaneders tugthus.

Den 1. 6. 1940, da G kun havde $\frac{3}{4}$ aars tugthusstraf tilbage, flygtede han en dag, han var paa tørvearbejde. I begyndelsen af august 1940 kom han til Hamburg, hvor

han i september begik et indbrud og under et andet indbrud i oktober stjal bl. a. 6000 levnedsmiddelskort. Ved sin anholdelse næste dag forklarede han overfor politiet, at han var flygtet fra tugthuset paa grund af den daarlige forplejning. Trods bevogtning sprang han paa politistationen ud fra 2. sal, men brækkede benet og kunde straks efter paagribes. Over for politiet tilstod G begge indbrudstyverierne, men erklærede, at han havde begaaet dem i fuld bevidsthed om, hvad der nu ventede ham. Han vilde gøre ende paa sit liv. Samtidig erklærede han dog paany at ville benytte enhver lejlighed til flugt. For særdomstolen erklærede han, at han kun var udbrudt af tugthuset for at begaa en saa alvorlig forbrydelse, at han vilde blive henrettet. Disse udtalelser er allerede gengivet ovenfor.

Medens G i fængslet afventede fuldbyrdelsen af dødsstraffen, erklærede han, at han ønskede sin død for at fuldkommengøre sin personlighed og leve videre i en anden og bedre tilværelse. Efter at fuldbyrdelsesbeslutningen var meddelt G, opsøgte han af fængselspræsten, til hvem han udtalte: »Det gør mig ondt, at De skal tilbringe natten her for min skyld. De ved jo, hvordan jeg er indstillet. Men hvis De bliver her i nat, saa kan vi jo i morgen tidlig kort før henrettelsen spille et parti skak«. Efter at præsten havde forladt cellen, sang G gentagne gange omkvædet paa visen »Glæd jer over livet« og lo hen for sig.

For at fastslaa, om G ogsaa i den sidste nat før henrettelsen vilde opretholde sit angivelige ønske om at dø, tilbragte ref. denne sammen med G i særcellen. Han erklærede, at han ingenlunde angrede, hvad han havde gjort, men at han tværtimod den næste morgen med glæde vilde begive sig til retterstedet og sige: Glæd jer over livet, saa længe I har det. Han gentog, at han var undveget fra tugthuset, fordi man her havde nægtet ham de fornødne materielle raastoffer til hans fortsatte aandelige uddannelse (d. v. s. maden, ref. tilf.). Han havde ved sin flugt radikalt villet ændre sin daværende totalsituation, da denne var udviklingshæmmende. Ligeledes var han flygtet fra tugthuset for at faa lejlighed til at udsætte sig for livsfare. Han vilde endnu engang give sit sidste, sætte alt paa spil for derigennem at lære sig selv bedre at kende. De seneste indbrudstyverier havde været den eneste vej til virkeliggørelse af hans planer om fuldkommengørelse af hans aand. I en ny tilværelse vilde han genfødes med de værdier og mangler,

som han nu besad, idet aanden, den frie vilje, ikke kan dø. Overfor min indvending, at han i sin nye tilværelse da vilde blive den samme forbryder som i dette liv, formaaede G kun at svare: De tager fejl. Om sit forhold til sin mor udtalte han, at han længe ikke havde skrevet til hende udfra den klippefaste overbevisning, at han først i sit livs sidste nat vilde naa kulminationen af sin aandelige udvikling. Naar moderen nu modtog hans brev med meddelelsen om henrettelsen, vilde hun selvfølgelig faa krampegraad, men det er kun naturligt og sundt for en kvinde. Dette vilde imidlertid gaa over, og hun kunde da senere med den rette forstaaelse i ro og mag læse hans brev.

G var i løbet af aftenen gentagne gange gjort opmærksom paa, at han lige saa godt havde kunnet fortsætte sin »aandelige uddannelse«, hvis han havde ført et ordentligt liv, regelmæssigt passet sit arbejde, stiftet familie o. s. v. Han svarede imidlertid hver gang med, at han havde mindreværdsfølelse overfor kvinder, han havde hele sit liv kun fire gange staaet i forhold til kvinder, og en saadan tilværelse passede ham paa ingen maade. Om morgenen stilledes til sidst følgende spørgsmaal: Hvad vilde De nu gøre, hvis De nu blev løsladt? Svaret faldt promte: Straks gaa til arbejdsmyndighederne for at faa en plads, leje en lejlighed og faa mig en kone. (Nu har De jo forladt Deres tidligere standpunkt, fuldstændig glemt Deres ønske om at blive henrettet). Efter nogen betænkning: Nej i aften har jeg set dødsfaren i øjnene.

Faa minutter før G afførtes til retterstedet blev det ham foreholdt, at han ikke havde sagt sandheden om, hvorfor han havde anmodet om sin dødsdom. Han sprang da op, hidset op og sagde i det for ham karakteristiske, docerende og teatraliske tonefald: Tror De, at jeg, kort tid før jeg skal staa for guds trone, vil lyve i saadanne anliggender? Da han blev ført ud af særcellen, fulgte han uden at sige et ord med bevogtningsmandskabet.

Til opklaring af spørgsmaalet, hvorfor G anmodede om sin dødsdom, vil det være nødvendigt at gaa tilbage til retssagen i 1934. Som allerede omtalt ytrede G efter sin anholdelse i 1934, at han helst vilde leve indespærret, fordi han ikke mere brød sig om forbryderlivet. Naar man læser G.s beskrivelse af de forhold, under hvilke han har levet, er man tilbøjelig til at antage, at denne udtalelse ikke var nogen tom talemaade, men virkelig var hans alvor.

I en kort efter hans anholdelse i 1934 skreven levnedsskrivelse hedder det: »Selv har jeg angivet mig, og selv vil jeg domme mig, ikke fordi jeg anser mig for skyldig i lovens forstand, men fordi jeg har en ond aand, som handler mod min vilje, og fordi jeg i verden kun kan anrette ulykker, thi for mig er det for sent«. I et brev til moderen, skrevet den sidste nat, hedder det bl. a.: »Da jeg i 1934 erkendte, at jeg er en svulst paa menneskeheden, som vil meget godt, men ikke har nogen energi til at udføre mine forsætter, maatte jeg skabe mig en ydre tvangssituation, som jeg først da kan tilsidesætte, naar jeg har naaet en personlig tilstand, som det menneskelige samfund kan erkende som en ydelse... Med denne »ydre tvangssituation« mener G, at han dengang ønskede at leve saa længe indespærret, indtil han havde opnaaet saa megen viljestyrke, at han kunde føre et ordentligt liv. Herigennem bliver ogsaa hans udtalelser om, at han i tugthuset vilde uddanne sig aandeligt, forstaaelige. At han senere trak sine tilstaaelser tilbage, var, forklarede han mig, at føre tilbage til daarlig paavirkning fra medfangers side og til hans tilbagevendende fejghed. Hans sultestrejke, som han kalder faste, var utvivlsomt ikke et middel til sjælelig videreudvikling, som han nu i 1941 erklærede. I alt fald sagde G i 1934 til en kriminalbetjent, at han vilde nægte at tage føde til sig, lige indtil en bestemt person, som angivelig kunde bevidne hans uskyld i et bestemt tilfælde, var fundet. Faa dage efter erklærede han i et brev til sin forsvarer, at han paa grund af mavelidelse havde forlangt mælk og æg af fængselslægen, hvilket i hans nuværende tilstand var »paatrængende nødvendigt«. Da dette var blevet nægtet ham, havde han paabegyndt sultestrejke for derigennem at faa tilført æg og mælk gennem næsesonde.

Hans forslag til løsning af cirkulens kvadratur, som af en matematisk professor er betegnet som værdiløst, kan ligeledes ikke tages alvorligt. Dette fremgaar deraf, at G, da han aftalte med to medfanger at opgive udbrudsforsøget, foreslog, at han (G) for at redde de andre fra straf skulde anstille sig sindssyg, vise betjenten hullet i væggen og sige, at han her søgte cirkulens kvadratur.

I betragtning af, at G allerede i 1934 havde indset, at hans liv var »forfusket«, for at bruge hans eget udtryk, og af, at han samme aar erklærede, »at selvmord udelukker den troende fra det bedre hinsides« (levnedsskrivelse),

kunde man antage, at der her foreligger et tilfælde af indirekte selvmord. Det er dog langt sandsynligere, at G efter sin anholdelse 1940 har indset, at han som ofte straffet vaneforbryder for indbrudet under flyveralarm under alle omstændigheder vilde blive straffet med døden. Han har derfor antagelig fattet en plan om ved at anmode om at blive dømt til døden maaske at kunne opnaa at blive anset for sindssyg. Denne antagelse sandsynliggøres derved, at det engang tidligere, nemlig i 1932, var lykkedes G at blive frifundet paa grund af utilregnelighed, og derved at han i 1934 omgikkes med planer om ved simulation af sindssygdom at befri sig for straffen for det opgivne indbrudsforsøg. I en retspsykiatrisk erklæring fra 1934, som vi senere vender tilbage til, hedder det da ogsaa, at G med sine breve til myndigheder o. s. v. angaaende den angivelige løsning af cirkelns kvadratur øjensynlig forfulgte det formaal at blive anset for sindssyg. For denne opfattelse taler endelig en bemærkning i hans 1934 skrevne levnedsbemærkning om, at »af den asociale forbryder blev en asocial sindssyg, som er underkastet depressioner«.

Hvad enten denne antagelse er rigtig eller ikke, staar det fast, at G straks efter meddelelsen om den nær forestaaende fuldbyrkelse af dødsdommen i fængselspsykiaterens nærværelse begyndte at tale om cirkelns kvadratur, saa at lægen fik det indtryk, at G »klamrede sig til ham« og endvidere, at G hele natten igennem satte hele sin lid til mig, hvis arbejdsomraade i fængslet var ham bekendt. Denne opfattelse deles ogsaa af bevogtningsmandskabet.

Forskellige ytringer i det den sidste nat til moderen skrevne brev tyder paa, at G samtidig søgte at affinde sig med dødsstraffen. Den mulighed ligger ikke fjernt, at G bestræbte sig paa at indbilde sig selv, at han foretrak dødsstraffen for livsvarig sikkerhedsforvaring, og at »det hele ikke var saa slemt, det var den bedste løsning for ham«. Hans talemaader om hans tro paa en genfødsel i en bedre tilværelse kan maaske udlægges som »psykisk morfin«. Herefter staar den retspsykiatriske bedømmelse af G fast. Denne var i 1934 indlagt til observation paa Heidelberg universitets psykiatriske klinik. I sin erklæring fastslog Dr. Zucker, at der ikke forelaa nogen som helst holdepunkter for en sindssygdom. Vi kan hertil føje, at G er en holdningsløs, ustadig og arbejdsulysten psykopat med talrige hysteriske træk, fremfor alt trang til at gøre

sig gældende, sensationstrang, hang til at stille sig i positur og en vis psyko-infantilisme. Hele hans adfærd under den sidste sag grænser til det simulative.

Navnlig dette sidste tilfælde understreger nødvendigheden af en indgaaende, psykiatrisk undersøgelse ved alle tilfælde af falsk selvangivelse.

Undertiden er den falske selvangivelse et led i et simulationsforsøg, i en bluff-manøvre, som forfølger et eller andet, for paagældende fordelagtigt formaal. Medens hysterikerer søger at befri sig for en for ham ubehagelig situation ved — mere eller mindre bevidst — at flygte ind i en psykose, anstiller simulanten sig — ligeledes for at opnaa noget bestemt, for ham gunstigt — med overlæg forrykt og søger ved ord og handlinger at overbevise sine omgivelser om, at han er sindssyg (eller aandssvag). Som et led i en saadan simulationsmanøvre forekommer da ogsaa spontane, falske tilstaaelser af opdigtede, som regel særdeles grove forbrydelser. Et fortræffeligt eksempel herpaa, som samtidig er velegnet til belysning af det nære slægtskab mellem reaktive fængselspsykoser (hysteri) og simulation, er meddelt af *Feuerbach*¹⁰⁾.

Den falske selvangivelse forekommer — indenfor fængslets mure — foruden som led i en simulationsmanøvre endvidere med det formaal at blive ført ud af fængslet til paa-visning af et angivet gerningssted, skjulte tyvekoster osv. og derved opnaa lejlighed til flugt eller — hvad der er lige saa almindeligt — en kærkommen afveksling i den ensformige fangetilværelse.

De psykologiske mekanismer, som ligger til grund for den falske selvangivelse, behøver som allerede antydnet paa ingen maade at være af hysterisk oprindelse. Følgende tilfælde, som repræsenterer en ganske anden art af selvangivelse end de ovenfor gengivne, understreger ved sit hele forløb eftertrykkeligt den gamle, kriminalistiske læresætning: at

¹⁰⁾ Feuerbach: Aktenmässige Darstellung merkwürdiger Verbrechen, bd. I, Giessen 1828 p. 245 f.

en tilstaaelse kun udgør et enkelt, lille bitte led i beviskæden, saa at det er uforsvarligt at anse den, som tilstaar sig skyldig i en forbrydelse, for gerningsmand, medmindre der samtidig foreligger afgørende beviser herfor.

Tilfælde 5.

Den 11. juni 1935 fandtes tidligt om morgenen i nærheden af Cuxhaven liget af den 17aarige, kvalte, nyligt deflorerede Wilma Wulf. Mistanken rettedes først mod en mand, som paa paafaldende maade havde færdedes paa gerningsstedet; medens denne imidlertid befandt sig paa et sindssygehospital til observation, opstod der som følge af en anmeldelse, som vi straks skal komme tilbage til, mistanke mod den 1902 fødte, 7 gange for vold, berigelsesforbrydelser og belleri tidligere straffede, 1930 paa grund af drikkældighed umyndiggjorte L, som paa gerningstiden befandt sig i afvænningsanstalten Arensch-Berensch. Allerede 3 dage efter mordet anmeldte en kvinde til politiet, at hun havde mistanke om, at L havde begaaet mordet, fordi L, efter paagældende kvindes udsagn, havde voldtaget hende i marts maaned samme aar. Efter at L bestemt havde benægtet dette, maatte kvinden korrigere sine anbringender: hun havde ganske vist paa L.s opfordring hengivet sig frivilligt til ham, men L havde under samlejet været meget brutal. Da lederen af anstalten Arensch-Berensch forsikrede, at det var udelukket, at L i den paagældende nat kunde have forladt anstalten, lod politiet mistanken falde som ubegrundet.

Den 2. nov. 1935 indgav en restauratør anmeldelse om, at en i drankerhjemmet anbragt mand overfor ham havde erklæret, at L i den paagældende nat hemmeligt havde forladt anstalten. Den paagældende alumne havde mordnatten haft vagt som portner og havde ved ellevetiden lukket L ud. Tidligt næste morgen var denne vendt tilbage. Paa restauratørens spørgsmaal, hvorfor alumnen ikke havde meldt dette noget før, havde han svaret: »Jeg vilde ikke forraade L.« Alumnen havde endvidere forklaret, at L ved sin bortgang havde givet udtryk for, at han ønskede kønsligt samkvem.

L bestred i begyndelsen at have forladt anstalten mordnatten, men ytrede den 6. jan. 1936, efter flere maaneders idelige afhøringer, til en medfange: »Jeg tilstaar snart for

at slippe for flere afhøringer. Jeg er træt af alle de afhøringer og fremstillinger. Efter sigende faar jeg kun 3 maa-neder takket være tilregnelighedsparagraffen. Kriminalbetjentene gør mig helt tosset. Jeg hænger mig snart.«

Den 23. jan. erklærede L til en medfange, at han for nogle dage siden havde drukket sin urin, han vilde hermed opnaa at blive syg og komme paa sygehuset. Ligeledes havde L ofte spurgt ham (medfangen), hvorledes han skulde bære sig ad med at komme paa Langenhorn (sindssyge-hospital). Under afhøringer den 31. 1. og 5. 2. indrømmede L at have set den myrdede i en danserrestaurant (hvor hun sidst var set i live) og at have hentet hendes overtøj. Ligeledes kunde han huske, at pigen havde haft en paraply hos sig, og at hun havde tilbudt ham at komme med ind under denne, da det regnede. Han havde da fulgt hende til en villa. Senere forklarede L, at han havde truffet pigen ved et i nærheden af restaurationen liggende skur (i nærheden af dette skur var Wilma W ifølge politiets undersøgelser blevet myrdet). Faa dage efter erklærede L paa spørgsmaal af en medfange, at han havde begaaet mordet. Den 18. 2. erklærede L: »Gjort det har jeg ikke. Indrømme maa jeg imidlertid, at jeg kan præstere den slags ting. Min kønsdrift er saa stærk, at jeg tilfredstiller mig selv praktisk talt hver nat her i fængslet.«

Den 9. marts tilstod L at have ombragt Wilma Wulf. Han forklarede, at han havde opsøgt skuret for at tænde sig en pibe tobak, da en pige kom ind, antagelig for at søge læ for regnen. Da hun pludselig saa ham staa foran sig, gav hun et lille skrig fra sig og »faldt om med det samme«. (Wilma W havde virkelig tilbøjelighed til besvimelsesanfald). Hun laa paa ryggen og bevægede sig ikke. Da han ved synet af kjolen, der var gledet op, var blevet sanselig opstemt, havde han ikke kunnet beherske sig, men lagt sig paa hende for at celebrere coitus med hende. Først noget senere, efter at have paabegyndt dette, havde han mærket, at hun gjorde modstand, og han havde da med den ene haand eller ogsaa med begge hænder taget fat om hendes hals og trykket hende til jorden. Paa forehold, at liget havde sin kjoles bælte knyttet i en knude om halsen, svarede L, at det var muligt, at han under samlejet eller bagefter, for at forkorte hendes lidelser, havde knyttet bæltet om halsen paa hende. Paa gerningsstedet forklarede L den næste dag kriminalbetjentene, hvordan han havde anbragt

liget i en vandgrav. Hans angivelser var i nøje overensstemmelse med det af politiet i øvrigt fastslaaede.

Den 13. marts gentog L ved en afhøring hos statsadvokaten sin tilstaaelse. Ved denne lejlighed indrømmede L engang tidligere at have anvendt vold overfor en kvinde. Han havde i Stettin 1925 under følgende omstændigheder slaaet en pige i hovedet med en kognacflaske. Han havde været sammen med pigen i flere dage og havde drukket 5—600 mark op sammen med hende. Hun havde atter og atter lovet ham, at han »maatte faa lov«, men holdt ikke ord. I sin rus var han blevet i den grad oprørt herover, at han paa aaben gade havde slaaet hende med flasken. Ved hans derpaa følgende anholdelse havde hun imidlertid ikke ønsket ham straffet, var tværtimod den næste dag paany gaaet ud med ham og havde ved denne lejlighed indfriet sit løfte.

Foruden denne begivenhed forelaa følgende vidneudsagn, som talte mod L: han havde ytret til en alumne i Arensch-Berensch, at han opnaaede den højeste grad af tilfredsstillelse, naar han rigtigt kunde komme til at kvæle pigen. Det hævdedes endvidere af flere alumner, at L var bekendt for sin stærke kønsdrift; han talte altid om saadanne ting. Endelig havde L notorisk overfaldet og truet sin mor paa livet og var ogsaa blevet idømt straf herfor.

Den 9. juli opdagedes endnu et lystmord i nærheden af Cuxhaven. Den 13. juli, altsaa faa dage senere, skrev L til sin forsvarer et brev, i hvilket han bad om en kort samtale. Under en samtale den 15. samme maaned erklærede L, at han vilde tilbagekalde sin tilstaaelse. Han hævdede nu, at han ikke var gerningsmanden. Han havde kun aflagt tilstaaelse, fordi politimændene havde truet ham med prygl, hvis de ikke kunde finde den pige, som han hævdede at have fulgt hjem. Kriminalbetjentene havde endvidere sagt, at hvis han aflagde en tilstaaelse, vilde de sørge for, at tilregnelighedsparagraffen kom ham tilgode. I modsat fald maatte han regne med at blive henrettet. L havde gentaget sin tilstaaelse for forhørsdommeren, udelukkende fordi han stadig var overbevist om, at han i saa fald vilde slippe fra det med 3—5 aar, og at han i modsat fald maatte regne med en langt alvorligere straf.

Den 27. juli gentog L overfor forhørsdommeren, at han ikke var gerningsmanden, og tilføjede: »Jeg havde tilbagekaldt min overfor politiet aflagte tilstaaelse allerede ved det

første forhør, hvis jeg ikke havde været bange for da paany at komme i forebyggelsesarrest. Efter at jeg nu har modtaget anklageskriftet og har set, at jeg bliver anklaget for mord, kan jeg ikke opretholde min tidligere aflagte tilstaaelse.« Senere ytrede L herom yderligere, at han vilde »overtage« et drab uden overlæg og forsæt og en hertil svarende straf paa 3—5 aar, men ikke et mord.

Fra den 12. til den 15. okt. 1936 foretoges i et sygehus et alkoholforsøg. Dette blev foretaget af 3 læger. Efter at L havde drukket 300 ccm kognac, erklærede han paa forespørgsel energisk ikke at have ombragt Wilma W. Efter at han imidlertid havde drukket 500 ccm kognac og var saa beruset, at hans tale var usammenhængende, og han var svær at komme i kontakt med, tilstod han mordet. L betegnedes paa dette tidspunkt af de undersøgende læger som »sanseløs beruset«. Næste dag gentog L (i ædru tilstand) sin under alkoholforsøget aflagte tilstaaelse.

Overfor forhørsdommeren gentog L sin overfor lægerne aflagte tilstaaelse. Kort før domsforhandlingen bedyrede L imidlertid i en instruktionsskrivelse til sin forsvarer paany sin uskyld. L paastod nu, at lægerne »havde forstaaet paa menneskevenlig maade« at klargøre for ham, hvilke ulemper en opretholdelse af hans tilbagekaldelse vilde medføre for ham, og hvilke fordele en fornyelse af hans tilstaaelse paa den anden side vilde kunne bringe ham. Han mente af lægernes udtalelser at kunne slutte, at han under alle omstændigheder vilde blive dømt, saa at han gennem en tilstaaelse vilde kunne forbedre sin situation, da lægerne kun i dette tilfælde kunde hjælpe ham til at opnaa beskyttelse efter tilregnelighedsparagraffen.

Under domsforhandlingen nægtede L at have begaaet mordet, men blev (ved Hamburgs nævnetings dom af 23. 12. 1936) idømt livsvarigt tugthus. Denne dom stadfæstedes senere af rigsretten.

Den 22. maj 1937 fandt et tredje lystmord sted, denne gang paa den prostituerede Grete Bange. I henseende til udførelsesmaade frembød dette mord stor lighed med mordet paa Wilma Wulf. For det sidst begaaede mords vedkommende rettedes mistanken mod en arbejder, Robert Körnig, som anholdtes (slutn. af sept. 1937), og som den 2. okt. bl. a. tilstod at have ombragt Wilma W. Under en derefter følgende afhøring af L hævdede denne imidlertid paany at have ombragt hende. Paa indtrængende forhold,

at der nu var paagrebet en anden gerningsmand, som havde tilstaaet at have ombragt Wilma W, erklærede L efter nøje overvejelse: »Det var alligevel mig.« Han nægtede imidlertid at underskrive rapporten og anmodede om papir, for at han kunde nedskrive en fremstilling af de faktiske forhold. Næste dag hævdede han i denne skrivelse paany at være uskyldig. Paa spørgsmaalet, hvorfor han den 7. 10. havde gentaget sin tilstaaelse, svarede L, at han havde været overbevist om, at sandheden en skønne dag dog vilde komme for dagens lys, og at han meget hellere vilde være i tugthuset Sonnenburg, hvor han laa i celle med andre, end i Hamburg, hvor han havde enecelle.

Under en genoptagelsessag ophævedes (ved dom afsagt af Landgericht, Hamburg, den 15. aug. 1938) den den 23. dec. 1936 afsagte dom. L blev herefter løsladt fra tugthuset, men anbragtes ved politiets foranstaltning som farlig dranker i et sindssygehospitals sikringsanstalt.

Anamnese:

L er ægte barn; moderen skal tidligere have drukket stærkt. Han gennemgik det normale antal klasser. Gennemgik en mekanikerglære og arbejdede da i 2 aar i Hamburg som mekaniker. Senere sejlede han (indtil 1930) som letmatros og fyrbøder. Fra 1930 til 1936 var han anbragt i forskellige drankerhjem. 1922 blev han straffet for indbrudstyveri og aaret efter paany for tyverier. 1925 var han anklaget for tyveri, men frifandtes som utilregnelig, da forbrydelsen var begaaet under »sanseløs beruselse«. 1927 blev han straffet for vold og trusler overfor sin mor. 1930 straffedes han for bedrageri.

1927 anmeldte faderen til politiet, at sønnen, som havde afmønstret, hver aften kom fuld hjem og slog ruder ud. Han anmodede om, at sønnen maatte blive anbragt i et sindssygehospital eller et forsorgshjem. Efter at L havde sejlet i aarene 1928—29, noteres i drankertilsynets akter nov. 1929, at L nu som tidligere drak og i beruset tilstand var brutal overfor sine forældre, hvorfor han ikke mere maatte betræde lejligheden. Marts 1930 noteres, at L er arbejdsløs, betler, ofte kommer til forældrene i beruset tilstand og da mishandler moderen. Efter ansøgning af faderen blev L da umyndiggjort, men unddrog sig anbringelse i et forsorgshjem, idet han undveg herfra. I den følgende tid undveg han gentagne gange fra denne anstalt.

1934—35 idømtes han straf for en berigelsesforbrydelse, begaaet under bortgang fra anstalten.

I 1938 (tvangs)steriliseredes L paa grund af kronisk alkoholisme. Han befinder sig idag som »almenfarlig dranker« i et sindssygehospital ved Hamburg.

Idag gør L et forstemt og hæmmet indtryk. Han er blevet mistroisk som følge af de talrige politiafhøringer og de mange aars indespærring, saa at han kun ugerne udtaler sig og da stedse ufyldestgørende. L mener nu, at han dengang tilstod, fordi han gennem maaneders ophold i enecelle var totalt sjæleligt oprevet, og fordi han frygtede at komme i forebyggelsesarrest (koncentrationslejr), saafremt han nægtede. Han tilstod derfor for at faa fred for de praktisk talt hver dag foretagne afhøringer og tænkte, at han altid kunde tilbagekalde sin tilstaaelse for nævningetinget. Han var saa nervenedbrudt, at han for enhver pris vilde have en ende paa sagen; han befandt sig i en tilstand af fortvivlelse, i hvilken alt var ham lige meget. Naar han, efter at det var blevet ham foreholdt, at den virkelige gerningsmand var paagrebet, paany tilstod, skete det for at give udtryk for, at han ikke vilde have noget med afhøringen at gøre. Af denne grund havde han da ogsaa straks efter afhøringen bedt om et stykke brevpapir, for at han kunde skrive en fremstilling af de virkelige forhold.

L er en holdningsløs, viljesvag og moralsk depraveret psykopat. Han har under aarelang anbringelse i drankerhjem, fængsler og sindssygehospitaler ikke frembudt det ringeste tegn paa sindssygdom.

Ikke blot kan det undertiden være yderst vanskeligt at fastslaa de psykologiske mekanismer, som ligger til grund for en falsk selvangivelse, men det kan undertiden ogsaa volde store vanskeligheder at fastslaa, om der overhovedet foreligger en falsk selvangivelse eller ikke. Langtfra alle tilfælde opklares saa let som den af *Haussner* beskrevne *virgo intacta*, som beskyldte sig selv for at have ombragt sit nyfødte barn,¹⁷⁾ som følgende tilfælde viser:

¹⁷⁾ Archiv für Kriminal-Anthropologie bd. 26, 1906.

Tilfælde 6.

Den d. 29. jan. 1921 fødte, ikke tidligere straffede S anholdtes den 8. juli 1940, mistænkt for at have beskadiget og ødelagt betrækket i Hamburgs bybanes 2. klasses kupeer. Siden dec. 1939 var sæderne i disse kupeer i stort omfang blevet beskadiget ved snit. Beskadigelsernes art var ikke ensartet i alle tilfælde. Nogle snit afveg betydeligt fra de fleste andre tilfælde. En enkelt gang lykkedes det at paa-vise sperma i nærheden af en saadan flænge. Efter indgaa-ende undersøgelser anholdtes S. Mistanken rettedes mod ham, fordi han gentagne gange var blevet antruffet i anden klasses kupeer med tredie klasses billet. S nægtede først at have haft noget med beskadigelserne at gøre, men indrømmede noget herefter at have skaaret i tre tilfælde. Senere indrømmede han endnu nogle tilfælde, dog kun saadanne siden slutningen af maj 1940, og nægtede stadig at være gerningsmand til de tidligere tilfælde. Ogsaa ved en ny afhøring angav han at være begyndt efter at have læst den første plakat om hærværket. Denne afhøring maatte afbrydes paa grund af S.s udmattelse. To dage senere angav S at have skaaret siden dec. 1939. Som begrundelse angav han, at han oprindelig havde handlet af sensationstrang, da han havde læst mange amerikanske kriminalromaner (dette bekræftede moderen). Senere var hertil kommet tran-gen til at hævne sig for en bøde for billetsnyderi. Ogsaa ved forhøret i dommervagten tilstod S at have skaaret i 47 tilfælde. To dage efter sin fængsling foretog han et suicidalforsøg. To dage senere indrømmede S overfor kriminalpolitiet at have forøget hærværk siden jan. 1940 (paany et andet tidspunkt) og at være blevet opildnet hertil ved læsning af kriminalromaner.

Den 12. juli 1940 afhørtes S paany af kriminalpolitiet. Han nægtede ved denne lejlighed overhovedet at have skaaret. Han vilde være kommet til sin falske tilstaaelse, fordi han paa grund af skulkeri paa sin arbejdsplads havde været bange for at komme i koncentrationslejr. Han reg-nede med ved at tilstaa hærværket i S-banen at slippe med en fængselsstraf, som han foretrak for koncentrationslejr. Fremfor alt vilde han undgaa at blive straffet politisk, da han gerne vilde til luftvaabenet. Dette standpunkt opret-holdt S indtil domsforhandlingen.

Ifølge politiets undersøgelser kunde S ikke være gernings-mand til alle tilfælde af hærværk, for det første fordi der

i de enkelte tilfælde var arbejdet ganske forskelligt, og for det andet fordi S bevisligt i 5 af ham tilstaaede tilfælde paa gerningstiden havde befundet sig paa sin arbejdsplads. Endvidere var disse skærerier blevet fortsat efter S.s fængsling og var desuden ogsaa (efter S.s fængsling) blevet paabegyndt i Berlins bybane.

Der foreligger saaledes under alle omstændigheder en falsk selvangivelse.

Under en exploration erklærede S: »Blandt andet fandt jeg ingen anledning til at sige sandheden, fordi jeg bestemt regnede med, at hærværket vilde blive fortsat efter min anholdelse, hvilket jo ogsaa holdt stik. Da jeg kom i fængsel, blev det mig først rigtigt klart, hvor alvorlig historien var. Man kaldte mig her bl. a. for »Volksschädling«, og jeg skrev da straks et brev til kriminalpolitiet om, at jeg var uskyldig.« Paa mit spørgsmaal, hvorfor han da først havde tilstaaet at være gerningsmanden til tre tilfælde og senere til endnu en række tilfælde, svarede han: »Først har jeg tænkt, du kan tilstaa tre tilfælde, det er ikke saa slemt, saa har kriminalpolitiet sagt: om du tilstaar 3 eller 10 tilfælde, straffen bliver den samme. Saa har jeg tilstaaet flere endnu.« Paa spørgsmaalet, hvorfor han har angivet forskellige motiver, først sensationslyst, senere hævn, siger S: »All gaar saa hurtigt hos politiet, at jeg ikke har haft tid til at overveje noget.

Om S har deltaget i hærværket i bybanen, er endnu den dag i dag en kriminalpsykologisk gaade. At han falskeligt har angivet sig selv, staar fast. Spørgsmaalet er imidlertid, om S trods sin falske selvbeskyldning, som paaviseligt omfatter 5 tilfælde, overhovedet har skaaret. For hans uskyld taler bl. a. den omstændighed, at S i intet tilfælde har været i stand til at give detaillerede oplysninger om hærværket.

Anamnese:

S gennemgik det normale antal klasser i skolen, hvorfra han kom ud i 1936. Indtil sit 12. aar var han efter moderens udsagn en ordentlig dreng, begyndte saa imidlertid at lave »gale streger«. Ofte forsøgte han at læse sine lektier, regne opgaver, skrive stile og var ogsaa i skolen meget forsømmelig. Engang var han oversidder. Efter at være kommet ud af skolen kom han i vulkanisørlære. Under sin læretid begik han forskellige uregelmæssigheder, idet han sammen

med en anden lærling forfalskede benzinregninger og stak pengene i lommen. Ogsaa under sin læretid var han doven og skulkede fra sit arbejde. Efter at være udlært i februar 1939 kom han til arbejdstjenesten, hvor han var til slutn. nov. 1939. Han havde meldt sig til hæren, men var som følge af krigens udbrud ikke blevet indkaldt. Efter moderens angivelser var S meget nedtrykt herover og havde ikke lyst mere til at tage fat paa noget som helst. Kun med allerstørste besvær fik moderen sønnen til paany at søge arbejde. I jan. 1940 fik han da arbejde indenfor sit fag, blev imidlertid efter et par dages forløb uden grund væk fra sit arbejde og blev da (feb. 1940) ansat i en kemisk fabrik. Efter tre dages forløb blev han uden videre væk fra denne plads. Fra slutn. feb. 1940 arbejdede han i rustningsindustrien, men begyndte ogsaa her efter et par ugers forløb paa sit driveri. Det var, trods de største anstrengelser fra forældrenes side, ikke disse muligt at holde sønnen til arbejde. Moderen henvendte sig da til børneværnet og til hans arbejdsgiver, og herefter arbejdede S upaaklageligt i 6 uger, men begyndte da paany sin skulken. I den sidste tid før sin anholdelse kom han ofte først hjem henimod kl. 1 om natten. Han havde da opholdt sig paa værtshuse sammen med ældre kammerater.

I en alder af 14—15 aar havde S sammen med en ven tiltalt to smaa piger med uhøviske og usædelige talemaader og kom som følge heraf under børneværnets opsyn. Konslige forhold vil han have haft siden sit 17. aar med forskellige piger, som han har lært at kende paa gaden. Ligeledes besøgte han, i det omfang hans penge strakte til, bordellerne. Han vil undertiden have haft samleje to gange og mere om dagen.

Moderen bekræfter, at S har læst mange kriminalromaner. Selv angiver han, at han ofte har læst en 2—3 stykker om dagen. Paa forespørgsel nævner han nogle titler som: »Mordere i kjole og hvidt«, »døden gaar gennem byen«, »bestier fra New York«, »djævelen fra New York«, »banditfarmen«, »forrædderen« o. s. v.

Moderen forklarer, at S en dag, efter at den første plakat om de ituskaarne sæder var blevet slaaet op, sagde: »Det skulde glæde mig at tjene de 500 eller 1000 mark. Jeg kunde have lyst til at lægge mig paa lur«.

S blev frifundet.

De her meddelte tilfælde viser, hvor vanskeligt det er at finde frem til den falske selvangivelses sande, psykologiske mekanismer. Den i indledningen til nærværende afhandling omtalte pengeafpresser J, som meldte sig selv ikke mindre end 6 gange, en intelligent, forhenværende skolelærer, sagde herom træffende: »I det øjeblik, hvor man melder sig selv, gør man sig slet ikke de forskellige momenter klart, der spiller ind, og nogen tid senere er det praktisk talt umuligt at rekonstruere samtlige tankerækker, navnlig fordi ikke een bevæggrund, men mange og tilmed delvis ubevidst, spiller en rolle«. I virkeligheden er man i mange tilfælde til syvende og sidst henvist til »graa teori«, til tankerekonstruktion og kombinationsforsøg. Dette fremgaar særlig tydeligt af et af *Dieckhöfer* meddelt tilfælde, som samtidig, ved de hypoteser, denne forfatter fremsætter, tjener som en advarsel mod for megen teoretiseren¹⁸⁾. *Malachowski*, som i 1925 offentliggjorde nogle tilfælde af falsk selvangivelse, fastslaaer da ogsaa kategorisk i sit arbejde, »at vi foreløbig er ude af stand til at finde frem til aarsags-faktorerne, viser vore sygehistorier desværre¹⁹⁾«.

Man maa haabe, at den falske selvangivelse, dette hidtil utilstrækkelig udforskede omraade, maa blive bearbejdet saa intensivt, at kriminalbiologien — ogsaa hvad selvangivelser angaar — fremtidig vil være i stand til at yde strafferetsplejen værdifuld assistance. Hidtil er den lov-mæssighed for dette egenartede, psykiske fænomen, som utvivlsomt bestaar, ikke fundet.

¹⁸⁾ Det af *Dieckhöfer* meddelte tilfælde (Über einen Fall von grundloser Selbstbeschuldigung, Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 1929 p. 321 f) omhandler en mand, som meldte sig til politiet og angav at have kastet en mand i Rhinen. Af paagældende anamnese fremgaar, at han 2 aar tidligere havde haft skuffelser af erotisk karakter. Forf. mener, at den falske selvangivelse skulde tjene til »at faa ham til at glemme sin egentlige smerte over sin forsmædte kærlighed resp. at lade en stærkere smerte overgaa denne...«.

¹⁹⁾ *Malachowski*: l. c. p. 140.

Forbrydelse og Psychoanalyse II.

Endnu et Tilfælde fra Praxis.

Af Dommer HARALD PRYTZ,
fhv. Politiaadvokat i København.

Efter Fremkomsten af min Meddelelse i nærværende Tidsskrifts Aargang 1934 Side 1—44 om Tilfældet Henny Andersen har jeg oftere erfaret, at denne Sag ikke var glemt, og flere Gange har jeg faaet Forespørgsler om hendes senere Skæbne, nu senest fra Tidsskriftets danske Redaktion.

Jeg er i det heldige Tilfælde at kunne meddele, at Henny Andersen ikke senere har forset sig, og at hun for nogle Aar siden generhvervede sine borgerlige Rettigheder. Alt tyder saaledes paa, at hendes sjælelige Fejlbygning som Følge af Analysen lidt efter lidt helt er svundet ind, og at hendes seksuelle Drifts Energier er flyttet over paa de naturlige Virkefelter.

Da jeg overfor Redaktionen har oplyst, at jeg, forinden min Gerning som Politiaadvokat afsluttedes med Udgangen af Januar Maaned 1934, i endnu et Tilfælde — og som det synes med Held — har ladet anvende Psychoanalyse under Behandlingen af en kriminel Sag, har man anmodet mig om ogsaa at forelægge dette for Videnskab og Praxis, og jeg har lovet at gøre Forsøget.

Det drejer sig her om en ung Videnskabsmand X, der i Efteraaret 1932 blev anholdt efter i et offentlig Anlæg i København at have gjort sig skyldig i uterlig Adfærd overfor Smaapiger (Exhibition, Beføling). Selve Sagen er uden Interesse; den adskilte sig ikke paa noget Punkt fra utallige andre af lignende Art, bortset fra Gerningsmandens Person.

Han var dengang i Slutningen af Tyverne, ansat ved Skolevæsenet og tillige arbejdende videnskabeligt; fra alle Sider fik han det bedste Vidnesbyrd, saaledes ogsaa fra Lederen af den Skole, ved hvilken han arbejdede; den paagældende udtalte, at Sigtede i en Aarrække havde undervist Drengene og Piger i Fællesklasser, uden at han nogensinde havde udvist ukorrekt Opførsel, og at det maatte betragtes som »ganske udelukket«, at han kunde have opført sig paa uforsvarlig Maade, endsige udført strafværdige Handlinger.

Under Forundersøgelsen i Københavns Byret næglede han sig skyldig og forsvarede sig med Fortvivlelsens Energi mod Sigtelsen.

Imidlertid fremkom der ved Vidneforklaringerne og ved Politiets Arbejde med Sagen et saa stort Bevismateriale mod ham, at hans Domfældelse forekom mig vis, og dette udtalte jeg da ogsaa til hans Forsvarer under en Samtale, jeg havde med denne. Heller ikke Forsvareren saa lyst paa Udsigterne til en Frifindelse, og medens vi drøftede, hvad der var at gøre, sagde jeg til Forsvareren, at hvis han vilde følge mit Raad, burde han tilskynde X til at aflægge en uforbeholden Tilstaaelse og derpaa underkaste sig en psychoanalytisk Behandling, som muligt kunde helbrede hans Abnormitet og skaffe det Offentlige Sikkerhed for, at han ikke recidiverede, hvorved der vilde opstaa Mulighed for, at Sagen fik et Udfald, som ikke fuldstændigt ødelagde hans Fremtid.

Forsvareren fulgte mit Raad, og kort efter modtog jeg fra Sigtede et Brev, hvori han kort erkendte sig skyldig. Forundersøgelsen var da allerede sluttet, idet Sigtede havde begæret Sagen paakendt ved Landsret, om muligt under Medvirkning af Nævninger.

Efter at Sigtede nu havde undergivet sig psychoanalytisk Behandling af Dr. phil. Sigurd Næsgaard, hengik der et helt Aar, i hvilken Tid jeg gennem telefonisk Forbindelse med Dr. Næsgaard saa vidt gør lig holdt mig underrettet

om Analysens Gang; den 16. Juli 1933 skrev Dr. Næsgaard til mig, at han — omend Analysen skred normalt fremad — ikke var naaet til nogen Afslutning paa det særlige Symptom, Exhibitionismen, der jo kun var et Symptom paa en mere sammensat Neurose, der maatte analyseres ud fra alle Sider, inden den var opløst.

Naturligvis var jeg ikke uden Betænkelighed ved saa længe at lade Sagen henstaa, endda uden at der fra Sigtede forelaa nogen Tilstaaelse, der kunde bruges ved en eventuel Paadømmelse af Sagen, men jeg mente, at det vilde gøre Skade at gribe ind, førend Analytikerens erklærede sig færdig, og lod derfor staa til. Endelig fik jeg i Januar Maaned 1934 de sidste Ark af Dr. Næsgaards Beretning ledsaget af den udførlige Tilstaaelse, som X havde afgivet skriftligt til Analytikerens.

Denne Tilstaaelse forekommer mig psykologisk saa interessant og afviger i Retning af Udførlighed og Vilje til virkeligt at gaa tilbunds i saa høj Grad fra de Tilstaaelser, der falder i Retten eller hos Politiet, at jeg finder Anledning til at gengive den her:

Torsdag den 3. November 1932

underviste jeg i — paa — til Kl. 1, og da jeg kort efter forlod Skolen, cyklede jeg som sædvanligt ud ad Nørrebrogade Da jeg følte mig træt og uoplagt (jeg havde i de foregaaende 8—10 Dage arbejdet en halv Snes Timer dagligt), var min Modstandskraft overfor min abnorme sexuelle Trang mindre end ellers, og følgende en pludselig Indskydelse drejede jeg derfor om ad Fælledvej og kørte videre gennem Nørre Allé til Fælledparken, hvor jeg tænkte, at jeg maaske vilde faa Udløsning gennem Iagttagelse af Smaapiger, som viste sexuel Interesse.

Til Forklaring maa jeg indskyde, at jeg bliver sexuel bevæget ved at se Smaapiger — især i 13—15 Aars Alderen — der behandler hinanden paa erotisk Maade, f. Eks. ved at omfavne hinanden. Dette virker saa stærkt paa mig,

at jeg undertiden cykler rundt paa Gaderne i timevis i Haab om at se saadanne Scener. Saa længe disse Anfald varer, er jeg i en saadan Spændingstilstand, at mine sædvanlige Hæmninger ikke gør sig gældende. Jeg smiler erotisk til de Smaapiger, som jeg tror er sexuel interesserede, uden at tænke paa at det kan være Elever fra Skolen, eller at jeg maaske bliver iagttaget af voksne. Naar jeg kommer hjem fra saadanne Cykleture, har jeg ofte kun en meget uklar og taaget Erindring om, hvad der er passeret, og kan ikke i Enkeltheder huske, hvor jeg har været. Som Regel er jeg bagefter angst og fortvivlet, og undertiden er jeg meget forkommen af Sult, Regn eller Kulde.

Denne Dag cyklede jeg som nævnt ud til Fælledparken, hvor jeg stod af Cyklen og gik ind paa en af Legepladserne. Her fik jeg Øje paa tre Smaapiger, af hvilke den ældste — som var 13—14 Aar — gjorde Indtryk paa mig af at være sexuel interesseret. Idet jeg gik forbi Pigerne, smilte jeg vistnok til dem; derpaa gik jeg ind paa et Pissoir og lod Vandet, og da jeg atter var kommet ud paa Legepladsen, saa jeg, at de to af Pigerne havde sat sig ind under et Halvtag, hvilket jeg antog for en Opfordring til ogsaa at komme derind. I denne Opfattelse følte jeg mig bestyrket, da jeg saa, at den ene Piges Kjole ikke dækkede hendes Knæ, hvilket jeg antog for ikke at skyldes en Tilfældighed. For at prøve, om min Antagelse var rigtig, trak jeg Kjolen ned, saavidt jeg husker, uden at Pigerne viste Tegn til Modvilje. Den ene af dem havde revet sin Haand, og jeg opfordrede dem derfor til at rense Saaret omhyggeligt.

Derpaa forlod de tre Piger Legepladsen, medens jeg selv gik bort til den modsatte Side ad en Gangsti, hvor der stod en Bænk, som jeg satte mig paa. Kort efter vendte Pigerne om og kom hen og satte sig paa Bænken, den ældste lige ved Siden af mig. Skønt der til Stadighed gik voksne forbi, klappede jeg hende nu paa Enden udenpaa Kjolen, uden at hun gjorde Modstand.

Efter et Par Minutters Forløb rejste vi os fra Bænken, og saa vidt jeg husker, gik Pigerne nu over paa Festpladsen og legede, mens jeg satte mig paa en Bænk i en Afstand af 100—200 m. fra Pigerne. Det forekommer mig, at jeg, mens jeg sad her, trak min Overfrakke op over Knæet for at faa Pigerne til at gøre det samme med deres Kjoler; men paa Grund af Afstanden forstod de vist ikke, hvad jeg mente

Efter nogen Tids Forløb gik Pigerne nu gennem Fælledparken hen til Lyngbyvej, og jeg fulgte efter dem ud ad denne, cyklende snart lidt foran, snart lidt bagefter dem, indtil jeg saa dem gaa ind i en Opgang og et Øjeblik efter komme frem paa en Altan paa 2. eller 3. Sal. Jeg synes, at jeg svagt kan huske (men det er muligvis en Erindringsforskydning), at jeg stod paa den modsatte Side af Gaden og førte Haanden ind under Frakken for at give Pigerne det Indtryk, at jeg følte paa mit Kønsgan.

Da Pigerne forlod Altanen og gik ind i Lejligheden, gik jeg op ad en Trappegang i Huset overfor i Haab om herfra at kunne se, hvad Børnene foretog sig i Lejligheden. Jeg kunde imidlertid intet se og gik derfor atter ned paa Gaden ...

Den følgende Dag

Fredag den 4. November 1933

var jeg ligesom den foregaaende Dag træt og vistnok ogsaa i nedtrykt Sindsstemning. Da jeg Kl. 2 var færdig paa Skolen, kørte jeg atter ud til Fælledparken, hvor jeg snart saa de samme tre Smaapiger. De var nu i Selskab med en fjerde Pige, der antageligt var 14—15 Aar. Jeg satte mig ind under et Halvtag, hvor der i Forvejen sad en Dame — vistnok med en Barnevogn — og saa snart Pigerne fik Øje paa mig, kom de ogsaa hen under Halvtaget. Efter nogen Tids Forløb gik de atter deres Vej, mens jeg blev siddende, da de ikke havde gjort Indtryk af at være sexuel stemt.

Noget efter vendte de to ældste Piger imidlertid tilbage

under det Foregivende, at de havde tabt noget. Inden de atter gik, sagde den ene højt til den anden omtrent saaledes: »Kom, nu gaar vi over til »Talerstolen««.

Denne Replik, som faldt ganske umotiveret, opfattede jeg som en Opfordring til at komme derover, og jeg fulgte nu efter Pigerne over paa Festpladsen, hvor jeg satte mig paa samme Bænk som Dagen før og gjorde de samme Tegn til Pigerne...

Den sexuelle Interesse, som jeg mente at have mærket hos de to store Piger, havde bragt mig i en stærk sexuel Spændingstilstand, Mage til den, som jeg befinder mig i under et Samleje, og mindst lige saa stærk. Da Pigerne og jeg nu gik videre gennem Parken paa hver sin Side af en Sø, førte jeg vistnok nogle Gange Haanden ind under min Frakke, for at Pigerne skulde tro, at jeg følte paa mit Kønsgorgan. Jeg var nu i den Grad ude af mig selv, at jeg vistnok, hvis jeg var blevet nøjere iagttaget af de Mennesker, som jeg kom forbi, havde gjort Indtryk af at være sindssyg.

Min Ophidselse naaede sit Højdepunkt, da Pigerne i Stedet for at gaa videre gennem Parken drejede rundt langs Soen og kom tilbage i Retning af mig. Jeg gik nu ind mellem nogle Træer og stillede mig op ad et Skur, som stod nogle faa Meter fra Borgmester Jensens Allé; og min normale Bevidsthed svigtede mig nu i den Grad, at jeg ikke skænkede det en Tanke, at jeg med Lethed kunde ses af de Mennesker, som færdedes ude i Alléen. I det Øjeblik, Pigerne passerede mig, er det muligt, at jeg havde mit Kønsgorgan fremme, men jeg erindrer det ikke. Skønt jeg ikke kan huske det, tør jeg ikke afvise den Tanke, at jeg maaske onanerede; jeg rystede vist over hele Kroppen.

Da Pigerne var kommet forbi mig, kom jeg atter nogenlunde til mig selv; jeg fulgte derfor ikke efter Pigerne, som nu gik tværs over Øster Allé og ind i den Del af Fælledparken, som ligger dervore. Imens var jeg selv inde paa et Nødtørftshus.... Da jeg kom ud derfra, satte jeg mig

paa en Bænk i Nærheden. Imidlertid var Pigerne atter gaaet tværs over Øster Alle og havde nu sat sig paa en Bænk paa et cirkelformet Plateau et Stykke borte. Dette bragte mig atter i sexuel Spænding, og denne forhøjedes derved, at Pigerne raable og sang Revuviser.

Da jeg saa, at jeg blev iagttaget af en Gartner, som arbejdede i Nærheden, flyttede jeg hen paa en anden Bænk, som stod lidt længere fra ham. Men Pigernes fortsatte Syn-gen og Raaben ophidsede mig snart saa stærkt, at jeg ikke mere ænsede noget andet. Efter nogen Tids Forløb gik jeg, stadigt med Øjnene rettet mod Børnene, ad en bred Gangsti ned mod Rundkørslen ved Lille Vibenshus. Da saa jeg pludseligt den før nævnte Havemand komme gaaende eller maaske løbende ind mellem Træerne og — syntes jeg — i Retning af mig; øjeblikkeligt reagerede jeg, grebet af en panisk Skræk, ved at flygte«. —

Det forekommer mig, at denne Sigtedes Redegørelse giver et godt Billede af den sexuelle Neurasthenikers Snigveje og Tilnærmelsestaklik.

Herefter skal jeg i Uddrag meddele den af Dr. phil. Sigurd Næsgaard afgivne Beretning om Analysen. Angaaende den anvendte Methode skal jeg henvise til min cit. Afhandling i dette Tidsskrifts Aargang 1934 Side 1 ff.

»X er en dygtig ung Mand, umaadelig flittig; han har altid været Nr. 1 i Skolerne og taget meget fine Examiner.

Hans Fejlbygning, Exhibitionismen, kan belyses med nogle Data. Han blev sig den bevidst i 14-Aars Alderen, da han begyndte at onanere ved at se paa Pigerne ude i Gaarden. De 13—14aarige Piger sad mod hinanden og lavede Samlejebevægelser, indtil de blev ganske røde i Hovedet, hvorpaa de forsvandt ind paa WC sammen. Mens han saa paa dette, onanerede han. Pigerne kom ogsaa hen til Vinduet for at se ind paa ham, mens han onanerede.

Herved er hans sexuelle Liv fixeret. Han maa onanere,

mens sexuel interesserede Piger ser paa det, Piger i Overgangsalderen, der paa samme Tid er Børn og begyndt at blive voksne, og de maa være sexuel interesserede. Hvis de bliver bange eller moralsk stødt, mister de øjeblikkeligt deres sexuelle Tiltrækning.

Forud for denne stærke Indleven i den sexuelle Exhibitionisme har han haft en Række Erfaringer, der stiler denne Vej. Allerede som treaarig blev han af Bedstemoderen overrasket i Færd med at se paa en femaarig Dreng, der havde taget sin Penis frem for at vise den til den treaarige.

Endvidere oplyser Beretningen, at X fra 5-Aars Alderen har leget med sit Membrum paa forskellig Maade, ogsaa sammen med en Kammerat, og at dette henimod Overgangsaarene i nogle faa Tilfælde førte til gensidig Onani.

Beretningen fortsætter:

»En Gren af Exhibitionismen, nemlig Trangen til at udstille Penis, er saaledes vel bevaret op gennem Aarene. Denne Gren er en direkte Bevaring af et Sexualstandpunkt, som vi alle gennemløber omkring 3—3½ Aars Alderen. De sexuelle Energier forlader da de prægenitale Omraader eller Arbejdssteder for at glide over i Kønsgangene. Disse bliver derfor virksomme, og Børnene kommer til at interessere sig for dem, og denne Interesse viser sig blandt andet deri, at de søger at henlede Forældrenes Opmærksomhed paa Gangene. Paa Grund af Forældrenes mangelfulde og fejlagtige Opfattelse af disse Handlinger tvinges Børnenes Sexualliv nu ind i fejle Baner.

En saadan fejl Opdragelse har hans Forældre anvendt, naar de har advaret ham stærkt mod at tage sin Penis frem og vise den til nogen. Det er som at ville faa unge Piger til at redde sig fra at søge til de unge Mænd ved at sige til dem: Pas paa, at du ikke ser paa de unge Mænd!

Adspurg om hvad der sætter ham stærkest i sexuel Bevægelse, svarer han, at det gør følgende: To unge

Piger — eller snarere Børn der er ved at blive Piger — viser, at de er sexuel interesserede...

Han erindrer sig i denne Sammenhæng, at de har haft en kvindelig Lejer hjemme, og hun fik Besøg af en ganske ung Pige. Lejerens Værelse var Nabo til hans eget, og han kunde derfor høre, at de slukkede Lysen og gik i Seng sammen.

Og adspurgt om, hvorledes han helst vilde udføre den sexuelle Handling, forklarer han følgende: Jeg vilde helst have to unge Piger, der lavede Samleje sammen, mens jeg uset kunde betragte dem. Under dette Samleje vilde jeg saa onanere, og naar Onanien var ved at komme henimod Højdepunktet, Orgasmen, vilde jeg træde frem, saa at de kunde se mig.

Ved Spørgsmaalet om, hvorledes Pigerne skulde coitere — om der dog ikke savnedes en Penis ved dette Samleje — svarede han, at det havde han aldrig i Livet tænkt sig; lige fra sit fjortende Aar, da han første Gang saa Pigerne sammen derude i Gaarden foran sit Vindue, indtil nu var det aldrig faldet ham ind, at Pigerne manglede noget, der var nødvendigt, for at Samlejet kunde blive fuldstændigt.

En saadan Blindhed hos en 26-aarig ganske overordentlig intelligent Mand med fuldstændig Universitetsuddannelse og — hvad der i denne Sammenhæng betyder meget mere — med aarelange Erfaringer i normalt Samleje med Kvinder, en saadan Blindhed maa have stærke Motiver. Enhver anden vilde jo øjeblikkeligt tænke paa, at der savnedes en Penis...

Teori.

Nu ved vi da ogsaa, at alle Exhibitionister har visse Fejlbygninger. De er overordentlig angste for, at de har mistet deres Kønsgan, men denne Angst er ganske ubevidst. De kan naturligvis lige saa godt se, at Penis er der, som andre kan se det; men denne Seen faar ingen Magt over det ubevidste, lige saa lidt som Fornuft kan

besejre Tro. Hvor det ubevidste taler stærkt, sejrer det altid.

Denne Angst søger Exhibitionisten saa at overvinde ved at vise sit Konsorgan frem; andre kan da bevidne, at det er der, og denne Bevidnen styrker hans Opfattelse, saa at Kastrationsangsten bliver mindre.

Tillige opfordrer Exhibitionisten Kvinderne, som han udstiller sine Konsorganer for, til at udstille deres Konsorganer eller dog tilkendegive, at de har mandlige Konsorganer. Sker dette, saa kan Exhibitionisten se, at der ikke er noget, der hedder Kastration, for alle Mennesker har en Penis, og han er da rolig eller dog saa rolig, som han kan blive. Staar han samtidigt og onanerer, mærker han sin Penis saa tydeligt og inderligt, som det er muligt, og da er Angsten overvundet.

Den barnlige Lyst til at se sexuelle Objekter faar ogsaa Luft ved at Kvinderne viser sig frem.

Dertil kommer saa, at Penis ved Fikseringen til Barnestandpunktet er blevet utrolig overvurderet hos Exhibitionisten, saa at Trudslen mod den saa højtskattede Penis bliver ganske uudholdelig.

Sammenligner vi nu dette Stykke analytisk Teori med hans sexuelle Ønsker, ser vi, at disse netop tjener til at bestyrke ham i, at han ikke har mistet sin Penis: Pigerne kan jo coitere, ser han, og han føler sin Penis allerstærkest netop derved, idet han nu ogsaa selv er opstemt. Desuden forstaar vi, hvorfor han ikke kommer til at tænke paa, at i det mindste den ene af Pigerne maa have en Vagina. En saadan Tanke vilde minde ham om, at der eksisterer penisløse Væsener, og dette vilde vække hans dybeste Angst, en Angst saa stærk, at den driver Mennesker i Neuroser og Psychoser. Vi forstaar ogsaa, hvorfor han altid ophidses ved at se to Piger gaa sammen og vise, at de er interesserede. Hermed nægtes jo med det samme, at Pigerne skulde være penisløse. Kan han nu komme sammen med to saadanne Piger, og kan han saa samtidigt

selv onanere, saa er han inde i den største sexuelle Sikkerhed for, at han har en Penis, og dermed er Kastrationsangsten mere overvundet end ved nogen anden Situation, saa at han derfor er mere potent end under nogensomhelst andre Omstændigheder.

Ikke underligt, at han maa søge at exhibere for to Piger.

Eftersøgen efter Trauma.

Ved Analysen er jeg naturligvis særligt interesseret i at finde et Trauma, altsaa en Oplevelse, der har været saa stærk, at han ikke har kunnet behandle den med de normale Midler, men har maattet ty til Hjælp.

Blandt de forskellige Erindringer, der kom frem, var der en, der maaske kunde betyde noget, og jeg fæstede den derfor til Papiret: Som lille Dreng kom han ofte op i Sengen til sin Fader, og denne lagde da Drengen mellem sine Ben.

Dette virkede stærkt sexuel paa mig, sagde X.

Og da han senere vendte tilbage til dette Tema, sagde han, at det navnligt var de to Laar, der virkede paa ham, de store Flader der.

Drømme.

Han har haft nogle Forfølgelsesdrømme«.

Jeg maa af Pladshensyn udelade Beskrivelsen af disse Drømme, uagtet saadanne og deres Tydning er af stor Vigtighed for Analytikeren, da de — ved den Symboldannelse, der finder Sted i Drømmen — paa saa mange Maader giver ham Nøglen til det dybeste i Analysandens Underbevidsthed.

Dr. Næsgaard tyder Drømmene saaledes, at X. i sit ubevidste føler sig kønsligt forfulgt af Faderen, og at han selv er en kastreret, en Kvinde; hans egen ubevidste Kvindelighed vil søge Forbindelse med en Mand, sandsynligvis hans egen Fader. Dog synes noget at tyde paa, at han er ved at spalte denne Kvindelighed. I Drømme er han sexuel

forbunden med Moderen, saaledes som han ifølge sit Ødipuskomplex maa være det i det ubevidste.¹⁾

Beretningen fortsætter:

»Set i denne Belysning faar Erindringen om Opholdet mellem Faderens Laar stigende Interesse. On revient toujours à ses premiers amours, siger Fransk mændene, og denne Kærlighed til den tidligt afdøde Fader har siden været dyrket meget højt, uden at nogen af Parterne — han selv, Moderen og Søsteren — har haft nogen som helst Anelse om, hvilket Grundlag der var tilstede for hans Kærlighed til Faderen.

Slutningen af den ene Drøm kunde tyde paa, at han nu er ved at løsne sig lidt fra Angsten for Faderen, fordi den siger: »Det var jo kun Fastelavnsløjer«. Faderen forfølger ham altsaa ikke helt alvorligt.

Naar man nu erindrer sig, at en Analyse er en Bevægelse, der drives frem af den analyseredes ubevidste, fortrængte Driftsmængder, saa vil man forstaa, at denne Bevægelse fra den nuværende Tilstand gaar tilbage til mere og mere fortrængte Dele. Denne Analyse er paa sin Fart nu naaet ned til Ødipuskomplekset, som spiller med i alle Nervositeter og derfor ogsaa i denne, og den er nu ved at finde Aarsagen til, at han gled over til Faderen, da han ikke turde blive sexuel bundet til Moderen; denne Aarsag er Faderens Lege med Drengen, hvor denne ligger mellem Laarene, saa at han efter al Sandsynlighed maa have haft et eller andet Indtryk af Faderens Penis. Han kan dog intet huske, hvad jeg ogsaa maatte formode.

Men endnu vigtigere er det at faa bekræftet, at Faderens

¹⁾ Ved »Ødipuskomplekset« forstaar den psychoanalytiske Videnskab den i den tidlige Barnealder opstaaede sexuelle Binding til Moderen med deraf betinget Had til Faderen (efter Ødipus, Konge af Theben, der efter Sagnet dræbte sin Fader og ægtede sin Moder). Kastrationsangsten skyldes, at Barnet frygter, at Faderen vil opdage dets sexuelle Stræben efter Moderen og derfor berøve det dets Kønsorgan. (U. A.)

Laar er det samme som de to Piger, der ophidser ham ved at trykke sig ind mod hinanden, saadan som han som Barn bliver trykket af Faderens Ben. Jeg sidder naturligtvis og venter paa en Løsning her, men nævner den ikke for ham, før den foreligger.

En anden Vej til de ubevidste Kræfter gaar gennem nogle stærke Følelsesfremvæld, der pludseligt kan overmande ham. Han bryder ud i voldsom Graad, uden at det er ham muligt at forklare, hvad han græder for; og jeg kan fremkalde denne Graad, naar jeg vil, ligesom jeg ogsaa meget nemt kan standse den. Denne Graad beror paa en Mængde ikke helt undertrykte Drifter — i Stedet for at slaa ud i Handling flosses de op i Følelser. De staar ogsaa i Sammenhæng med Faderen.

Hans Exhibitionisme har som andre sexuelle Former præget ham langt udover det egentlige sexuelle. Saaledes er han udpræget Exhibitionist i sin Tale. Paa tusind Maader forstaar han at fortsætte en Ordstrøm, saa at han derved kan vedblive med at udstille sine Talegaver og sin hele Aand.

Den har drevet ham til at være Nummer 1 hele Skoletiden igennem, og den har medført, at han skulde være Nummer 1 paa alle Omraader ogsaa udenfor Skolen.

En Tid lang tænkte han paa at blive Skuespiller, hvor han instinktivt blev drevet hen, fordi Arbejdet giver saa megen Lejlighed til at udstille sig selv.

Ødipuskomplekset har forskaffet ham en meget stærk Binding til Moderen. Han er, hvad man kalder en meget god Søn, der ikke kunde tænke paa at gifte sig, fordi han ved at skabe sit eget Hjem vilde overlade Moderen til en daarligere økonomisk Stilling.

Det var da ogsaa denne Binding, der blev hans Skæbne. For et Aarstid siden blev hans Søster gift og flyttede dermed hjemmefra. Herved blev han henvist langt mere til Moderen end før, da Søsteren var der og hendes Kammerater og Veninder kom i Hjemmet. Ene med Moderen

kom hos ham Ødipuskomplekset til at virke stærkere. — I talløse Tilfælde ser vi gamle Sønner gaa hjemme hos Moderen, og ingen før *Freud* har forstaaet, hvad Grunden hertil er, nemlig den ubevidste seksuelle Binding til Moderen. — Ene med Moderen blev han drevet stærkere tilbage til Exhibitionismen, og efter det meste af et Aars Kamp var hans Modstand brudt, saa at han ikke kunde staa imod, skønt han længe havde dyrket et normalt sexuel Forhold, som dog var ophørt, vel ogsaa nok i Anledning af Søsterens Forlovelse og Giftermaal. — Men her er flere uklare Punkter. —

Praksis.

Den 21/1 1934.

Gennem lange Tider har Analysen bragt forskelligt Materiale tilveje, uden at den afgørende Forandring er indtraadt. Vigtigst er det her, at han efterhaanden har kunnet fremdrage alle sine seksuelle Forhold til de unge Piger, saa at det derved er blevet mig muligt at overse, hvorledes den seksuelle Fejlbygning arbejder.

Det viser sig da, at han bruger mange Timer hver Uge med at cykle ud for at komme i Nærheden af store Piger. Undertiden cykler han rundt fire-fem Timer om Dagen eller endnu længere til de Steder, hvor hans Erfaringer efterhaanden har lært ham at søge, og han har efterhaanden skaffet sig en mægtig Erfaring om Pige børns seksuelle Liv.

Alderstrinnet er som allerede nævnt 10—14 Aar. Naar han ser Piger i denne Alder to og to sammen i Færd med et sexuel Spil, bliver han yderst ophidset, saa stærkt betaget som et Menneske kan blive det overfor sin elskede Partner, og han maa da forsøge at udvikle Situationen derhen, at han kommer til at exhibere.

Hvis Pigerne mod Forventning ikke er sexuel interesserede, bliver han flov og gaar sin Vej. Det er en absolut Forudsætning, at Pigerne er sexuel optagne af hinanden og af ham, for at han skal fortsætte, hvad der er indledet.

Men det er ikke vanskeligt at finde Pige-Par, der er ved at indlede seksuelle Handlinger; han træffer dem paa Gaden,

hvorfra de trækker ind i Portene eller Gaardene, og han træffer dem i Anlæggene og Parkerne, paa Legepladserne og andre Steder.

Alligevel er det meget faa Gange i Sammenligning med sine talløse Ture, at han har opnaaet at gaa videre i sin Exhibitionisme end til at tale med de forskellige Pige-Par. Kan han gaa videre, opfordrer han Pigerne til at foretage en Handling, der kopierer, hvad han som trettenaarig saa hjemme i Gaarden fra sit Vindue, nemlig den at den ene Pige sætter sig paa den andens Skød mod denne og indleder »Samleje«, og medens de nu laver Samlejevægelser, stiger hans Lyst, saa at han onanerer.

Den normale sexuelle Form gør sig dog en Smule gældende i nogle Tilfælde, saa at han forsøger at naa til et Samleje, men dog ikke saa tit som Pigerne ønsker det. Han har ført Penis ind, men i disse Tilfælde har det altid vist sig, at Pigerne havde haft Samleje før.

Kun i et Tilfælde har han haft en længere Forbindelse med en Pige, og hun var ældre, vistnok omkring de 16 Aar. Dette Samleje var han yderst ked af at fortælle om, og det kom da ogsaa først frem meget langt henne i Analysen. Han var yderst bange for, at det skulde skade ham meget, hvis Politiet skulde faa noget at vide herom. Dette Tilfælde viser en Overgang til den normale sexuelle Tilstand, dels fordi Pigen var ældre, dels fordi han ikke her krævede to Piger, dels endelig fordi Maalet var et regelret Samleje.

Moral.

Naar han opnaaede at onanere i Pigernes Nærværelse og maaske anvende Samleje med den ene af dem, saa endte det ofte med, at han forklarede Pigerne, at de skulde passe paa ikke at komme i Berøring med Mænd, der vilde ødelægge dem sexuel. Han moraliserede i dybeste Alvor med dem, hvad han nu naturligvis er kommet til at se i et andet Lys end før. Men oprindeligt var det i den dybeste Alvor, han forklarede dem Farerne ved at træde i Forbind-

else med fremmede Mænd og belærte dem om, hvad de skulde gøre og undlade.

Det lyder da ogsaa ganske uforstaaeligt, at Manden skulde advare mod det, som han netop selv er i Færd med at lave, nemlig sexuelle Handlinger med mindreaarige. Imidlertid mente han, at hvad han her gjorde, var rigtigt. Og Forklaringen herpaa ligger jo lige for: Der hvor vore Drifter er engageret, har vi vor Livsanskuelse. Er Drifterne forankrede i en Religion, anses denne for at være Sandheden, og er de blevet Drivfjedre i et æstetisk System, er dette blevet til Livets Indhold. Hos ham var de engagerede i en Exhibitionisme, som derfor blev anset for at være rigtig, saa rigtig, at han ikke kunde se noget urimeligt i, at andre, der lavede det samme som han, var umoralske og forbryderiske, mens han selv var Velgører mod Pigerne, hvad han undertiden bekræftede ved at give dem Penge eller hjælpe dem paa anden Maade.

Denne Moraliseren hører med i hans sexuelle Handlinger som en Del af disse, men staar naturligvis i Sammenhæng med hans hele korrekte og i alle Henseender mønsterværdige Opførsel. Jeg har sjældent eller maaske aldrig truffet noget Menneske, der naar ham i Korrekthed og Moral, ligesom han er den bedste Søn af Verden for sin Moder, tjener Penge til hende, berømmer hende til enhver Tid, lever efter hendes Regler for Livet og beundrer — som hun — den afdøde Fader over alle Grænser.

Modstand mod Analysen.

Skønt han var yderst optaget af at komme af med sin Fejlbygning, saa at han kunde faa Lov til at leve videre her i Landet, ydede hans ubevidste Sjæleliv naturligvis en Mængde Modstand, og denne Modstand havde naturligvis sin Kerne i Moralen, der var opbygget for at dæmme Drifterne ned, saa at disse derfor havde været tvunget til at søge sig de fejle Udløbsformer.

Paa Grund af den store Villighed til at komme med

Materiale, en Villighed, der naturligvis blev særlig hjulpet af Udsigterne til at blive fri for den vanærende Straf, der vilde pine hans kære Moder til Døde, blev jeg ved med at analysere uden at gøre særlig stærke Forsøg paa at knuse hans Moral. Følgerne kom da ogsaa uvægerligt, nemlig at Analysen en Tid lang kom til at skebe sig hen med Gentagelse af det samme Materiale.

Saa maatte jeg tage fat paa Moralen, og dette skete først, ved at jeg paaviste, at hans eminente Høflighed var bygget op af Had, af Aggression mod Forældrene. Resultatet af denne Analyse kom prompte: Han drømte næste Nat, at han var paa Færdselsudstilling, og her kom en grov, tyk Fyr og væltede sig ind paa ham, en midaldrende bøllegtig Mand, der endogsaa tillod sig homosexuelle Tilnærmelser. Han kunde ikke komme udenom denne Fyr, før en af hans tidligere Lærere fra Gymnasiet kom til og hjalp ham fri.

Det første Indfald til denne Drøm var følgende: Han sad en Sommerdag ude paa en Skræmt i Dyrehaven sammen med sin Moder. Ovenfor dem sad to Bøller, af hvilke den ene gav sig til at smide Jordknolde og Sten ned efter ham og Moderen. »Jeg begik den allerstørste Dumhed ved at kikke efter dem«, fortsatte han, »og Fyren begyndte derfor ogsaa at raabe ned til os og kaste endnu værre løs. Saa sagde jeg til min Moder: »Sid ganske stille og lad som ingen Ting«, og herefter holdt Bøllen da ogsaa op med at kaste noget efter os, og vi listede saa væk for ikke at blive overfaldet endnu værre af dem«.

Denne tykmavede Fyr paa Færdselsudstillingen og Bøllen paa Bakken var Analytikerens. Paa Grund af mine Forsøg paa at analysere hans Høflighed, reagerede han paa denne Maade, hvad han dog ikke havde den fjerneste Anelse om, førend vi havde analyseret Drømmen og Indfaldene.

Her fik jeg da at vide, hvad hans Ubevidste regnede mig for at være — en homoseksuel, grov, højst uappetitlig Fyr, raa Bølle.

Naturligvis skyndte jeg mig at analysere, hvorledes hans Høflighed var opstaaet ved Faderens Indgriben under Spisningen ved Bordet, ved Forholdet til Fremmede o. s. v., og det viste sig da, at han som Dreng havde været overordentlig krigerisk og hidsig, højst uartig, men at alle disse krigeriske Handlinger og Energier var blevet ført ind i Høflighedsformer. Hans enorme Høflighed, der bringer ham til at springe som en Loppe, at sige Tak i Tide og Utide, at tage Hensyn alle Vegne o. s. v., havde optaget en Mængde Energi i sig, aggressiv Energi, saa at han derfor kunde komme til at optræde saa belevent og smukt, saa forekommende.

Det viste sig, at hans Høflighed var en Dannelse, der strakte sig til saa at sige alle Former for Tilværelse, til Færdsel paa Gaden, til Forholdene i Skolen, gennem al Undervisning, paa, i alt Samvær med Voksne og Børn. Høflighed var blevet et mægtigt Panser, en Rustning, som han bar Dag og Nat. Og denne Høflighed var ikke blot et Filter, som alle hans Handlinger skulde igennem, den var ogsaa blevet til en Livsanskuelse, som han nærrede overfor Tilværelsen. Han tænkte og fantaserede i Høflighed.

Det er umuligt at beskrive, hvor megen Energi der var medgaaet til at skabe denne Dannelse, men derimod kunde jeg snart se, hvad den skulde tjene til, nemlig at fortrænge voldsomme Aggressioner. I det ubevidste laa der hos denne yderst korrekte Mand en Mængde ubrugte Drifter, som jeg nu begyndte at bringe frem for Dagens Lys.

Homosexualitet.

Som det vil fremgaa af de første Eksempler, havde han været inde i gensidig Onani, før han fik den afsluttende Form for sin Fejlbygning. Han havde en Kammerat i Mellemaskolen, som han onanerede sammen med i Klassen, da han var tretten Aar gammel, og han havde nogle Tilfælde af Forelskelse i Kammerater. Denne Homosexualitet

forsvandt tilsyneladende, da han omkring ved det fjortende Aar saa Pigerne i Gaarden sidde over hinandens Laar, saa at de for ham var i Færd med at lave en ganske normal sexuel Handling, saaledes som jeg har forklaret det foran.

Imidlertid herskede Homosexualiteten i hans ubevidste Liv, og da jeg nu begyndte at brække hans Modstand (Høfligheden) itu, havde han nogle Tilfælde, hvor han i Stedet for at søge efter Piger, begyndte at søge efter to Drenge, der havde seksuelle Handlinger sammen, og han havde da ogsaa det Held at finde saadanne Drenge. Han gik dog ikke hen til dem, men han lagde sig lidt borte og onanerede.

Som Drømmene antydede, var denne Homosexualitet ved at glide over paa Analytikerens (der i Overføringen er Vikar for Faderen), og han drømte da ogsaa lidt senere flere homoseksuelle Drømme.....

Der er saaledes ikke mindste Tvivl om, at han er homoseksuel bundet til den afdøde Fader, og i Kraft af denne Binding har han kunnet idealisere Faderen over alle Grænser og gøre ham til et Unikum af Fader, saaledes som Tilfældet var, da jeg begyndte Analysen. Denne Homosexualitet havde han naturligvis taget sin Tilflugt til, fordi han gennem sin Kastrationstrudsel var flygtet fra det oprindelige Sexualmaal, Moderen — men derom senere.

I en anden Drøm fra denne Tid drømte han, at han gjorde seksuelle Tilnærmelser til en Kammerat fra Skolen, men da han trængte nærmere ind paa denne, viste det sig, at denne Kammerat var en Pige.

Denne Drøm viser os, at han nu i sit ubevidste er usikker, om der er Forskel paa Drenge og Piger.

Kastrationen.

Homosexualiteten er en Udvej, som han er søgt ind i, da han ikke har turdet følge sine Ødipuslyster, altsaa knytte sig til Moderen; og det, der driver ham bort herfra, er

Kastrationstrudslerne, nemlig alle Forhold, der truer hans sexuelle Liv. Efter at jeg er begyndt at bryde hans Karakter ned, saa at den ikke længere kan tjene sit Formaal helt, nemlig holde Drifterne tilbage i det ubevidste, kommer disse Kastrationskampe til Syne igen.

Han faar nu en daarlig Tommelfinger, og Maaned efter Maaned kæmper han mod denne Fingers Daarlighed, uden at det hjælper det allermindste. Han maa ligge med Handske paa om Natten, for at han ikke skal rive Daarligheden op i Søvn; men naar den saa er ved at være i Orden, river han den op paa Sokkens Spænde, idet han skal sætte dette fast. Det daarlige Sted synes at søge hen til Spændet, ligesom det søger hen til andre Steder, hvor det kan skades.

Da Tommelfingeren er Symbol paa hans Penis, ser man herigennem, at han har et meget levende Kastrationskompleks i sit ubevidste, en saa voldsom Kamp mod Penis, at han maa til at ødelægge den, saasnart der er ved at skabes den Tanke i det ubevidste, at han endnu har den i Behold. Det er altfor farligt for ham at have en Penis; han kommer da ud for Faderens Vrede, og den kan han ikke taale, da Faderen vil dræbe ham.

Han drømmer ogsaa i en af sine Drømme, at en Gedde kommer og bider ham i Stortaaen, og da denne saavel som Tommelfingeren er Symbol for Penis, har vi her en almindelig Kastrationsdrøm.

Kastrationskampene, der var endt med, at han ingen Penis havde, saa at han ikke fandt det paa nogen Maade underligt, at to Piger havde Samleje, var saaledes ved at dukke op igen; han var saaledes ved at leve sit Liv om igen, og denne Repetition er jo den analytiske Helbredelse.

Ødipuskomplekset.

Grundfænomenet i alle Neuroser er som bekendt Ødipuskomplekset, og det maa vi da ogsaa efterhaanden komme tydeligere og tydeligere ind paa i Analysen, naar denne skrider frem ad de rigtige Veje. Dette Komplex indehol-

der de to Ting for Drengens Vedkommende, Kærlighed til Moderen og Had til Faderen.

Vi har allerede set, at han i en Drøm har vist en homoseksuel Tilknytning til Analytikeren, samtidigt med at denne blev nedsat til at være en Bolle o. s. v.

I denne Situation er Analytikeren imidlertid kun en Vikar for Faderen, saa at der er god Grund til at vente, at der skulde komme et stærkere Had til Syne her — ikke blot Angst saaledes som i en Drøm om et Tog, der vilde køre ham over, og i andre Forfølgelsesdrømme. Det skete da ogsaa....

Dette Ødipushad havde formet hans Karakter ud paa de sædvanlige Maader, som man finder hos Mennesker med ubevidste Drabskomplekser. Han var Pacifist, han kunde ikke slaa et Insekt ihjel, det pinte ham forfærdeligt at se Edderkopper fange Fluer og dræbe dem o. s. v.

Karakternedbrydningen.

For at fremme Fjernelsen af Hæmningerne maatte jeg stadigt finde paa Midler, der kunde virke paa ham her. Det kraftigst virkende var vistnok følgende. Jeg spurgte ham en Dag: Har De aldrig tænkt paa at gaa ned til Politadvokat Prytz og fortælle ham det hele?

Han blev frygteligt urolig ved dette Spørgsmaal. Det var aldrig selv i de vildeste Drømme faldet ham ind, og han brød ud i en voldsom Graad derved, en stærk Medlidenhedsgraad, som han ofte brød ud i de første Maaneder, han gik til Analyse, men som nu ikke havde vist sig meget længe. Der gik derfor en Del Uger med at bringe ham til at forstaa, at jeg havde stillet dette Spørgsmaal som en Selvfølgelighed. Han var jo fra første Færd fortrolig med den Tanke, at han engang skulde ned paa Politigaarden og gøre Rede for sine Handlinger og deres Motiver.

Naar dette Spørgsmaal kom ham saa ganske uventet, beroede dette paa, at han i sit ubevidste endnu ikke havde regnet med en saadan Mulighed.

Da dette Spørgsmaal saa nogenlunde var fordøjet, gik jeg videre og spurgte, hvorfor han ikke tog sig for at være ganske oprigtig, saa at han gjorde omhyggeligt Rede for sit Indre. Han kunde dog lige saa godt betragte sin Tilstand som en Sygdom, der havde sine bestemte Aarsager, for saaledes saa Politiadvokat Prytz aabenbart paa Sagen. Han var dog selv Videnskabsmand og derfor vant til at se objektivt paa Sagen i andre Spørgsmaal. Hvorfor ikke bruge denne Metode her?

Ved Arbejdet med disse Spørgsmaal blev han efterhaanden fortrolig med, at han vilde ringe Politiadvokat Prytz op for at faa Lov til at tale med ham om den hele Sag og lægge den fuldstændig frem for ham, saa at han kom til at kende alle de Enkeltheder, der nu var til at faa fat i, og han ringede ham da saa ogsaa op og fik aftalt Tid med ham.

Han var dog endnu angst for, at Politiadvokaten skulde faa det Indtryk, at han var en Forbryder, og han spurgte derfor: »Skal jeg ikke sige ham, at jeg nu flytter hjemmefra, saa at han kan forstaa, at det er min Mening, at jeg vil ud af Forbindelsen med min Moder og forsøge paa at komme ind i et normalt Sexualforhold?« Og ogsaa paa anden Maade røbede han, at han var angst for at blive anset for en Forbryder.

Det hjalp naturligvis ikke, at jeg fortalte ham, at Politiadvokaten var ganske inde paa at betragte Exhibitionismen som en Nervøsitet, der kunde helbredes som andre Nervøsiteter; han kunde ikke rigtigt tro det, og hermed røbede han saa, at han stadigt selv betragtede sin Handling som en Forbrydelse, ikke som en Nervøsitet, selvom han dog var et godt Stykke paa Vej dertil.

Og den Vej maatte jeg jo, saa at han kom til at søge fuldstændigt sundt og frit efter Aarsagerne til Exhibitionismen i Stedet for at kæmpe imod den med Vilje og Karakter, saaledes som han hidtil havde gjort det, og det med det slette Resultat, at den ikke blot var blevet til, men at den ogsaa blev fastholdt og udviklet.

Atter og atter kom han ind paa, at hans Fejlbygning var kriminel; det var, som laa der en dulgt Spænding heri.

Helbredelsesgangen.

Som det vil forstaas af denne Fremstilling, er han endnu ikke fri for sin Fejlbygning; han kan endnu trave rundt efter Pigerne, og engang imellem kan en saadan Udflugt vare flere Timer.

Imidlertid er det over et halvt Aar siden, at han sidste Gang var ude i noget, der kunde dømmes for at være kriminel, selvom han ikke siden Anmeldelsen har forsøgt en sexuel Handling med nogen Pige. Og det er ikke blot saaledes, at han ikke har begaaet noget kriminel i dette Halvaar, men han vil sandsynligvis ikke komme til at gøre dette nogensinde, fordi Analysen er skredet saa langt frem.

Dertil kommer saa, at han naturligtvis vil fortsætte Analysen, til han er i Orden. Han fremhæver dette meget stærkt; selvom han skal gaa mange Aar, vil han gaa til Analyse.

Supplerer man dette direkte Vidnesbyrd om, at Analysen gaar sin Gang, med hvad der er fremdraget i det foregaaende, nemlig Aarsagerne til hans Exhibitionisme, saa er der al god Grund til at antage, at han vil blive fri for sin Svaghed eller Fejlbygning.

1. Han er kommet gennem sine Hæmninger eller Karaktertræk ned til Fejlbygningerne.
2. Han er naaet ind til sin Homosexualitet.
3. Han er naaet ned til Kastrationskomplekset.
4. Han er naaet til Ødipuskomplekset.
5. Den formgivende Erfaring, Penisfremvisningen, er forlængst draget frem.
6. Han er gaaet fra denne over til Pigerne i Overgangsaarene, da Interessen for Pigerne jo kommer frem.
7. Han er klar over, at Penis skal vises frem for Pigerne, for at de kan bekræfte, at han har en Penis, og at de ogsaa har det. For naar alle har en Penis,

saa er det ikke sandt, at han er kastreret, saaledes som hans Kastrationstrudsel hævder det.

8. Han er begyndt at føle Fjendskab til Mennesker, der generer ham, i Stedet for at springe over i sin Høflighed. Paa Gaden kan han saaledes mærke Lysten til at skælde Folk ud, der kommer til at puffe ham.
9. I sit Arbejde er han bleven rolig. Medens han tidligere var nervøs og svedte, naar han skulde spille for andre Mennesker i et Selskab, saa er disse Tegn paa en undertrykt Verden nu ogsaa forsvundet.

Der er saaledes god Grund til at hævde, at hele den ubevidste Verden er paa Vandring op til Bevidstheden, og at det kun er et Spørgsmaal om Tid, naar han er i Orden, saa at Exhibitionismen ganske maa falde sammen. Han vil da nu ogsaa paa min Foranledning flytte hjemmefra, for at han derigennem kan komme mere bort fra Modernes ubevidste Indflydelse — den, der blev saa forstærket, da han fra Kollegiet flyttede hjem.

Saa vidt jeg kan se, er denne Analyse blevet hæmmet noget af, at han har følt sig som en Forbryder, saa at han derfor har haft endnu mere Modstand end andre mod at afdække sit Indre. Han har maattet gøre sig ekstra fuldkommen, og det har derfor været vanskeligt for mig at drage ham derved, hvor vi andre dødelige bevæger os.

Imidlertid gaar Analysen sin Gang, hurtigere nu end før, og jeg har derfor ingen Grund til at tvivle paa, at han vil føre den sundt til Ende. Denne er maaske ret nær, men det er mig ikke muligt at sige med Sikkerhed, hvor længe det vil vare, inden han er i Orden.

Herefter blev Forundersøgelsen genoptaget ved Københavns Byret, og X. aflagde Tilstaelse i Overensstemmelse med hans skriftligt afgivne, idet han tilføjede, at han i Gerningsøjeblikket befandt sig i en kønsligt ophidset Tilstand, der var saa stærk, at han end ikke i Dagene efter det passerede med Bestemthed vilde kunne huske, hvad han havde foretaget sig.

Paa Anklagemyndighedens Begæring blev Sagen saa udsat til Forelæggelse for Professor *Wimmer* og derefter for *Retslægeraadet*.

Af Professor, Dr. med. *August Wimmer*, for hvem X. en Dag havde fremstillet sig, blev der afgivet en Erklæring, hvori det — efter et kortere Referat af Sigtedes vita — bl. a. udtales:

»Nogen nøjere Indgaaen paa hans Sexualliv har jeg maattet afstaa fra, da den foretagne Psychoanalyse ikke længere tillader at afgøre, hvad der er hans og hvad »Theorier«.

— — — —

Herefter er Observanden da ikke sindssyg eller aandssvag, men tør vel karakteriseres som en lidt sensitiv-selvusikker Psychopat.

Sexuelt har han Eyne til normalt heterosexuelt Liv, men en aargammel Fixering til exhibitionistiske Praktiker bryder jævnlig frem ved Siden af.

Det er næppe sandsynligt, at den exhibitionistiske Impuls vil kunne paavirkes (varigt) af en eventuel Straf, snarest vilde vist dennes ydre og indre Virkninger for ham yderligere nedbryde hans personlige Energi.

Det er muligt, at den paabegyndte Psychoanalyse kan føre til Helbredelse af hans Exhibitionstrang og derved pacificere ham. Udover netop Exhibitionstrangen synes han ingen asociale Brist at frembyde«.

Retslægeraadets Erklæring er saalydende:

»Retslægeraadet kan tiltræde den af Professor, Dr. med. *Wimmer* afgivne Erklæring, hvorefter X hverken er aandssvag eller sindssyg, men et noget overfølsomt Individ, hos hvem der — vel nok paa Grund af tilfældige Indtryk under den vaagnende Kønssdrift i Pubertetsalderen — har udviklet sig en uheldig sexuel Praktik, der under Konflikten med hans iøvrigt moralske Indstilling har svækket hans Nervesystem og forårsaget en sexuel Neurastheni. Det er meget tvivlsomt, om en Straf under sædvanlige eller særlige

Former vil kunne paavirke ham varigt. Men det er ingenlunde udelukket, at en Strafrudselse alene, naar den ledsages af en længere Tids Behandling i en Nervekuranstalt, vil kunne fjerne hans kriminelle Tilbøjeligheder.

Forundersøgelsen blev derefter fortsat, og efter at Sigtede havde erklæret sig villig til paa egen Regning at lade sig indlægge til Behandling paa en Nervekuranstalt og meddelt, at han stadig gik til Psychoanalyse og mente, at Behandlingen hjalp, uden at han dog endnu var naaet saa vidt, at han kunde garantere for sig selv, blev Sagen fremmet til Dom efter Reglerne i Retsplejelovens § 925, saaledes at Tiltalen lød paa Overtrædelse af Straffelovens § 232.

Ved Dommen blev X. betingelsesvist ansat med Fængsel i 40 Dage uden Frakendelse af borgerlige Rettigheder og med det særlige Vilkaar, at han i 1 Aar fra en nærmere fastsat Frist at regne tog Ophold i Byen N. N. eller dennes Omegn og i dette Tidsrum undergav sig Tilsyn af Overlæge P. P.

Han modtog Dommen.

Efter en for nylig (April 1942) fra Chefen for Københavns Opdagelsespolitiet modtagen Meddelelse, har Politiet ikke senere modtaget Anmeldelse om at X. paany har forset sig.

Den psychoanalytiske Methode har i de senere Aar været udsat for adskillig Kritik. Jeg skal som Lægmand ikke komme nærmere ind herpaa, men jeg finder dog Anledning til at bemærke, at X, hvis han ikke var bleven underkastet Analyse, sikkert som fuldt tilregnelig var bleven idømt en ubetinget Straf med Tab af borgerlige Rettigheder — og formentlig en højere Straf end den han fik. Og i Betragtning af, at Tilbagefaldsprocenten for Exhibitionister er stor — mange bliver straffede Gang paa Gang for denne Forbrydelse — synes der at være Grund til at antage, at X. virkelig er blevet helbredt for den tvangsmæssigt betingede Drift, der havde voldt ham saa store Lidelser.

Litteratur.

Edmund Mezger: Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage. 2. Udgave. Ferdinand Enke, Stuttgart 1942. 277 S.

Ovennævnte Værk, hvis første Udgave er udførlig anmeldt af Professor *Hurwitz* i nærværende Tidsskrift 1934, S. 163 ff, foreligger nu i en omarbejdet og udvidet Skikkelse, hvorved Hensyn er taget til det gennem de senere Aars politiske Erfaringer og teoretiske Drøftelser fremkomne nye Stof paa Kriminologiens Omraade.

Forf. har først i den foreliggende nye Udgave kunnet tage i Betragtning de Ændringer i den tyske Straffelovgivning, som indførtes ved Loven af 24. November 1933: »Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln der Sicherung und Besserung«.

S. 62—68 redegør Forf. for Behandlingen af kriminelle Psykopater efter den ved nævnte Lov indførte nye Affattelse af den tyske Straffelovs Tilregnelighedsparagraf (§ 51). I et nyt Afsnit »Kriminalpolitik« (S. 234—273) giver Forf. en samlet Fremstilling af det kriminalpolitiske Grundlag for den nutidige tyske Strafferet med Vurdering af den kriminalpolitiske Betydning af de forskellige i Bogen behandlede Forbrydelsesopfattelser. I Forbindelse hermed drøftes Straffens og Sikringsforanstaltningernes forskellige Begrundelse og kriminalpolitiske Formaal, og der redegøres for de enkelte ved Loven af 1933 indførte Sikkerhedsforanstaltninger m. m. Forf. er (S. 246) i Principet Tilhænger af det nu ved den tyske Strfl. § 42 hjemlede saakaldte »dobbeltporede« System, hvorefter Sikringsforanstaltninger overfor Personer, der ikke er helt utilregnelige, anordnes ved Siden af Straf. Dette gælder saaledes om Sikkerhedsforvaring overfor farlige Vaneforbrydere (§ 42 e) og om Kastration af visse Sædelighedsforbrydere (§ 42 k). Forf. anser dette dobbeltporede System for kriminalpolitisk værdifuldt, fordi det understreger den dybere Betydning af Forskellen

mellem det personlige, etisk betingede, i Gengældelses- og Soningsbetragtninger begrundede »Skyldansvar« og de ud fra rent »kausale« Synspunkter og Hensigtsmæssighedshensyn anordnede Sikkerhedsforanstaltninger. Forf.s Betragtninger herom maa ses i Sammenhæng med hans Udvikling, navnlig S. 186 ff, om den af ham hyldede »dynamiske« Forbrydelsesopfattelse og hans Stilling til Spørgsmaalet om Viljens Frihed (S. 192 ff). Forf.s Fremstilling af disse Forhold er omarbejdet fra 1. Udgave, men i Realiteten uændret. Omarbejdelsen skyldes maaske en i »Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform« 1940 S. 1—8 optaget Artikel af Milano-Professoren *Filippo Grispigni*, der fremsætter en Række Spørgsmaal om, hvorledes de af den nationalsocialistiske Strafferetsopfattelse hyldede Sonings- og Gengældelsesbetragtninger lader sig forene med de samtidig fremsatte, men tilsyneladende modstridende Hensyn til Race, Arveanlæg, Sterilisation m. m. Professor Mezger har i Maaanedsskriftets samme Aargang S. 105 ff. søgt at besvare de saaledes stillede Spørgsmaal og nu uddybet sit Standpunkt i den foreliggende anden Udgave af hans »Kriminalpolitik«. Hans noget uklare Udviklinger herom har ikke virket overbevisende paa Anmelderen.

Iøvrigt kan af Novationer i Forhold til Bogens første Udgave fremhæves følgende:

S. 115—124 gives en Fremstilling og Vurdering af de senere Aars arvebiologiske Forskning paa Kriminologiens Omraade, navnlig Tvillingeundersøgelser. — S. 139—143 er Afsnittet om Kriminalstatistik videreført til de senere Aar. — Side 211—216 gøres rede for den ved Rigs-Justitsministeriets Forordning af 30. November 1937 indførte Nyordning af den kriminalbiologiske Tjeneste (»kriminalbiologische Untersuchungsstellen« m. v.). — S. 227—233 behandles »den kriminelle Prognose« i Tilslutning til det i *Exners Kriminalbiologie* 1939 S. 344—359 fremstillede »Points-system«.

Oluf H. Krabbe.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform. 1942, Hefte 1—6.

Professor *Graf zu Dohna* (Bonn) skriver i Dobbeltheftet for Januar og Februar imod den i Tyskland gældende »dobbeltporede« Ordning, der kumulerer en efter Skyldgrad udmaalt tidsbestemt Frihedsstraf med en af Sikkerhedshensyn bestemt Internering paa relativt ubestemt Tid. Efter at man for unge Forbrydere er gaaet med til under visse Forudsætninger at idømme Straf paa ubestemt Tid og altsaa se bort fra en paa Brødens Proportionalitet baseret Tidsbegrænsning, er der ingen Grund til for voksne samfundsskadelige eller samfundsfarlige Forbrydere at holde fast ved Tidsbegrænsningen for egentlig Straf og hægte Forvaringen som et Appendiks til denne, med det Resultat, at Bellere, Skøger og Vagabonder først skal tilbringe en kortere Tid i Fængsel, inden de overgaar til aarelangt Ophold i Korrektionsanstalt, og at Sværforbrydere med gentagne Tilbagefald først efter at have udstaaet f. Eks. en 15-aarig Tugthusstraf kan overføres til den særlige Forvaringsanstalt. Det rette vil efter Forf.s Mening være i saadanne Tilfælde straks at idømme en straffemæssig Forvaring paa ubestemt Tid fremfor at opretholde den Fiktion, at Forvaringen, der nu følger efter Strafudstaaelsen, ikke er af pønal Karakter, og det saa meget mere, som det er ugørligt og uforeneligt med sund Folkeanskuelse at indrette Forvaringen saaledes, at den ikke føles som en Fortsættelse af Straffen. Vil man endelig fastholde det Dogme, at egentlig Straf altid maa udmaales i Forhold til Forbryderens »Skyld«, er det muligt at imødekomme dette Krav ved simpelthen at lade Farligheden indgaa som en Del af »Skylden« ved Siden af den konkrete, begaaede Forbrydelse, og statuere, at denne samlede Skyld kræver Straf paa ubestemt Tid — saa vist som man efter moderne Opfattelse ikke anser Gerningen, men Gerningsmanden som Objektet for Straffen.

I samme Hefte offentliggøres et overordentlig interessant Foredrag, som Professor *Olof Kinberg* (Stockholm) i 1939 har holdt paa Universitetet i Hamburg under Titlen »Strømninger i den nuværende svenske Kriminalpolitik«. Kinberg fremhæver, at Resultaterne af de svenske Regler om obligatorisk Strafnedsættelse for de saakaldte »formindsket tilregnelige« viste saa urimelige og uheldige Resultater, at de fremkaldte en stærk Reaktion, som har ført til den nu stærkt differentierede Behandling af Forbrydere, der uden at være saa psykisk belastede, at de maa frilindes, viser betydelige Anomalier. Medens der indtil 1906 for grove Forbrydelser kun var Valg mellem 2 Alternativer, enten Frihedsstraf eller Straffrihed med eller uden Anbringelse paa Sindssygehospital, er der nu kommet yderligere 6 Behandlingsmaader til, nemlig Tvangsopdragelse for unge Personer mellem 15 og 18 Aar, Ungdomsfængsel for 18—21-aarige, betinget Domfældelse, Forvaring i Sikkerhedsanstalt for abnorme, der anses for farlige, men umodtagelige for Strafpaavirkning, Internering af farlige og strafumodtagelige Tilbagefaldsforbrydere samt endelig Anbringelse i Alkoholikeranstalter for Personer, der er erklæret straffri, men som ved Domsforkyndelsen ikke mere er sindssyge og trængende til Hospitalspleje, men derimod behøver Alkoholikerpleje. Men udover disse ialt 8 Reaktionsformer var der Lovudkast eller Forberedelser til saadanne om yderligere 5, nemlig for Forbrydere, der fører et Liv i Lediggang og Uorden, for Alkoholforbrydere, der ikke var sindssyge i Gerningsøjeblikket, for mindre farlige kriminelle Psykopater, som ikke behøver Anbringelse paa Sikkerhedsanstalt, om Kastration af Seksualforbrydere og om Særbehandling af homoseksuelle Forbrydere. Dermed vil Antallet af Reaktionsformer stige til 13. Med denne stærke Differentiering stiger Nødvendigheden af en udvidet og uddybet Undersøgelse af Forbryderens psykiske Forhold samt endelig Ønskeligheden af saa vidt muligt at erstatte Anstaltspleje med aaben Forsorg. I Foredraget gøres derefter nærmere rede for Udviklingen paa disse 3 Hovedpunkter: Differentieringen, Udvidelse af og Systemet for den psykiatriske og psykologiske Undersøgelse af anklagede Personer med tvivlsom Sindstilstand samt Mulighederne for aaben Forsorg. Særlig interessant er Udviklingen om, hvilke Organer den psykiske Undersøgelse er overladt, og hvorledes den foregaar; nævnes kan bl. a. det tilsyneladende lille Træk, at alle Probandens Udtalelser

til de undersøgende Læger og andre Tjenestemænd steno-
graferes af en Sekretær, saa at Undersøgeren ikke distra-
heres i sit Arbejde ved selv at skulle optage Protokol.
Ved de under Forberedelserne til de kriminalpolitiske Re-
former gjorde Beregninger er man kommet til det Resultat,
at Sverige efter Reformernes Gennemførelse kun vil have
ca. 600 egentlige Straffefanger at anbringe, medens der for
hele Resten, der begaar Forbrydelser, skulde kunne sørges
ved de forskellige beskyttende eller sikrende Forholdsregler
indenfor eller udenfor lukkede Anstalter. Naar Sveriges
Stilling med Hensyn til Kriminalitet saaledes tegner sig
gunstig, tilskriver Forf. dette væsentligt almindelige sociale
Forhold: Forskaanelse for Krig i over 125 Aar, lempelig
Overgang fra mest landbrugsmæssig til industriel Leveform,
ingen stærke Spændinger mellem de sociale Klasser, en
stilfærdig Overgang fra konservativt Mindretalsstyre til liberal
Flertalsregering samt i det væsentlige etnografisk og tradi-
tionel Enhed i Befolkningen.

Ekshibitionismen hører til de i skandinavisk Litteratur
mindst behandlede Seksualforbrydelser. En Artikel herom
i det samme Dobbelthefte af Obermedizinalrat *Koopmann*
(Hamburg) bygger paa et eget Materiale af 56 i Aarene
1928—41 undersøgte Personer, hvorhos Forf. tager Hensyn
til andre Undersøgelser af andet tilsvarende Materiale. I
Hamburgs Kriminalpolitis Kartotek er der for Tiden 834
Kort over Politiet bekendte Ekshibitionister. Forf. kender
kun mandlige Ekshibitionister, Ekshibition fra Kvinders
Side forekommer vist kun hos sindssyge Personer. Af Per-
sonerne i Koopmanns Materiale var 13 sindssyge eller aands-
svage, 43 Psykopater, altsaa ingen, han vil betegne som
helt normale. Hyppigst optraadte Tilbøjeligheden i det
30te Leveaar, kun sjældent efter det 40de. De fleste op-
naaede først Ejakulation ved efterfølgende Masturbation.
Mange af dem havde en drikfældig Fader eller Bedstefader,
arvelig Belastning giver en anlægsmæssig Underlødighed,
paa denne Basis fører ydre Faktorer til Ekshibition. Af
de 56 undersøgte havde 18, før de begyndte paa Ekshibi-
tion, lidt et svært Traume, mest Beskadigelse af Hovedet,
hvilket dog kun kan betragtes som mulig udløsende et
Karakteranlæg for denne Forseelse. Nogle Forfattere betragter
Ekshibition som en Form for Narcisme, andre som Infan-

tilisme¹⁾, atter andre som Atavisme; Forf. fandt hos 16% af sine Tilfælde Hypertheli (3: en overtallig Brystvorte), hvilket Fænomen anses som et atavistisk Degenerationstegn. Med Hensyn til Prognosen ansaa Forf. denne for ugunstig i 38, tvivlsom i 14 og god i kun 4 Tilfælde. Behandling anser han for virkningsløs, saavel medikamental (Luminal) som hypnotisk eller psykoanalytisk, om Strafbehandling gælder i det overvejende Antal det samme. Kun Kastration menes at være virksom til at standse denne urolige Tilbøjelighed, men den anser Forf. ogsaa for saa effektiv, at man efter hans Mening kun kan tilraade en Ekshibitionist, der for Alvor vil sikre sig mod Tilbagefald, at lade sig kastrere.

Af Marts—April Heflets Indhold skal nævnes Professor *Bürger-Prinz* (Hamburg): *Psychiatrie und Strafrecht*, hvori Psykiatriens Plads og Opgaver i den straffende Retshaandhævelse søges fæstnet. Forf. har i en kort og noget for tilspidset Formel udtalt, at Dommeren skal vise Mennesket, som det skal være, Psykiateren skal vise Mennesket, som det er. I videre Udvikling af den sidste af disse Theser fremhæves det, at Opgaven ikke blot er at stille Diagnosen: sindssyg eller ikke sindssyg, med Indrangering under de kendte kliniske Sindssygdomsgrupper, men yderligere at søge Sammenligninger, Overgange og udmaalelige Sammenhænge fra den almindelige Psykologi til de abnorme Fænomener og deres videnskabelige Opfattelse saavel som at gøre den Indsigt, som er vunden paa det psykopatologiske Omraade, frugtbar ogsaa for den almene Psykologi. Det abnorme skal ikke ses fra Psykoserne som Udgangspunkt, men fra det menneskeligt gennemsnitlige, saa Blikket aabnes for Fylden af menneskelige karaktermæssige og i det hele biologiske Muligheder og Handlinger, og Kløften mellem Karakteranomalier og Sindssygdomme bliver klar. Udforskningen af Personligheden skal søge af forklare Gerningen, ikke omvendt; en Masse-morder er ikke sindssyg, blot fordi han har myrdet, en Sædelighedsforbryder er det ej heller, blot fordi han har begaaet den perverse og afskyelige Gerning, hvad Dommerne undertiden er tilbøjelige til at tro. Det er Psykiaterens Opgave at under-

¹⁾ For Psykoanalysen er den vistnok et Udtryk for den Kastrationsangst, som er et af denne Videnskabs Grundbegreber. O. H.

søge Gerningsmanden saaledes, at man kan se, om der hos ham findes Træk og Egenskaber, anlægsmæssige eller milieubetingede, der viser Overensstemmelse mellem hans Psyke og den for andre ubegribelige Gerning, eller om denne staar i en saadan Modstrid til hele hans Struktur, at der maa antages at foreligge en syg Hjerne. Juristen er saa ofte ikke naaet ud over en længst forladt rationalistisk Psykologi og derfor forbavsende ukendt med, hvorledes Mennesker egentlig er og handler. I Bestræbelserne efter Livsnærhed, efter Indsigt i Mennesker, som de er, skal Psykiateren bistaa Juristen, saa de mødes i dette Arbejde.

Om nye Veje i Straffuldbyrdelsen skriver Regeringsmedicinalraad W. Eberhard, der er tjenestegørende ved Tugthuset og Sikringsanstalten Brandenburg (Havel)-Görden. Han tager til Orde for en forstandigere Straffeøkonomi. Synet af en til Tugthus domfældts Forakter, udvisende henimod 50, mest kortvarige Frihedsstraffe, viser det hidtidige Systems Urimelighed. Løsenet maa være at anvende færre, men til Gengæld, naar det er paakrævet, da længere Frihedsstraffe. I mange Tilfælde, og særlig for socialt højere staaende Individuer, er en Frihedsstraf ved sine samfundsmæssige og familiemæssige Bivirkninger et saa uhyre Indgreb i Personens Liv, at den ikke maa bagatelliseres. Derfor maa der i videst muligt Omfang findes Erstatningsstraffe for den. For de unge kan der blive tale om »Wochenkarzer« og Ungdomsarrest, for visse mindre Forseelser kan der være Tale om at overlade en Straffemyndighed til de paagældendes Kaldsorganisationer, der selv er interesserede i, at Stierne holdes rene, endvidere om midlertidig Inddragelse af Autorisationer eller Koncessioner som Straffesurrogat. Grundlaget for Kriminalitetsbekæmpelsen er ikke selve Straffen, men en rigtig Udsondring og forebyggende Foranstaltninger. Det afgørende maa være den kriminalbiologisk bestemte Prognose for den enkelte Retsbryder. Med Hensyn til Udsondringen er Forf. mere radikal, end skandinavisk Mentalitet kan gøre sig fortrolig med: De, der klart er diagnosticerede som Vaneforbrydere, skal simpelthen henrettes, de, for hvem denne Diagnose er bestyrket, men ikke sikker, skal i hvert Fald — af eugeniske Grunde — steriliseres, ligesaa de asociale Psykopater, medens Sædelighedsforbrydere bør kastreres i alle de Tilfælde, hvor der foreligger

en ægte Driftsforstyrrelse. Paa denne Maade kan Sikringsanstalter gores overflødige. Men ved Siden af disse yderliggaaende Programsatser indeholder Artiklen saa mange kloge og vægtige Udtalelser om Strafanstaltternes Opgaver og Metoder, at Artiklen i sin Helhed er særdeles læseværdig.

Den tyske Rigskriminalstatistik er ikke naaet videre end til og med Aaret 1934, idet det næste Aars Statistik endnu ikke forelaa ved Krigsudbruddet, som derefter helt standsede Arbejdet foreløbig. I det sidste af de 3 Dobbelt-hefter søger Professor *F. Exner* (München) at give nogle Oplysninger for Aarene 1935—38, saa vidt de har kunnet hentes fra Tidsskriftet »Wirtschaft und Statistik«s periodiske og karrige Angivelser og Sammenstillinger. Disse indeholder kun de samlede Tal for visse Deliktsgrupper, alene underinddelt efter Mænd, Kvinder, unge Forbrydere og tidligere straffede, endvidere er Deliktsgrupperne for vidtspændende, saaledes f. Eks. Gruppen Forbrydelser og Forseelser mod Sædeligheden, der uden Underinddelinger rummer saavel homoseksuelle Forbrydelser som Salg af utugtige Billeder. Som Sammenligningsmateriale er der endvidere den Hage ved disse Aars Tal, at der baade i 1936 og i 1938 blev udgivet omfattende Amnestilove, hvorved henholdsvis 256674 og 290188 Strafforfølgninger blev standset, hvilket navnlig for de mindre grove Forseelsers og særlig for blotte Overtrædelsers Vedkommende forrykker Billedet betydelig. Exner opstiller med disse Forbehold paa det nævnte Grundlag Tabeller for de omhandlede Aar og sammenligner dem med Tallene for 1932, hvilket Aar foretrækkes fremfor 1933 og 1934, i hvilke der ligeledes blev givet Amnestier. Herefter finder Forf., at Tallene for de samlede Domfældelser i alle de 4 Aar 1935—38 viser en gunstig Udvikling i Forhold til 1932, og at Tilbagegangen i Domfældelser ogsaa gør sig gældende ved de fleste af de rubricerede Voldsforbrydelser som Drab, forsætlig Legemsbeskadigelse, Tvang, Husfredskrænkelser m. m. Derimod er ganske vist Domfældelserne for Mord steglet betydelig, men da Drabsdommene er faldet i endnu højere Grad, forklares disse Fænomener maaske ved en i de senere Aar praktiseret strengere Opfattelse af Begrebet Overlæg. Naar ogsaa Tallene for Domme for Fosterfordrivelse er i stærk Stigning, menes dette at skyldes en kraftigere Reaktion fra Straffor-

følgningens Side. Formueforbrydernes Tal viser en gunstig Udvikling, bl. a. vel paa Grund af den resultatrige Bekæmpelse af Arbejdsløsheden. Derimod er Tallene for Sædelighedsforbrydelser i stærk Stigning, det synes, som om denne Stigning udelukkende refererer sig til Forbrydelser mod Børn og til unaturlig Utugt, men ogsaa her kan en Forklaring søges i forhøjet Intensitet i Forfølgningen samt en Udvidelse af det strafbare Omraade ved en Lov af 1935. For Ungdomskriminaliteten er de absolutte Tal ugunstige, men heroverfor maa erindres Forholdstallene: efter Fødselsstatistikken for 1914 f. f. maa det antages, at der i 1937 levede omtrent $\frac{1}{3}$ flere »unge« end i 1932. Alligevel er for de unge — som for de voksne — Forbrydere Tallene for Mord og Sædelighedsforbrydelser stærkt forhøjede i de omhandlede 4 Aar.

O. Haack.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform. 33. Jahrg., Hft. 5—8.
 Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund. Årg. VIII, Hft. 2.
 Strafflagberegningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m., avgiven d. 30. Maj 1942. Statens offentliga utredningar 1942:28. Justitiedepartementet i Stockholm 1942.
 Svensk Juristtidning. Årg. 27. Hft. 5.
 Tidskrift, utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1942, 3. Hft.
 Defensor legis. 1942, Nr. 5—7.
 Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. Aarg. 12, Nr. 5—7.
 Th. Døssing og Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index. 27. Aarg., 1941. Kbhvn. (Nyt Nordisk Forlag) 1942.
 Tidsskrift for rettsvitenskap, 1942, Hft. 2, med Bilag:
 O. Solnørdal: Individ, stat og rett.
-